

ШАРИФОВ А.

АСОСҲОИ ДИПЛОМАТИЯ

ДОНИШГОҶИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

ШАРИФОВ А.

АСОСҶОИ ДИПЛОМАТИЯ

Китоби дарсӣ

ДУШАНБЕ – 2022

ББК 66.49 Я 72 + 66,5 (2 точки)
М-65

Мухаррири масъул: профессор Сатторзода А., - Кордори фазкулода ва мухтори дараҷаи якум.

Зери таҳрири дотсент, Мирзоев Ғ.М. Сафири фавқуллода ва мухтори Ҷумҳурии Тоҷикистон

Мукаризон:

Абулхаев Р.А. — доктори илми таърих, профессор.
Самиев Х.Д. — н.и.т. дотсент.

Шарифов А. Асосҳои дипломатия. – Душанбе – 2015, 244 с.

Китоби дарёӣ барои донишҷӯёни ихтисосҳои «муносибатҳои байналхалқӣ», «сисатшиносӣ» ва ғайра пешниҳод шудааст. Донишҷӯён таваассутӣ он дар бораи асосҳои дипломатия, таърихи ташаккул ва таҳаввули он, ҷанбаҳои асосии фазолияти дипломатӣ, нақши ташрифот ва маросим, сифатҳои шахсии дипломат ва тамомлошти навін дар дипломатияи муосир маълумоти аввалия пайдо карда метавонанд.

Китоби дарсӣ барои доираи васеи хонандагон низ судманд хоҳад буд.

Шӯрои илмю методии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба ҷоп тавсия намудааст.

ISBN 978-99947-870-4-3

© Шарифов А. 2022

Мукалдима

Истифодаи дипломатия таърихи қадима дошта, истифодаи он ба

Дар бораи нуктаи огози дипломатия ақидаҳо гуногунанд. Дар он ҳақ, ки аввалин гуруҳҳои одамон пайдо шуданд, маъсалан муносибати байни онҳо ба вучуд омада, баъзан боиси ихтилоф ва ҷанҷол мегардид. Дар навбати аввал низоҳҳои мазкур тавассути қуваҳои мегардиданд, вале базудӣ одамон дарк намулданд, ки ихтилофотро на бо қува ва муқовимат, балки бо созиш ҳал намунад судмандтар аст. Хусусан, ҳалли ихтилоф дар асоси ҳар қи гуруҳ аст, ҳамоно ҳақ мебошад — на ба созиш, балки ба ташаннуҷ ва инсон амиқ боис мегардид. Он давра бахуси ихтилоф дар дохили қабилла, авлод, онла сар мезаданд. Тадричан одамон ба ҳалли низоҳҳо на ба носитаи аслиҳа, балки тавассути сухани кӯҳансолон даст меёрданд, ки онро ҳақ навъи дипломатияи ибтидоӣ гуфта мегардид.

Раванди мақур ба ташаққули дипломатия дар аҳди бостон мусондат мекард, ки қонунҳои Ману ба он далolat менамуданд. Таъки он дар Ҳиндустони қадим аллакай дар ҳазораи I пеш аз иннад заминҳои ҳукуки байналхалқӣ ва дипломатия ба вучуд омада, минбаъд дипломатияи Ҳинд ба сифатҳои қасбии дипломатӣ, ки натиҷаи намоёндагии хориҷӣ ба онҳо вобастагӣ доштанд, ба таъри ҳамашай аҳамияти махсус меод. Дипломатҳои Ҳиндустон дар борли усули пешгирии ҷанг (дипломатияи пешгирикунанда) андеша мекарданд. Аз ин рӯ ба души ҳадамоти хориҷӣ талаби дарёфти нақшаи кишварҳои дигар, хифзи кишвар аз таъри таҳдидкунанда ногузор мекардид. «Ҷанг ва сулҳ аз сафирон вобаста аст, зеро танҳо онҳо метавонанд ҷонибхоро ба ваҳдат ё мунҷиша оваранд. Шахсе ки ба сафир даст мебардорад, худро ба ҷист ва марг мебарад», ин арзишҳо моҳияти дипломатияи Ҳиндустонро қавимтар таъассум менамоянд.

Дар асоси ҳақиқатҳои таҷассуми менамоянд.

Дар асоси ҳақиқати созиши байни халқову қавмҳо шинохта шудааст. Фаъолияти дипломатӣ самти муҳими сиёсати давлати Халқонароҳӣ, Ашқониён, Қушонииён, Хайтолииён, Сосонииён, Самонииён мақсуд мебардид. Муҳимтарин санаде, ки аз таърихи ин дипломатия тоҷик гувоҳӣ медиҳад, тасвири нигораҳои Афросиёби Самарқанд аст, ки дар он маросими пазироии сафорати

3

муваққатӣ дошт, ашрофзодагон ҷалб карда мешуданд ва ба ин ашхос талабот низоҳат ҷиддӣ буда, ғайр аз донишҷуи илмҳои замона маҳорати баланди суҳанварӣ тақозо мегардид. Дар Миср ва Эронӣ бостон низоми мукаммалӣ ҳадамоти дипломатӣ ташаққул меёфтанд. Дар ин бора катихаҳои Тел-амарна (Миср), Эълумияи Куруш (соли 539 п.а.м.) ва Катихаҳои Бесутун шаҳодат медиҳанд.

Дипломатияи Юнони Бостон ва Рим низ моҳияти музокиротро дастгирӣ намуда, ҷангро маҳкум мекарданд. Сарфи назар аз ин даргули таърихи инсоният ҷанг ҳамчун василаи муҳимтарини дастбӣ ба ҳадаф ва манфиатҳои сиёсати ҳориҷӣ хидмат менамуд. Вале оқибати он бо қурбонихонӣ зиёд, талафоти миллионҳо нафар одамон, зарари барқарорнашавандаи арзишҳои моддӣ ва маънавӣ, ки инсоният тули қарнҳо ҷамъоварӣ намудааст, алоқаманд мебошад. Мутобиқи маълумотҳо дар давоми панҷуним ҳазор соли ҳаёт дар сайёра зиёда аз 15 ҳазор ҷанг ва низоъҳои ҳарбӣ ба вуқӯ пайвастааст, ки ҷони тақрибан сеюним миллиард инсонро рабудааст. Новобаста аз талафоти зиёд он манъ наметардид. Ҳатто пешбурди ҷанг тавассути метёрҳои ҳукуки байналхалқӣ ба танзим дароварда мешуд. Тамоюли мазкур ба он оварда расонид, ки муҳаққиқони сиёсатшинос ва таърихдон — ҷангро ҳамчун идомаи сиёсат тавассути василаҳои дигар арзбӣ намоянд (Карл фон Клаузевице).

Ҷанги Якуми Ҷаҳон, ки ҷони даҳҳо миллион нафарро рабуд ва Ҷанги Дуюми Ҷаҳон, ки қурбонихонӣ он ба маротиб бештар буд, инсониятро водор менамуданд, ки нисбат ба ояндаи хеш андеша намояд. Рушд ва тақмили техникаи ҳарбӣ, ки имрӯз дорои тавони қатли ом, мисли аслиҳаи ҳастаӣ, химийӣ, биологӣ ва ғайра мебошад, ҳатари ба нобудӣ овардани тамаддуни инсониятро баръало возеҳ намудааст.

Тавре ба ҳамагон маълум аст дар баъзе манотиқи сайёра низоъҳои ҳарбӣ ба вуҷуд омада, то ҳол идома доранд. Ҳатари ҷунин низоъҳои бо минтақаҳо алоқаманд дониста, оқибати онҳо ноҳида гирифтаганд чандон дуруст нест. Дар таърихи дипломатия мисолҳои зиёде мавҷуданд, ки низоъҳои хурду маҳаллӣ боиси ҳатари таҳдиди умумичаҳонӣ гардидаанд. Аз ин рӯ мебошад роҳҳои осоиштаи ҳалли ҷунин низоъҳои ҷустуҷӯ намуд. Баҳри ҳалли ин мушкилот дипломатия нақши муассир мебошад. Вазифаи баҳам овардани гуруҳҳои даргир ва кишварҳои муҳолиф аз қадимлайём ба дипломатия тааллуқ дошт. Тавре зикр намудем, дар қонунҳои Ману (ҳазораи I пеш аз милод) барои дипломатия ва фаъолияти он

нақши метёрҳои қабул гашта буданд, ки онҳо дипломатияро ба савияи пешгирини ҷанг ва таҳкими сулҳ ҳаммаъно мегардониданд.

Дар замони муосир ақидаи мазкурро сиёсатмадори машҳури фаронсавӣ Албер де Бройл тақвият дода, таъкид мекунад, ки дипломатия поситан бехтарини маҳсули таҳайюли тамаддуни инсоният ба шумор меравад.

Дар давраи муосир нақши дипломатия ҳамчун василаи пешбурди раёбони байналмилалӣ ба маротиб афзуда, дар ҳалли масоили мурабми инсоният мавқеи муҳимро ишғол менамояд.

Бо дарёфти истиклолияти давлатӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон бо қаддаҳои усулдор ба ҷомеаи ҷаҳонӣ ворид гардид. Дипломатияи тоҷик дар давраи истиклолият мазмун ва муҳтавои тоза касб намуда, Тоҷикистони соҳибистиклоро дар арсаи ҷаҳонӣ муаррифӣ менамояд.

ФАСЛИ 1. МАФҲУМ ВА МУШАХХАСОТИ ДИПЛОМАТИЯ

Нақши дипломатия дар сиёсати хориҷии кишварҳо. Барои дарки асосҳои дипломатия хусусиятҳои хос, нозуки ва аризиҳои касби мазкурро донишҷӯи зарур аст. Дипломатия фаъолияти расмӣ сарвари давлат, ҳукумат ва мақомоти махсуси равишҳои хориҷӣ бахри татбиқи ҳадаф ва вазифаҳои сиёсати хориҷии кишвар, ҳимояи мановеи давлат ва шахравандони он дар хориҷа мебошад. Решаи калимаи "дипломат" аз вожаи юнонии диплома (қатшуда) гирифта шудааст. Диплома пластинкаи фулузие буд, ки ба сафир дода мешуд. Дар он ному насаб, унвон ва мансаби фиришодагон сабт мегардид. Дорандагони ҷунин ҳуҷҷатро "дипломат" ва соҳаи фаъолияти онҳоро "дипломатия" меномиданд.

Таърихи истифодаи фаъолияти дипломатӣ, усул ва методҳои он ба аҳли бостон, яъне давраи пайдоиш ва ташаккули давлатҳо алоқаманд мебошад. Ҳар як кишвар на дар шакли индивид, балки дар доираи равиш бо кишварҳои дигар мавҷудияти худро нигоҳ медошт, ки он дар маҷмӯи низоми кишварҳои ташкил менамуд ва дар баробари ҳалли масоили дохилидавлатӣ, инчунин ба татбиқи равиш бо кишварҳои дигар машғул буд. Фаъолиятҳои мазкур бо мафҳуми сиёсат, ки аз калимаи полис шаҳр-давлат бармеояд ва маънои қорҳои ҷамъиятӣ ва идораи давлатро дорад, ифода меёбад.

Айни замон моҳияти ин мафҳум мазмуни самти фаъолияти давлат ва муассисаҳои онро ифода менамоянд. Сиёсат дар ҳолате ба муваффақият амалӣ мешавад, ки он ба қонуниятҳои инкишофи ҷомеа таъқарда, дар ҳудуди имкониятҳои феълии мавҷуда роҳандозӣ шавад.

Ҷунон ки маълум аст, сиёсат ба ду қисмат: дохилӣ ва хориҷӣ тақсим мешавад. Сиёсати дохилӣ ҳалли масъалаҳои иқтисодӣ, сиёсӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангиро дар дохили кишвар татбиқ мекунад.

Сиёсати хориҷӣ бошад, ба амалӣ гардонидани умуми хориҷии давлат машғул аст. Сарфи назар аз махсусиятҳои сиёсати хориҷӣ бо сиёсати дохилӣ байни ҳамадигар робитаи мутақобилаи ногусастанӣ дорад. Вазифаи сиёсати хориҷӣ бунёди шароитҳое мебошад, ки ба ҳалли муваффақонаи масоили дохилӣ равона гардидааст. Аз ин рӯ дипломатия барои ҳалли вазифаи сиёсати хориҷӣ ва бунёди шароити зарурӣ дар дохили кишвар яке аз омилҳои асосӣ маҳсуб меёбад.

Дипломатия ҳамчунин яке аз василаҳои асосӣ ва амалии татбиқи сиёсати хориҷӣ ба шумор рафта, фаъолияти худро дар

асоси меъёрҳои муқарраргардидаи ҳукуки байналхалқӣ ба роҳ мондад ва як навъ олати баргузори ҷораниҳои байналмиллалӣ мебошад.

Мафҳуми дипломатия. Тавре таъкид шуд, решаи калимаи дипломатия маънои эътимоднома, ҳуҷҷат ва дастур барои қорро ифода менамояд, вале муҳтаво ва маъноҳои он ба таври мухталиф тафсир мегарданд. Масалан, Эрнест Саттоу (1843-1929) дипломатияро бо сифатҳои шахсии фиришода алоқаманд медонад. У дар асараш «Дастур оид ба амалияи дипломатия» ҷунин менамояд, ки: «Дипломатия истифодаи ақл ва маҳорат дар пешбурди муносибатҳои расмӣ байни кишварҳои мустақил ва ҳукуматҳои кишварҳои тобест мебошад».

Дар китоби Ҷон Вуд ва Жан Серре «Маросим ва таширфоти дипломатӣ» дипломатия ҳамчун санъати ҳалли масоили байналхалқӣ таъсисоти василаҳои сулҳомез маънидод гардидааст.

Амбассад, ҳалли сулҳомези бахшҳои байналхалқӣ санъати муайянеро таъсис менамояд, вале муҳтавои дипломатия на танҳо аз асоси бахшҳо, балки аз ҷалби кишварҳо ба равишҳои мутақобила низ иборат мебошад.

Ҷунин дар Эъломияи Вена дар бораи равишҳои дипломатӣ (1961), ки он аз ҷониби аксари кулли кишварҳо расман қабулфта шудааст, яке аз вазифаҳои асосии намоёндагҳои дипломатияро қорӣ муносибатҳои дугона байни кишварҳои мизбон ва фиришода дар таъсис соҳаҳои муайян намунадааст. (ниг. ба молдаи 3)

Ҷиссоҳои дипломатия дар луғатҳои тафсирий ба таври гуногун таъриф шудааст. Масалан, дар луғати Ожегов мафҳуми дипломатия ба ду маънӣ: 1) фаъолияти ҳукумат ва мақомоти махсуси он бахри пешбурди сиёсати хориҷии кишвар ва ҳимояи муносибатҳои давлати шахравандони он дар хориҷа ва 2) найранг ва намунаҳои дар амале, ки барои ноил шудан ба ҳадафи муайян равона гардидааст, тафсир шуда бошад, пас дар луғати тафсирии Дар дипломатия ба се маънӣ: 1) санъати пешбурди гуфтушунид; 2) қоронӣ; 3) зираки на мақсудӣ омадааст.

Тавре маълум гардид, дипломатия на танҳо аз сифатҳои шахсӣ иборат буда, балки пешбурди гуфтушунид ва фаъолияти мақомоти сиёсати хориҷиро низ ифода менамояд.

Таърифи ғурури дипломатия дар "Луғати дипломатӣ", ки аз ҷониби вазорати қорҳои хориҷии Иттиҳоди Шуравӣ таҳия гардида, соли 1985 ба таъсис расидааст, ҷунин баъд шудааст: «Дипломатия вазифаи татбиқи сиёсати хориҷии кишвар аст, ки аз маҷмӯи ҷораниҳои ғайриҳарбӣ, усул ва методҳое, ки бо назардошти

шароитҳои мушаххас ва хусусияти масоили ҳалшаванда истифода мешаванд; фаъолияти расмӣ сарварони давлату ҳукуматҳо, вазирон ва вазири қорҳои хориҷӣ, намоёндагҳои дипломатӣ дар хориҷа, ҳайати намоёндагӣ дар конференсияҳои оид ба амалӣ намудани ҳадафу вазифаҳои сиёсати хориҷии кишвар, ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои кишвар, муассисот ва шахравандони он дар хориҷа мебошад. Ҳамчунин дипломатия ба мафҳуми санъати пешбурди музокирот ба мақсади пешгирӣ ё ҳалли низоҳҳои байналхалқӣ, ҷустуҷӯи роҳҳои ҳалли муносиби баҳсҳо, рушд ва тавсеаи ҳамкорӣҳои байналхалқӣ алоқаманд мебошад».

Чунонки мебинем, фаъолияти дипломатӣ аз ҷанбаҳои мухталиф иборат буда, фаъолияти миёнаравии байни иштирокчиёни баҳс низ ба он дохил мешавад. Яке аз хусусиятҳои муҳими дипломатия аз он иборат аст, ки тамоми анъон чорабиниҳои дипломатӣ бояд хусусияти ғайриҳарбӣ дошта бошанд. Моҳияти аслии дипломатия низ аз ҳамин иборат аст.

Хидмати дипломатия ба он равона мегардад, ки сулҳу истикрор ва амнияти пойдор гардонида шавад, ба он равона карда мешавад, ки саъю кӯшиши тамоми кишварҳои ҷмсаи ҷаҳонӣ баҳри таъмини шароити пешгирии ҷангҳои таҷовузкарона сафарбар гардад.

Барои расидан ба ҳадафҳои мазкур ҷмсаи башарӣ Созмони Миллалӣ Муттаҳид (СММ) –ро таъсис додаст, ки вазифаи асосии фаъолият аз таъмини истикрори сулҳ ва амнияти байналхалқӣ иборат аст. Ҳамзамон талош баҳри дастбӣ ба ин ҳадаф аз иқдомоти созанда ва рафтори ҳар як кишвар дар ин самт вобаста аст.

Чунон ки маълум аст, машваратҳои байналхалқӣ дар давраҳои қадим низ нақши созанда доштанд. Боиси таъкид аст, ки намунаи машваратҳои байнидавлатӣ дар тури таърих зиёд мебошад. Аз ҷумла, конференсияи кишварҳои Иттиҳоди Пелопоннес бо иштироки Афина (соли 423 п.м.) ва 5 Конгресси Коринф (соли 338 п.м.) андешаҳои болоро таъкият мебахшанд.

Баъзе кишварҳо, масалан Рими Қадим, тартиби эълон ва қатъи амалиётҳои ҷангиро риоя менамуданд.

Таърихи дипломатия ба мо намунаҳои барҷастаи муқотибаи дипломатӣ ва маросимро низ мерос гузоштааст. Меъёрҳои ҳуқуқӣ низ таълиф гардидаанд, ки намунаи онҳо Қонунҳои Ману ва ҳуқуқи Римӣ мебошад.

Дипломатияи муосир, усул ва методҳое, ки дар он истифода мешаванд, таҷрибаи бисёрасраро фаро гирифта, ба илм ва санъат

табаддо ёфтааст, ки донишмандони онҳо дар ташаккули сифатҳои нави дипломат ва фаъолияти онҳо аз аҳамият ҳоли нахоҳад буд.

Савол ва супоришҳо

1. Назми дипломатия дар сиёсати хориҷии кишварҳо чи гуна аст?
2. Истилоҳи дипломатия аз кадом вожа гирифта шудааст?
3. Сиёсат ва ҷанбаҳои онро шарҳ диҳед!
4. Истилоҳи дипломатия дар луғатҳои тафсирий ба кадом маъно меояд?
5. Таърифи нурраи дипломатияро баён намоед.

Китобнома

1. Бланченко И.П. Дипломатическое право. – М., 1990.
2. Венская конвенция о дипломатических сношениях, 1961 г.
3. Дипломатический словарь. В 3-х томах. – М., 1984-86 гг.
4. Бюрри В.А. Основы дипломатической службы. – М., 1977.
5. Ковалев А. Азбука дипломатии. – М., 1993.
6. Никольсон Г. Дипломатическое искусство. – М., 1962.
7. Селянников О.П. Дипломатические отношения государств: принципы, формы, методы. – М. 2004.
8. Никольсон Г.И. Современная дипломатия. Теория и практика. 2-е изд. – М., 2004.

Ба категорияи иштирокчиёни ҳукуки байналхалқӣ ҳамчунин баъзе созмонҳои байналхалқӣ хусусияти универсалидоштаи кишварҳо алоҳида муносибат намоёнд, ҳамаи яқдигар ва ҳам бо дорой мустақилият набуда, ҳукуки онҳо бо ҳукуки кишварҳо баробар намешавад. Бо дарназардошти хусусиятҳои заминӣ (шаҳрҳои озод) низ дохил мешаванд.

Ҳамаи он заминаҳои, ки барои он иштирокчиён ба муносибати ҳукуки мепардозанд, объекти ҳукуки байналхалқиро ташкил менамояд. Ҳукуки байналхалқӣ ҳамеша хусусияти муносибатҳои инъикос менамуд, ки дар ин ва ё он давраи таърихӣ ташаққул ёфтанд. Албатта, дар замонҳои он муносибатҳои байнидавлатӣ бо усули қувва ҳалли хешро меёфт, меъёрҳои ҳукуки байналхалқӣ, пеш аз ҳама, бо қонун ва анъанаҳои ҷанг танзим мешуданд. Дар замони муосир тамоюли таққими сулҳи байналхалқӣ ва таъмини амниятӣ ҷаҳони амри ногузир маҳсуб маҳсуб меёбанд, ки онҳо дар принсип ва меъёрҳои ҳукуки байналхалқӣ, ки дар Ойномаи СММ, Эълониҳои ин созмон аз соли 1970 «Дар бораи принсипҳои ҳукуки байналхалқӣ, ки ба равобинӣ дуҷонибаи кишварҳо ва ҳамкорӣ байни онҳо бахшида шудааст», Санади хотимавии Машварати амният ва ҳамкорӣ дар Аврупо соли 1975, баъзе эълонҳои маҳсус, изҳороти муштараки дуҷонибаи худмуайянқунӣ халқҳо, баробари кишварҳои мустақил, даҳлатнопазирии сарҳадҳо, баробари кишварҳои мустақил, накардан ба қорҳои дохилии яқдигар, ҳалли озоиштаи бахшон байналхалқӣ, ҳамкории кишварҳо мутобики Ойномаи СММ, истифода накардани қувва ва таҳдид бо он, иҷрои бовиҷдонии уҳдадорихои байналхалқӣ, эҳтироми ҳукук ва озоидҳои инсон, аз ҷумла озоиди афкор, вичдон, дин ва ақида, принсипҳои асосии ҳукуки байналхалқӣ ба шумор мераванд.

Маҳз ин принсипҳо ҳамчун қафолати сулҳи байни халқҳо оқибат менамоянд. Баръакс, вайрон намудани онҳо метавонанд таҳрибқорӣ, аз даст додани арзишҳои моддиро ба бор оранд.

Бо назардошти гуфтаҳои боло метавонем вазифаҳои ҳукуки муҳимтарини он танзимнамоӣ ба шумор меравад, зеро меъёрҳои он ҳукуку уҳдадорини кишварҳо дар ҳалли ин ва ё он масоили

байналхалқӣ, муайян намудани сарҳади имконоти таъғири самти онҳоро фароҳам меоранд.

Азбаски ҳукуки байналхалқӣ имкони таъмини манфиати ҳам кишварҳои алоҳида ва ҳам ҷомеаи ҷаҳониرو фароҳам меорад ва қафолати сулҳи мустақам мебошад, пас вазифаи муҳофизати он дар ин сатҳ зохир мешавад. Дар иҷрои ин вазифа СММ нақши асосӣ дорад.

Айни замон ташаққули ҳукуки байналхалқӣ ва густариши равобинии байнидавлатӣ онро ба соҳаҳои алоҳида ҷудо намулдааст. Ҳукуки баҳрӣ, кайҳонӣ, ҳифзи муҳити зист, ҳукуки байналхалқии инқис, ҳукуки гуманитарӣ, ҳукуки дипломатӣ ва консулӣ аз қабилҳои онҳо мебошанд.

Ҳукуки дипломатӣ: сарчашма, таърих ва моҳият. Меъёрҳои ҳукуки дипломатӣ дар ҷараёни амалияи дипломатӣ, пеш аз ҳама, фаъолияти намоёндагӣ (сафорат), ки дар асоси анъана ва қонунҳои дохилӣ пайдо шудааст, ташаққул ёфтаанд. Масалан, қонунҳои Ману (ҳазораи I п.а.м.) имтиёзи сафирро муайян намуда буд. Вайрон намудани онҳо ҷинояти вазнин маҳсуб мекардид, зеро ҷанг на сулҳи байни кишварҳо аз сафир вобастагӣ дошт. «Ҳар касе, ки ба сафир даст мебардорад, худро ба ҳалокат ва марг мувочах месозад», - таъкид менамуд Ману.

Ҳарчанд ки таърихи зуҳур ва ташаққули ниҳоди сафирон ва сафорат ба аҳди Бостон мерасад, вале мутобики маълумотҳои ҳукуки намоёндагии динии дипломатӣ аз асри XV, вақте ки герцогҳои Милан Сфорца соли 1446 ҷунин намоёндагиро ба Флоренсия фириастода буд, сарчашма мегирад.

Маълум аст, ки анъанаи риояи даҳлатнопазирии сафир аз ҷониби кишварҳо ҷӣ дар аҳди Бостон ва ҷӣ дар замони муосир эътироф мешавад, вале риояи ҳатмиро меъёри мазкур бо рушди ҳукуки байналхалқӣ ҳамчун илм пайдо намуд.

Соли 1582 китоби Балтазар Аяяла «Дар бораи ҳукуки ҷанг ва муассисоти харбӣ», ҷоп ва интишор гардид, ки дар он назарияи даҳлатнопазирии намоёндагони дипломатӣ асоснок шуда буд.

Соли 1585 мачуан Алберто Ҷентили «Дар бораи сафорат», ки ҳукук ва уҳдадорихои сафирро муайян менамуд, таълиф гардид. Вале аҳамияти маҳсуси китоби Гуго Гроций «Дар бораи ҳукуки ҷанг ва сулҳ» доро мебошад. Дар он ҳукуки сафир ҳамчун намоёндаи кишвар асоснок гардида, зарурати доштани ҳайат ва имтиёзоти маҳсус тақозо мешуд. Ин китоб соли 1625 аз ҷоп баромад ва баъд аз он осори муаллифони дигар низ ба ҷоп расиданд, ки баъзе аз онҳо як теъдоди маслиҳатҳоро баҳри тағбики

вазифаи сафирон дар бар мегирифтанд. Осори муаллифи англис Ричард Сач (1650) ва Авраам Викфор (1676) ба унвони «Сафир ва вазифаҳои он» аз қабилӣ чунин асарҳо мебошанд.

Бо ташаққули ниҳодҳои дипломатӣ танзими меъёрҳои ҳуқуқӣ ва уҳдадорихонӣ ҷонибҳо зарур гардид. Дар баробари муайян намудани ҳуқуқ ва фаъолияти намоёндагӣҳо, тартиби таъин, рутба ва қабули онҳо рӯи қор омад.

Кишварҳои бузург талаб менамуданд, ки ба сафирони онҳо имтиёзоти бештар муайян шуда, сафироне ки аз давлати онҳо таъин мешаванд, бояд рутбаи олӣ дошта бошанд. Фаъолияти намоёндагӣ кишварҳо тартиботи муайяно низ тақозо менамуд.

Бинобар ин, соли 1504 котиби (масъули маросимҳо) папаи Рим (Юлий II) баҳри танзими фаъолияти сафирон ва мақоми онҳо қадвали рутбавиро тартиб дод. Мувофиқи он аз рӯи рутба аввал императори Рим, баъдан шохони Фаронса, Испания, Арагон, Португалия қарор гирифтанд. Вале тартиботи мазкур натиҷаи самаранок надод, зеро ҳаҷмон на танҳо аз кишварҳои католики иборат буд. Ҳаҷмонҳои имомии ҳаҷон босуръат тағйир меёфт. Густариши қувваҳои истеҳсолкунанда, алоқаҳои тиҷоратӣ, кашфиётҳои нави ҷуғрофӣ на танҳо соҳаи равобити байнидавлатиро инчунин таносуби қувваҳоро дар Аврупо тағйир доданд. Зиеда аз он дар асри XVII – XVIII намоёндагӣҳои доимии дипломатӣ дар ҳориҷа ба падидаи муқаррарӣ табдил ёфта буд. Аз ин рӯ баҳс байни дипломатҳо барои саромарӣи идома дошта, баъзан бо ғоҷаи анҷом меёфт. Соли 1661 дар Лондон ҳангоми вохӯрии сафири Шветсия байни ҳодимони намоёндагӣҳои франсузу испанӣ баҳри дар сафи аввал ҷой гирифтани низоъ бархост, ки дар натиҷа франсузҳо, испаниҳо ва ҳудии англисҳо талаф ёфтанд.

Яке аз созишномаҳои байналҳалқие, ки ба танзими равобити кишварҳо нисбатан муваффақ гардид, «Муқаррарот оид ба агентони дипломатӣ» - и Конгресси Вена (1814-1815) мебошад. Мутобики он 3 табақаи роҳбарони намоёндагӣ (агентон) муқаррар мегардид: 1) табақаи сафирон ва нунсӣҳо; 2) фиристводагон, вазирон ё қордорони масъул; 3) қордори мухтор, ки дар назди вазири қорҳои хориҷӣ таъин мешаванд.

Вале ҳуқуқи муносибат бо шохро танҳо намоёндагони табақаи аввал соҳиб буданд. Баъди се сол дар конгресси Аахени Иттифоқи муқаддас табақаи дигари намоёндагӣ дипломатӣ – вазир-резидент ҷорӣ гардид. Вале ин бисёр кам истифода гардида амалан аз истифода берун шуд. Мутобики муқаррароти Конгресси мазкур

агентони дипломатӣ тули 150 сол дар қараёни муносибатҳои байналҳалқӣ фаъолият намуд.

Бо назардошти густариши майдони равобити байналмилал ва муносибатҳои ниҳодҳои дипломатӣ, афзоиши шумораи иштирокчиёни муносибатҳои байналҳалқӣ (баъди шикасти низоми истеъморӣ) намоёнани наваҳон нави фаъолияти равобитӣ (чаласаи шӯрои сарварони давлатҳо, давлати қонфронсҳо – баъди ҷанги дуҷуми ҷаҳон), муайян намудани тартиботи муосири намоёндагӣҳо ва муносибатҳои дипломатӣ зарурати таъхирнопазир қасб намуд. Ҳаҷмонҳои дипломатияи дастаҷамъона сомонҳои таъхироти ҷаҳонӣ, пеш аз ҳама, СММ аҳаммияти хоса доданд. Баъди таъин ва қорқарди меъёрҳои ҳуқуқи байналҳалқӣ яқҷанд муносибатҳои махсус доир гардиданд. Созишномаи бисёрҷонибае, ки таъхироти тамоми ҷаҳонҳои фаъолияти дипломатӣ, рутба, вазифа, тартиби таъин ва имтиёзу масунияти намоёндагӣҳои дипломатиро ба танзими мегардид, Эъломияи Вена дар бораи равобити дипломатӣ аз 18 апрели соли 1961 мебошад.

Дар баробари эъломияи мазкур, ҳаҷмонӣ, Эъломияи Вена оид ба муносибатҳои махсус аз 8 декабри соли 1969 дар танзими фаъолияти миссияҳои махсуси дипломатии кишварҳо нақши муҳим доданд.

Ҳуқуқи консулӣ. Таърихи ташаққули муассисаҳои консулӣ. Ҳуқуқи консулӣ қисми таркибии ҳуқуқи байналҳалқӣ буда, аз маҷмаи принципҳои меъёрҳои, ки фаъолияти муассисаҳои консули ва қараиб қормандони онро танзим менамояд, иборат мебошад. Қараиб қормандони ҳуқуқи консулиро аҳдномаҳои байналҳалқӣ, анъана ва қонуноноии кишварҳо ташкил медиҳанд. Дар соҳаи муносибатҳои байналҳалқӣ дар баробари намоёндагӣҳои дипломатии кишварҳо низоми муассисаи консулӣ васеъ истифода мешавад. Инҳа таъин аст, ки намоёндагӣҳои консули кишварҳо назар ба қараиб намоёндагӣҳои дипломатии доимӣ дар шакли сафорат ва миссияи пештар зухур намулдааст. Агар намоёндагӣҳои доимии дипломатӣ танҳо дар асри XV пайдо шуда, низоми намоёндагӣҳои консулӣ дар Аврупо дар асри XVI-XVII ташаққул ёфта бошад, пас қараиб равобити консулӣ ба замони Атика рафта мерасад.

Дар Юнони Бостон дар равобити байни шаҳр-давлатҳо (полис) нақши проксессии истифода мегардид. Маъмулан проксен аз қараиб шаҳрванди бонифузи як полис, ки ба шаҳрвандон ва ашхоси намоён полис дигар ба сифати миёнарав бо кишвари хеш хизмат мекардиданд, интихоб мегардид. Проксен уҳдадории ихтиёрии қараиб қорқарони меҳмононоро ба зимма гирифта дар ҳолатҳои зарурӣ

бахри дастрасии онҳо ба маҷлисиҳои халқӣ мусоидат менамуд. Дар полисҳое, ки ҷунин хизматҳо расонида мешуданд, проксенҳо мавриди нуфуз ва эҳтироми хоса қарор дошта, дар баробари дигар шаҳравандони хориҷӣ соҳиби як қатор имтиёз ва афзалиятҳо буданд. Проксенҳо равоияти дипломатии байни полисхоро таъмин намулда, бо ширкати хеш ба муваффақ гаштани музокирот мусоидат менамуданд.

Институти ғавобити консулӣ дар Рими қадим низ амал менамуд. Дар ин ҷо мисли Юнон хориҷиёро аз таъмини ҳуқуқҳои маҳрум менамуданд. Аз ин рӯ хориҷиён барои ғавобити ҳуқуқ ва озодиҳои шахсии худ ниғаҳбон (патрон) интихоб менамуданд. Дар марҳилаҳои аввал хориҷиён онҳоро бо салоҳиди хеш интихоб мекарданд, вале баъдан ин ҳуқуқ ҳуқуқи мустақил ҳокимияти маҳаллӣ – Сенат гардид. Ҳамин тариқ дар Рим ниҳоди патронат шакл гирифт, ки ба проксении Юнон шабоҳат дошт. Вале рушди асосии ҳуқуқи консулӣ ба асрҳои X-XI бо гузариши алоқаҳои тижоратӣ ва баҳрнавардӣ алоқаманд мебошад. Консулгарихое, ки дар шаҳрҳои бандарӣ пеш аз ҳама дар Италия, Фаронса ва Испания таъсис меёфтанд, ба ҳайси додгоҳҳои иқтисодӣ амал менамуданд. Судҳои иқтисодӣ унвони консулро дошта, аз ҳисси шаҳравандони шаҳрҳои бандарӣ интихоб мешуданд.

Шакли ташаккулифтаи ниҳоди намоиядагии консулӣ дар асрҳои миёна (асрҳои XII - XIII) зухур намулд, ки бо гузариши алоқаҳои байналхалқӣ, пеш аз ҳама баҳрнавардӣ ва тижорат, алоқаманд мебошад. Ҳамзамон лашкарқашӣҳои солибӣ, ки бо фосилаҳо тақрибан 200 сол тул кашид, ба бунёди низомии муассисаҳои консулӣ мусоидат намулд. Ин лашкарқашӣҳо яке аз шаклҳои ҳаракати мустамликавири дар Шарқ ифода менамуд, ки ба мақсади ишғоли заминҳои наво, ғорати кишварҳои минтақа ва дарёфти роҳҳои нави тижоратӣ амалӣ гардиданд. Салибдорон баъди забти манотиқи шарқи Баҳри Миёназамин ба бунёди давлатҳои худ оғоз намулданд, ки бузургтарини онҳо кишвари Уршалим ба шумор мерафт. Дар ин кишварҳо тижорат мақоми хоса дошта, пеш аз ҳама он бо тоҷирони Генуя, Пиза ва Венеция ба роҳ монда мешуд. Ба тоҷирони итолиёӣ муяссар гардид, ки яқинд масуниятхоро, хусусан (аз қабилӣ) бунёди маҳаллаҳои махсус дар шаҳрҳои бандарӣ, ки дорой дахлатнопазирӣ (яъне тобеият ба қонунгузории кишвари хеш ва масунияти пурра аз юрисдиксияи кишвари хориҷӣ) буданд, соҳиб гаштанд. Идораи ин маҳаллҳоро консулон (аз вожаи латинии «инсонии шӯро») таъбиқ менамуданд, ки аввалҳо аз ҷониби

тоҷирони итолиёӣ ба мақсади намоиядагии манфиати хеш дар намоиядагии маҳаллӣ ва ҳалли баҳс байни онҳо интихоб менамуданд. Баъдан онҳо аз ҷониби ҳукумати шаҳрҳои итолиёӣ таъин карда, дар назди онҳо барои ғавобити худ ҳисобот менамуданд. Ҳамин тариқ консулҳо ба ашхоси мансабдори давлатӣ табдил ёфтанд. Тадриҷан вазифаи консулон низ мушаххас гардид. Назар аз болон иҷрои созишномаҳо, ғавобити манфиати шаҳравандони худ дар кишвари мизбон, таъбиқи назорати тартибот дар кишварҳои патронӣ ва бандарҳо ба ухладорони асосии консулон табдил ёфт. Азбаски консулҳо бо ҳукуматдорони маҳаллӣ музокира менамуданд, онҳо то андозаи муайян вазифаҳои дипломатиро низ иҷро менамуданд. Ҳуқуқҳои махсуси тоҷирони итолиёӣ бо низомии консулгарии – созишнома бо ҳукуматдорони маҳаллӣ мустаҳкам менамуданд.

Бо рушди тижорат байни кишварҳо ниҳоди консулӣ аз Шарқ ба Ғарб гузариши ёфт. Муҳим он буд, ки дар дасти консулон таъсисҳои шаҳравандӣ ва ҷиноятӣ аз болои шаҳравандони худ қарор дошт. Азбаски намоиядагии доимии дипломатии кишварҳо таъсис набулд, консулҳо намоиядагии ягонаи доимии кишварҳои тоҷир ба ҳисоб рафта, аз ҳуқуқи имтиёзҳои махсус бархурдор буданд. Баъдтар ин ҳуқуқи имтиёзхоро танҳо намоиядагии дипломатии истифода мекардагӣ шуданд. Имтиёзи мансабдорони консул дахлатнопазирии шахсӣ, суд нагушдан дар маҳкамҳои шаҳравандӣ ва ҷиноятӣ, озодӣ аз андоз ва пардохтхоро фаро мегирифт. Збед аз он кишвари мизбон ба онҳо баъзе ҳуқуқҳои афзоиширо пешниҳод менамуд. Бо рушди муассисаҳои консулӣ роҳбарии он ба тариқи зерин муқаррар мешаванд: 1) консули генералӣ; 2) консул; 3) ноиби консул.

Аз аввали асри XVI ниҳоди консулгарӣ дучори тағйироти ҷиддӣ гардид. Бо зухури намоиядагии дипломатӣ консулгарӣҳо тадриҷан мақоми пешгари ва хусусияти намоиядагиро аз даст доданд. Ақнун вазифаи намоиядагии кишвар ба души сафирон гузошта мешуданд.

Дар кишварҳои ағулоӣ муассисаҳои консулӣ вазифаи судиро аз даст доданд (дар Шарқ бошад, ин салоҳиятҳо амал мекарданд). Вазифаи муассисаи консулӣ бо ғавобити манфиатҳои тижоратӣ ва ғавобити кишвар ва шаҳравандони он маҳдуд гардид, ҳудуди муассисаҳои роҳбарияти тижорати қорҳои хориҷӣ қарор мегирад. Дар баробари инкишофи муносибатҳои консулӣ ҳуқуқи консулӣ низ таъсис меёбад.

Дар ин айём оннома, дастур ва регламентҳои консулӣ таҳия шуданд, ки ҳукуку уҳдадорихон кормандони соҳаро муайин менамуданд.

Аз нимаи дуюми асри XVIII бо шарофати рушди босуръати саноат ва нақлиёт шароитҳои мусоид барои таъодули мону маҳсулот фароҳам омад ва дар натиҷа шабакаи муассисаҳои консулӣ густариш ёфта, ниҳоди консулҳои ифтихорӣ раванқ меёфт. Ниҳоди консулӣ хусусиятҳои муосирро касб намуда, самти мамури ва иттилоотии онҳо рӯ ба инкишоф ниҳод.

Агар ба таърихи рушди равобити консулӣ дар Россия назар афканем, мушоҳида мекунем, ки консулгарихон доимӣ аз асри XVIII бунёд ёфта буданд. Таъини консулон аз ҷониби шох тавассути Сенат амалӣ мегардид, ки бо маслиҳати Коллегии тичоратӣ соли 1719 таъсис ёфта буд. Консулон зери тобеияти ду мақом: Коллегии тичоратӣ (бо қорҳои тичорат ва баҳрнавардӣ) ва Коллегии қорҳои хориҷӣ – қарор доштанд. Фаъолияти амалии консулон аз ҷониби Коллегии тичоратӣ идора мешуд. Вазиған Коллегии қорҳои хориҷӣ бо додани патенти консулӣ, таъини дастуру супориш ва ба савганд овардани консулҳо иктифо мекард. Тадриҷан шабакаи консулгарихон рус дар хориҷа густариш ёфт. Акнун онҳо на танҳо вазоифи тичоратӣ, балки сиёсиро низ иҷро менамуданд. Аввалин онномаи консулии Россия соли 1820 интишор гардида, соли 1858 таҷдиди назар шуд. Солҳои 1887 ва 1903 ба оннома тағйирот ворид гардид. Санади мазкур 190 моддаро дар бар гирифта, то Инқилоби Октябр амал намуд. Соли 1900 манфиати Россияро дар хориҷа 117 консулгарӣ ҳимоя менамуданд, ки 29 адади онҳо мақоми генералӣ доштанд. Ғайр аз ин 300 консули ифтихорӣ ва агентони консулӣ дар ин самт фаъолият менамуданд.

Ҳукуки консулии муосир вобаста ба табиати ҳеш хусусияти эъломиявиро доро мебошад. Муассисаи консулӣ баҳри иҷрои фаъолияти ҳеш ахдномаҳои дучониба ва бисёрҷонибаро ҳамчун асоси ҳукуқӣ қарор медиҳад. Ҳуҷҷати асосӣ дар ин самт Эъломияи Вена «Дар бораи равобити консулӣ» аз 24 апрели соли 1963 мебошад.

Истиқлолияти давлатӣ барои Ҷумҳурии Тоҷикистон имкони пешбурди равобити озод ва мутақобиларо фароҳам овард. Дар ин самт истифода аз муассисаи консулӣ ҳеле муассир мебошад. Бинобар ин 30 июли соли 1998 Оинномаи консулӣ дар кишвари мо қабул карда шуд.

Савол ва суноршиҳо:

1. Шарҳномаҳои ҳукуки байналхалқиро номбар намоед.
2. Асосгузори илми ҳукуки байналхалқӣ кист?
3. Принсипҳои ҳукуки байналхалқӣ кадомҳоянд?
4. Таъинномаи ҳукуки байналхалқӣ дар Аврупо?
5. Табақабандии роҳбарони намоёндагони дипломатиро тибқи Конвенсия Вена баён намоед.
6. Марказҳои таърихи ташаққули консулгариро номбар кунед.

Китобинома:

1. Виноченко И. П., Дурденевский В. Н. Дипломатическое и консульское право. - М., 1962.
2. Дипломатическая служба. Учебное пособие. - М., 2002.
3. Давид Д. В. Международное право, внешняя политика и дипломатия. - М., 1981.
4. Дураниев И. И. Международное право. Особенная часть. - М., 1997.
5. Манев Д. Дипломатическое и консульское право. - София, 1986.
6. Селиванов О. П. Дипломатические отношения государств: принципы, формы, методы. - М. 2004.
7. Федоров Л. Дипломат и консул. - М., 1965.

ФАСЛИ 3. МАҚОМОТИ СИЁСАТИ ХОРИЧӢ

Навъҳои мақомоти сиёсати хориҷӣ. Дар ҳар кишвар бахри пешбурди сиёсати хориҷӣ мақомотҳои махсус амал менамоянд. Фаъолияти онҳо на танҳо дар қаламрави давлат, балки берун аз он ҳам сураат мегирад. Дар ҳама ҳолатҳо, новобаста аз ҳудуди ҷойгиршавии ин мақомот фаъолияти онҳо бо истиқрор ва пайдорин равобати расмӣ байни кишварҳо алоқаманд аст. Мақомоти сиёсати хориҷӣ чунин мақомоти давлатианд, ки бо ёрии онҳо кишвар муносибатҳои худро бо дигар кишварҳо ва созмонҳои байналхалқӣ ба роҳ меомонад.

Мақомотҳои сиёсати хориҷӣ ба ду гурӯҳ ҷудо мешаванд: 1) Мақомотҳои дохилии кишвар; 2) Мақомотҳои дар хориҷа буда.

Мақомоти дохилидавлатии сиёсати хориҷӣ – чунин мақомотеанд, ки дар дохили қаламрави кишвар доимо қарор доранд. Дар амалияи ҳукуки байналхалқӣ ду навъи онҳо маълум аст:

1. Мақомоте, ки намоёндагии кишварро дар ҳамаи масъалаҳо ба амал мебарорад;

2. Мақомоте, ки кишварро танҳо дар як ва ё якчанд соҳаи равобети хориҷӣ намоёндагӣ менамояд.

Мақомотҳои дохилии кишвар вобаста ба дараҷаи қардориашон ба сиёсати хориҷӣ боз ба ду гурӯҳ тақсим мешаванд: а) мақомотҳои салоҳияташон умумӣ – президент, парламент, ҳукумат.

Ҳар як мақомоти дохилидавлатӣ вазифаҳои муайян дорад:

1) Президент

Мувофиқи модаи 69 Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дорои чунин салоҳиятҳо мебошад:

- Самтҳои асосии сиёсати хориҷии кишварро муайян менамояд;
- Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар муносибатҳои байналмилалӣ намоёндагӣ мекунад;
- Ба татбиқи сиёсати хориҷӣ роҳбарӣ мекунад;
- Қарордодҳои байналмилалиро имзо ва ба тасдиқи Маҷлиси намоёндагон пешниҳод менамояд;
- Сарони намоёндагҳои дипломатиро дар давлатҳои хориҷӣ, намоёндаҳои ҷумҳуриро дар ташкилотҳои байналмилалӣ таъин ва озод мекунад;

¹ Ҳукуки байналхалқӣ. (китоби дарсӣ) - Душанбе, 2010.

• Ҳамоҳангҳои сарварони намоёндагҳои дипломатии давлатҳои хориҷиро қабул менамояд;

• Ҳамоҳангҳои таҳлили ҳатари воқеӣ ба амнияти давлат ҳолати ҷанро ҷалон менамояд ва фармонро ба тасдиқи ҷаласаи якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намоёндагон пешниҳод менамояд;

• Ба рутбаҳои дипломатӣ сарфароз мегардонад.

• Масъалаи шаҳрвандиро барои ашхоси хориҷӣ ҳаллу фасл менамояд.

Патри сарони давлат дар муносибатҳои байналхалқӣ ба он асос мешавад, ки у метавонад ҳама вақт шахсан ва бевосита бо дигар намоёндагон давлатҳои хориҷа вохӯрад, гуфтушунидҳо гузаронад, дарон амалӣ намудани фаъолиятҳои мазкур ба сардори давлат ягон масъалати махсус лозим нест.

2) Парлумон

Парлумон мақоми олии намоёндагӣ ва қонунгузории ҷумҳурӣ ба шумор меравад. Вазифаҳои ин мақом хусусияти конститутсионӣ дорад. Ба ин мақом асосан чунин вазифаҳо дар соҳаи муносибатҳои байналхалқӣ вогузор шудааст:

• Ҳалли масъалаҳои ҷанг ва сулҳ;

• Ҳалли масъалаҳои тақсироти қаламрав;

• Ба тасвиб расонидани шартномаҳо ва созишномаҳои байналхалқӣ;

• Муайян намудани хароҷот барои гузаронидани ҷорабинҳои байналхалқии ҷумҳурӣ;

• Иштирок дар иҷлосияҳои иттиҳодияҳои байнипарлумонӣ;

• Иштироки нақилони парламентӣ дар ҷорабинҳои давлатҳои дигар;

• Муқаррар намудани рутбаҳои дипломатӣ.

3) Ҳукумат

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мақоми олии ҳокимияти марказӣ буда:

• Қарорҳои бевоситаи сиёсати берунӣ ва хизмати дипломатиро ба иҷтисои Назорати қорҳои хориҷӣ, ки ба ҳайати он шомил аст, тасдиқ менамояд;

• Ба таъин амалӣ пеш бурдани сиёсати хориҷии кишвар;

•Роҳбарии умумиро дар соҳаи тичорати хориҷӣ, равобигии иқтисодӣ, илмӣ-техникӣ ва фарҳангӣ бо кишварҳои хориҷӣ ба амал мебарорад;

•Иҷрои шартномаҳои байналхалқии Ҷумҳурии Тоҷикистонро таъмин менамояд;

•Ба фаъолияти ҳамаи вазорату кумитаҳо ва сохторҳои, ки ба алоқаҳои хориҷӣ вобастаанд, роҳбарӣ карда, назорат мебарад;

•Дар доираи ваколатҳои худ бо кишварҳои хориҷӣ созишномаи ва аҳдномаҳои имзо менамояд;

•Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар баъзе ҳолатҳо дар хориҷи кишвар намоёндагӣ менамояд ва бо созмонҳои байналхалқӣ мулоқотҳо мегузаронад.

Бояд қайд намуд, ки сардори давлат, раиси парламент ва сардори Хукумат хангоми ба амал баровардани сиёсати хориҷӣ аз масуният ва имтиёзҳои эътирофшудаи ҳуқуқи байналхалқӣ истифода мебаранд.²

б) мақомотҳои салоҳиятшон махсус – вазорати қорҳои хориҷӣ³.

Мақомотҳои бурунмарзии сиёсати хориҷӣ

Мақомотҳои, ки дар хориҷа ҷойгиранд манфиат ва ҳуқуқи кишвар, шахравандон, ашхоси воқеӣ ва ҳуқуқии онро ҳимоя менамоянд. Ин мақомотҳо низ дар навбати худ ба ду гуруҳ ҷудо мешаванд: 1) доимӣ – сафорат, консулгарӣ, намоёндагии тичоратӣ ва намоёндагӣ дар назди созмонҳои байналхалқӣ. 2) муваққатӣ – миссияи махсус, атташе, намоёндагии кишвар дар ҷаласаҳои созмон ва конференсҳои байналхалқӣ, дар ҷараёниҳои маросимии давлатҳо

Намоёндагии дипломатӣ. Ифтихои намоёндагӣ сатҳи баландтарини истиқрор ва ташаккули равобигии байни кишварҳо ба ҳисоб меравад. Намоёндагии дипломатӣ – мақомоти давлатии сиёсати хориҷӣ мебошад, ки аз ҷониби намоёндаи дипломатӣ роҳбарӣ карда мешавад. Вобаста ба сатҳи робитаи дипломатӣ онҳо ба сафорат, миссия ва намоёндагии махсус ҷудо мешавад. Табодули намоёндагони кишварҳо натиҷаи ризоият дар бораи барқарор кардани муносибатҳои дипломатӣ байни яқдигар ҳамчун субъектҳои баробари ҳуқуқи байналхалқӣ мебошад. Ҳамамон амри мазкурро натиҷаи истиқрори равобигии дипломатие, ки пештар қатъ гардида буданд, баррасӣ кардан мумкин аст. Барқарор

² Ҳуқуқи байналхалқӣ. (китоби дарсӣ) Душанбе 2010.

³ Дар бораи таркиб, сохтор ва вазифаҳои вазорати қорҳои хориҷӣ дар боби алоҳидаи суҳан меравад.

намоёни муносибатҳои дипломатӣ байни кишварҳо тавассути табодули мақоли, табодули нота ва телеграммаҳо дар сатҳи олий, имзои созишнома, иштироки комитетҳои мувофиқашуда расмӣ мегардад.

Муқаррари қарорҳои байналхалқие, ки фаъолияти намоёндагии дипломатиро асоси замон ба танзим мебарорад, Ёломияи Вена дар бораи равобигии дипломатӣ аз 18 апрели соли 1961 ба шумор меравад. Ҷумҳурии Тоҷикистон 4 ноябри соли 1995 санади мазкурро эътироф намуда, тамоми ҳуқуқи уҳдадорҳои аз он баровардагӣ рӯи менамояд. Дар баробари ин бахри танзими фаъолияти соҳаи мазкур дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор «Дар бораи хизмати дипломатӣ» аз 31 декабри соли 2014 қабул менамояд.

Рӯйи роҳбарони намоёндагии дипломатӣ. Мутабиқи Ёломияи Вена дар бораи равобигии дипломатӣ роҳбарони намоёндагии дипломатӣ ба категорияҳои зерин ҷудо мешаванд: 1) сафорат ва нунсӣҳои; 2) қордорон ва интернунсӣҳои; 3) роҳбарони муваққатӣ.

Нале мутабиқи Ёломия табакоти роҳбарони намоёндагӣ баъдаи байни намоёндагии кишварҳо фарқ гузорад. Ҳамчунин то зерин зерин XX ду табақаи аввали роҳбарони намоёндагӣ тақрибан аз ҷониби берун шуда, кишварҳо тавассути табодули намоёндагии дипломатӣ, ки аз ҷониби сафирон роҳбарӣ гардида, мутаносибан ба табакоти мазкур баробаранд, муносибат менамоянд. Ҷумҳурии Тоҷикистон алии замон бо кишварҳои дигар мулоқотҳои дипломатиро дар сатҳи сафорат ба роҳ мондааст.

Дар баробари муқаррароти мазкур агар равобигии дипломатӣ равобигӣ ба омилҳои дигар (хусусан иқтисодӣ) ташаккул наёфта бошад, нае ҷонибҳои дигар бораи таъин намудани намоёндагии дипломатии муштарақ ба мувофиқа меоянд. Ёломияи мазкур табакоти намоёндагии дипломатиро дар яқҷанд кишвар иҷозат менамояд (Мақолати сафари Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Қазоқистон ва Мугулистон).

Ҳамчунин Ёломия ҳолатҳои иҷозат медиҳад, ки ҳагто ду ва ё ақлаи кишвар метавонанд як нафарро ба сифати намоёндаи худ дар кишвари дигар таъин намоёнд. Зиёда аз ин, Ёломия имконияти таъин нафарро роҳбар ва ё қорманди намоёндагии дипломатиро ақлаи ба намоёндагӣ дар назди созмонҳои байналхалқӣ пешбинӣ менамояд.

Вазифаҳои намоёндагии дипломатӣ. Мувофиқи Ёломияи Вена дар бораи равобигии дипломатӣ аз 18 апрели соли 1961 вазифаҳои намоёндагии дипломатӣ ба таври зерин муқаррар шудааст:

- 1) Намояндагии кишвари фиристода дар кишвари мизбон;
- 2) Ҳимояи манфиатҳои кишвар ва шаҳрвандони воқеи ва ҳуқуқии кишвари хеш дар чаҳорҷӯбаи меёрҳои ҳуқуқи байналхалқӣ;
- 3) Пеш бурдани музокирот бо ҳукумат ва мақомотҳои давлатии кишвари мизбон;
- 4) Ҷамъоварии ахбор, маълумот дар бораи вазияти сиёсӣ дохилӣ, фаъолияти мақомотҳои давлатӣ, тамоюли инкишофи иқтисодӣ, иҷтимоӣ, сиёсӣ ва сиёсати хориҷӣ бо роҳҳои, ки қонун иҷозат медиҳад;
- 5) Нигоҳ доштани муносибати дӯстона бо кишвари мизбон дар соҳаҳои мухталиф;
- 6) Шарҳу эзоҳи моҳият ва аҳдофи сиёсати дохилӣ ва хориҷии кишвари худ дар кишвари мизбон;
- 7) Таҳти назорат гирифтани созишнома ва аҳдномаҳое, ки дар онҳо кишвари фиристода ба мизбон иштирок менамоянд.
- 8) Дастгирии равобит ва алоқа бо ҷамъаганаоне, ки дар кишвари мизбон зиндагӣ ва фаъолият менамоянд.

Корпуси дипломатӣ. Дуайен. Дар амалияи дипломатӣ корпуси дипломатӣ ба ду мазмун ҷаҳмида мешавад: васеъ ва маҳдуд. Зери мафҳуми маҳдуд — корпуси дипломатӣ маҷмӯи сарварони намояндагҳои дипломатие мебошад, ки дар кишвари мизбон аккредитатсия шудаанд. Ба маънии васеъ бошад корпуси дипломатӣ на танҳо аз сарони намояндагӣҳо, балки аз ҳайати намояндагони дипломатӣ ва аъзои оилаи онҳо иборат мебошад. Роҳбарии корпуси дипломатиро дуайен (шайх ус суфаро) ба уҳда дорад. Маъмулан намояндаи дипломатие, ки аз ҷама пештар эътимоднома сулурдааст, ба ин мансаб таъин мешавад. Корпуси дипломатӣ дастаҷамъона Ҳимояи аъзоён ва имтиёзу масунияти онҳоро амалӣ менамояд. Корпуси дипломатӣ ягонагии қомилро ташкил медиҳад, аз ин рӯ ҳукумати кишвари мизбон набояд онро бо назардошти дараҷаи намояндаҳои дипломатӣ ба ғуруҳҳо ҷудо намояд.

Дуайен асосан миёни корпуси дипломатӣ ва ҳукумати кишвари мизбон миёнарае маҳсуб мешавад. Ӯ метавонад бо ташаббуси худ ва ё хоҳиши ҷамқорон баҳри таъмини Ҳимояи манофеи корпуси дипломатӣ ва аъзоёни алоҳидаи он иқдомоти мухталифро гирифта сохта, талаб намояд, ки эҳтироми имтиёз ва масунияти онҳо риош гарданд.

Ҳабару иттилооте, ки ба тамоми намояндагӣҳои дипломатӣ дахл дорад, танассути дуайен расонида мешавад. Ӯ ҷораҳои

дар ин ҳама баҳри саринакт хабардор намудани Ҳамқорони хеш амалӣ менамояд.

Амалҳои дуайенро мебошад то баҳри муттаҳид намудани корпуси дипломатӣ ва пойдории алоқаҳои қорӣ ва дӯстона байни аъзои Ҳимояи роҳбарони намояндагӣ ба тозагӣ интиҳобшуда) таъин намош. Бале аз дуайенҳо қабули (дар қароргоҳи шахсӣ) сарвари намояндагӣ ба қарибӣ омадаро на дертар аз 8 рӯзи баъди таъини аъзобиборномаш уҳдадорӣи фаҳрии худ меҳисобанд.

Амалҳои дуайени корпуси дипломатӣ низ дар баробари амалҳои роҳбарони намояндагӣҳои дипломатӣ, аз ҷумла таърифи онҳо ба Ҳамқари сарвари давлат уҳдадорӣ дорад. Агар аъзои муқарраб бошад, пас Ҳамқари намояндаи дипломатӣ, ки дар Ҳимояи корпуси дипломатӣ аз паси дуайен қарор гирифтааст, таърифи намуруро ба зимма мегирад.

Мисол 14 Ӯломияи Вена пешбинӣ менамояд, ки тартиби таъини аъзои мебошад нисбати тамоми роҳбарони намояндагӣҳои дипломатӣ новобаста аз дараҷаи онҳо ягона бошад. Зиёда аз он ҷумла муқарраб ягонагии ташрифоти нисбати роҳбарони дипломатӣ дипломатӣ новобаста аз дараҷаи онҳо таъкид менамояд, аълоии таҳдати аълоии корпуси дипломатиро таъкид менамояд.

Нисбати метавонад дар натиҷаи ба вуқӯъ омадани ягон воқеаи байналхалқӣ, ки ба он кишварҳои роҳбарони намояндагӣҳои дипломатӣ алоқамандӣ надоранд, вайрон гардад. Агар ягон сафир кишварро намояндагӣ намош, ки аз ҷониби кишварҳои дигар таъриф намош бошад ва ҳукумати кишвари мизбон расман ӯро таъин намош, ин амр метавонад равобити расмӣ ва шахсии онҳоро таъкид бошад. Дар ҷумла ҳамаи корпуси дипломатӣ мебошад аъзои аълоӣ бо ҳадамоти ташрифоти кишвари мизбон баҳри ягон аз интиҳоб мунофиқат намош. Дипломатҳои касбӣ одаган аз Ҳимояи мураққаб қанорагӣи менамоянд, зеро онҳо меҳонанд, ки аълои маъмулаи Ҳимояи гузаранда дошта, бе зарураг эҷоди аълои мекунад, ки он ба муносибатҳои муътадил ба мақсад мунофиқ нест.

Назорати қорҳои хориҷӣ мунтазам рӯихати корпуси дипломатиро интишор менамояд, ки дар он насаби қорманди дипломатӣ, суроғи онҳо ва рақамҳои телефонҳои Ҳимояи ва аълои интиҳоб дода мешавад.

Назароти корпуси дипломатӣ ҷумлаи муайян гардидаанд:

— таърифи;

— таърифи;

- иттилоотӣ;

- ҳимояи ҳукуку манфиатҳои дипломатҳо;

- ҳалли баҳсҳо байни дипломатҳо.

Мақоми дипломати кормандони намоёндагҳои дипломатиро паҳодатнома ва ё варақаҳои дипломатӣ тасдиқ менамояд.

Тартиби таъини роҳбарони намоёндагҳои дипломатӣ. Дар амалии дипломатӣ маъмул аст, ки пеш аз таъин намудани роҳбар намоёндагҳои дипломатӣ ба кишвари дигар агреман (ризониин пешакӣ) дархост мешавад. Эъломияи соли 1961 тақозо менамояд, ки мизбон бояд мутақид шавад, ки кишвари фиристода агреманиро ба шахсе хостааст, ки ўро ҳамчун намоёндаи кишвари худ таъин менамояд.

Чунин агреман дар ҳолатҳои гуногун ба тариқи мухталиф дархост мешавад. Агар роҳбар намоёндагҳои дипломатӣ аввалин маротиба баъди барқарор гаштани равобитаи дипломатӣ таъин мешуда бошад, агреман дар кишвари сеюм тавассути намоёндагони дипломатии ҳар ду кишвар тайёр ва супурда мешавад.

Дар ҳолати ивази як роҳбар намоёндагӣ ба дигар дархости агреман аз ҷониби роҳбари қаблӣ пеш аз анҷоми муҳлати фаъолиятш дар суҳбати вазирӣ корҳои хориҷӣ ба амал бароварда мешавад. Дар ин ҳуҷҷат маълумоти муҳтасар дар бораи номзад ба вазифаи роҳбар намоёндагҳои дипломатӣ, синну сол, вазъи ондан ва мансабҳои пештар ишғолкарда пешниҳод мешавад. (одаган дар коғаз алоҳида чун замима ба ёддошти вербалӣ)

Баъди гирифтани агреман номзад ба вазифаи роҳбар намоёндагӣ «персона града» (шахси мақбул) эътироф мешавад. Мақоми мазкурро ҳаман кормандони намоёндагҳои дипломатӣ дорад мебошанд. Баъди гирифтани агреман санади расмӣ таъини роҳбар намоёндагӣ дар рӯзномаи расмӣ ҷопкарда мешавад.

Ҳукумати кишвари мизбон метавонад агреман надихода. Ҳангоми муайян гардидани хабари рад, пешниҳоди сабаб хатмӣ намебошад. Тул кашидани ҷавоби агреман ҳамчун ҷавоби рад нисбати дархост маънидод карда мешавад. Барои ҷавоби агреман рад аз рӯи одоби дипломатӣ намебошад. Дар ин ҳолат агреман барои номзоди нав дархост карда мешавад.

Дар ҳолати ҷавоби рад ба агреман шахси номзад «персона нон града» (шахси номақбул) эътироф мешавад. Ба сифати баҳонаи рад вайрон намудани метёрҳои рафтори дипломатӣ хизмат менамояд. Бештари баҳонаҳо сабабҳои муайяни сӯйи дошта, аксарашон бофта мебошанд.

Савол ва супоришҳо:

1. Асоси мақомоти сӯйсати хориҷиро номбар намоед.

2. Саволоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар сӯйсати сӯйсати баён намоед.

3. Вазифаҳои парламент ва ҳукумат дар муносибатҳои байналлелӣ.

4. Нақши намоёндагҳои дипломатӣ дар равобитаи кишварҳо.

5. Роҳбарони намоёндагҳои дипломатиро табақабандӣ намоед.

6. Вазифаҳои асосии намоёндагиро тибқи Эъломияи Вена дар бораи равобитаи дипломатӣ баён созед.

7. Корҳои дипломатӣ ва тартиби ишғоли мақоми дуайенро тавзеҳ диҳед.

8. Дархости агреман ва тартиби таъини сафир чӣ гуна аст?

Китобнома:

1. Конституция (Сарҳун) - и Ҷумҳурии Тоҷикистон. - Душанбе, 2016.

2. Номномаи Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28.12.2006.

3. Номномаи сафорати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23.01.1995.

4. Эъломияи Вена дар бораи равобитаи дипломатӣ дар 18.04.1961.

5. Попов В.И. Современная дипломатия. Теория и практика. - М., 2000.

6. Сатоев Э. Руководство по дипломатической практике. - М., 1981.

7. Селянников О.П. Практика дипломатических сношений государств. - М., 1999.

8. Ҳукуки байналлелӣ. (китоби дарсӣ). - Душанбе, 2010.

ҲАСЛИ 4. АСНОДИ ҲАЪОЛИЯТИ ДИПЛОМАТИ

Эътимоднома. Салоҳияти намояндаи дипломатии эътимоднома муайян менамояд. Хуҷҷати мазкур аз қаллини эътимод — боварӣ буда, баҳри тасдиқи эътимод, ки сафир аз ҷониби кишвари фиристода соҳиб шудааст, хизмат мекунад. Дурусташ он аст, ки сафир аз номи сарвари кишвари хеш нави менамояд. (Ҳоҳиши эътимод намуდან ба шахсияти фиристода дар эътимоднома дарҷ меёбад)

Эътимоднома аз ҷониби сарвари давлат ба имзо мерасад. Хуҷҷати мазкур ба номи сарвари давлати мизбон навишта шуда ба ӯ супорида мешавад.

Ҳамзамон баҳри оғози Ҳаъолият ба фиристодан Ҳавкулуда ва мухтор низ эътимодномаи сарвари давлат дода мешавад. Кордори салоҳияти хешро дар шакли эътимоднома аз вазири корҳои хориҷи кишвари хеш ба вазири корҳои хориҷи кишвари назари тасдиқ менамояд. Доир ба кордори муваққатӣ тавассути ёддошти вазорат ё сафорат ба вазорати умури хориҷи кишвари мизбон иттилоъ дода мешавад. Чунин ёддошт ҷавобро тақозо наменамояд.

Сафири Ҳавкулуда ва мухтор бо назардошти амалии дипломатӣ дар кишвари мизбон ва Ёълумияи Вена аз соли 1901 хангоме Ҳаъолияташро оғоз менамояд, ки эътимодномаи ӯ аз ҷониби сардори давлати мизбон қабул гардад. Агар роҳбарии намояндагии дипломатиро кордор ба уҳда дошта бошад, пас эътимодномаи ӯ аз ҷониби вазири корҳои хориҷи кишвари фиристода навишта шуда, ба вазири корҳои хориҷи кишвари мизбон супурда мешавад.

Маросими супоридани эътимоднома дар ҳар кишвар вобаста ба урфу одат ва анъанаҳои он сурат мегирад. Вале новобаста аз ин маросими мазкур бояд нисбати ҳамаи сарварони намояндагии баробар (новобаста аз кишвари онҳо) ҷараён гирад.

Мутобики амалии дипломатӣ хангоми ворид гардидан ба кишвари мизбон роҳбари намояндагии нусхаи эътимодномаро ба вазири корҳои хориҷи кишвари мизбон месупорад. Дар сурати мавҷудияти пешниҳоди ду ва ё зиёда сарварони намояндагии дипломатии кишварҳои хориҷӣ рӯзи супоридани эътимодномаҳо дар шакли навибат бо назардошти таърихи ворид шудани онҳо муайян карда мешавад.

Маросими супоридани хуҷҷатҳои мазкур дар шакли тантанавӣ сурат мегирад. Маросими баъзе кишварҳо ороستاني горди Ҳазри, иҷрои суруди миллии кишварҳо ва ҳатто либоси муайяноро пешбини менамояд. Масалан дар Британияи Кабир барои овардани

намояндаи дипломатӣ Ҳойтуни ҷашнӣ фиристода шуда, пушидани либоси муайян (Ҳрак) бо нишону медалҳо ҳатмист.

Ҳангоми супоридани эътимоднома Президенти одадан вазири корҳои хориҷи Ҳамроҳи менамояд. Сафирон вобаста ба навибат аз ҷониби сардори протоколи давлатӣ даъват мешаванд. Баъди анҷоми намояндаи супоридани эътимодномаҳо Президент бо нутқи муқаддима ба сафирон муруҷият мекунад ва роҳбарони намоянда-гиро ба дипломатиро хайра мақдам ва табрик меғӯяд. Баъдан сардори Ҳаъолияти хоса даъват мешавад. Гузаронидани навиъи дипломатиро ба суҳбати хоса даъват мешавад. Гузаронидани навиъи дипломатӣ — қадаҳи шампон низ тибқи русум ва таърифи дипломатӣ пешбинӣ шудааст.

Роҳбари намояндагии дипломатӣ Ҳаъолияти расмӣи хешро аз таърифи илтифотӣ оғоз менамояд, ки он ба мансабдорони давлатӣ аз роҳбарони намояндагӣҳои дипломатии кишварҳои дигар анҷом дода мешавад. Таърифи мазкур одадан аз бозиди дуайен оғоз карда мешавад. Ҳамзамон дар ҷаҳорҷубаи ин навиъи бозиди Ҳамсари сардори Ҳамзамон онҳо дидан менамояд. Бозиди илтифотӣ сардори Ҳамсари хатмиро тақозо менамояд.

Роҳбари намояндагии дипломатӣ амалии дипломатӣ яқҷоя бо таърифи роҳбари намояндагии собикро низ месупорад. Дар он оид ба сардори роҳбари намояндагии собикро низ месупорад. Дар он оид ба сардори кишвари фиристода баҳри бозхонди сафири собик хабар дода мешавад. Масалан сабаби бозхонди сафир кайд шуда, ишора карда мешавад, ки ӯ тавассути Ҳаъолияти хеш ба гузариши равобити сардори Ҳамсари мусоидат намудааст.

Ҳангоми кишварҳои дипломатӣ тапаббуси бозхонди сафир аз Ҳабби мукарратоти фиристода, хукумати кишвари мизбон ва худӣ Ҳаъолияти вобаста аст. Одадан сабабҳои асосии бозхонди роҳбари намояндагии нахонд: (моддаи 49, Ёълумия Вена)

1. Анҷоми муҳлати Ҳаъолияти дипломатӣ;

2. Гузаштан ба вазири дигар;

3. Ба нафақа баромадан;

4. Насри;

5. Ҳаъолияти таърикаи намоянда;

6. Ёълон гардидани «шаҳси номатлуб» (персона нон грата) дар сардори мизбон.

Дар аз сабабҳои мазкур мутобики Қонун дар бораи хизмати дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Кормандони хизмати дипло-матӣ» ки дар намояндагӣҳои дипломатӣ ва муассисаҳои консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар хориҷа, намояндагӣҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди таъкилотҳои байналмилалӣ кор мекунанд,

ФАСЛИ 5. ХАЙАТИ ХИЗМАТИИ САФОРАТ

Падари мутобики муқаррароти байналхалқӣ ҳайати нахбандони намоёндагии дипломатӣ ба се категория ҷудо мешавад: ҳайати дипломатӣ, маъмури техникӣ ва хизматрасонӣ. Ҳамаи қарордони намоёндагӣ ба истиснои Сафири Фавқулӯда ва Мутасарри Ҷумҳурии Тоҷикистон бо фармони вазирӣ қорҳои хориҷӣ ба сафари таъин ва озод мегарданд.

Ҳайати дипломатӣ. Ба ҳайати дипломатӣ аъзоёни сафорат, ки дар рутбаҳои дипломатӣ мебошанд, дохил мешаванд. Талаби нахбандон баъди таъин ба мансаб нисбати онҳо ҳатмӣ набулда, онд ба сафари таъин онҳо ба назорати қорҳои хориҷӣ кишвари мизбон таъин карда шуда, баъди онҳо ба мансаби қорҳои хориҷӣ таъин карда шуда, кишвари мизбон равоқиди воридотӣ дархост карда шуда, кишвари мизбон равоқиди худро ба қормандони намоёндагии дипломатии кишвари фиристода таъассути додан ва ҷе надодани равоқиди муайян мекунанд.

Мутасарри Эълонияи Вена аз соли 1961 аъзои ҳайати нахбандон метавонанд шаҳрвандони кишвари мизбон бошанд. Таъин онҳо ба мансаби қормандони ҳайати сафорат танҳо бо равоқиди ҳукумати кишвари мизбон сураг гирифта, ин ризоият ҳама вақт метавонад бекор карда шавад.

Агар қорвари намоёндагии кишвари фиристода ба кишвари мизбон баъди рафтани сафири собик ворид шавад, пас қормандони нахбандон сафорат одатан то анҷоми муҳлати фаъолияти шахсони нахбандон вориди кишвари назиро мегарданд. Амали мазкур ба нахбандон вориди кишвари назиро мегарданд, ки бо доираи уҳдадорӣ ва масоили, ки онҳо намоёндагӣ мекунанд, бешир пинос шаванд. Ба гайр аз ин нахбандон собик метавонад мансабдори навро бо шахсони нахбандон ва соҳаҳои кишвари мизбон пинос намояд. Шинсои нахбандон дар шифати бахшида ба омадани ҳайати нави нахбандон намоёндагӣ сураг мегардад.

Ба ҳайати дипломатӣ инчунин шахсони мастули баҳри нахбандон масоили фарҳангӣ, илмӣ ва гайра фиристодашуда, ки ба ҳайати намоёндагӣ ба мансаби дипломатӣ номнавис шудаанд, дохил мешаванд.

Ҳайати маъмури - техникӣ ва хизматрасонӣ. Ба ҳайати маъмури таъини ва хизматрасонӣ ашхоси зерин дохил мешаванд: нахбандон, ки идораи ҳадамоти маъмури - техникӣ ва ҳоҷагии нахбандон ба ҷамъи онҳо вогузор гардидааст,

ҳангоми содир намудани кирдорҳое, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҷе кишвари муқим барои онҳо ҷавобгарӣ муқаррар намудааст, ҳанчунин дар ҳолатҳои содир намудани қормандон ва аъзои оилаи онҳо рафторҳои ношоям ҷе амалҳое, ки ҳангоми иҷро минбаъдаи вақлатҳои хизматӣ мумкин аст ба оқибатҳои назди оварда расонад, онҳо метавонанд пеш аз муҳлат ба Ҷумҳурии Тоҷикистон бозхонда шаванд».

Ҳамзамон дар амалии дипломатӣ дар ҳолатҳои зерин қатъи фаъолияти намоёндагии дипломатӣ низ пешбинӣ мешаванд:

- 1) ҳангоми қатъи шудани равоқиди дипломатии кишварҳо;
- 2) ҳангоми сар задани низоз миёни ду кишвар;
- 3) ҳангоми дар қаламрави яке аз давлатҳо ба вучуд омадани тағйироти гайриқонунии ҳукумати ҷе инқилоби иҷтимоӣ, ки дар натиҷаи онҳо нигоҳ доштани равоқиди дипломатӣ гайримумкин мегардад;
- 4) ҳангоми қатъи фаъолияти яке аз кишварҳо дар натиҷаи ба кишвари дигар ҳамроҳ шудани ва ҷе фурупоши.

Номаи руҳсатӣ. Дар баъзе кишварҳо тартиботи фиристодани номаи руҳсатӣ аз номи сардори давлати кишвари мизбон ба сардори кишвари фиристода роҷ мебошад. Одатан дар он онд ба фаъолияти сафир қаноатмандӣ зоҳир гардида, таҳнияти кишвари мизбон дарҷ меёбад.

Ҳамаи анвои асноди фаъолияти дипломатӣ дар арақаи маҳсули дорой нишони давлатӣ навишта мешаванд.

Саол ва супоришҳо:

1. Эътимоднома чист?
2. Тартиби супоридани эътимодномаро баён намоед.
3. Қадом омилҳо боиси бозхонди сафир мегарданд?
4. Ташаббуси бозхонди сафир ба чанд ҷониб тааллуқ дорад?
5. Хусусияти номаи руҳсатӣ ва сабаби ирсали онро шарҳ диҳед.

Қитобнома:

1. Эълонияи Вена дар бораи равоқиди дипломатӣ аз 18 апрели соли 1961.
2. Дипломатический словарь. В трех томах. - М., 1984—1986.
3. Вуд Джон, Серре Жан. Дипломатический церемониал и протокол. - М., 1974.
4. Самойленко В.В. Дипломатическая служба. - М., 2010.
5. Сатуо Э. Руководство по дипломатической практике. - М., 1947.
6. Селянинов О.П. Дипломатические отношения государств. - М., 2004.
7. Попов В.И. Современная дипломатия. Теория и практика. - М., 2006.

- мутахассисоне, ки аз ҷониби ВКХ фириастода шуданд на ашхосе, ки дар асоси шартномаи муваққатӣ аз ҳисоби аъзоёни оилаи кормандони Сафорат ва дигар намоёндагӣҳою муассисаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ин кишвар ба қор қабул шуданд.

Хайати маъмурӣ-техникӣ маъмулан аз ҳисоби шаҳрвандони кишвари фириастода иборат мебошад. Вале Ёлмомия имконияти кироия аъзоёни ҳамаи хайатҳои намоёндагӣи дипломатиро аз ҳисоби шаҳрвандони кишвари мизбон пешбинӣ менамояд. Ҳолати на мақоми кормандони ҳар се хайатро муқаррароти Ёлмомияи Вена дар бораи равобигии дипломатӣ аз 18 апрели соли 1961 таъин менамояд. Гайр аз ин, Ёлмомия ҳуқуқи кормандони намоёндагӣи дипломатиро баҳри доштани кормандони шахсии хонагӣ пешбинӣ намудааст.

Мутобиқи Низомнома дар бораи сафири Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23 январи соли 1995 кормандони хайати хизматрасонӣ метавонанд аз ҳисоби шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки ба таври доимӣ дар кишвари мизбон умр ба сар мебаранд на шаҳрвандони хориҷӣ ба қор қабул карда шаванд. Қабули онҳо ба қор тибқи дастурамали махсуси вазирати қорҳои хориҷӣ сурат мегирад. Шахсони мансабдори Сафорат ва аъзоёни оилаи онҳо дар кишвари мизбон аз имтиёз ва масунияти дипломатӣ бархурдоранд, ки тибқи он метавонанд барои қори хочагии намоёндагӣ на мақоми зисти ҳеш кормандонро ҷалб намоёнд. Котиби шахсӣ, ронанда ва шахсони дигаре, ки уҳдадорӣ ҷалб намоёнд. Котиби шахсӣ, менамоянд, ба хайати хизматрасонӣ дохил мешаванд.

Вобистаи ҳарбӣ. Вобастаи (атташеи) ҳарбӣ мақомоти ҳарбии кишвари ҳешро муаррифӣ намуда, дар назди намоёндагӣҳои дипломатӣ ба мақсади тағбиқи алоқа ва равобигии соҳавӣ бо мақомоти мутаносиби кишвари мизбон таъин мешаванд. (Ақидани таъини вобастаи ҳарбӣ дар назди мақомоти ҳарбӣ хато мебошад). Вобаста ба зарураат ва мувофиқа бо ҳукумати кишвари мизбон вобастаҳои ҳарбӣ метавонанд се навъи қувваҳои мусаллаҳро намоёндагӣ намуда ба вобастаҳои ҳарбӣ, ҳарбӣ-бахрӣ ва ҳарбӣ-ҳавоӣ ҷудо мешаванд. Вобастаҳои ҳарбӣ ва ёрдамчиёни онҳо дар баробари хайати дипломатии сафорат ва миссияҳо аз тамоми имтиёз ва масуниятҳои дипломатӣ бархурдор мебошанд.

Вобастаҳои ҳарбӣ гайр аз иҷрои вазифаҳои ҳеш – дастгирӣ на пойдеории алоқа бо мақомоти ҳарбии кишвари мизбон ҳамзамон ба ҳайси мушовири сафир оид ба масоили ҳарбӣ баромад менамоянд.

Одатан дар ёлдоште, ки ВКХ-и кишвари мизбонро дар бораи таъини ин ё он шахс ба мансаби вобастаи ҳарбӣ огоҳ менамояд

таъини ронандаи ин маълумот ба мақомоти мутаносиб мавҷуд

Ҳафтаи таъини вобастаҳои ҳарбӣ мутобиқи моддаи 7-уми Қонуни Вена дар бораи равобигии дипломатӣ аз 18 апрели соли 1961 таъини мешаванд. Дар моддаи мазкур аз ҷумла ҷунин омадааст: "Ҳафтаи мизбон метавонад пешниҳод намояд, ки номи атташеҳои ҳарбӣ баъди тасдиқ пешақӣ хабар дода шаванд". Дар амалия таъини фириастода одатан дар бораи вобастаҳои ҳарбӣ пеш аз таъини онҳо маълумот пешниҳод менамояд.

Вобастаҳои ҳарбӣ дар баробари риояи меъёрҳои таъини фириштуди ташироти дипломатӣ, тибқи меъёрҳои ташироти, ки дар амалияи байналхалқӣ бо назардошти ташироти ба аниқ қувиҳои мусаллаҳ устувор шудаанд, ҳамҷунин таъини на муқаррароти мавҷуда амал менамоянд.

Савол ва ҷавобҳои:

1. Ҳафтаи мансабдорони намоёндагӣ ба чанд категория ҷудо мешаванд?

2. Қувиҳои асосии хайати дипломатӣ дар ҷӣ зоҳир мешаванд?

3. Ҳафтаи маъмурӣ-техникӣ маъмулан аз ҳисоби шаҳрвандони кишвари мизбон иборат мебошад?

4. Котиби шахсӣ, ронанда ва шахсони дигаре, ки уҳдадорӣ

ронанда ва шахсони дигаре, ки уҳдадорӣ ҷалб намоёнд. Котиби шахсӣ, менамоянд, ба хайати хизматрасонӣ дохил мешаванд.

5. Ҳафтаи таъини на вазифаҳои вобастаи ҳарбиро номбар кунед.

Китобнома:

1. Низомнома дар бораи сафири Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23 январи соли 1995.

2. Ёлмомия Вена дар бораи равобигии дипломатӣ аз 18 апрели 1961.

3. Никол В.И. Современная дипломатия. Теория и практика. М., 2006.

4. Савойленко В.В. Дипломатическая служба. М., 2010.

5. Сату Э. Руководство по дипломатической практике. М., 2004.

6. Селанников О.П. Практика дипломатических сношений. М., 1999.

7. Селанников О.П. Тетради по дипломатической службе. М., 2004.

8. Фельдман Р. Настольная книга дипломата. М., 2000.

СММ дар марказ қарор мегирад. Парчамҳо мебоҷад андозаи баробар дошта дар як сатҳ барафрохта шаванд.

Дар амалияи дипломатӣ парчамҳои андозашон хурд дар рӯи мизи қорӣ, дар конференсҳои байналхалқӣ, дар воситаҳои нақлиёти мақомоти раёбони хориҷӣ истифода мешавад. Дар шаҳраҳои бандарӣ парчамро метавон дар катерҳое, ки ба мақсадҳои хизматӣ истифода мешаванд, насб намуд.

Муносибати беэҳтиромона ва ё касдан вайрон намулдани парчам тибқи қонун ҳазоро пешбинӣ менамояд.

Парчами давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар қарайни иҷлосияи таърихӣ XVI-и Шӯрои Олии дар шаҳри Хучанд 24 ноябри соли 1992 қабул шудааст. Қарори Маҷлиси Олии дар бораи парчам давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон 11 декабри соли 1999 таҳти №89 қабул гардидааст.

Суруди милли – Роҳи таърихӣ тайнамудан миллитро ба дарёфти ояндаи нек тараннум менамояд. Қарори Маҷлиси Олии дар бораи суруди миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон 7 сентябри соли 1994 таҳти № 1074 қабул гардидааст. Муаллифи суруди миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон Гулназар Келдӣ буда, оҳанги он ба бастакор Сулаймон Юдаков тааллуқ дорад. Ҳамасола 24 ноябр дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун рӯзи Парчами миллий таҷлил мегардад.

Дар амалияи дипломатии кишварҳо суруди миллии ҳангоми бозиди сарварони кишварҳо, ҳукуматҳо ва вазирони қарорҳои иҷро мегарданд. Бо ҳамин тартиб суруди миллиро метавон ҳангоми тамошои намоишномаҳои театрӣ, ба ифтихори меҳмони олии иҷро намуд. Нишемани меҳмони олии ва дигар ашхоси расмӣ, ки ӯро ҳамроҳӣ менамоянд, бо парчами кишвари меҳмон ва митбон даврабандӣ мегарданд.

Ҳамзамон суруди миллии ҳангоми ифтитоҳ ва пӯшидашавии маҷмаъаҳои қашнӣ, қушодани муҷассама ва иншооти дигар, бахшида ба таҷлили санаҳои муҳимтарини таърихӣ, зимни барафроختани парчами давлатӣ навохта мешавад.

Суруди миллии тавассути оркестр-хор иҷро мегардад. Ҳангоми иҷрои оммавии суруди миллии ҳозирин онро роҳи истода мешунаванд. Мардон ҷулоҳхояшонро мегаранд ва ба дасташонро ба боло дил мегузоранд.

Ливо (Штандарт) – *и президент* – Ливои Президентии Ҷумҳурии Тоҷикистон рамзи расмӣи ҳокимияти президентӣ дар кишвар ба шумор меравад, ки он дар болои қароргоҳ, макони будубоши муваққатӣ ва воситаҳои нақлиёт насб мегардад. Мутабиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи рамзҳои

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» 28 июли соли 2006 таҳти № қабул гардидааст.

Савол ва ҷавобҳо:

1. Эстирофамой чист?

2. Аннон эстирофамойи де-факто ва де-юре-ро шарҳ диҳед.

3. Назарияҳои асосии эстирофамойро номбар кунед.

4. Рамзҳои истиқлоли давлатӣ ва нақши онҳо дар раёбони кишварҳо?

5. Ливои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон кай қабул гардидааст?

Китобнома:

1. Барин В.А. Основы дипломатической службы. М., 1977.

2. Николсон Г. Дипломатия. М., 1941.

3. Селанинов О.П. Дипломатические отношения государств: принципы, формы, методы. М. 2004.

4. Федаткэм Р. Настольная книга дипломата. М., 2000.

5. Жукова Байналхалқӣ (китоби дарсӣ) Душанбе, 2010.

ФАСЛИ 7. ИМТИЁЗ ВА МАСУНИЯТҲОИ ДИПЛОМАТӢ

Мафҳум ва маҳияти имтиёз ва масуниятҳои дипломатӣ
Имтиёз ва масунияти дипломатӣ аз маҷмӯи ҳуқуқ ва афзалиятҳое иборат мебошанд, ки ба намоёндагони дипломатӣ рохбар ва ҳайати кормандони он баҳри осон намудани фаъолияти онҳо дода мешаванд. Имтиёз ва масуниятҳо бо баъзе маҳдудияти ба ҳайати маъмурӣ — техникӣ ва хизматрасонӣ низ дода мешаванд. Имтиёз ва масуниятҳои дипломатӣ унсурҳои асосӣ ва заминаҳои муҳими ҳуқуқи дипломатӣ ба шумор мераванд. Дар амалияи дипломатӣ ва аҳдномаҳои байналмилалӣ мӯосир ба таъкид ба ин масъала маҷмӯи ҳуқуқ ва афзалиятҳо дар назар дошта мешавад, ки онҳоро бо таъбири имтиёз ва масуниятҳо ифода мекунанд.

Масунияти дипломатӣ ва имтиёзҳои дипломатӣ мафҳумҳои баҳамдигар алоқаманд буда, мухтавои онҳо ҳамдигарро мукаммал менамоянд. Масунияти дипломатӣ ҳамчун муқаррароти қонунии инъикоси ҳешро дар меъёрҳои ҳуқуқи байналхалқӣ ёфтааст, баррасӣ мегардид. Масуният ҳамчун ҳуқуқи махсуси намоёндагҳои дипломатӣ ва кормандони онҳо буда, озод будан аз қонунгузории маҳаллӣ, татбиқнопазирӣ меёбҳои маҷбурияти нисбати онҳо, таҳримот, ки аз ҷониби қонунгузори кишвари мизбон барои вайрон намудани қонун ва тартиботи пешбинӣ шудааст, фаҳмида мешавад.

Имтиёзҳои дипломатӣ бошанд, ҳамчун афзалият ва бартариҳои иловагӣ фаҳмида мешавад, ки ба осон намудани фаъолияти намоёндагҳои дипломатӣ ва ҳайати кормандони онҳо равона гардидааст. Пештар имтиёзҳои дипломатӣ хусусияти ҳуқуқи надошта, иҷроӣ онҳо барои кишварҳо ҳатмӣ набуд. Бо ташаккули амалия ва ҳуқуқи дипломатӣ имтиёзҳои маъмур ба яке аз заминаҳои муҳими фаъолияти самаранокӣ намоёндагҳои дипломатӣ табдил ёфтааст.

Имтиёз ва масуниятҳои дипломатӣ дар асоси урфу анъанҳои дар кишварҳо мавҷуд буда, бо дарназардошти таъмини фаъолияти самаранокӣ муассисаҳои дипломатӣ ба вуҷуд оварда шуданд. Имтиёз ва масуниятҳое, ки намоёндагҳои дипломатӣ, рохбарон ва ҳайати кормандони онҳо истифода мебаранд, тавассути ҳам созишномаҳои дуҷониба ва ҳам эълонияҳои бисёрҷониба ба татбиқи дароварда мешаванд. Чунончи, Эълонияи Вена аз соли 1961 ба қатори санадҳои маъмур дохил мешавад, ки дар асоси он имтиёз ва масуниятҳои дипломатӣ ба ду категория 1) ба бино ва манзилҳои намоёндагҳои дипломатӣ; 2) ба рохбарон за ҳайати кормандони намоёндагҳои дипломатӣ ҷудо мешаванд.

Амалӣ имтиёзҳои дипломатӣ. Мутобики муқаррароти ҳуқуқи намоёндагҳои намоёндагҳои дипломатӣ аз имтиёз ва масуниятҳои онҳо бархурдоранд.

1. Имтиёзҳои намоёндагӣ ва моликияти дар онҳо буда дипломатикон аст. Дар зери мафҳуми бинои намоёндагӣ бинои намоёндагӣ ба ғайри осон намудани фаъолияти дипломатӣ ба ҳайати намоёндагӣ метарсад. Маъмулан ба он бинои намоёндагӣ, қароргоҳи рохбар намоёндагӣ ва китъаи заминаи намоёндагӣ оғоз номил мегардад. Мутобики моддаи 30-юми Эълонияи қароргоҳи рохбар намоёндагӣ низ дар баробари бинои намоёндагӣ аз дипломатикон бархурдор мебошад. Ҷиҳоз ва моликияти дар онҳо буда, инчунин воситаҳои нақлиёти намоёндагӣ ва аъзои ҳайати дипломатӣ манриди тафтиш, мусодира, боздошт ва ҳабс қарор наметаворанд.

2. Нотта, муқотибаи расмӣ ва бойгонии намоёндагӣ дипломатикон аст. (Ҳатто ҳангоми ҷанг ё қатъи равообити дипломатӣ (боқмонди намоёндагӣ) кишвари мизбон бояд бинои намоёндагиро бо моликият ва бойгонии эҳтиром ва ҳифз намояд).

3. Намоёндагӣ ҳуқуқ дорад, ки аз парчам ва нишони миллии кишвари хеш истифода намояд. Ҳамчунин воситаҳои нақлиёти намоёндагӣ бо рақамҳои махсус таъмин карда мешаванд.

4. Кишвари мизбон вазифадор аст, ки амнияти пурраи намоёндагҳои хориҷиро таъмин намояд.

5. Дахлатнопазирӣ шахсии ҳайати дипломатӣ (шахсият ва қарғи) Шахсияти корманди дипломатӣ дахлатнопазир мебошад.

6. Ҳаби ва ё боздошт намешавад. Ҳукумати кишвари мизбонро набошад, ки бо эҳтиромӣ хоса ба ӯ муносибат намуна, тамоми қарорҳои заруриро баҳри пешгирини ҳама гуна тааруз нисбати намоёндагӣ намонда андешида. Ҳамзамон ҳуҷҷат, муқотиба ва моликияти намоёндагӣ (бо маҳдудияти нисби) дахлатнопазиранд.

7. Намоёндагӣ ҳақ дорад, ки дар маҳкама ба ҳайси шохид иштирок накунад. Нисбати дипломат меёбҳои иҷроия, ки дахлатнопазирӣ ӯ аз қароргоҳи вайрон месозанд, қабул карда намешаванд.

Муқаррароти ва хусусияти хоси имтиёз ва масуниятҳои дипломатӣ. Ҳамзамон дар Эълонияи қайд гардидааст, ки қурерҳои дипломатӣ ҳангоми иҷрои вазифаҳои хеш аз ҳимояи кишвари мизбон бархурдор буда, боздошт ва ё ҳабс наметаворанд.

Дар қонунҳои махсус намоёндагӣ метавонад бурдани ҳуҷҷатро ба аъзои ҳамакдорони худ вогузор намуна, ба ӯ варақаи махсуси тафтиш дохил. Чунин шахс дипкурер «ad hoc» аст, яъне шахсе, ки намоёндагӣ муваққатиро доро буда, бо расонидани ҳуҷҷат вазифааш иҷро мекунанд.

Биной намояндагӣ барои истифодаи боздошти маҷбурӣ ягон шахс мумкин нест. Истифодаи биной намояндагӣ ба сифати паноҳгоҳ низ мамнӯъ аст. Ҳарчанд дар Эъломия дар бораи наҷодани паноҳгоҳ ёвасита қайд нашудааст, вале баъзе муқаррароти он маҷозан амри мазкурро тақозо менамояд.

Масалан, дар моддаи 41-уми боби сеюми Эъломия чунин омадааст, ки «биной намояндагӣ набояд ба мақсадохе, ки ба фаъолияти дипломатӣ номувофиқ мебошанд, истифода гардад».

Ба истиснои муқаррароти мазкур кишварҳои Амрико, Лотинӣ байни яқдигар созишномаи махсус ба имзо расонидаанд, ки истифодаи биной намояндагиро ба сифати паноҳгоҳ иҷозат медиҳад. Намояндагии дипломатӣ аз пардохти гумрукӣ баҳри интиқоли воситаҳои истифодаи расмӣ (мебел, таҷвизоти алоқа, радио, мошинаҳои чопӣ) озод мебошад.

Ҳамзамон намояндагӣ аз пардохтҳои маъмурий-ноҳияӣ ба истиснои пардохтҳои коммуналӣ (газ, барқ, ӯб) озод аст.

Яке аз афзалиятҳои асосӣ – даҳлатнопазирии шахсӣ мебошад. Вале имтиёз ва масуниятҳои дипломатӣ ҳеҷ гоҳ дипломатро аз уҳдадории эҳтиромӣ конун ва муқаррароти дохилии кишвари мизбон озод наменамояд. Намоянда ҳаққи даҳлат ба қорҳои дохилии кишвари мизбонро надорад. Вайрон намудани ин талабот ба эълони шахси номатлуб (персона нон грата) ва хорич намудани ӯ аз ҳудуди кишвар оварда мерасонад. Аз ин рӯ, Эъломия аз дипломат рафтор ва гуфтугори эҳтиёткоронаро дар баромаду нутқҳои чамъиятӣ тақозо менамояд.

Ҳамчунин кормандони дипломатӣ аз тамоми уҳдадорихон меҳнатӣ, давлатӣ ва ҳарбӣ озод мебошанд.

Роҳбари намояндагӣ ва кормандони дипломатӣ ҳукуки озодона ворид намудани (бе пардохти гумрукӣ) ашёҳои маншати таҳсири дошта, бағочӣ онҳо аз тафтишоти гумрукӣ озод мебошад. Тафтишот танҳо дар ҳолати мавҷудияти асосҳои бозғимод дар ҳузури намояндаи вазорати қорҳои хоричӣ, корманди намояндагӣ ва худӣ намоянда сурат мегирад.

Имтиёзи дигари кормандони дипломатӣ ин ҳаракати бемамоният дар қаламрави кишвари мизбон ба истиснои манотиқи мамнӯъ ва ё вобаста ба тълмини амният мебошад.

Тамоми имтиёз ва масуниятҳои номбаршуда ба ҳайати онлан кормандони дипломатӣ, қудакони хурдсол ва фарзандони муҷарради онҳо низ пешниҳод мегардад.

Эъломия, ҳамчунин, дар ҳолати низоъҳои мусаллаҳона мусоидат намудани кишвари мизбонро баҳри интиқоли ғайрини кормандони дипломатӣ ва ахли оилаи онҳо пешниҳод менамояд.

Кишвар мизбон мебошад воситаҳои нақлиётӣ мувофиқро барои истифодаи байнал аъмоли онҳо фароҳам орад.

Ҳамакнун қоси имтиёзҳои дипломатӣ дар он аст, ки шахсони қорҳои наҷодани аз имтиёз ва масуниятҳои дипломатӣ бо қоси ӯҳда даст кашанд. Ҳукуки даст кашидан ва ё рад намудан аз қоси ӯҳда танҳо ҳукумати кишвари мизбон доро мебошад.

Аз ғуфтиҳои боло чунин бармеояд, ки имтиёз ва масуниятҳои қорҳои дипломатӣ аз он бархурдоранд ҳеле фароҳ мебошад. Аз ғуфтиҳои боло мукалдимаи Эъломияи Вена таъкид гардидааст: қоси ва масуниятҳои мазкур на барои қоси ашхоси муайян, балки барои тълмини татбиқи самаранокии иҷрои вазоифи қорҳои дипломатӣ ва мақомоти муаррифисозандаи кишвар мизбон мудард.

Савол ва суноринҳо:

1. Мақсуми имтиёз ва масуниятҳои дипломатӣ чиро ифода мекунанд?

2. Даҳлатнопазирии чист?

3. Ғе ҳукуки паноҳгоҳ ба имтиёз ва масуниятҳои дипломатӣ қоси мизбонд?

4. Ғе даҳлатнопазирии маънои сарфи назар қардани қорҳои кишвари мизбонро дорад?

5. Қоси имтиёзҳои дипломатиро баён намоед?

Китобнома:

1. Эъломияи Вена дар бораи равобити дипломатӣ аз 18 апрели 1961.

2. Қосиқов Б.И. Профессия дипломат. М., 1998.

3. Давид Д.В. Дипломатический иммунитет. М., 1949.

4. Мосиқов Ф.Ф. Дипломатический протокол и дипломатическая практика. М., 1979.

5. Навоисон Г. Дипломатическое искусство. М., 1962.

6. Навоисон В.И. Современная дипломатия. Теория и практика. М., 1999.

7. Савиленко В.В. Дипломатическая служба. Москва 2010.

8. Савиленко О.П. Дипломатические отношения государств: принципы, формы, методы». М. 2004.

9. Фейсман Р. Настольная книга дипломата. М., 2000.

ФАСЛИ 8. АСОСҲОИ ХАДАМОТИ КОНСУЛИ

Муқаррароти умумӣ. Хадамоти консулӣ қисми таркибии хадамоти дипломатӣ махсуб гардида, аз маҷмӯи принципу меъёри ки фаъолияти муассисаҳои консули ва ҷайати кормандони онро ба танзим мебарорад, иборат аст. Сарчашмаи ҳукуки консулӣро аҳдноҳои байналхалқӣ, анъана ва қонунгузории кишварҳо ташкил медиҳад.

Ҳуҷҷати асосии бисёрҷонибае, ки фаъолияти муассисаҳои консулиро танзим менамояд, Эълومияи Вена дар бораи муносибатҳои консулӣ аз 24 апрели соли 1963 (19 марти соли 1967 эътибори қонулӣ пайдо намудааст) мебошад. Ҳамзамон баъзе танзими равобети консулӣ дар дохили кишвар ва пешбурди муносибат бо муассисаҳои консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳориҷа Оинномаи консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июли соли 1998 амал менамояд. Мутобиқи он барқарор намулдани муносибатҳои консулӣ байни кишварҳо дар асоси ризоияти мутақобила сурат мегирад. Дар ҳолати мавҷуд будани равобети дипломатӣ ризоият баъри ба роҳ мондани муносибатҳои консули зарур нест.

Вазифаҳои консулиро муассисаҳои консулӣ иҷро намулда, дар ҷаҳорҷубаи наомандагӣ дипломатӣ фаъолият менамоянд.

Муассисаҳои консулӣ ба навъҳои зерин ҷудо мешаванд:

- Консулгарии генералӣ;
- Консулгарӣ;
- Витсе (нонби) – консулгарӣ;
- Агентии консулӣ.

Роҳбарии онҳоро мутаносибан консули генералӣ, консули ноиби консул ва агенти консулӣ ба уҳда доранд. Ғайр аз ин Эълумияи Вена дар бораи муносибатҳои консулӣ ҳайати кормандони муассисаҳои консулиро чунин муқаррар менамояд:

1. Роҳбари муассисаи консулӣ;
 2. Шахси мансабдори консулӣ;
 3. Ходими консулӣ (маъмур ва ё корманди техникӣ);
 4. Корманди ҳайати хизматрасонӣ;
 5. Кормандони муассисаи консулӣ (ҳамаи кормандони муассисаҳои консулӣ);
 6. Кормандони ҳайати консулӣ (ҳамаи кормандони муассисаҳои консулӣ ба ғайр аз роҳбари муассиса);
 7. Корманди шахсии манзилӣ.
- Бинои муассисаи консулӣ танҳо ба мақсади иҷрои ҳадиҳои консулӣ истифода мешавад.

Муассисаи консулини мустақил бо ризоияти кишварҳо бунёд мешавад. Дар ин саноҳати он минтақа (округ) – и консулӣ ном дорад. Кормандони консулӣ дар ҷаҳорҷубаи он фаъолият менамоянд. Ҳамаи маъмур ва хизматрасонии муассисаҳои консулӣ иҷозат меёвад, ки ғайр аз ин ба муассисаҳои консулӣ иҷрои вазифаҳои консулиро дар кишвари дуюм низ иҷозат дода мешавад.

Вазифаҳои муассисаи консулӣ. Мутобиқи муқаррароти Эълумияи Вена дар бораи равобети консулӣ аз 24 апрели соли 1963 вазифаи муассисаҳои консулӣ ба тариқи зайл муайян карда мешавад:

1. Қонони маффиатҳои кишвар ва шаҳрвандони кишвари худ дар ҷаҳорҷубаи ҳукуки байналхалқӣ;

2. Муқоидат ба гузариши ҳамкорихои тлҷоратӣ, иқтисодӣ, фарсонӣ ва ғайраи кишварҳо;

3. Таъсисоти роҳҳои қонунии муайян кардани шароитҳои ҳаёти тлҷоратӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ ва илмӣи кишвари мизбон ва пешниҳод ба кишвари ҳеш;

4. Додани ғиноснома ва ҳуҷҷатҳои дигари зарурӣ (раводид);

5. Расонидани ёри ба шаҳрвандони воқеӣ ва ҳукукии кишвари худ;

6. Иҷрои вазифаҳои нотариали ва САҲШ дар ҳоле, ки консулгарии кишвари мизбон муҳолиф набояд;

7. Ҳафти маффиати шаҳрвандон хангоми бурдани мерос (mortis) консулӣ;

8. Дар кишвари мизбон расонидани ёри ба киштиҳо, тайёраҳо ва ҳайати онҳо, ки дар қайди давлати фиристода қарор доранд;

9. Иҷрои вазифаҳои дигаре, ки ба дӯши муассисаи консулӣ таъин шудааст.

Ғайри ин роҳбарии муассисаи консулӣ. Роҳбари муассисаи консулӣ таъсисоти Эълумия аз ҷониби кишвари худ дар асоси ризоияти кишвари мизбон таъин мешавад. Вобаста ба ин ба муассисаи консулӣ ҳуҷҷати расмӣ баъри иҷрои фаъолият пешниҳод мешавад, ки даъвати консулӣ ном дорад. Дар он мансаб, ному мансаб, минтақаи консулӣ ва мавқеи ҷойгиршавии муассисаи консулӣ муайян карда шудааст. Ҳуҷҷати маъмур бо роҳҳои таъиноти ба мақомоти дахлдори кишвари мизбон (вазирати қарор қарор) пешниҳод мекардад.

Ба пешниҳоди он ба роҳбари муассисаи консулӣ эҷектура – Ҷағҳи, ки ҳукуки иҷрои вазифаҳои муайяншударо дар ҳудуди

мукарраргардидаи минтакаи консулӣ тасдиқ менамояд, дониш менамояд.

Баъди пешниҳоди ин хуҷҷат ба роҳбари муассисаи консулӣ иҷозати иҷрои муваққатии фаъолияти консулӣ дода мешавад.

Бо гирифтани эксекватура роҳбари муассисаи консулӣ ба иҷрои вазифаи хеш расман шурӯъ менамояд ва дар бораи он ба ҳукумати маҳали минтакаи консулӣ иттилоъ дода мешавад.

Вале агар гирифтани эксекватура бо ягон сабаб ба таъхир афтад, роҳбари муассисаи консулӣ, ки ба ҷои таъиншуда омадааст, ба иҷрои муваққатии уҳдадорӣ бо назардошти иттилои назарон корҳои хориҷии кишвари мизбон ва ҳокимияти минтакаи консулӣ иҷозат дода мешавад. Ин омил хангоми муайян намудани табақабандӣ байни роҳбарони муассисаҳои консулӣ нақши муҳим дорад. Вобаста ба мукаррароти Ёлломияи Вена, ба роҳбарони муассисаҳои консулӣ дар ҳар синф бо тартиби табақабандӣ ҷойҳои мухталиф дода мешавад, ки вобаста ба додани эксекватура муайян мешавад. Аз ин рӯ, агар роҳбари муассисаи консулӣ сари нақш эксекватураро нагирифта, муваққатан ба иҷрои уҳдадорихонии иҷозат гирифта бошад, ҷои вай бо тартиби табақабандӣ аз рӯи санаи ҳамин иҷозат муайян шуда, баъди пешниҳоди эксекватура низ нисбати ӯ ҳифз карда мешавад.

Ҳолатҳое низ ба назар мерасанд, ки эксекватура ва ё хуҷҷати ба он баробарро ҳамзамон дар як муддат ду ва ё зиёда роҳбарони муассисаҳои консулӣ соҳиб мешаванд. Дар ин сурат табақабандӣ аз рӯи таърихи рӯзи пешниҳоди патентони онҳо ба мақомоти салоҳиятдори кишвари мизбон муайян мегардад.

Шуъбаҳои консулӣ. Иҷрои вазифаҳои консулӣ берун аз округҳои консулӣ одатан ба души намояндагиҳои дипломатӣ воғузор мегардад. Агар дар кишвари мизбон муассисаи консулӣ мустақил (алоҳида) мавҷуд набошад, фаъолияти консулӣ аз ҷониби намояндагии дипломатӣ амалӣ карда мешавад. Одатан сариарини шуъбаи консулӣро яке аз аъзоёни ҳайати дипломатии сафорат ба уҳда дорад. Ба роҳбари шуъбаи консулӣ гирифтани патенти консулӣ ва эксекватура лозим нест, чунки ӯ дар ҳайати намояндагии дипломатӣ фаъолият мекунад.

Дар ҳолатҳои истиснӣ (барқарор набудани муносибатҳои дипломатӣ) ба души муассисаи консулӣ иҷрои баъзе вазифаҳои дипломатӣ воғузор мегардад. Ёлломияи Вена иҷрои амалҳои дипломатиро бо рисоияти кишвари мизбон ба муассисаи консулӣ иҷозат медиҳад, ва чунин шарт мегузорад, ки ин амр боиси соҳиб шудан ба имтиёз ва масуниятҳои дипломатӣ нагардад.

Ёлломияи Вена ба шахсони мансабдори консулӣ иҷозати иҷроия ба ҳайси намояндаи кишвари хеш дар созмонҳои байналхалқӣ бо оғзҳои ҳукумати кишвари мизбон медиҳад. Дар ин ҳолат ин онҳо ҳукуки истифодаи ҳамаи имтиёз ва салоҳиятҳоро, ки ба намоянда тавассути ҳукук ва ё созишномаи байналхалқӣ пешниҳод мешавад, соҳиб мегарданд. Вале ашхоси интихобшудаи иҷрои фаъолияти консулӣ ҳукуки имтиёзи бештар аз ин хангоми иҷрои фаъолияти мансабдори консулӣ, ки дар Ёлломияи Вена ба имтиёзи шахси мансабдори консулӣ, ки дар Ёлломияи Вена мукаррар мегардад, надоранд.

Минтақаи масуниятҳои консулӣ. Ёлломияи Вена мукаррар менамояд, ки кишвари мизбон бояд баъри фаъолияти самаранокӣ муассисаи консулӣ тамоми шароити имкониятҳоро фароҳам созад.

Натиҷа ва масуниятҳои консулӣ ба категорияҳои муассисаи консулӣ (бино) ва ҳайати кормандони он ҷудо мешавад.

1) Дахлатҳои иҷроии бинои муассисаи консулӣ (дар ҳолати оғз, оғзҳои иҷроии бинои муассисаи консулӣ ва зарурати ёрии таъҷилии тиббӣ бо роҳбарони роҳбари муассисаи ворид шудан ба бино имконпазир мегардад).

2) Истифодаи парчам ва нишони давлатӣ дар бинои муассисаи консулӣ, коргоҳҳои роҳбари муассиса ва воситаҳои ҳамлу нақл;

3) Дахлатҳои иҷроии муқотибаи расмӣ ва бойгонии муассисаи консулӣ. Вализани консулӣ мутубики Ёлломияи Вена боздошт ва ё ғайрида намешавад. Дар ҳолати рад намудани ифтиҳоҳи он вализани консулӣ ба он аввалан баргарадонида мешавад;

4) Оғз будани муассисаи консулӣ аз андоз, боч ва пардохтҳо ба истиснои кизматрасониҳои мушаххас;

5) Дахлатҳои иҷроии шахсии кормандони консулӣ (Оғз будан ба уҳдадорихонии давлатӣ, тафтиш ва пардохти гумруки, ҳукуки консулӣ нагуздан ба маҳкама, номумкин будани боздошт ва ё ҳабси консулӣ).

Консулҳои ифтиҳорӣ ва корпуси консулӣ. Дар таҷриба ва амалиян байналхалқӣ дар баробари истилоҳи консулӣ штатӣ роҳбарони консулӣ ифтиҳорӣ ва ғайриштатӣ мавҷуд мебошад. Консулҳои штатӣ аз ҳисоби шаҳрвандони кишвари фиристода таъин мегардад, барон фаъолияти меҳнатии ӯ моҳона муайян карда мешавад.

Консулҳои ғайриштатӣ (ифтиҳорӣ) расман адои хизмат менамояд, аз ин рӯ маош ҳам намегирад. Вале дар баъзе мавридҳо ӯ метавонад ҳисса аз пардохтҳои консулӣро ба фондаи худ истифода нимад. Консулҳои ифтиҳорӣ вазифаи зерини консулӣро иҷро менамояд: 1) расонидаи ёрии ба шаҳрвандони

кишвари фиристода дар ҳалли масоили ба миёномада; 2) ёри бораи хизматрасонии тайёра, кишги ва ҳайати онҳо.

Консули ғайриштағӣ метавонад шаҳрванди кишвари фиристода ва ё тавре маъмул аст, шаҳрванди маҳаллӣ бошад. Бо назардошти қонунгузории бёзе кишварҳо консулҳои ифтихорӣ ҳатто аз ҳисоби шаҳрвандони кишвари сеюм, ки ба таври доимӣ дар кишвари мизбон умр ба сар мбаранд, интиҳоб мешаванд.

Агар дар ҳудуди минтақаи консулӣ яқинд муассисаи консулӣ фаъолият намоянд, пас дар маҷмӯъ онҳо корпуси консулиро ташкил медиҳанд. Маъмулан ба корпуси консулӣ ҳайати кормандони тамоми муассисаҳои консулӣ ва аҳли оилаи онҳо дохил мешаванд. Роҳбарии онро дуайени корпуси консулӣ ба уҳда дорад. Табиқан одоти байналхалқӣ консули генералие, ки аз ҳама пештар экзекватура ғирифтааст, метавонад дуайен бошад. Корпуси консулӣ ҳукуки юридикиро доро набуда, аслан вазоифи русум ва ташрифотиро иҷро менамояд. Дуайен метавонад бахри ҳимояи имтиёз ва масуниятҳои кормандони консулӣ баромад намовад. Дуайен дар масоили сиёсӣ ҳукуки аз номи корпуси консулӣ баромад намуданро надорад.

Тайид (леглизатсия) — и консулӣ ва қатъи равобии консулӣ. Мутубики Эъломия (моддаи 53) консул санад ва ҳуҷҷатҳоро, ки бо иштироки ҳокимияти минтақаи консулӣ тартиб дода шудааст, ё аз ин ҳокимиятҳо бармеояд тайид менамояд.

Тайиди консулӣ маънии муайян кардан ва гувоҳии имзоҳои асли дар ин санад ва ҳуҷҷатҳо буда, мутубикати онҳоро тасдиқ менамояд.

Мақомоти Ҷумҳурии Тоҷикистон танҳо ҳуҷҷат ва аснодҳо, ки тайиди консулӣ доранд, барои баррасӣ қабул менамоянд.

Ҳамзамон консул мутубики моддаи 40 ва 168 — и кодекси оилавии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳолати шаҳрвандии шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистонро ба қайд мегирад. Консул аз шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар кишвари мизбон иқомат доранд, дар бораи ворид намудани тағйиру иловаҳо, ислоҳот ба санади ҳолати шаҳрвандӣ оиди барқарор намудани қайдҳо, безътибор доистани онҳо инчунин дар ҳусуси тағйири ному насаб, номи падар дарҳаёт қабул намуда, онҳоро барои баррасӣ ба мақомоти салоҳиятдорони кишвари худ мефиристад.

Дар баробари Эъломияи Вена дар бораи равобити консулӣ бахри ба танзим даровардани муносибатҳои консулӣ дар дохили кишвар ва муассисаҳои консули Ҷумҳурии Тоҷикистон дар хориҷа Оинномаи консули Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июли соли 1998

Мутубики моддаи 35-и он «консул вазифадор аст, ки консулиро таъин ва ташаббуси худ шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистонро, ки дар ҳабаҳонаҳои минтақаи консулӣ дар кишвари мизбон қарор доранд, хабар гирад ва бо шароити мазкур онҳо ин нос шавад».

Муносибатҳои консулӣ метавонанд бо ташаббуси яке аз муассисаҳои консулӣ равобити дипломатӣ маънои Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вале анҷоми равобити Ҷумҳурии Тоҷикистонро, ки дар ҳабаҳонаҳои минтақаи консулӣ қарор доранд, хабар гирад ва бо шароити мазкур онҳо ин нос шавад».

Савол ва ҷавобҳо:

Савол: Вақте ки консулӣ аз ҷиҳати мебошад? Ҷавоб: Консулӣ тавассути кадом санади байналхалқӣ равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Савол: Вақте ки консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро равобити консулӣ менамояд?

Вобаста ба ин дар назди дипломатон вазифаҳои наъ меноӣ, муҳимтаринашон инҳоянд: 1) густариши алоқаҳои дипломатии ба журналистон на танҳо ба хотири гирифтани маълумот, балки ҳамчунин табодули он. Ба хотири мановен дипломатӣ зарур аст, ки журналистон аз онҳо мунтазам ахбори заруриро пайдо намоянд (ахбори таҳрифшуда ба раванди равоҷоти кишварҳо ҳалал ворид наасозад).

Сарфи назар аз он ки дипломатия соҳаи чандон қушода нест, вале дипломатонро мебояд ҷомеаро доимо ва саривақти дар бораи фаъолияти хеш хабардор намоянд. Зиёда аз ин қисмати асосӣ фаъолияти онҳо дар замони муосир хусусияти махфӣ падордан. Машварати Шӯрои Амният, Маҷмааи Ҷумумии СММ ва асосан созмонҳои бонуфуз барои ҷомеа ва БАО дастрас мебошанд.

2) махфият дар мувоҳиса ва музокирати дипломатӣ хусусияти бисёрҷониба будани он ва ҳолати истисноӣ шарҳ дода мешавад. Тавре маълум аст, масоили сиёсати дохилӣ ва машварати вазорату ҳукумат низ пӯшида ҷараён мегирад. Г. Николсон беҳуда нагуфта буд, ки «дипломатия ду услуб дорад, яке ҳарбӣ ва дигаре тиҷоратӣ. Дар ҳар ду ҳолат фаъолияти онҳо боиси мағлубият мегардад». Ба қавли Николсон музокирот, моҳияти дипломатия мебошад, аз гузаштҳои мутақобила иборат аст. Агар оиди онҳо ҷомеа хабардор шавад, қаҳру ғазаб то ақда зиёд мешавад, ки боиси қатъи музокирот мегардад. У баъзе тасдиқи ақидаи хеш суханҳои Ж. Камбонро иқтибос меорад: «Бале, ки махфият набошад, ҳама навъи музокирот номумкин мегардад».

Ҳамчунин, мукотиба байни ҳукумат ва намоёндагӣ ҳамона ва дар ҳама кишварҳо аз оғози таърихи дипломатия мукотибани шавд ба шумор рафта, аз ҷашми бегонагон пӯшида буд. Тамонаи мазкурро бо мукотибаи адвокат ва мизоч тапбӯх додан мумкин аст. Аз ин рӯ ин навъи мукотиба бо масунияти дипломатӣ афти мегардад.

Умуман ҷамъовари ахбор яке аз вазифаҳои муҳими намоёндагии дипломатӣ ба шумор меравад, ки шартан ба ду сатҳ ҷудо карда мешавад:

Фаъолияти таҳлилий — **иттилоотӣ**, — яъне ҷамъовари ахбор, ҷамъбасти ва таҳлили ахбор, ки дар кишвари мизбон ба даст омада, тавассути хуҷҷатҳои иттилоотӣ ба марказ (кишвари фиристода) пешниҳод мешаванд. Ҷунин навъи хуҷҷатҳо ба категорияи асноди байниидорӣ дохил мегарданд. Амалан онҳо хуҷҷатҳоеанд, ки пешниҳоди маълумоти муфассалро дар бораи ҳолати сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ кишвари мизбон таъмин

мекунанд. Чандон муҳими хуҷҷатҳои мазкур дар он ифода мешавад, ки ин ифода ба он ҳукумати кишвари фиристода ислохоти таълимӣ ба ҷамъи сиёсати хориҷӣ хеш нисбати кишвари мизбон менамояд.

Асоси ин хуҷҷатҳо аз шифрограмма (шифротелеграмма) иборат аст. Шифрограмма, шарҳи матбуот, иттилооти мухтасар, мактуби асосӣ ва ғайраҳо ба солона иборат мебошад.

Шифрограмма — табодули иттилоот буда, хусусияти он ин аст, ки фиристодаи фавриро тақозо менамояд. Ҳангоми таҳлили фавриро ба ё мавзӯа пеш аз ҳама бояд ба он қушид, ки:

дар шакли фавриро сарчашмаи зуҳури масъала инъикос мекунад. Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад.

Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад. Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад.

Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад. Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад.

Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад. Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад.

Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад. Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад.

Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад. Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад.

Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад. Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад.

Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад. Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад.

Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад. Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад.

Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад. Шифрограмма ба ҳамаи қисмҳои ҳамаи масъалаи инъикос мекунад.

густариши равобит бо кишвари мизбон ва иқдомоти онҳо намояндагӣ ҷой мегирад.

Таҳияи ҳисобот имкони таҳлили ҳаводиси соли равоҷи фароҳам меорад. Тавассути он равандҳои марказиро оғоз, динамикаи ташаққули кишвари мизбонро омӯхта, тамоюлоти онҳо ва масъаларо муайян ва аз ҳама муҳимаш, кори дар самти тақвияти равобитӣ дучониба иҷрошударо зикр месозад. Ҳамзамон дар намуდან мумкин аст, ки ба хотири тақон бахшидан ба равандҳои мутақобила қадом амалҳоро тағбиқ намудан лозим аст.

Фаъолияти иттилоотӣ — **фаҳмондадихӣ** — дар доираи кишвари мизбон амалӣ мегардад, ки ба шинос намудан муассисаҳои расмӣ, ҳукумат, вазорати қорҳои хоричӣ, қорҳои дипломатӣ ва доираҳои фароҳи ҷамъиятӣ аз самти сиёсии кишвари худ алоқаманд мебошад, яке аз вазифаҳои асосии намояндагии дипломатӣ маҳсуб мебад. Илова ба ин намояндагӣ дар боран қабл сиёсӣ, иқтисодӣ ва фарҳангии кишвари хеш ба сокинони кишвари мизбон маълумот пешниҳод менамоянд. Ба намояндагӣ инчунин матбуоти даврии кишвари фириристода ворид мешавад.

Баҳри иҷрои фаъолияти таҳлилий-фаҳмондадихӣ аз вositаҳои зерин истифода мегардад:

- **суҳбат** — дар ҷараёни қори иттилоотии намояндагӣ дар кишвари мизбон роиҷ аст. Суҳбати зинда дар суҳбат бо ҳамсуҳбатон ва ё суҳанронӣ дар назди шунавандагонии зиёд имкони фаҳмонидани сиёсати кишвари худ, иқдомоти сиёсати қорҳои кишвари худ, асноди қабулшуда, қонунҳои муҳим ва ё ихтисоси ҳодимони давлатиро фароҳам меорад.

- **хулосаи матбуотӣ** — (пресс - релиз) — шакли дигари намудани иттилоот ва фаъолияти иттилоотӣ — фаҳмондадихӣ мебошад. Онро одаган ба вазорати қорҳои хоричии кишвари мизбон, намояндагҳои дипломатии кишварҳои дигар, идораи рӯзнома ва маҷаллаҳо ироа менамоянд. Ҳамзамон ҳолатҳос ба назар мерасанд, ки намояндагии дипломатӣ дар мувофиқа ба ҳокимати кишвари мизбон ҳатто рӯзнома ва маҷалла ҷоп намуда, ба тағйи роғдон иштишор мекунад. Дар фаъолияти амалии хеш намояндагӣ дипломатиро лозим меояд, ки ба қор бо матбуот диққати ҷиддӣ диҳад. Вобастаи матбуотӣ дар ин самт маъсӯл мебошад.

- **ҳамқорӣ бо матбуот** — самти зиёд дорад. Амали маъсӯр ин танҳо омӯзиши маводи дар воситаҳои ахбори омма нашришудаи шарҳи матбуот, балки истиқрори алоқаҳои заруриро бо муҳбирини ҷӣ маҳаллӣ ва ҷӣ хоричӣ, бо атташеи матбуотии намояндагӣ намоён дипломатиро таҷассум менамояд.

Иттилооти матбуотӣ — дар гузаронидани фаъолияти иттилоотӣ-намояндагӣ инкони муҳим дорад. Вакте ки намояндагӣ бо идораи кишвари мизбон равоҷ меёбад, сано ва симо алоқа дорад, ин метавонад дар ин ҳолат муассир бошад. Баъзан идораҳои маъсӯр ба хотири динамикаи ташаққули кишвари мизбонро омӯхта, тамоюлоти онҳо ва масъаларо муайян ва аз ҳама муҳимаш, кори дар самти тақвияти равобитӣ дучониба иҷрошударо зикр месозад. Ҳамзамон дар наму�ан мумкин аст, ки ба хотири тақон бахшидан ба равандҳои мутақобила қадом амалҳоро тағбиқ намудан лозим аст.

Фаъолияти иттилоотӣ — дар доираи кишвари мизбон амалӣ мегардад, ки ба шинос намудан муассисаҳои расмӣ, ҳукумат, вазорати қорҳои хоричӣ, қорҳои дипломатӣ ва доираҳои фароҳи ҷамъиятӣ аз самти сиёсии кишвари худ алоқаманд мебошад, яке аз вазифаҳои асосии намояндагии дипломатӣ маҳсуб мебад. Илова ба ин намояндагӣ дар боран қабл сиёсӣ, иқтисодӣ ва фарҳангии кишвари хеш ба сокинони кишвари мизбон маълумот пешниҳод менамоянд. Ба намояндагӣ инчунин матбуоти даврии кишвари фириристода ворид мешавад.

Баҳри иҷрои фаъолияти таҳлилий-фаҳмондадихӣ аз вositаҳои зерин истифода мегардад:

- **суҳбат** — дар ҷараёни қори иттилоотии намояндагӣ дар кишвари мизбон роиҷ аст. Суҳбати зинда дар суҳбат бо ҳамсуҳбатон ва ё суҳанронӣ дар назди шунавандагонии зиёд имкони фаҳмонидани сиёсати кишвари худ, иқдомоти сиёсати қорҳои кишвари худ, асноди қабулшуда, қонунҳои муҳим ва ё ихтисоси ҳодимони давлатиро фароҳам меорад.

- **хулосаи матбуотӣ** — (пресс - релиз) — шакли дигари намудани иттилоот ва фаъолияти иттилоотӣ — фаҳмондадихӣ мебошад. Онро одаган ба вазорати қорҳои хоричии кишвари мизбон, намояндагҳои дипломатии кишварҳои дигар, идораи рӯзнома ва маҷаллаҳо ироа менамоянд. Ҳамзамон ҳолатҳос ба назар мерасанд, ки намояндагии дипломатӣ дар мувофиқа ба ҳокимати кишвари мизбон ҳатто рӯзнома ва маҷалла ҷоп намуда, ба тағйи роғдон иштишор мекунад. Дар фаъолияти амалии хеш намояндагӣ дипломатиро лозим меояд, ки ба қор бо матбуот диққати ҷиддӣ диҳад. Вобастаи матбуотӣ дар ин самт маъсӯл мебошад.

- **ҳамқорӣ бо матбуот** — самти зиёд дорад. Амали маъсӯр ин танҳо омӯзиши маводи дар воситаҳои ахбори омма нашришудаи шарҳи матбуот, балки истиқрори алоқаҳои заруриро бо муҳбирини ҷӣ маҳаллӣ ва ҷӣ хоричӣ, бо атташеи матбуотии намояндагӣ намоён дипломатиро таҷассум менамояд.

Иттилооти матбуотӣ — дар гузаронидани фаъолияти иттилоотӣ-намояндагӣ инкони муҳим дорад. Вакте ки намояндагӣ бо идораи кишвари мизбон равоҷ меёбад, сано ва симо алоқа дорад, ин метавонад дар ин ҳолат муассир бошад. Баъзан идораҳои маъсӯр ба хотири динамикаи ташаққули кишвари мизбонро омӯхта, тамоюлоти онҳо ва масъаларо муайян ва аз ҳама муҳимаш, кори дар самти тақвияти равобитӣ дучониба иҷрошударо зикр месозад. Ҳамзамон дар наму�ан мумкин аст, ки ба хотири тақон бахшидан ба равандҳои мутақобила қадом амалҳоро тағбиқ намудан лозим аст.

Фаъолияти иттилоотӣ — дар доираи кишвари мизбон амалӣ мегардад, ки ба шинос намудан муассисаҳои расмӣ, ҳукумат, вазорати қорҳои хоричӣ, қорҳои дипломатӣ ва доираҳои фароҳи ҷамъиятӣ аз самти сиёсии кишвари худ алоқаманд мебошад, яке аз вазифаҳои асосии намояндагии дипломатӣ маҳсуб мебад. Илова ба ин намояндагӣ дар боран қабл сиёсӣ, иқтисодӣ ва фарҳангии кишвари хеш ба сокинони кишвари мизбон маълумот пешниҳод менамоянд. Ба намояндагӣ инчунин матбуоти даврии кишвари фириристода ворид мешавад.

[illegible]

Техникаи дипломат метавонад *мундариҷаи асосӣ* ва *муҷрибаи* фаро гирад: мундариҷаи асосӣ сухани дипломат буда, муҷрибаи василаест, ки тавассути он ин сухан ба тамошобинон расонида мешавад. Маъмулан он ишорот, симои зоҳирӣ ва овозро дар бар гирифта ба муҳлисон таассуроти амиқ (назар ба гуфтор) мегузаронад. Умуман фаъолияти иттилоотӣ дар замони муосир ҷанбаи гуногунро фаро гирифта, яке аз самтҳои муҳими ҳадафҳои дипломатӣ ба ҳисоб меравад.

Савол ва сугоринҳо:

1. Таърифи ахбори дипломатиро диҳед.
2. Талаботҳои асосии ахбори дипломатӣ кадомҳоянд?
3. Сарчашмаҳои асосии ахборро шарҳ диҳед.
4. Қадом шакли асноди ғазолияти иттилоотӣ-таҳлилиро медеона?
5. Асноди байниидорие, ки тавассути онҳо ахборро ба маркази мефиристанд, номбар намоед.
6. Мусохибаи телевизионӣ ва талаботи асосии онро баён намоед.

Китобнома:

1. Артемов В.Л. Опыт политического анализа содержания М., 2000.
2. Леонов Н.С. Информационно-аналитическая работа в заграничных учреждениях. М., 1996.
3. Зорин В.А. Основы дипломатической службы. М., 1977.
4. Попов В.И. Современная дипломатия: Теория и практика. Курс лекций. М., 2006.
5. Самойленко В.В. Дипломатическая служба. М., 2010.
6. Селянинов О.П. Дипломатические отношения государств: принципы, формы, методы. М., 2004.
7. Фельтхэм Р. Настольная книга дипломата. М., 2000.
8. Электронная версия книги «Информация и дипломатия» <http://www.polpred.com>.

Д-Р НАУК ДИ-10, ПОРЦИДХОИ БАЙНИДАВЛАТӢ ВА
Д-Р НАУК ДИ-10, ПОРЦИДХОИ БАЙНИДАВЛАТӢ ВА

Боздидҳои асосии онҳо. Боздидҳои муқаррароти асосии фаъолияти дипломатӣ ба ҳисоб мераванд. Онҳо ба пойдеории алоқаи равобит байни кишварҳои дунё мусаллҳанд. Боздидҳо шакли фаъоли хизмати дипломатӣ мебошанд. Масъулнагии омода кардани боздидҳои давлатиро ба маҷмааи нафарони давлатии назорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба усто дорад. Интифок дар омода ва баргузории бахши давлатӣ яке аз қисматҳои муҳими хизмати дипломатӣ ба шумор меравад. Боздидҳо бо назардошти мақом ба ду гуруҳ тақсим мешаванд:

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
500 5TH AVENUE
NEW YORK 17, N.Y.

Бюджетный кодекс Российской Федерации, 1998 г.

БҮЛЭГДЭН БАЙН ХУКУМДТХО,

БЕЛОРУССКАЯ БАЛАНДА

на 6 хукумати, ки мутаносибан аз

кишвар ва ӯ сардори ҳукумат роҳбарӣ

...и на территории Корхон хоричй,

МАХСУСИ САРОНИ КИШВАРҲО. ҲУКУМАТҲО

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

ба анвои зерин

(The following text is extremely blurry and illegible due to low resolution.)

1000

1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 2602 2603 2604 2605 2606 2607 2608 2609 2610 2611 2612 2613 2614 2615 2616 2617 2618 2619 2620 2621 2622 2623 2624 2625 2626 2627 2628 2629 2630 2631 2632 2633 2634 2635 2636 2637 2638 2639 2640 2641 2642 2643 2644 2645 2646 2647 2648 2649 2650 2651 2652 2653 2654 2655 2656 2657 2658 2659 2660 2661 2662 2663 2664 2665 2666 2667 2668 2669 2670 2671 2672 2673 2674 2675 2676 2677 2678 2679 2680 2681 2682 2683 2684 2685 2686 2687 2688 2689 2690 2691 2692 2693 2694 2695 2696 2697 2698 2699 2700 2701 2702 2703 2704 2705 2706 2707 2708 2709 2710 2711 2712 2713 2714 2715 2716 2717 2718 2719 2720 2721 2722 2723 2724 2725 2726 2727 2728 2729 2730 2731 2732 2733 2734 2735 2736 2737 2738 2739 2740 2741 2742 2743 2744 2745 2746 2747 2748 2749 2750 2751 2752 2753 2754 2755 2756 2757 2758 2759 2760 2761 2762 2763 2764 2765 2766 2767 2768 2769 2770 2771 2772 2773 2774 2775 2776 2777 2778 2779 2780 2781 2782 2783 2784 2785 2786 2787 2788 2789 2790 2791 2792 2793 2794 2795 2796 2797 2798 2799 2800 2801 2802 2803 2804 2805 2806 2807 2808 2809

... (символы вбвд).

Второй вариант (анализ Ю. Г. Мухоморова) —

БЭЛГЭ

Тонкистон була дар ҳолатҳои

Умуман олганда, буларнинг барчаси ҳаммаи бир нарсага қарай қўйилган бўлиши мумкин. Ҳаммаи бир нарсага қарай қўйилган бўлиши мумкин.

Тоҷикистон ва Ӯ

УДК 62-50

ЭН МОНДООНИЙ СИССИ ОН ӨӨ НАЗАРДОШИМ ИШРИФТИЙН

Тоҷикистон ғайри қарбдор, амали мегардад.

Дар ҳақиқи бораи расми чорабиниҳои зерин пешони

[illegible]

Ҳамаи инҳо ба ҳамаи мардуми Тоҷикистон бахшида шудааст.

на в негоди каторохо оғоз мешавад. Ҳангоми берун

савари кишварро бо ҳамсараи

Ҷамоати деҳаи Тоҷикистон бо ҳамсараш, сафири Ҷумҳурии

дар кишвари меҳмон, сафири кишвари меҳмон дар

Ҷумҳурии Тоҷикистон ва сардори Раёсати ташифоти давлатии БҶХ Ҷумҳурии Тоҷикистон пешвоз мегиранд.

Ҳангоми мулоқот горди фахрӣ орошта мешавад. Парчамҳои давлатӣ барафрохта шуда, сурудҳои миллии кишвари меҳмон ва Ҷумҳурии Тоҷикистон навохта мешаванд.

б) Мустақар шудан дар шаҳри Душанбе. Сарвари кишвари хориҷӣ ва ҳайати расмӣ дар қароргоҳи ҳукуматӣ ҷой мегиранд. Дар болои қароргоҳ парчами давлати кишвари меҳмон ва ливои шаҳри роҳбари он барафрохта мешавад.

в) музокирот, суҳбат, ақди хуҷатҳо.

Дар ҷараёни бозиди расмӣ бо сарвари кишвари меҳмон ҳайати расмӣ музокирот амалӣ гардида, хуҷатҳои муштарак имзо мерасанд. Раванди амалҳои мазкур дар яке аз телерадиокоргоҳи ҳукуматӣ баргузор мегардад.

г) гузоштани гулчанбар,

д) зиёфати расмӣ,

е) ташифи театр,

з) тухфай хотиравӣ. - Ҳангоми бозиди расмӣ суруди тоҷикӣ ва тухфаҳои хотиравӣ ба меҳмонон аз номи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудааст.

Бозиди корӣ - бозидест, ки сарвари кишвар, сардори ҳукумати ходими давлатӣ ва ё ҳайати расмӣ барои машварат, табодули афкор, ифтитоҳи намоишгоҳҳои миллий ва ё объекти мушаххаси иштирок дар конференс ва мушавараҳои байналхалқӣ, иҷроаи созишномаҳо, таҷлили санаҳои ҷашнӣ ба Тоҷикистон таъин меоранд. Бозиди корӣ қорабиниҳои қабулу тасдиқро пешбинӣ менамояд.

Бозиди сарироҳӣ. Ба ин навъи бозид ҳузури кӯтоҳи ҳайати расмӣ ё меҳмони олиқадр дохил мешавад, ки аз каландари Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври убури мегузарад. Дар ҷараёни мулоқот дар сатҳи олий ва зиёфати ғайрирасмӣ пешбинӣ мешавад. Парчамҳои давлатӣ (дар фурудгоҳ, воситаҳои нақлиёт ва қароргоҳи ҳукуматӣ) барафрохта намешаванд.

Бозиди ғайрирасмӣ (шахсӣ). Ба ин навъи бозид ташифи ҳодимони давлатӣ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мақсади табодули қорҳои шахсӣ, сайёҳӣ ва ё меҳмони сафири кишвари худ дохил мешавад.

Бозиди роҳбарони намояндагӣ ва талаботи асосӣ ин ёд ба он. Роҳбарони намояндагӣ дипломатӣ яқинд навъи бозиди амалӣ менамоянд. Бозидҳои роҳбарони намояндагӣҳои дипломатӣ ба бозидҳои ташифотӣ, расмӣ ва корӣ ҷудо мешаванд.

Бозиди ташифотиро роҳбарони намояндагӣҳои дипломатӣ, намоёнҳои дипломатӣ ва ҳамчунин ҳамсарони онҳо анҷом медиҳанд.

Бозиди корӣ, ки ҳангоми бозидҳои ташифотӣ масоили ҳамаҷониба ҳал мешаванд, ба бозиди корӣ тағйир меёбад. Ин навъи бозидҳо тақрибан ба ҳамаи кишварҳои баррасӣ намегарданд. Баргузор намудани бозидҳои корӣ ба ҳамаи тӯл мекашанд. Баргузор намудани бозидҳои корӣ ба ҳамаи тӯл мекашанд. Баргузор намудани бозидҳои корӣ ба ҳамаи тӯл мекашанд.

Бозиди корӣ метавонад ҳам аз ҷониби корманди дипломатӣ ва ҳам аз ҷониби намоёнҳои кишвари мизбон сурат гирад. Дар ҷараёни бозиди корӣ музокирот амалӣ гардида, хуҷатҳои муштарак имзо мерасанд. Раванди амалҳои мазкур дар яке аз телерадиокоргоҳи ҳукуматӣ баргузор мегардад.

Бозиди корӣ метавонад ҳам аз ҷониби корманди дипломатӣ ва ҳам аз ҷониби намоёнҳои кишвари мизбон сурат гирад. Дар ҷараёни бозиди корӣ музокирот амалӣ гардида, хуҷатҳои муштарак имзо мерасанд. Раванди амалҳои мазкур дар яке аз телерадиокоргоҳи ҳукуматӣ баргузор мегардад.

Бозиди корӣ метавонад ҳам аз ҷониби корманди дипломатӣ ва ҳам аз ҷониби намоёнҳои кишвари мизбон сурат гирад. Дар ҷараёни бозиди корӣ музокирот амалӣ гардида, хуҷатҳои муштарак имзо мерасанд. Раванди амалҳои мазкур дар яке аз телерадиокоргоҳи ҳукуматӣ баргузор мегардад.

Бозиди корӣ метавонад ҳам аз ҷониби корманди дипломатӣ ва ҳам аз ҷониби намоёнҳои кишвари мизбон сурат гирад. Дар ҷараёни бозиди корӣ музокирот амалӣ гардида, хуҷатҳои муштарак имзо мерасанд. Раванди амалҳои мазкур дар яке аз телерадиокоргоҳи ҳукуматӣ баргузор мегардад.

Бозиди корӣ метавонад ҳам аз ҷониби корманди дипломатӣ ва ҳам аз ҷониби намоёнҳои кишвари мизбон сурат гирад. Дар ҷараёни бозиди корӣ музокирот амалӣ гардида, хуҷатҳои муштарак имзо мерасанд. Раванди амалҳои мазкур дар яке аз телерадиокоргоҳи ҳукуматӣ баргузор мегардад.

Бозиди корӣ метавонад ҳам аз ҷониби корманди дипломатӣ ва ҳам аз ҷониби намоёнҳои кишвари мизбон сурат гирад. Дар ҷараёни бозиди корӣ музокирот амалӣ гардида, хуҷатҳои муштарак имзо мерасанд. Раванди амалҳои мазкур дар яке аз телерадиокоргоҳи ҳукуматӣ баргузор мегардад.

Бозиди корӣ метавонад ҳам аз ҷониби корманди дипломатӣ ва ҳам аз ҷониби намоёнҳои кишвари мизбон сурат гирад. Дар ҷараёни бозиди корӣ музокирот амалӣ гардида, хуҷатҳои муштарак имзо мерасанд. Раванди амалҳои мазкур дар яке аз телерадиокоргоҳи ҳукуматӣ баргузор мегардад.

Бозиди корӣ метавонад ҳам аз ҷониби корманди дипломатӣ ва ҳам аз ҷониби намоёнҳои кишвари мизбон сурат гирад. Дар ҷараёни бозиди корӣ музокирот амалӣ гардида, хуҷатҳои муштарак имзо мерасанд. Раванди амалҳои мазкур дар яке аз телерадиокоргоҳи ҳукуматӣ баргузор мегардад.

Бозиди корӣ метавонад ҳам аз ҷониби корманди дипломатӣ ва ҳам аз ҷониби намоёнҳои кишвари мизбон сурат гирад. Дар ҷараёни бозиди корӣ музокирот амалӣ гардида, хуҷатҳои муштарак имзо мерасанд. Раванди амалҳои мазкур дар яке аз телерадиокоргоҳи ҳукуматӣ баргузор мегардад.

Бозиди корӣ метавонад ҳам аз ҷониби корманди дипломатӣ ва ҳам аз ҷониби намоёнҳои кишвари мизбон сурат гирад. Дар ҷараёни бозиди корӣ музокирот амалӣ гардида, хуҷатҳои муштарак имзо мерасанд. Раванди амалҳои мазкур дар яке аз телерадиокоргоҳи ҳукуматӣ баргузор мегардад.

Бозиди корӣ метавонад ҳам аз ҷониби корманди дипломатӣ ва ҳам аз ҷониби намоёнҳои кишвари мизбон сурат гирад. Дар ҷараёни бозиди корӣ музокирот амалӣ гардида, хуҷатҳои муштарак имзо мерасанд. Раванди амалҳои мазкур дар яке аз телерадиокоргоҳи ҳукуматӣ баргузор мегардад.

Бозиди корӣ метавонад ҳам аз ҷониби корманди дипломатӣ ва ҳам аз ҷониби намоёнҳои кишвари мизбон сурат гирад. Дар ҷараёни бозиди корӣ музокирот амалӣ гардида, хуҷатҳои муштарак имзо мерасанд. Раванди амалҳои мазкур дар яке аз телерадиокоргоҳи ҳукуматӣ баргузор мегардад.

Бозиди корӣ метавонад ҳам аз ҷониби корманди дипломатӣ ва ҳам аз ҷониби намоёнҳои кишвари мизбон сурат гирад. Дар ҷараёни бозиди корӣ музокирот амалӣ гардида, хуҷатҳои муштарак имзо мерасанд. Раванди амалҳои мазкур дар яке аз телерадиокоргоҳи ҳукуматӣ баргузор мегардад.

Бозиди корӣ метавонад ҳам аз ҷониби корманди дипломатӣ ва ҳам аз ҷониби намоёнҳои кишвари мизбон сурат гирад. Дар ҷараёни бозиди корӣ музокирот амалӣ гардида, хуҷатҳои муштарак имзо мерасанд. Раванди амалҳои мазкур дар яке аз телерадиокоргоҳи ҳукуматӣ баргузор мегардад.

Бозиди корӣ метавонад ҳам аз ҷониби корманди дипломатӣ ва ҳам аз ҷониби намоёнҳои кишвари мизбон сурат гирад. Дар ҷараёни бозиди корӣ музокирот амалӣ гардида, хуҷатҳои муштарак имзо мерасанд. Раванди амалҳои мазкур дар яке аз телерадиокоргоҳи ҳукуматӣ баргузор мегардад.

[illegible]

Умуман сафорат бояд тамоми кўшиқу ғайратанро бахш
сатҳи мувофиқ гузаштани бозид сарф намояд.

Вобаста ба хусусияти ва сатҳи бозиди шахсони расмӣ одатан роҳбарони намоёндагҳои дипломатӣ ва ё ягон дипломат собиқадор онҳоро ҳамроҳӣ менамояд. Зиёда аз ин, дар сифари вобастаи матбуотӣ ва дипломатони рутбаашон хурд, ки баъзан кишвари мизбонро хуб медонанд ҳайатро ҳамроҳӣ менамоянд. Хангоме ки бозиди ӯ баъзан баъзе нафаронро баъзе нафарон

Ҳангоме ки боздид ба самти баръакс сурат мегирад, назари тамоман дигар аст. Дар аксар маврид пешниҳоди даъвати ин ва ё ёшҳои расмӣ, намоёндагони доираи қориву ҷамъияти аз сафарат бармеояд. Албатта чунин пешниҳодҳо вақте сурат мегирад, ки он дар асоси далолиҳои муътамад ҳам нисбати интиҳобон анҷом даъватмешуда ва ҳам нисбати манфиатнокии боздид дар рушди

60
43

Дар ин самт низ пешниҳоди ҷидаи ақидаи асосӣ мегардад, ки он ба дониши амиқ баъзе ақидаҳои ғарбӣ, равансҳои дохилии он мавқеи қувваҳои ғарбӣ ва ғайраҳо, назъи фарҳангӣ, санъат, варзиш ва ғайраҳо, ки ба бозиди эҳтимоли муносибат дорад, асос мегардад. Дар ин ҳамаи мақсади муайян сурат мегирад. Аз ин ҷиҳат, ки чунин ҳадаф амалӣ гардида, дурустии бозиди ғарбӣ мавҷад. Танҳо бозиди санҷиши ҳамаи ҳолат, таҳлили ғарбӣ ва маърифати дурустии пешниҳод оиди ин ва ё он ғарбӣ ва ғайраҳо, ки ба бозиди эҳтимоли муносибат дорад, асос мегардад. Дар ин ҳамаи мақсади муайян сурат мегирад. Аз ин ҷиҳат, ки чунин ҳадаф амалӣ гардида, дурустии бозиди ғарбӣ мавҷад. Танҳо бозиди санҷиши ҳамаи ҳолат, таҳлили ғарбӣ ва маърифати дурустии пешниҳод оиди ин ва ё он ғарбӣ ва ғайраҳо, ки ба бозиди эҳтимоли муносибат дорад, асос мегардад.

ташбабӯси боздид аз ҳуди
намоиш, ҳукумати он, доираи соҳибкорон ва намоёндагони
ҷомеаи ҷаҳонӣ бармеояд. Дар ин ҳолат сафоратро мебояд, то ба
ташбабӯси боздиди будани мазкур андешаҳои хешро
намоиш диҳад. Агар маъсала ба таври мусбӣ ҳал шавад,
ташбабӯси боздид, ки ба риванди тайёрии он шомил гардад. Ин
ташбабӯси боздид, ки ба қисматҳои қорӣ
ташрифоти ва баъзан ҷиносӣ
ташрифоти боздид аз ин ва ё он қорхона, ҷойҳои таъриҳӣ ва
ташбабӯси боздид, дар баъд мегирад.

Дар ин чо аз сафорат талаби музокирот ва ҳар як масъалаи музокиротро ба ҳар як масъалаи музокирот нисбат медиҳанд. Ҳамакунин ба ҳар як масъалаи музокирот нисбат медиҳанд. Ҳамакунин ба ҳар як масъалаи музокирот нисбат медиҳанд.

вакте ки бозид дар сатҳи олии
роҳбари намоёндагин
дар музокирот ба марказ
меҳмонан озими кишвар
ҳамаҷун шафқат, ки ба дӯши
афсонаи милодон, маркази
афсонаи милодон.

... ки ба души сафир ҳамчун шахсе, ки дар боран
... ки ба души сафир ҳамчун шахсе, ки дар боран
... ки ба души сафир ҳамчун шахсе, ки дар боран

Савол ва сунорниҳо:

Бүгінгі таңда біздің елімізде бағинаулаушылардың саны өткізілген жылмен салыстырғанда бірнеше пайызға азайды.

...дар сатҳи олии на муқаррароти ташрифотии онро шарҳ

5. Анвои бозиди роҳбарони намояндагӣ кадомҳоянд?
6. Талаботи асосии бозидҳои сафоратро номбар кунед

Китобнома:

1. Амалияи ягонаи таҷрифотни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз июни соли 1997.
2. Борунков А.Ф. Дипломатический протокол в России. М., 1976.
3. Вуд Д., Серре Ж. Дипломатический церемониал и протокол. М., 1976.
4. Демин Ю.Г. Статус дипломатических представителей в персонале. М., 1995.
5. Камбон Ж. Дипломат. М., 1946.
6. Квасов О.К. Государственные визиты на высшем уровне. М., 1998.
7. Ковалев А.Г. Албука дипломатии. М., 1988.
8. Сатоу Э. Руководство по дипломатической практике. М., 1961.

ФАСЛИ 11. РУТБАҲОИ ДИПЛОМАТӢ

Таърихи ташаккули рутбаҳои дипломатӣ. Рутбаи дипломатӣ инро махсусе мазоҳида, ки ба кормандони хайати дипломатии давлати ҷорӣ ва намояндагҳои дипломатӣ дар хориҷа менамояд. Тартиби додани рутбаҳои дипломатӣ аз ҷониби мақомоти ғоимуғузории ҳар як кишвар ба танзим дароварда мешавад. Рутбаи дипломатӣ нишондоди шахсии сатҳи касбӣ мебошад.

Додани рутбаи шахсӣ ба мақсади ҳавасманд намудани ҷаҳонишӣ касбӣ корманди дипломатӣ, густариши сифатҳои касбӣ у амали карда мешавад. Мавҷудияти ин ва ё он рутбаи шахсӣ таърибан касро ҳамчун дипломат, қобилият ва сатҳи ҷаҳонишӣ азхудкунанда тавсиф менамояд. Ба кормандони рутбаи дипломатӣ маҷноси ғоимӣ муқарар карда мешавад.

Рутбаҳои дипломатӣ дар асри XIII пайдо шудаанд. Дар ин айём таҷрибаҳои ғоимӣ дар сатҳи тахассуси дипломатӣ «амбассадор» мебошад. Аз оғози асри XVI рутбаи «мандатарно» ва дар қарни XVII рутбаҳои «резидент» ва «фиреистода» муайян гардидаанд.

Аз ҷаҳи сол пеш аз ин истилоҳи сафири факултета ва мухтор таъин шуда, таҷрибаҳои намоёндогони (сафирон) кишварҳои ғоимӣ мебуд. Вале дар ҳолатҳои, ки шаҳриёрон сафирони ғоимӣ набошанд ва ё дар сурати мавҷуд будани онҳо ба таъини набошанд ва ё дар сурати маҷбури сафирон саломатӣ ба ғоимӣ додан, барои иштирок дар маросими махсус ва ё таъини сафири муҳим мефиреистодаанд. Ин амр барои ба вучуд овардани дипломатӣ зид мусондагӣ менамояд. Ҷунин ҳолатҳо зуд ба таъини набошанд, чунки барои зидбору нуфузи сафирони ғоимӣ ҳамаи кишварҳои ғоимӣ «фавкултета ва мухтор» менамоянд.

Мақарони зид нисбат ба таҷрибаҳои дипломатӣ боиси таъини набошанди махсус (19 март соли 1815 дар шаҳри Вена) мебошад. Мақарони зид нисбат ба таҷрибаҳои дипломатӣ боиси таъини набошанди махсус (21 ноябри соли 1818) гардидаанд, ки рутбаҳои таъини муқаррар намуд:

- 1) Сафирон ва нунтсӣҳо;
- 2) Фиреистодагон ва интернунтсӣҳо;
- 3) Кормандони муваққатӣ.

Мақарони зид нисбат ба таҷрибаҳои дипломатӣ боиси таъини набошанди махсус (19 март соли 1815 дар шаҳри Вена) мебошад. Мақарони зид нисбат ба таҷрибаҳои дипломатӣ боиси таъини набошанди махсус (21 ноябри соли 1818) гардидаанд, ки рутбаҳои таъини муқаррар намуд:

Мақарони зид нисбат ба таҷрибаҳои дипломатӣ боиси таъини набошанди махсус (19 март соли 1815 дар шаҳри Вена) мебошад. Мақарони зид нисбат ба таҷрибаҳои дипломатӣ боиси таъини набошанди махсус (21 ноябри соли 1818) гардидаанд, ки рутбаҳои таъини муқаррар намуд:

ёфт: атташе, котиби сеюм, котиби дуюм, котиби якум, мушвири чонишини сардори шуъба, сардори шуъба. Барои коромӯшон ва кормандони ғайриштагии сиёӣ, мансабҳои референт ва референт калон нигоҳ дошта, барои кормандони ботачриба ва коришонаи вазифаи коришнос мушвири муайян гардидаанд.

Айни замон сохторҳои мушобех танҳо дар мақомоти сифати хориҷии Фаронса ва собиқ кишварҳои лагери сотсиализм мавҷуданд. Унсурҳои алоҳидаи ин низом дар сатҳи мушовир ва фириастода дар Олмон амал менамояд. Дар ИМА, Британияи Кабир ва соири кишварҳои дигар низоми мураккаби харфӣ (литери) рақамии рутбаҳо мавҷуданд, ки аз компонентҳои зиёд (собиқ корӣ, шароити кор, сатҳи масъулият ва ғ.) вобаста мебошад. Мансаби атташе, котибон, ва мушовирон унсурҳои фарогирани тарҳи байналхалқӣ мебошад, ки нисбати сафорат ва намоёнҳои дигар истифода мегарданд.

Рутбаҳои дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Кишвари ин низ қисми ҷудонашавандаи ҷомеаи ҷаҳонӣ буда, кормандони дипломатӣ бо рутбаҳои сарфароз гардованда мешаванд. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқи моддаи 18 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи хизмати дипломатӣ» бо назардошти назфи ва дараҷаи ихтисос ба кормандони хизмати дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистон рутбаҳои зерини дипломатӣ дода мешавад:

- а) Атташе (вобаста);
- б) Котиби сеюм;
- в) Котиби дуюм;
- г) Котиби якум;
- д) Мушовири дараҷаи II;
- е) Мушовири дараҷаи I;
- ё) Фиристодаи фавқуллода ва мухтори дараҷаи II;
- ж) Фиристодаи фавқуллода ва мухтори дараҷаи I;
- з) Сафири фавқуллода ва мухтор.

Тибқи моддаи 19 Рутбаҳои дипломатии Сафири Фавқуллода ва Мухтор, Фиристодаи Фавқуллода ва Мухтори дараҷаи I ва II ба Тоҷикистон дода мешавад.

Рутбаҳои дигари дипломатӣ аз ҷониби Вазирӣ корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон дода мешаванд.

Кормандони хизмати дипломатии дастгоҳи марказии Вазорати корҳои хориҷӣ ва кормандоне, ки рутбаҳои дипломатии Сафири Фавқуллода ва Мухтор, Фиристодаи Фавқуллода ва Мухтори дараҷаи I ва II доранд ва ба сохторҳои давлатӣ гузаронида шудаанд.

Барои рутбаи дипломатӣ дар ҳаҷми 30 фоизи маоши ҳафтавӣ ба ҳамаи нафарони намоёнмудаашон мегиранд.

Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд. Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд. Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд.

Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд. Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд.

Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд. Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд. Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд.

Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд.

Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд. Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд. Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд.

Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд. Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд. Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд.

Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд. Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд. Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд.

Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд. Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд. Барои нафарони намоёнмудаашон дипломатии намоёнмудаашон мегиранд.

РАСЧЕТ 12. СУХБАТХОИ ДИПЛОМАТИ

Ҳаққи суҳбат дар инкишофи рӯзбони дипломатӣ. Ҳар

[illegible][illegible]

ХИРО ФАКОНДАДИ ХИРО ФАРО МЕГНАДА
ДИПЛОМАТИ ГҶОФИ ЗЕРИНО ПАЙГИР

ташрифоти баъди ворид шудан ба
боиқеҳр, Ҷомидди ташрифотӣ баъди ворид шудан ба

дар муфассал дар баҳардоршуда, суҳбатҳои кишварӣ мизон, барқароргардида;

...зависимости от количества закупаемых товаров и услуг, а также от количества поставщиков, участвующих в закупке.

5. **Вобастаи фахрӣ** - шахсоне, ки роҳи дипломатиро интихоб карда пеша намудаанд, лекин ба хизмати доимӣ дохил нестанд. Онҳо ба ҳукуқи гузаштани бозомӯзиро дар ягон намоияндагии дипломатӣ мегиранд. Бо анҷоми бозомӯзӣ онҳо ба хизмати штатии дипломатӣ дохил мешаванд.

Ҳамаи категорияҳои вобастаи дипломатӣ корманди дипломатӣ ба ҳисоб рафта, ба ҳайати корлуси дипломатӣ дохил мешаванд ва аз ҳамаи масъуният ва имтиёзҳои дипломатӣ истифода мебаранд.

Савол ва ҷуворниҳо:

1. Аввалин рутбаҳои дипломатӣ кай пайдо шуданд?
2. Конгресси Вена кадом рутбаҳои дипломатиро муайян намуд?
3. Чорӣ шудани рутбаҳои дипломатӣ дар қорғузориин БСХ и кишварҳо чӣ тағйиротро ворид намуд?
4. Рутбаҳои дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро номбар намоед.
5. Анвои аттэшҳоро номбар кунед.

Китобнома:

- а. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи дипломатӣ» аз 31 декабри 2014.
- б. Эъломиия Вена дар бораи равобити дипломатӣ аз 18 апрели 1961.
- с. Селяинов О.П. Дипломатические отношения государства (Принципы, формы, практика) М., 2004.

г) муътамад, сохтани ҳамсухбат дар дурустии маънаки
нуқтаи назари ҳукумат ва ҷанбаҳои дигари сиёсати хориҷи;
д) баррасӣ ва ҳалли вазоифи амалии равободити дучандона
масоили байналмилалӣ;

е) омодагӣ ба оғоз ва пешбурди музокирот;

ё) суҳбат ҳангоми музокирот, ки бештар хусусияти ғайри
дошта, ба мақсади дарёфти ҳалли масоили мураккаб
мегардад.

Албатта дар баробари муқаррароти дигари дипломати суҳбат
низ дорои якчанд талабот мебошанд:

- 1) Бехуда дароз накардани гуфтор;
- 2) Нутқи эътимодаш;

3) Истифодаи бамавриди эҳсосот дар суҳбатҳои шахсон аз минбар;

- 4) Истифодаи далоили мушаххас;
5) Доштани маҳорати таҳлилий ва риояи дақиқиқят.

Суҳбатҳо сарнашман муҳимтарини маълумот буда, ин мукаммал намудани мушоҳидаҳои шахсӣ ва баъзан тағйирҳои назарро нисбати сиёсат ва ҳукумати кишвари митбон мувоҷиҳ месозад. Ҳамзамон бо пешниҳоди он ба кишвари фиребиш имкони сари вақт муайян намудани дурнамо ва самтҳои ҳамкорӣ фароҳам меояд.

Навъҳои суҳбати дипломатӣ. Фазаи суҳбатҳои дипломатӣ доираи фарохро дар бар мегирад. Аз ин рӯ вобаста ба ҳусни суҳбатҳои дипломатӣ онҳоро ба навҳои зерин ҷудо намудумкин аст:

1. Сухбат бо супориши расмӣ (Сухбат бо супоридар Президент, Ҳукумат, Вазирӣ қарҳӯи хоричӣ);
2. Сухбат бо даъвати расмӣ;
3. Сухбат бо ташаббуси намоянда ва ё пешниҳоди намоияндагони ҳукумати кишвари мизбон;
4. Сухбатҳо ҳангоми зиёфат ва ё ҷамъомадҳои дипломатӣ;
5. Сухбатҳо ҳангоми вохӯрии тасодуфӣ;
6. Сухбат бо аҳзоби сийёсӣ ва доираҳои гуногуни ҷамъиятӣ (созмон ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, зиёбён) — и кишвари мизбон;
7. Сухбат бо намоияндагони воятаҳои аҳбори ҷамъиятӣ (брифинг ва нишастӣ матбуотӣ).

Рӯзномаи дипломат. Ҷамъбааст ва натиҷаи ҳамин суҳбат бо бояд дар хуҷҷати махсус сабт гардад. Маҷмӯи хуҷҷатҳои «рузномаи дипломат» ном дорад. Аз ин рӯ дар қисмати Ҳама-саҳифаи авали рӯзнома қайд менавад: «аз рӯзнома» яъне дар ҳар

[illegible]

Сидол ва сунорихо:

...дар чист?

нобар намоед.

Создание нового типа баёв

чи гурини дипломатичаро сешенс?

Китобнома:

- Савченко А. Азбука дипломатии. М., 1993.
Савченко О.П. Современная дипломатия. Теория и практика. М., 2010.
Савченко О.П. Дипломатическая служба. М., 2010.
Савченко О.П. «Дипломатические отношения государств: формы, методы». М. 2004.
Савченко О.П. Дипломатические беседы (организация и методика). М., 2002.

ФАСЛИ 13. МИССИЯИ МАХСУС

Мафҳум ва унсурҳои асосии миссияи маҳсус. Дар ҳамаи байнаҳалқӣ зери мафҳуми миссияи маҳсус мақомоти ҳори равобобити берунае фаҳмида мешавад, ки он аз намонҳои муваққатӣ иборат буда, аз ҷониби як кишвар ба кишвари дигар баҳри баррасии масоили муштарақ на ё иҷрои вазифаҳои муштарақӣ аз рӯи созиши байни кишварҳо муайян мегардад, фириш менамояд. Номии он аз вожаи лотинии «ad hoc», яъне дар ин ҳолат гирифта шудааст. Дар асрҳои миёна сафорогҳо мақсади муштарақ дошта, дорои ахлофи муайян буданд.

Миссияи махсус доғои чуқурин унсурҳо мегузаранд:

- 1) Миссияи махсус дорои характери намоёндагӣ мебошад.
- 2) Миссияи махсус хусусияти муваққатӣ дорад.
- 3) Вазифаҳои миссияи махсус хусусияти максалнокро доранд.

Талаботи ҳаёти байналхалқӣ ва дурӯамои инқилофи зарурати кодификасияи меъёрҳои ҳуқуқи байналхалқиро, ки натиҷаи ҳуқуқии миссияи махсусро ба танзим мебарорад, дар асоси Эъломиа дар бораи миссияи махсус аз 8 декабри соли 1969 муайян карда мешавад, ки соли 1985 эътибори қонунӣ пайдо намунад.

Танкил ва ғайбати миссияи махсус. Раёбони қорон
кишвар бо ду шакл ба рсх монда мешавад: а) доимӣ; б) муваққати
Бартарии миссияи махсус дар он аст, ки бахри фиришодани
шарту шароитҳои махсус лозим нест. Маъз ин шакл имкония
медихад, ки татбиқи ҳукуқи соҳибхитиёрии кишвар ба а
бароварда шавад. Ҳамзамон аз рӯи мақом миссияи махсус қонун
дипломатияи сатҳи олӣ арзёбӣ мегардад, ки дар моддан 21-ум
Эъломиа инъикос шудааст. Ин бозиди давлатӣ, вохӯриҳои расмӣ
пешбурди гуфтушунид ва ақли ахдномаҳои байналхалқӣ, ки а
ҷониби сарварони давлатҳо, ҳукумат ва вазирони қорҳои қорон
амал бароварда мешавад, ки ба меъёри ҳаётии байналхалқӣ
ҳуусир мубаддал гаштааст.

Моддаи дуюми Эълумия тартиби фиристодани миссияи махсусро пешбинӣ менамояд, ки мутабоқи он раван намунаи ба кишвари дигар аз рӯи созишномаи тарафайн ба амал бароварда мешавад, ки пешакӣ тавассути алоқаи дипломатӣ ва ё дигар алоқаҳои мутақобилан судманд ба даст омаданд.

Салоҳияти миссияи махсусро сардори давлат, ҳукумат ва вазирони вазирона ба вазифа ба сатҳи он муайян

Фундаментал миссияи махсус бошад аз рӯи мувофиқаи
фариғоти фариғоти на назардошти мақсад ва
карди мешавад.

«...миссия муайян карда мешавад».

[illegible]

Ташкент, эн дар он миссияи махсус ҷойгир аст, дахонатнопазир

Дар ҳамаи иншоотиҳои ҷаҳонӣ сардор ва аъзои миссияи махсусе, ки ба ҳамаи иншоотиҳои ҷаҳонӣ миссияи махсус дар қаламрави кишвари ӯро ба амал меорад, миссияи махсуси махсус дар қаламрави кишвари ӯро ба амал меорад.

Ташқирот ва маъмурий ҳисобдорликнинг ҳаққондорлиги ва аниқлиги ҳақида.

на ботрасии гүмрукї.

Мутобиқи мурури вақти баъди таҷрибаи мустақилона бошад асоси музоаммад бошад.

моддаи 47 манзили миссияи махсус набояд бо мақсадҳои, ки ба функцияҳои он алоқаманданд нестанд, истифода шавад.

Савол ва суноринҳа:

1. Аҳамияти фиристодани миссияи махсусро баён намоед.
2. Унсуруҳои асосии миссияи махсус қадомҳоянд?
3. Қадом санади бйналхалқӣ ғабولىяти миссияи махсусро танзим менамояд?
4. Аз рӯи сатҳ миссияи махсус ба қадом дараҷаи дипломатия баробар аст?
5. Хусусияти асосии имтиёз ва масуниятҳои махсус дар ҷи ифода меёбад?

Китобнома:

1. Лебедева М. Мировая политика и международные отношения. Учебник для вузов. 2-е изд. М., 2006.
2. Мировая политика и международные отношения. Учебное пособие. / Под ред. С.А.Ланцова, В.А.Ачкасова. – Спб., 2007.
3. Цыганков П. Теория международных отношений. Учебное пособие. – М., 2002.
4. Никитина Ю.А. Введение в специальность. Международные отношения и мировая политика. – М., 2009.

ФАСЛИ 14. НАМОЯНДАГӢ ДАР НАЗДИ
СОЗМОҶОНҲОИ БАЙНАЛҲАЛҚӢ
намоияндагӣ

Анхон намоянадагй дарназди
онхон байналхалкй

борои хизмати дипломатӣ» 2002 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон қонун «Дар
созмонҳои дипломатӣ» қабул гардида, ки ҳуқуқи дипломатии
бифрончиба дар замонҳои муосир нақши муассир дорад, ки равобиту
кишварро бо созмонҳои фаро мегирад. Дипломатияи
таъзимии он дар саҳни байналхалқӣ танзим менамояд. Баҳри
таъзимии он дар саҳни байналхалқӣ танзим менамояд. Баҳри
намоиядагии кишварҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон
хусусияти универсалӣ дошта, 14 май соли 1975 қабул шудааст.
Ҷумҳурии Тоҷикистон ба кишварҳои байналхалқӣ
байналхалқӣ ва конфронсҳои байналхалқӣ
1) Намоиядагии кишварҳои байналхалқӣ.

1) Намояндагии байналхалқӣ.

2) Миссия байналхалкй, кишвархо дар назди созмонхои назоратчи, кишвархо дар назди созмонхои байналхалкй муайян намудааст:

3) Вакилони кигварху на дар конфронсҳои бай...

4) Вакилони назоратхалқӣ байналхалқӣ ва дар конф.

Аввалин маротиба Намояндаг дар макомтҳои созмонҳои байналхалқӣ байналхалқӣ.

ингикос ефта буд. Айни замон 193 кишвари Ҷамаҳири Тоҷикистон 2 марти соли 1992 ба узвияти ин созмонҳои байналхалқӣ Намояндагҳои доимии худ дар назди Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар назди ташкилоти байналмиллалӣ аз 30» октябри соли 2009 (тақриб № 729) қабул намудааст. Мутобиқи моддаи 1-уми Низомномаи Тоҷикистон ба ташкилоти байналмиллалӣ аз доимии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ташкилоти байналмиллалӣ аз байналмиллалиро ба ташкилоти байналмиллалӣ аз

Масоили марбут ба танзим меҳнатород.

1975, Эълөмийа дар бораи янгиё, дар назди созмонҳои
махсусгардонидашудаи СММ (13 майи соли
СММ оид ба ҷойгиршави ва масуниятҳои СММ (13 феввали
таъиним менамоянд.

Фарқияти намояндагии кишвар дар назди байналхалқӣ аз сафарат дар он аст, ки намояндагии дипломатӣ ҳама вақт дар доираи алоқаи дучониба ва муносибат байни кишварҳои фиристода ва пазиरो амал менамояд, аммо намояндагии кишварҳои назди созмонҳои байналхалқӣ дар ҷаҳорчӯбаи равобити се ҷониби кишварҳои фиристода – созмони байналхалқӣ ва кишварҳои қароргоҳи созмон дар он мавқеъ гирифтааст, ғараён мегардад.

Тартиби таъсис, вазифа ва ҳайати намояндагии кишварҳои фиристода

1) Кишварҳое ба таъсиси намояндагии доимӣ дар назди созмонҳои байналхалқӣ ҳақ доранд, ки азъои он мегардад ва натиҷаи он муносибатҳои байналхалқӣ нестанд, вале ба раё доимиашонро ташкил диҳанд.

2) Мутобики моддаи 5 – уми Ёълумия намояндагии доимӣ дар назди созмонҳои байналхалқӣ дар ҳолате таъсис дода мешавад, ки мӯбӯрҳои ин созмон пешбинӣ карда шуда бошанд.

3) Таъсиси намояндагӣ дар назди созмонҳои байналхалқӣ (Намояндагии давлатӣ дар Шӯрои Амнияти СММ барои назорат ва зарур аст).

Тартиби таъини сардор ва ҳайати кормадони намояндагии Ёълумия муқаррар шудааст (9, 14, 73). Мутобики он принципҳои мустақкам гардидааст. Ҳайати кормандони намояндагии фиристода мебошад бо назардошти вазифаи созмон, талаботи намояндагии фиристода шарту шароитҳои давлати мавқеъгирифтаи қароргоҳи созмон таъин карда шаванд.

Муқаррароти Ёълумия мансубияти шаҳрвандии қасби иштирокчиёни ҳайати намояндагии доимиро ба кишварҳои фиристода тақозо менамояд.

Вазифаи намояндагии доимӣ мутобики Ёълумия (моддаи 9) чунин муқаррар шудааст:

1. Таъмини намояндагии кишварҳои фиристода байналхалқӣ.
2. Нигоҳдории равобит байни кишварҳои фиристода дар созмон байналхалқӣ.
3. Пешбурди музокирот бо созмони байналхалқӣ ва дар доираи он бо кишварҳои азъои он.

1. Алоқаи манфиатҳои кишварҳои фиристода дар равобит бо байналхалқӣ.

2. Таъмини иштироки кишварҳои фиристода дар фаъолияти созмонҳои байналхалқӣ.

3. Таъмини дар амали шудани ҳадаф ва принципҳои созмон бо алоқаи равобит бо он ва дар ҷаҳорчӯбаи он.

Таъминоти ва имтиёзҳои намояндагии кишварҳои фиристода дар назди созмонҳои байналхалқӣ. Масуният ва имтиёзҳои намояндагии фиристода дар назди созмонҳои байналхалқӣ ба ду гуруҳ ҷудо мешавад: 1) Имтиёз ва масуниятҳои намояндагии фиристода дар равобитҳои буруни дар хориҷа. 2) Имтиёз ва масуниятҳои фиристода дар равобитҳои дохилӣ.

1) Таъминоти ва имтиёзҳои намояндагии фиристода дар равобитҳои буруни дар хориҷа. Таъминоти ва имтиёзҳои намояндагии фиристода дар равобитҳои буруни дар хориҷа ба ду гуруҳ ҷудо мешавад: 1) Имтиёз ва масуниятҳои намояндагии фиристода дар равобитҳои буруни дар хориҷа. 2) Имтиёз ва масуниятҳои фиристода дар равобитҳои дохилӣ.

Савол ва сипориҳо:

1. Алоқаи намояндагии фиристода дар назди созмонҳои байналхалқӣ.
2. Таъмини иштироки кишварҳои фиристода дар назди созмонҳои байналхалқӣ.
3. Таъмини дар амали шудани ҳадаф ва принципҳои созмон бо алоқаи равобит бо он ва дар ҷаҳорчӯбаи он.
4. Таъмини равобитҳои байналхалқӣ дар назди созмонҳои байналхалқӣ.
5. Таъмини равобитҳои дохилӣ дар назди созмонҳои байналхалқӣ.
6. Таъмини равобитҳои буруни дар хориҷа дар назди созмонҳои байналхалқӣ.
7. Таъмини равобитҳои буруни дар хориҷа дар назди созмонҳои байналхалқӣ.
8. Таъмини равобитҳои буруни дар хориҷа дар назди созмонҳои байналхалқӣ.
9. Таъмини равобитҳои буруни дар хориҷа дар назди созмонҳои байналхалқӣ.
10. Таъмини равобитҳои буруни дар хориҷа дар назди созмонҳои байналхалқӣ.

Китобнома:

1. Мировая М. Мировая политика и международные отношения. Учебник для вузов. 2-е изд. Испр. и доп. – М., 2006.
2. Мировая М. Мировая политика и международные отношения. Учебное пособие. – М., 2007.
3. Мировая М. Мировая политика и международные отношения. Учебное пособие. – М., 2009.

ФАСЛИ 15. ВАЗОРАТИ ҚОРҲОИ ХОРИҶИ ДАР
НИЗОМИ МУНОСИБАТҲОИ БАЙНАЛХАЛҚИ

Таърихи бунёди Вазорати корҳои хориҷи Тоҷикистон. Вазорати корҳои хориҷи Тоҷикистон майи соли 1944 таъсис дода шуд. Ҳамаи рӯз иҷдосия VII Шӯрои корҳои хориҷини ҶШС Тоҷикистон»-ро қабул намуд. 29 июли соли нахустин Комиссари халқини корҳои хориҷи ҶШС Тоҷикистон Алиевич Аҳмедов таъин гардид. Ҷарҷанд қабул...

Харчанд қабули Қонуни мазкур хусусияти шақлӣ дошта, агарчи ҳамаи ҳориҷии ҶШС Тоҷикистон дар сиёсати хориҷии Қонуни мазкур хусусияти шақлӣ дошта, агарчи ҳамаи ҳориҷии ҶШС Тоҷикистон дигаргунӣ матлубе ворид насохт, то амалҳои таҳқиқ ва тадқиқоти илмӣ муассисаҳои сиёсати хориҷӣ ва оғози фаъолияти иттифоқӣ гардид.

[illegible]

Вале ин огози нек дар сиёсати ва Эрон кор мекарда наёфт. Аз соли 1946 ғаёлияти Комиссариат махдуд ба сиёси дигар ба кор барнагашт. Ҷро дар Иҷлосияи VIII Шӯрон Олии Ҷаҳон сабуқдӯш менамоянд. Соли 1948 баста Тоҷикистон аз 42 то 7 ҷой ихтисор мегардад. Роҳбарӣ ба сиёсати Ҷаҳонӣ

Раисони он дар Тоҷикистон, ё яке аз муовинони онҳо назарон мебарданд. Раисони он дар Тоҷикистон, ё яке аз муовинони онҳо назарон мебарданд. Раисони он дар Тоҷикистон, ё яке аз муовинони онҳо назарон мебарданд.

Ранис Шурои вазирон (1984-1989), ба

[illegible]

Тоҷикон, сарфи назар аз ҳама маҳдудият ва
80-уми асри XX «қадам ба қадам» таърифотино консулӣ, худро ба хайси муассисаи
ВКХ ба таъмини робитаҳои хориҷӣ хусусан бо Афғонистон,
Бори нахуст ба таври мустақил дар соли 1988 шурӯъ гаштааст. Он
инкишофи минбаъдаи робитаҳои давлат амалӣ гарид. Аввалин ташаббуси
Афғонистон ҳамкориро бо Тоҷикистон хануз дар соли
ВКХ соли 1986 бахри истиқрори тоҷикони муҳоҷирати умуминигитифоӣ дастгирӣ ёфта, масъалаи
Тоҷикистону Чин матраҳ мегардад.
Ҳангоми боздида сафири Эрон низ маҳз
Эрошу Иттиҳоди Шуравӣ бадал шудани ҷумҳурии
Тоҷикистон ба нияти табиқи он
Тоҷикистон дар Сафоратхонаи
Консуллари ЧИЭ дар шаҳри
Меморандум дар бораи
Тоҷикистон дар таърихи 21

... аз 45 сол бори дувум вазири
... мешавад. Вазири нав Лақим Қаюмов
... ки дар назими сиёсати хориҷи шуравӣ
... гувоҳӣ меёдор, ки Тоҷикистон мисли
... ба истифода аз ғурсати муносиб ҳукуки
... дубора барқарор намудааст. Дар ин

давра яке аз масъалаҳои доғ нарасидани мутахассисони дипломатии Иллоти ин ҳолат дар он аст, ки марказ хукуки ҷумҳуриҳои иттиҳод дар соҳаи сиёсати хориҷӣ нодида мегирифт. Бинобар ин, дар Тоҷикистон «тайёр кардани мутахассисони ихтисосии дипломатиро наметавон буданд». Онҳое, ки Институти давлатии робитаҳои байналмилалӣ Маскав (МИМО), Академияи дипломатии ВКХ ИҶПШ, Академияи олии иқтисодии хориҷӣ ва дигар донишгоҳҳои махсусро катиб бошанд, агулшумор буданд.

Соҳтори Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Муайян намудани самти сиёсати хориҷии кишвар аз ҳамаи мақомоти ҳокимияти олии таъбиқ карда мешавад. Дар баъзе ҳолатҳо онҳо бевосита самти сиёсати хориҷии кишварро дар амал татбиқ менамоянд, ки инъикоси он дар мулоқоту вохӯриҳо дар сатҳи амалии эътирофи кишварҳо, ақди сулҳ ва ғ.э.лони ҷанг ва ғ.э.лони дида мешавад. Барои фаъолияти харӯзаи расмӣ идораҳои маъмурӣ созон меёбанд, ки бештар номи вазорати корҳои хориҷиро дорад. Харҷанд дар баъзе кишварҳо ин мақомот номи дигар дошта мешавад, вале вазифаи онҳо асосан ягона аст. Зери тобеъияти вазорати корҳои хориҷӣ намоияндагҳои дипломатӣ, муассисаҳои кишварӣ ва намоияндагӣ тичоратӣ ва намоияндагӣ дар назди соҳибдори байналхалқӣ дар хориҷа қарор дорад. Мақомоти маъмурӣ ва маъмурӣ намоияндагҳои дипломатӣ ва консулгарии кишварҳои хориҷӣ ба қарор дорад, ки дар кишвари худ мустақаранд алоқа ва равибати пойдеҳро дар ҳамаи кишварҳои ҳамаи онҳо ҳадамоти дипломатии кишвар, соҳаи вазифаҳои онро ташкил менамоянд.

Ба души вазорати корҳои хориҷӣ (ВКХ) иштирок дар ҳамаи самти сиёсати хориҷии кишвар ва таъбиқи он дар амал, ҳамчунин таълиқи ташаббусҳои дипломатӣ ва иқдомоти сиёсати хориҷӣ нобаста ба ин ки он ҳаводисе, ки дар ҳаёти байналхалқӣ рух медиҳад, гузашта ва ҳадамоти намуна, ба ҳукумати кишвари хеш ҳисобот медиҳад. Бо назардошти зарурат ҳукумат вобаста ба воқеоти руҳмедода дар мавқеъҳои асосӣ ба ҳалли вазифаҳои мушаххас ва равибот бо кишварҳои ташаббус заруриро ворид менамояд. Ҳамзамон ба души ВКХ таҳияи маълумоти сиёсати хориҷии ҷорӣ (изҳорот, коммюнике, ёддоштҳо ва ғ.э.) ва таълиқи гардидааст. Маҳз таваассути ин мақомот намоияндагҳои дипломатӣ консулӣ ва дигар анвои намоияндагҳои равиботи хориҷии кишварро ба

6 Масалан дар Фаронса ин мақомот – Вазорати равиботи хориҷӣ, дар Иёлоти Швейтсария – Департаменти федералӣ, дар Ҷумҳурии Кумити асосии халқӣ оид ба алоқаҳои хориҷӣ ва ҳамкориҳои байналмилалӣ дорад.

таълиқи намоияндагҳои хориҷии мустақар дар кишвар ба ҳамаи самти сиёсати хориҷии кишвар ва таъбиқи он дар амал, ҳамчунин таълиқи ташаббусҳои дипломатӣ ва иқдомоти сиёсати хориҷӣ нобаста ба ин ки он ҳаводисе, ки дар ҳаёти байналхалқӣ рух медиҳад, гузашта ва ҳадамоти намуна, ба ҳукумати кишвари хеш ҳисобот медиҳад. Бо назардошти зарурат ҳукумат вобаста ба воқеоти руҳмедода дар мавқеъҳои асосӣ ба ҳалли вазифаҳои мушаххас ва равибот бо кишварҳои ташаббус заруриро ворид менамояд. Ҳамзамон ба души ВКХ таҳияи маълумоти сиёсати хориҷии ҷорӣ (изҳорот, коммюнике, ёддоштҳо ва ғ.э.) ва таълиқи гардидааст. Маҳз таваассути ин мақомот намоияндагҳои дипломатӣ консулӣ ва дигар анвои намоияндагҳои равиботи хориҷии кишварро ба

таълиқи намоияндагҳои хориҷии мустақар дар кишвар ба ҳамаи самти сиёсати хориҷии кишвар ва таъбиқи он дар амал, ҳамчунин таълиқи ташаббусҳои дипломатӣ ва иқдомоти сиёсати хориҷӣ нобаста ба ин ки он ҳаводисе, ки дар ҳаёти байналхалқӣ рух медиҳад, гузашта ва ҳадамоти намуна, ба ҳукумати кишвари хеш ҳисобот медиҳад. Бо назардошти зарурат ҳукумат вобаста ба воқеоти руҳмедода дар мавқеъҳои асосӣ ба ҳалли вазифаҳои мушаххас ва равибот бо кишварҳои ташаббус заруриро ворид менамояд. Ҳамзамон ба души ВКХ таҳияи маълумоти сиёсати хориҷии ҷорӣ (изҳорот, коммюнике, ёддоштҳо ва ғ.э.) ва таълиқи гардидааст. Маҳз таваассути ин мақомот намоияндагҳои дипломатӣ консулӣ ва дигар анвои намоияндагҳои равиботи хориҷии кишварро ба

таълиқи намоияндагҳои хориҷии мустақар дар кишвар ба ҳамаи самти сиёсати хориҷии кишвар ва таъбиқи он дар амал, ҳамчунин таълиқи ташаббусҳои дипломатӣ ва иқдомоти сиёсати хориҷӣ нобаста ба ин ки он ҳаводисе, ки дар ҳаёти байналхалқӣ рух медиҳад, гузашта ва ҳадамоти намуна, ба ҳукумати кишвари хеш ҳисобот медиҳад. Бо назардошти зарурат ҳукумат вобаста ба воқеоти руҳмедода дар мавқеъҳои асосӣ ба ҳалли вазифаҳои мушаххас ва равибот бо кишварҳои ташаббус заруриро ворид менамояд. Ҳамзамон ба души ВКХ таҳияи маълумоти сиёсати хориҷии ҷорӣ (изҳорот, коммюнике, ёддоштҳо ва ғ.э.) ва таълиқи гардидааст. Маҳз таваассути ин мақомот намоияндагҳои дипломатӣ консулӣ ва дигар анвои намоияндагҳои равиботи хориҷии кишварро ба

таълиқи намоияндагҳои хориҷии мустақар дар кишвар ба ҳамаи самти сиёсати хориҷии кишвар ва таъбиқи он дар амал, ҳамчунин таълиқи ташаббусҳои дипломатӣ ва иқдомоти сиёсати хориҷӣ нобаста ба ин ки он ҳаводисе, ки дар ҳаёти байналхалқӣ рух медиҳад, гузашта ва ҳадамоти намуна, ба ҳукумати кишвари хеш ҳисобот медиҳад. Бо назардошти зарурат ҳукумат вобаста ба воқеоти руҳмедода дар мавқеъҳои асосӣ ба ҳалли вазифаҳои мушаххас ва равибот бо кишварҳои ташаббус заруриро ворид менамояд. Ҳамзамон ба души ВКХ таҳияи маълумоти сиёсати хориҷии ҷорӣ (изҳорот, коммюнике, ёддоштҳо ва ғ.э.) ва таълиқи гардидааст. Маҳз таваассути ин мақомот намоияндагҳои дипломатӣ консулӣ ва дигар анвои намоияндагҳои равиботи хориҷии кишварро ба

таълиқи намоияндагҳои хориҷии мустақар дар кишвар ба ҳамаи самти сиёсати хориҷии кишвар ва таъбиқи он дар амал, ҳамчунин таълиқи ташаббусҳои дипломатӣ ва иқдомоти сиёсати хориҷӣ нобаста ба ин ки он ҳаводисе, ки дар ҳаёти байналхалқӣ рух медиҳад, гузашта ва ҳадамоти намуна, ба ҳукумати кишвари хеш ҳисобот медиҳад. Бо назардошти зарурат ҳукумат вобаста ба воқеоти руҳмедода дар мавқеъҳои асосӣ ба ҳалли вазифаҳои мушаххас ва равибот бо кишварҳои ташаббус заруриро ворид менамояд. Ҳамзамон ба души ВКХ таҳияи маълумоти сиёсати хориҷии ҷорӣ (изҳорот, коммюнике, ёддоштҳо ва ғ.э.) ва таълиқи гардидааст. Маҳз таваассути ин мақомот намоияндагҳои дипломатӣ консулӣ ва дигар анвои намоияндагҳои равиботи хориҷии кишварро ба

таълиқи намоияндагҳои хориҷии мустақар дар кишвар ба ҳамаи самти сиёсати хориҷии кишвар ва таъбиқи он дар амал, ҳамчунин таълиқи ташаббусҳои дипломатӣ ва иқдомоти сиёсати хориҷӣ нобаста ба ин ки он ҳаводисе, ки дар ҳаёти байналхалқӣ рух медиҳад, гузашта ва ҳадамоти намуна, ба ҳукумати кишвари хеш ҳисобот медиҳад. Бо назардошти зарурат ҳукумат вобаста ба воқеоти руҳмедода дар мавқеъҳои асосӣ ба ҳалли вазифаҳои мушаххас ва равибот бо кишварҳои ташаббус заруриро ворид менамояд. Ҳамзамон ба души ВКХ таҳияи маълумоти сиёсати хориҷии ҷорӣ (изҳорот, коммюнике, ёддоштҳо ва ғ.э.) ва таълиқи гардидааст. Маҳз таваассути ин мақомот намоияндагҳои дипломатӣ консулӣ ва дигар анвои намоияндагҳои равиботи хориҷии кишварро ба

Дар сохтори Вазорати равобати хориҷи Фаронса дар департаментҳои мустақил, департаментҳои вомехӯранд, ки ба се шубҳаи нисбатан калонтар бо номи дирексияҳои генерал мешаванд. Умуман дар ҳар кишвар сохтори ВКХ конунгузории дохилӣ ва амалияи маъмулӣ муайян мешавад.

Мақомоти мазкурро одатан вазир ва ё шахси ба он вазир масалан дар ИМА котиби давлатӣ) роҳбарӣ менамояд. Муқаррарот онҳо аз ҷониби ҳукуматанд. Ғайр аз роҳбарии мазкур онҳо салоҳияти пешбурди гуфтушунид бо наминаҳои кишварҳои дигар, иштирок дар қори созмонҳои байналхалқӣ, имзои аҳдномаҳои байнидавлатӣ ва дигар амалҳои байнидавлатӣ, вобаста ба муқаррароти байналхалқӣ ва қонунҳои дохилӣ ва хеш, аз қабилӣ имзои патент ва экзекватураи консулӣ соҳибдор.

Мавҷудияти мақомоти қорҳои хориҷӣ бунёди мақомоти махсусро дар назди сохторҳои олии ҳукуматӣ истиқсно намуда. Ин мақомотҳо метавонанд ба ҷамъоварӣ ва омӯзиши маълумоти ба сиёсати хориҷӣ, қорқард ва таҳияи пешниҳод баъзан дар сохторҳои ин ва ё он шохҳои ҳокимият нақша мебаранд. Вале новобаста аз ин онҳо хусусияти мақомоти ёрирасон дошта, ҳукуки пешбурди алоқаҳои байналхалқӣ ба вазорат вогузор мегардад.

Роҳбарии умумии ВКХ Ҷумҳурии Тоҷикистон ба вазир вогузор гардидааст, ки аз ҷониби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба вазифа таъин ва аз вазифа озод карда мешавад. Вазир дорад. Ҷонишини аввал ва ҷонишини дувум.

Вазифаҳои Вазорати қорҳои хориҷӣ.

Муқарраргардидаи фаъолият вақолатҳои зайло анҷом медиҳад. - таҳияи стратегияи умумии сиёсати хориҷӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва пешкаш намудани пешниҳодҳои муфид ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон; - амалӣ намудани самтҳои сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, мусоидат баҳри боло бурдани нуфузи ҷумҳурии Тоҷикистон дар арсаи байналмилалӣ; - назорат ва ҳамохангсозии фаъолияти байналмилалӣ.

Мақомоти ҳокимияти иҷроияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъмини сиёсати ягонаи хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон муносибат бо давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ.

- ҳамкорӣ дар ҳамоханг намудани фаъолияти мақомоти иҷроияи мақомоти қонунгузор ва судӣ ба мақсади риоя намудани қонунҳои ягонагии сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва таъмини

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолати иштироки ин мақомот ба вазирӣ онҳо дар фаъолияти байналмилалӣ;

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолати иштироки ин мақомот ба вазирӣ онҳо дар фаъолияти байналмилалӣ;

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолати иштироки ин мақомот ба вазирӣ онҳо дар фаъолияти байналмилалӣ;

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолати иштироки ин мақомот ба вазирӣ онҳо дар фаъолияти байналмилалӣ;

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолати иштироки ин мақомот ба вазирӣ онҳо дар фаъолияти байналмилалӣ;

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолати иштироки ин мақомот ба вазирӣ онҳо дар фаъолияти байналмилалӣ;

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолати иштироки ин мақомот ба вазирӣ онҳо дар фаъолияти байналмилалӣ;

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолати иштироки ин мақомот ба вазирӣ онҳо дар фаъолияти байналмилалӣ;

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолати иштироки ин мақомот ба вазирӣ онҳо дар фаъолияти байналмилалӣ;

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолати иштироки ин мақомот ба вазирӣ онҳо дар фаъолияти байналмилалӣ;

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолати иштироки ин мақомот ба вазирӣ онҳо дар фаъолияти байналмилалӣ;

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолати иштироки ин мақомот ба вазирӣ онҳо дар фаъолияти байналмилалӣ;

РАСЧЕТЫ НА ПЕРИОДЫ, ПРЕДШЕСТВУЮЩИЕ 1992 ГОДУ

[illegible]

дарфони мустақиллӣят ва таққими сохтори давлатдорӣ 4 – декабри соли 1992 дар иҷлосияи 11 – уми даъвати 12 – уми Шӯрои Тоҷикистон «Муроҷиатнома ба кишварҳои ҷомеаи ҷаҳон» қабул гардида, ки дар он аз ҷумла омадааст: Ҷумҳурии Тоҷикистон 9 сентябри соли 1991 истиқлолияти худро эълон карда, аз 13 декабри соли 1991 созишномаи таъсиси Иттиҳоди Шӯравӣ ғайриқонунийро тасдиқ намуд. Бо узвият дар асоси баробарӣ ва ҳаққоният ба Ҷумҳурии Тоҷикистон Мустақил ва ҳамчун субъекти ҳуқуқи ҷаҳонӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон:

СММ санади хотимавии Хелсинки ва дигар

— *Восстановление мира и созидания. Выступления и речи.* — Душанбе, 2001. —

1. Вазорат мақоми марказии ҳокимияти иҷроия буда, вазорат давлатиро дар соҳаи муносибатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ амалӣ менамояд.
2. Вазорат дар фаъолияти худ Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон, қонунҳои конститутсионӣ ва қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, фармонҳо ва амрҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, қарорҳо ва фармоишҳои Хукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Консепсияи сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Нишонаи маъмурӣ ва ҳамчунин санадҳои ҳукуқии байналмилалӣ эътирофшудаи Ҷумҳурии Тоҷикистонро мавриди роҳбарӣ қарор медиҳад.
3. Ба низоми фаъолияти Вазорат намояндагҳои дипломатияи муассисаҳои консулӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давлатҳои намояндагҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди ташкилотҳои байналмилалӣ (байнидавлатӣ, байнихукуматӣ ва минтақавӣ) (масалан, муассисаҳои хориҷӣ), мақомоти минтақавӣ - намояндагҳои Вазорат қашамрави Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил мешаванд.
4. Вазорат фаъолияти худро дар ҳамакӣ бо мақомоти марказии ҳокимияти иҷроия, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, шахсони ҳуқуқӣ сарфи назар аз шакли ташкиливу ҳуқуқӣ анҷом медиҳад.

Сивол ва суноринхо:

1. Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон баъд намоишгоҳи табиқӣ кадом Қонун таъсис ёфта аст?
2. Аввалин комиссари ҳалқии корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон кӣ буд?
3. Сохтори ВКХ-и Ҷумҳурии Тоҷикистонро баён намоед.
4. Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон баъд аз вазифахоро иҷро менамояд?
5. Низоми фаъолияти Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистонро шарҳ диҳед.

Кинобюро:

1. Лебедева М. Мировая политика и международные отношения. Учебник для вузов. 2-е изд. Испр. и доп. – М., 2006.
2. Мировая политика и международные отношения. Учебное пособие. / Под ред. С.А.Ланцова, В.А.Ачкасова. – СПб., 2007.
3. Назаров Т. Сатторзода А. Дипломатияи муносири тоҷикон. Душанбе, 2006.
4. Никитина Ю.А. Введение в специальность. Международные отношения и мировая политика. – М., 2009.

© Дахлагназирийн сархадоти муайяншударо мөнэмөд:

* иҷрои уҳдадорихои байналхалқиро, ки аз аҳднонамҳои Ҷиттиҳоди Шуравӣ бармеояд қафолаг медихад;

• мекушад, ки давлати демократӣ — ҳуқуқис, ки ҳақиқат озодиҳои тамоми шаҳрвандонро кафолат медиҳад таъсис додан Ҷумҳурии Тоҷикистон кушши қатъии таъминии фарҳанг, демократии кишвар, истифодаи ғазолонан таҷрибаи пешаки ҳаҷонӣ, таъсири иқтисодии бозаргонӣ, таъмини речан муҳим ҳамагонии иқтисодӣ бо кишварҳои ҳаҷон ва соҳиб таштани унвон комилҳуқуқи ҳомаи ҳаҷониро дорад. Аз ин ру ба кишивар ҳомаи ҳаҷонӣ муроҷиат намуда, ҳоҳиш менамояд, истиқлолияти Ҷумҳурии Тоҷикистонро эъғироф карда, бо кишивар мо равобити дипломатиро барқарор намоел.

Мавқеи геополитикии Ҷумҳурии Тоҷикистон миллии он, сатҳи рушди иқтисодӣ ва иҷтимоии он пеш бурдаи сиёсати хоричии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Яке аз вазифаҳои асосии сиёсати хоричии ин ва ё он кишвар ва барҳам додани хатарҳои хоричие иборат аст, ки худро тоҷиконро ҳамчун миллати мустақил ва дорои ҳувияти хос тахдид мекузорад. Ичрои ин вазифа дар ҳолате имконият мегардад, ки амнияти давлати тоҷикон ва истиқлолияти он таъмин бошад. Дар таъини самтҳои асосии сиёсати хоричӣ ва амалномаҳои назар гирифтани махсусиятҳои мавқеи геополитикии Ҷумҳурии Тоҷикистон бисёр муҳим аст.

Дар дунё имрӯз кишваре нест, ки танҳо ба пон хуи бандонаш муносибат бо кишварҳои дигар арзи хастӣ намояд. Чунин ҳақиқатро Тоҷикистон низ истисно намебошад. Аз рӯи ин гуфта, Тоҷикистонро дар маркази доирае қарор диҳем, даврони ин ҳаққон ҳалқаи давлатҳо печонидаанд.

Халкай аввал - халкай давлатҳои ҳамсояи наздик ва ҳаминро ба онҳо Чумхурии Исломи Афғонистон, Чумхурии Ҷумҳурии Мардумии Чин ва Чумхурии Қирғизистон мешаванд. Халкай дутом аз давлатҳои ба истилоҳ қавм-девордармиён, аз қабилҳои Чумхурии Исломии Покистон, Чумхурии Исломии Эрон, Туркманистон ва Чумхурии Қазоқистон

Назриев Д., Сагитов И. Республика Таджикистан: история независимости 1992-й. Душанбе, 2005. - С. 7

Дар ин ҳаҷ, ҳамагон охириро кишварҳои мафратдор, ба
Давлати Русия, Ҷумҳурии Туркия, ИМА, Арабистони Саудӣ

Навбат ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Э. Раҳмон
ро ба ҷои худ дар Иҷлосияи XVIII Шӯрои Олии Ҷумҳурия
Тоҷикистон 28 декабри соли 1993 зимни зарурати танзими
қонунҳои ҳамаҷонибаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба 5 ҷалди сиёсӣ дохил мешавад.

Ҷаҳи. Нотуходи Давлатҳои Мустақил аст, ки бо вучуди
таҷрибаҳои аниқли ташаққулаш ба сӯи таҳқиқи равобити
таҷрибаҳои баънии дорад.

Осиён Марказист, ки кунун рӯ ба ваҳдати
шаҳр вафот дорад.

Фабрикантҳои маҳсулоти нафтӣ ба ҳамаи иншоотҳои истеҳсоли маҳсулоти нафтӣ ва қисми муштаракони онҳо таъсир мекунад.

Донраи пуфузи давлатҳои мусулмоннигини диниро на фақат ягонагии дину ойн ва суннатҳои рӯҳонӣ, балки ба таъсири гуштии миллӣ низ ба ҳам мепайнанданд.

«...ингишум» - чомсаи байналмилалист, ки ҳамбаствагии
...и беш аз пеш қувват мегирад ва ҳам охирасту
...и соҳаи дини ноҳиди умумибашарӣ роҳ мегаймояд».

ин дондан диқадати кишварҳо ва минтақаҳои номбаршуда
ин Тоҷикистон се иллати асосӣ дорад: иқтисодӣ, низомӣ ва
ин кишварҳо, пеш аз ҳама, сарватҳои зеризаминӣ ва
Тоҷикистон - тилло, нуқра, пахта, арзиз, мис, ӯҳан, уран,
аз ин стратегияи он ва равандҳои сиёсӣ иқтимоӣ, ки
дар сарзамини мо ба вуҷуд омаданд, ба худ ҷалб
Тоҷик бар ин, Тоҷикистон барои акаси ин кишварҳо
аз муносибати фуруши молҳои он мебошад. Махсусан
аз ҷиҳати ин молҳои он дар бозори ҷаҳонӣ ба рақобати сахт
ин донишдорон, ки дар Тоҷикистон нуфуз дошта
аз ин сиёсӣ иқтисодӣ ва низомиашро бароварда

Аз гуфтаҳои боло натиҷагирӣ карда, метавон қавлаи Тоҷикистон кишвари соҳиби мақсди муҳими геополитикӣ дар минтақаи Осиёи Марказӣ маҳсуб мебаранд. Тоҷикистон, пеш аз ҳама, ба он вобастааст, ки то кадоме мақомро дар минтақа ва ҷаҳон касб намудани ҷаҳонӣ сиёсати дурусти хориҷӣ пеш бурда мешавад. Бахри табиқӣ хориҷӣ, пеш аз ҳама, муайян намудани самтҳои асосии хориҷӣ, пеш аз ҳама, назардошти омилҳои объективӣ ва самтҳои асосии сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистонро ба шартан чунин тасвир намуд:

- Тоҷикистон бо кишварҳои аъзои Иттиҳоди Аврупо ва Амрико
- Мустақил (пеш аз ҳама бо Россия);
- Тоҷикистон бо кишварҳои Осиёи Марказӣ;
- Тоҷикистон бо кишварҳои ҳамчавори форсизабон;
- Тоҷикистон бо кишварҳои бузурги минтақа;
- Тоҷикистон бо кишварҳои ҷаҳони ислом (аъзоии конференсияи исломи);
- Тоҷикистон бо кишварҳои Иттиҳоди Аврупо ва Амрико.

Савол ва суноринҳо:

1. Ёълония соҳибихтиёри Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Иттиҳоди Шуравӣ кай қабул гардид?
2. Ёълония истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон кай қабул гардид?
3. Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Мурочиш ба кишварҳои ҷомеаи ҷаҳонӣ» - ро кай қабул намуд?
4. Аҳамияти муайян намудани самтҳои сиёсати Ҷумҳурии Тоҷикистон?
5. Самтҳои асосии сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон бар номбар кунед.

Китобнома:

1. Э. Рахмон., Истиклолияти сиёӣ ва эҳёи миллӣ. Иборат аз ҷиҳд. Душанбе. 2001-2018.
2. Лебедева М. Мировая политика и международные отношения. Учебник для вузов. 2-е изд. Испр. и доп. – М., 2008.
3. Мировая политика и международные отношения. Учебное пособие. / Под ред. С.А.Ланцова, В.А.Ачкасова. – Спб., 2007.
4. Цыганков П. Теория международных отношений. Учебное пособие. – М., 2002.
5. Никитина Ю.А: Введение в специальность. Международные отношения и мировая политика. – М., 2009.

ЗАКОН 17. ЗАБОН ВА АСНОДИ ДИПЛОМАТИ

Барои забони асноди дипломатӣ ба ҳамагон дипломатӣ ва ҳуҷуқи байналхалқӣ ҳос аст.

дар бораи истилоҳҳои мазкур аз он шаҳодат медиҳад, ки дар забони лотинӣ забони дипломатӣ ба ҳисоб рафта, дар забонҳои монанди фарси тоҷикӣ ва русӣ забони муаммал — забони ашрофи. Имрӯзо низ аксари истилоҳҳои лотинӣ дар дипломатӣ дар шакли аслиашон истифода мешаванд. (*де* — *де суре*, *персона нон грама*, *статус кво*, *ветю агреман* ва

Ҷаҳон тамоми забони ҳатмии ғтона баҳри пешбурди
тамоми дипломатӣ ва таҳияи аҳдномаҳои байналхалқӣ вучуд
таҳияи дипломатӣ ба забони лотинӣ, баъдан фаронсавӣ —
таҳияи дипломатӣ махсуб мешуданд. Табиист, ки рақобати доимӣ
таҳияи ва Фаронса дар тамоми масъалаҳо наметавонист дар
таҳияи дипломатӣ муассир набояд. Бо шарофати нақши рӯзафзунӣ
таҳияи дипломатӣ, болоравии иқтисодиёт ва тичорат, густариши
таҳияи дипломатӣ забони англисӣ дар муносибатҳои
таҳияи дипломатӣ бузургро касб намуд. Тамоҷи мазкур имрӯз
таҳияи дипломатӣ мешавад. Вале ҳар як кишвари мустақил ҳукуқи
таҳияи дипломатӣ дар давлатиашро дар равобити дипломатӣ ва
таҳияи дипломатӣ соҳиб мешавад.

Дар ҳақиқат аз ин ҳолат дар соҳаи фаъолияти дипломатӣ баъзе мамлакатҳо ба осонӣ намулдани ҳамкорӣ дар арсаи байналхалқӣ, ба осонӣ ба ҷамъиҳои сомонҳои байналмилалӣ, конференсо ва фаъолияти ҷаҳонии дипломатӣ равона шудаанд, ба назар мерасад. Дар ҳақиқат, ҶАММ инни забон - англисӣ, фаронсаӣ, испанӣ, русӣ, чинӣ ва ғайраҳои дигар ба раъси коргузори раъси коргузори гардидаанд.

Даттар ва муқаррароти мавҷудай ҳукуки байналхалқӣ оиди таъсиси байонҳои корӣ дар Ҷаҳориҷбаи СММ ва дигар созмонҳои байналхалқӣ нақши забони давлатиро дар саҳнаи байналхалқӣ ба назар гирифтаанд. Барракс пешбурди муқотибаи дипломати ба

забони давлатӣ бо заминҳои хатмшуда тартумашуда ҳамчун эътироф гардидааст. Забонҳои кори SMM бошад, инҳо ба нуфуз ва таъсири истифодабарандагон он мӯҳим.

Мутубики маълумотҳо ҷомеаи ҷаҳонӣ бо 3000 забон менамояд. Вале танҳо наздики 250 забон соҳиби хату алифбои забонҳои алабӣ ба шумор мераванд. Теъдоди китобнависон танҳо 200 аладро ташкил менамояд.

-Забони ислонӣ аз рӯи гузариш ва истифодабарӣ дар ҳаҷми аввалро ишғол менамояд. Ин забон дар 20 кишвари дунё ҳаёси забони давлатӣ қабул шудааст.

- **Забони англисӣ** - забони давлатӣ 15 кишвар мебошад
- **Забони арабӣ** - дар 13 кишвар ҳамчун забони давлатӣ ар-
ардидааст.

- *Забони фаронсаӣ* - забони расмӣ 9 кишвар маҳсуб мешавад
- *Забони олмонӣ* - забони давлатӣ 3 кишвар мебошад

-забони португалӣ дар 2 кишвар вазифаи забони давлатӣро менамояд.

Дар маҷмӯъ дар 62 китоби сайёра танҳо бо 6 забон навишта шудаанд.

Хусусияти таълими асноди дипломатӣ. Кишиархон мутаваккки ва иштирокчиёни дигари муносибатҳои байналхалқӣ, ҳамчун намоёндагони салоҳиятдори онҳо дар асоси асли барбарӣ ва эҳтироми мутақобила байни якдигар таъбули мактуб, ёднам, аснодҳо роҳандозӣ менамоянд, ки дар маҷмӯъ муқоимати дипломатиро таъсил медиҳад. Дар ҷараёни он асноди мақомоти истифода мегарданд, ки тавассути онҳо сарпарони давлати ҳукуматҳо, роҳбарони мақомоти сиёсати хориҷӣ (назорати хориҷӣ) ва намоёндагони дипломатӣ байни якдигар муносибатҳои ахбор, табрикот, пешниҳод, хоҳиш, ақида ва ғайра амалӣ менамоянд. Дар баробари он масоили ҳамкории дучониба ва бисёрҷониба баррасӣ мекунанд.

Асноди дипломати ба дохилӣ ва хориҷӣ чундо мешаванд: 1) байниидорӣ, ки маъмулан хусусияти сирӣ дорад; 2) хуҷдагӣ, хориҷӣ, ки баҳри робита байни намоёндагони расмӣи кишвара; 3) хориҷӣ пешбинӣ шуда, асоси муқотибаи дипломатиро ташкил медиҳанд.

Хислат ва услуби асноди мазкур дорои хусусиятҳои кӯч бувад, дар муқаддас ташаххул ёфтааст. Муқотибаи дипломатӣ маҷмӯи амалҳои ҳуқуқи мукотибаи расмӣ ва ҳуҷатгузори дипломатӣ мебошад, ки тавассути онҳо рабобити байни кишварҳо ва ҷамъиятҳои таъсисишуда ба даст оварда мешавад.

[illegible]

3) имзо.

...иной вариации мешивада.

[illegible][illegible]

Анвон муқотибаи дипломатӣ. Рушди дипломатия востан таъбаки сибсати хоричӣ гуногунрангин анвон ҳуҷҷатҳои дипломатиро ба вучуд овард. Дар амалияи рабобити дипломатияи намоёндагӣҳои хоричӣ бо ҳукумати кишвари мубтасил пахлҳои муқотиба мавҷуданд:

1) *Ёддошти вербалӣ* – Ин навъи ёддошт метавонад иттилоии масъалаҳои гуногун истифода рафта, ба дуюмдарачаро фаро гирад. Ёддошthonи вербалие ниг менамояд ба масъалаҳои муҳими байналхалқӣ низ дахлат менемонад. Ёддошти вербалӣ аз калимаи лотинии «verbalis» (тарҷумааш шифохӣ) гирифта шудааст. Асосан ин навъи ҳуҷҷати дипломатикӣ шумораи шахси сеюм навишта шуда, аз 3 қисмат иборат мебошад: 1) муроҷиаат – лутфи мукаддимавӣ; 2) мундариҷа-асосӣ; 3) ахир хотимавӣ. Ин ҳуҷҷат дар коғаз махсус, ки дар гушани чина он муассаси (Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон) бо ҳамзамон ракам ва суроға гузошта мешавад.

Агар мундариҷаи ҳуҷҷат ба таври кӯтоҳ ба таври зерин тарғиб карда шавад:

Агар мундариҷаи ёдошти вербалӣ аз якҷада саҳифаи истифода мешавад ва матни боқимонда дар авроқи муқаррарӣ карда мешавад.

Одатан барои таъкид намудани ҳолати балиндамақомии ин аз ёддошти вербалӣ тавассути пайкҳо (курерҳо) фиристода мешавад.

2) Ёддоштии шахсӣ низ дар қоғазӣ махус навишта шуда, ба муассиса, балки ба номи шахс фиристода мешавад. Аз ин унвон ва рутбаҳои дар ёддошт пурра дарҷ мегарянд.

3) Ёддоштии да

3) *Ёддошти дастачамъй* (The collective note) ба ҳуҷҷати намоёндагони якчанд кишвар ба мақсади ифодаи муносибати муттафиқона фиристода мешавад. Ин навъи мукотиба ва навъҳои бонуфуз мебошад. Ёддошти дастачамъй дар нусхаҳои таҳия мешавад, ки дар он имзои тамоми рохбарони намоёндагони дипломатӣ гузошта шуда, дар раванди мулоқот таҳия мегарданд, дар вохӯри ҳамаи ашхоси ёддоштро имзо меварзанд. Азбаски ёддошт матни ягона дорад, онро метавон алоҳидагӣ ва ба ҳар як рохбари намоёндагони дипломатӣ таҳия намуд.

4) *Ёддошти айишидошта* (идентиталі) нисбатан мебошад. Ҳар як намоёндагии дипломати мефиристад, вале ҳарчанд моҳияти муқотибот шабоҳат доштад.

Ҷаҳиши ин ҷуғрафӣ ёдоштво аз якдигар фарқ менамоянд. Ҷаҳиши ин ҷуғрафӣ (баробар) супурдани ин нави ёдоштво хатмӣ

Меморандум — одатан дар ин навъи хуҷат ҷанбаи амалӣ ва ё ҳаққи масъулан байналхалқӣ қайд мегардад. Зери мафҳуми меморандум дар амалия дипломатӣ ёддоштеро мефаҳманд, ки сарфари давлат ирсол намудааст. Дар амалияи дипломатӣ ин мафҳум ёддоште фаҳмида мешавад, ки аз номи давлати фириристода шудааст. Агар меморандум фириристода шавад, пас он дар қоғазӣ махсус навишта мешавад. Дар фириристодаи он бо мақуб дар қоғазӣ оддӣ ирсол мешавад.

Дар он баён мегардад, ки истифодаи ин ру ултиматум аксаран ҳамчун асран талаботи қотсонан як кишварро ба асран баён менамояд. Аз ин ру ултиматум аксаран ҳамчун асран талаботи қотсонан як кишварро ба асран баён менамояд.

[illegible]

Мини хушкунӣ, ҳамаи наҷотоваронам.

[illegible]

«...и в начале прошлого года зашла» —

«...и в начале прошлого года зашла» —

Истифодаи чунин аснод имкони сабти озодаи пешбинии бавуқӯмада дар музокирот ва ворид намудани унсурҳои муҳокимаро аз ҷониби муқобил фароҳам меорад. Тибқи ин ҳаҷми поп рағе санади расмӣ махсус нагардида ҳамчун манбаъи хизмат менамоянд. Овардани иқтисос ба мукарратоти Мониторинг бе ишораи муаллифи он иҷозат дода мешавад. Мониторинги барои иқтисос, хусусан бахри интизор пешбини намешавад.

Мактуб ва ёддоштҳои расмӣ ба забони ҷониби ирсони навишта мешаванд. Вале агар намояндагӣ истифодаи дипломатиро азлю донад, пас чун қоидаи умумӣ ин фаронсавӣ мебошад. Агар созиши лешбурди муқотиба ба забони дигар ба даст наомада бошад, пас вазорати қорхон ёд бо забони кишвари худ ҷавоб мегаҳардонад.

[illegible]

Барои ирсולי почтаи дипломатӣ ашхосе махсусе мавҷуд аст, ки дар амалияи дипломатӣ онҳоро курер (қосид, помаранс) меноманд. Ғайр аз онҳо хаткашонҳо низ метавонанд ин дипломатиро бубаранд. Яке аз воситаҳои маъмули фиришди почтаи дипломатӣ капитанҳои ҳавонайма, киштии ва сардори кораб мебошад. Кормандони масъули ВКХ ба фурудгоҳ омада ба фиришдани почтаи дипломатӣ онро ба командирҳои рефё мебаранд. Баҳри ирсולי почта ба командир хучҷате пешниҳод мегарданд, дар он ҷойи почта дар тайёра ишора мешавад. Вале ҳудуд ӯро ба дипломатӣ махсус намебад. Намояндагӣ метавонад аз кормандони худро барои бевосита ва бемамоният қабул иҷозат он аз командирҳои ҳавонайма ғиразад. Ин тартиб дар Тоҷикистон низ ҷоиҷ мебошад.

Почтаи дипломатиро касе ҳақ надорад, ки қушояд, бидуру кунад, андоз ситонад ва ё нигоҳ дорад. Муқаррароти маҷлис банди сёюми Ёълумияи Вена (моддаи 27) онд ба раёсат дипломатӣ инъикос гардидааст. Мутобиқи он кншари ва вазифадор аст, ки алоқа (муқотиба) – и озоди намондагиро аз ҳама мухофизат намояд. Дар алоқа бо ҳукумат ва дигар мамлакатҳо

[illegible]

расмий давлатӣ, ки ба сиёсати хориҷӣ
ва почтаи дипломатӣ шомил мешаванд. Касоне, ки
дар почтаи дипломатӣ масъуланд инро аз фурудгоҳ, Онҳо
ва бандар қабул менамоянд. Онҳо
кишвари фиристода ва пазира сабти
расмӣ баъди расонадани почтаи дипломатӣ масъул
ва гузаргоҳи махсус истифода

ба вализа қойгир гярдида, сохиби
дипломати ба вализа дар аксари ҳолат халғай
муглак мебошад. Вализа дар аксари ҳолат халғай
ро ифода намуда, дорои нишонаҳои фарқ-
намебод.

[illegible][illegible]

санитарӣ, мусодира,
Ҳамзамон курерҳо
мебошад.

Бархурдор
муқарраргардида имтиёзоти
дипломати шахсии кормандони дипломати имтиёзоти

дар ҳолати мавҷудияги шубҳа ё асоси
тафтиш қарор дода шавад. Баҳри

ПАСНИ 18. МАСЪЛАИ АМНИЯТИ ВА
ПАСНИ 19. МАСЪЛАИ АМНИЯТИ ВА

ичрои ғаёлияти куруёӣ шиносномаи дипломати ва ғарби ва пешниҳод мешавад. Дар он мақоми шах: ва тасдиқи ирсони почта таъкид мегардад.

Дар баробари курӯхон доимӣ курӯхон мувоққафат ин хисоби кормандони намоҷдағи дипломатӣ) амал менамояд. Хизмати курӯхон мувоққафат вақте истифода меғарад, ки ғайриролмешуда хусусияти фаври дошта бошад.

Мутобики Ёломили Вена почтаи дипломати ба конаи экипажи киштии ҳавоӣ за ё обӣ сулурда мешавад.

Дар сурати мавҷудияти шубҳа почтаи консулиро бонамунмункин аст. Дар чунин ҳолат агар ҷониби қасидон розӣ бошад, намоёндагони муассисаи консули даъват гардида, дар ҳуҷраи баъза кушода мешавад. Дар сурати розӣ нашудани онҳо ҷишварӣ фиристода бар гардониди мешавад.

Пайкхо рутбаи дипломатӣ ва консулӣ надоранд. Дар ҳодими сафорат ва намоёндагӣҳо ба қайд гирифта наменаванд. Вазифаи қосидон аз он иборат аст, ки почтаи дипломатиро ба мавзё ба мавзёи дигар мерасонанд. Ҳарчанд қосидон рӯзи касбӣ надошта бошанд ҳам, вале онҳо дорои масуния имтиёзданд. Қосидон ҳаёс ва боздошт намешаванд. Ҳуҷҷати асосии фарқи имтиёзи онҳо аз дипломатон дар мунаққоти буғи он аст. Аз замони қабули почта то вақти ба макони муайян расонидан қосидон аз масунияи бархурдоранд. Баъди ин ҷароғатҳо қосидон хеш масунияи қосидон барканар мегардад. Ҳамаи анҷоми вазифа ба қосидон ҳуҷҷате бо номи «номан ва» (курьерский лист) дода мешавад. Дар он макъси қосид, наҷаи макъси ҳамроҳаш, ва ҳаққи бурда расонидани почтаи диндор зикр мешавад.

Савол ва ҷувориниҳо:

1. Айни замон кадом забон бештар дар амалияи байналхалқӣ истифода мешавад?
2. Забонҳои кори СММ-ро номбар кунед.
3. Асноди дипломатӣ ба чанд навъ ҷудо мешавад?
4. Қисматҳои асосии ҳуҷжатҳои дипломатиро шарҳ диҳед.
5. Анвои муқотибаи дипломатӣ ва хусусияти онҳоро баён намоед.

Китобнома:

1. Эльмания Вена дар бораи равишҳои дипломатӣ аз 18 асри аввал (1977).
2. Бобенко В.Н. Язык и стиль дипломатических документов. М., 1967.
3. Борунков А.Ф. Дипломатический протокол в России. М., 1967.
4. Молочков Ф.Ф. Дипломатический протокол. Дипломатическая переписка. М., 1977.
5. Попов В. Современная дипломатия. Теория и практика. М., 1966.

[illegible]

дари онд 6 дар хориҷа, мавриди дипломатии кишварҳо ба Ҳамадон аминияти дар хадамоти дипломатии илмӣ-фарҳагдон хоширо гом накардаанд. Пешрафти илмӣ-фарҳагдон, нобастаги муносибатҳои байналхалқӣ ва ҷаҳон номатлуб дар амал татбиқ намудани масъалаи ҷаҳон номатлуб дари манамоиянд.

Масъалаи дипломатӣ. Масъалаи ҳақиқии масъалаи амалияи дипломатӣ. Масъалаи ҳақиқии масъалаи амалияи дипломатӣ. Масъалаи ҳақиқии масъалаи амалияи дипломатӣ.

аз ба муҳофизат мегардид.

[illegible]

мундариҷаи асноди дар назди ӯ буда дастраси бегонагон на-
Хамин тариқ, зарураги имлои сирӣ ва ё криптография
тағйири ҳаг ба мақсади дастнорас намудани матни он барои а-
ноошно ба миён омад. Ҳарчанд унсурҳои имлои сирӣ аз ҷи-
ҳи шиварҳои дигар низ истифода мешуданд, вале зуҳур ва тар-
киботи криптография ба Венетсия рост меояд. Дар асрҳои миёна
мазкур хусусияти сода дошт, ки минбаъд тақрибан
гардид. Маҳз Венетсия ба эҳё ва ташаққули криптография
намудааст. Тадриҷан имлои сирӣ мукаммал гардид, ра-
(шифр) мураккаб шуданд. Ин амр ба душвор гиштини ра-
оварда расонид. Бо гузашти айём криптография ба
байналхалқӣ ворид гардид. Дар нимаи дуюми асри XV
Батиста Алберти бо ҳсхиши Папаи Рим ҳатто рисола дар
криптографияро тартиб дод.

Новобаста аз анъанъи муҳими дахлатионазирини мамлакатро тарғиботи қарор дод.

Ин амр боз як бори дигар ба аҳамият ва муҳими таъмини амният ва муҳофизати намунадагҳои динӣ дар ҳориҷа далолат мекард. Боиси таъкид аст, ки ба амният танҳо сафорат ва қосидҳо, балки мақомати сийёсати қорон дохилии кишвар низ ниёз дорад. Аз ин рӯ кишварҳоро зӯр ва дар таъмини амнияти ғайриқонунии марбут ба сийёсати қорон аксаран хусусияти сирӣ дорад, чораҳои зарурӣ амалшав.

Маънаҳои мӯсоли амиёни

Масъалаҳои суфри дорад, ҷораҳои зарури андешад.

Аз ин рӯ баҳри таъмини амнияти мақомоти сифати кории чорабиниҳои алоҳида, балки маҷмуи чорабиниҳои хусусияти муҳифозатдошта амри зарурӣ небошад. Дар ин бояд муқаррароти зерин ба назар гирифта шаванд: ҳадамоти дипломатӣ бояд ба ҳатарҳои манҷуда ҷавобгӯ бошад, суҳан дар бораи чораҳои махсуси ҳимояи бинион алоҳаҳои он, нақлиёт ва мусофирона.

Баҳри таъмини амнияти бино, муқотиба, воситаҳои нақлиёт, қарбдорони намояндагӣ ҷорабинҳои маҳсулоти амалии муқотиба

Ҳамаи муштарак ба самараноки намондагӣ мусоидат мекунад. Масалан амниятӣ намондагӣҳои дипломатӣ дар ҳамаи ҳаҷмҳои ҷаҳонӣ ҷорӣ аст. Масалан дар моҳи 22 дар ҳамаи кишварҳои ҷаҳонӣ намондагӣ (бинои он) ва уҳдадорӣҳои ҳамаи кишварҳои ҷаҳонӣ баҳри муҳофизати намондагӣ аз ҷиҳати ҳамаҷониба зарар, пешгирии ҳалли оромӣ ва таҳқир ҷорӣ аст. Ҳамамон дар моҳи мазкур даҳлатноназирӣ, ҳамаҷониба ба ҳамаҷониба нақлиётӣ сафаратхона аз мусодира, ҳамаҷониба ба ҳамаҷониба мусоидат.

[illegible]

Этот период в истории Вены дар бораи равишҳои
и ғайришаръӣ шудаанд, ки моддаи 31-уми он
таърифи бинон муассисаи консулӣ, моддаи 33 –
таърифи байгонӣ ва асноди консулӣ, моддаҳои 34, 35, 36,
37 баъд ва алоқаро муайян менамояд.

сүрбэри ин, кишвари фирисгодаро лозим аст, то
ин мушаккоро бахри таъмини фаволияти намояндагӣ ва
таъмини амни соҳд. Дар ин масъала бояд эҳтиёткор буд,
инчун мақур муаммоҳои худро дорад ва дар ягон
аз байналхалқӣ пешбинӣ накудаанд; дуюм, ин самт,
аз ҷиҳати мушаккас вобастааст, ки дар ҳар як мавзёҳои
таърих ва назар ғурифтан лозим аст.

Ҳамаи аминати бинои намояндагӣ бояд дар назар дошт,
таълиқи зер мафҳуми он қитъаи замини ҷойгиршавии
ин фақрида мешавад. Баъзан чуни қитъа ҳудудан
амонӣ ҷойгир намудани иншоотҳои ёрирасони
(тарак, амбор ва ғ.) ва шинонидани дарахту сабзаи
фарокам меорад. Бехтар мебуд, ки бинои намояндагӣ
аз ҳама маҳсули таҳияшуда, сохта шавад. Агар бинои намояндагӣ ичора
набошад, мебомд бӯёзе чанбаҳо, аз қабили мутубик будани
марраи бино ба имич (пуфуз) – и кишвар мавриди эътибор
набошад. Инҳа аз ин, хуҷраҳои бино бояд тавре сохта шуда
ва исрофоти охиоро аз берун ҳаддиимкон мураккаб ва ё
набошад. Бинои қисматҳои маҳсус бо василаи иловагии
аз ин ғайрда мешаанд.

Пеш аз кабули бино он бояд аз ҷониби комиссияи махсуси тафтиш карда шавад. Маълум аст, ки ҳадамоти кишварҳои хориҷӣ мекӯшанд, ки бо ҳар рӯх аз бодон намоёндагҳои дипломатӣ назорат намоянд. Аз ин ру тавассути таҷҳизоти махсус аз назар гузаронида шавад.

Ҳамзамон муҳофизати махсуси шабакаи телефонӣ (доғи хориҷӣ) ва мохвораҳо (антенаҳои спутникӣ) зарур мебошад, ки таҷҳизоти радиотелевизионӣ ва ком пютер истеҳсол (ватанӣ) буда, аз кишвари фиристода оварда шавад. Ҳам бахри таъмири онҳо мебошад мутахассис аз намоёндагӣ (аз шаҳрванди кишвари фиристода) таъин карда шавад.

Таъмини намоёндагӣ бо воситаҳои сӯхторхомушкунӣ манфиати кор мебошад. Зарур аст, ки имкони ҳомӯш намудани сӯхтор дар марҳилаҳои аввали он таъмин гардад, зеро дар ҳаҷр гайр даъвати ҳайати сӯхторхомушкунӣ кишвари мизбон меояд, ки қобили қабул намебошад.

Ҷанбаи дигари таъмини амният ба қарбодият ва рафти бевоситаи дипломатҳо алоқаманд мебошад. Дипломатро зарур то аз робитаҳои нолозим бо ашхоси ношисе худдорӣ намудан ҳангоми нӯқ ва суҳбатҳои ҷамъиятӣ эҳтиёт бошад. Дар ин муайян гардидааст, ки суҳбатҳои хоса ва муҳимро дар асоси воситаҳои нақлиёт гузаронидан мумкин нест, зеро эҳтимоли дохили автомобилҳо воситаҳои таҷассусӣ насб гардида дорад.

Илова бар он ҳангоми, суҳбат дар ошхона ва тарбияҳои ҷораҳои эҳтиётӣ ҳеле муҳим аст.

Рушди босуръати технология ва воситаҳои муосирро зарур зухури шабакаҳои ихроҷи ахбор мусондат намуданид. Ҳатто хусусияти иттилоотӣ, техникӣ, барномавидошта руи кор инҳоянд, ки муҳимтаринашон инҳоянд:

- ҷамъоварӣ ва истифодаи ғайриқонунии ахбор;
- насби таҷҳизоти электронӣ ва воситаҳои техникӣ ба мақсади сабти гуфтори намоёндагон;
- дастрасии ғайриқонунии ба манобеи иттилоотӣ;
- нусхабардории ғайриқонунии маълумот;
- ворид намудани барномаҳои махсуси компютерӣ (вирус) ба мақсади шикасти низсми муҳофизатии иттилоотии мақсади сиёсати хориҷӣ;
- ворид намудани ахбори бардурӯғ дар ғизоми иттилоотӣ.

Барои пешгирии ин ҳатарҳо бояд доимо маҷмӯи ҷоранидаи ташкилӣ - техникӣ ба хотири хифзи технологияи компютерӣ аз

Ба ин кор метавон

ки дорой иҷозатномаанд, ҷалб намуд.

манъ

Дар солҳои ахир дар ҷаҳон

Дар солҳои ахир дар ҷаҳон

Дар солҳои ахир дар ҷаҳон

Дар солҳои ахир дар ҷаҳон

Дар солҳои ахир дар ҷаҳон

Аз ин рӯ дар сурати дарёфти воситаҳои нақлиётӣ шӯроҳои истиғохи хизматӣ мебошад ба ашхоси мутасадди ба мақсадҳои чораҳои зарурӣ саривақт хабар дода шавад.

Баҳри таъмини амният дода шавад, автомобилҳои зирехпӯш истифода менамоянд, намяндагиҳои хоричӣ аслиҳа, лавозимоти ҷангии хифозатӣ ғяристода мешавад.

Таъмини амнияти ВКХ. Таъмини амнияти ВКХ, дар марказӣ, ки он ҷо тамоми манобеи ба сиёсати ҳориҷӣ ва аъзамӣ ба иқтисод, илм ва маданияти тааллуқдошта маъмури баробарӣ намояндагӣҳои дар ҳориҷабута баъд.

Харчанд омилҳои қаламрави ҳеш имконоти ҳаддиҳои ҳориҷӣ ва сомонҳои террористро маҳдуд месозад, ҷанг аз ин ҳатар ва таҳдидоти мазкур, ки нисбати намоиядгари номбар шуданд, қомилан ба ВКХ ва муассисаҳои он таъмин аст. Бо назардошти ин ҳукуматро лозим аст, то маҷмӯи ҷараёни таъмини амнияти одамон, бино ва маводи назоратро таътиқ намозад.

Ҳангоми таъмир ва азнавсозии биноҳо, сохтмони меболад тамоми талабот бахри химояи онҳо, ки имкони ахбори пинҳонӣ, махфӣ ва қомилан махфиро фароҳам меорад, ҷианд.

Дар биноҳои кӯҳнаи ВКХ, ки бе назардошти амнияти бунёд ва ҷаҳми худ, чораҳои муҳофизати ин чунин амалҳои ташкилӣ татбиқ нешаванд:

1. Пеш аз ҳама ба ташкили назорати ҳамроҳи воридшаванда ба бино диққат дода мешавад. Мухофизат ва назоратӣ-гузаргоҳӣ аз ҷониби ҷузу томоҳои ВКД зерин таъмин шӯбаи амнияти вазорат амалӣ мешавад. Нигеҳбонии таваассути посбонии хориҷи бино ва давр задалар куфулу музоли дархонии фарогат) ба мақсади тағтиши томияти куфулу музоли дархонии биноии хизматӣ тағтиб мегардад. Воридшавани корбарони вазорат ба бино таваассути гузарнома сурат мегирад. Таваассути даъватшуда ва дигар меҳмононҳо таваассути гузарнома якдафъат ба қисматҳои махсуси вазорат дохил мешаванд. Маълуматҳо ба суҳбат бо меҳмонон дар утокҳои махсус ва ё дафтареҳои назадошти унвон ва рутбаи онҳо сурат мегирад.

? Ба мо рафта

2. Ба мақсади баланд бардоштани самаранокии инновационӣ ва руҳони онҳо сурат мегирад, мубодил дар самти мучахазнамоии техникӣ андешида шаванд. Дар даромадгоҳҳои асосӣ ҷаҳорҷубакҳои металлхоро (металлодетектор) насб менамоян.

низи ми се обясни, че в България не са известни тези данни, а в България са известни данните за износ на суровини, които са в пъти по-големи от износ на готови изделия. Това означава, че в България се изнасят суровини, които са в пъти по-големи от износ на готови изделия. Това означава, че в България се изнасят суровини, които са в пъти по-големи от износ на готови изделия.

таъминоти асосии таъмини амнияти иттилоотӣ сатҳи
таъини коргузори нозират мебошад. Кор бо асноди
таъини коргузори муҳими кормандони дипломатӣ ба
таъини коргузори дипломатиро бе аснод тасаввур
накунед. Одатан онҳо ба онкоро ва дастрасии маълум
накунанд.

ни таълиқи бо аснод аз ҷониби кормандони мувофиқ сурат мегирад. Онҳо вазифадоранд, ки баъдан заруриро ба кормандон расонида аз болои ин ҷиҳатҳои назарат баранд.

ни мушвир технологияи компютерӣ, дастгоҳҳои ҷопӣ ва фотопияти дипломатӣ (хусусан рақаме осон менамоянд. Бахри самаранокии қор бо маъмурият ва баъдбардориву ҷопи аснод барномаҳои махсус таҳияи инчунин тақмили ҳисоб, назорат ва воридоти тақмили маълумоти дафтардорӣ, тасниф ва супурдани мавод ба қарорҳои фароҳам меорад. Ҳамзамон, ин омил тақмили маълумоти на тарбияи онҳоро дар рӯҳияи масъулияти ҷамъияти бонивҷидона ба қор бо аснодҳо (дар самти қарор ва тарбияи дурсти ҳуҷҷатҳо мусоидат менамояд. Донишгари

Ин тавонем ба ҳамаи аъзоҳои ҷумҳурии Истифода намуда, корманди дипломатӣ
таъин карда шудани он ва дараҷаи рухсати махфияти ахбори
дар доираи маълумоти ҳамаи аъзоҳои ҷумҳурии Истифода намуда, ки

Сохтори иттилоотӣ ва манобеи ахбор ҳар
ҷиҳат рақобати кишварҳо баҳри дастбӣ ба аҳдофи
и ҷаҳонӣ ба амал меояд.

дар ин самт
и имкони идораи шуури ҷамъиятӣ,
тағйири шуури ҷамъиятиро

Түүний хуудсаа кардан мумкин аст, ки: *амнияти*
чамъятисти, ки хяр як шахс ва
хяр сифати хайро хамгун мувофиқ га
дарфази аз лихози равоний

ФАСЛИ 19. СИФАТҲОИ ШАХСИИ ДИПЛОМАТ

Касби дипломат мисли иxtисосҳои дигар доштани сифатҳои муқосиро тақозо менамояд. Яке аз сифатҳои муҳим дар ин самт ғайбат аз масъулият ва дарин ӯҳдадориро ҳеҷ маъно надорад, ки ба дӯшманҳои ғайбат сафир вобаста ба дарин ғайбат дипломатӣ ҳолатҳои ғайбат мисрабад.

Жол Камбон муаллифи асари «Дипломат» дар китоби худ онд ба сифатҳои шахсияти намоида чунин баён намулдааст: «Сафире, ки қурувати будани ин ва ё он кишоро ба гайр аз қуттии почта дорад, бирои ҳукумати ҳеш хатарнок мебошад». Ҳамзамон Камбон котиррасон месозад, ки харанд сафир аз рӯи дастурни ҳукумати амал менамояд ва ҳамчунин онро хабардор месозад. Интефаҳмонӣ, огоҳ месозад, баъзан онро аз баъзе амалҳо возмедорад. Дар ҳар сурет «стикполияти андиша, набоя ба кори ӯ амал ворид созад».

Ба қавли дигар Жил Камбон ақидаеро пешниҳод менамояд, ки «сафир набояд танҳо ҷаргонандаи дастурҳои ҳукумати хеш бошад, ҳамзамон ӯ уқдаеро аст, ки ташаббуси худро дар муайян шумудани самти сиёсати ҳориҷии ин ҳукумат нишон дода, дар ҳама масоиле, ки ба равишоти ӯ ба ҷиҳати раёсатҳои ҷаҳонӣ оғоз мекунад».

Чаҳорчубаи масоини маъруф фарох ва мухталиф буда, ҷанбаҳои иқтисодӣ, фарҳагӣ, илмӣ, ҳарбӣ ва ғайраро фаро гирифта, бахари омӯзиши ҳамаҷонибаи ҳаёти дохилии кишвари мизбон, ҷамънаови кишварӣ ҳешанд ва мустуҷу имконоти амалҳои муштарак бар сахнаи байналхалқӣ бо ӯи кишва мусоидат менамоянд.

дипломат қайд гардида буд, аҳамияти ахбор дар фаъолияти ҳамчун олоғи асосӣ хизмат намоюнд. Агар суҳан барои корманди дипломати чунин фаъолият ҳеҷ гоҳ вуҷуд дошта наметавонад. Маҳз иттилооти қоркардшуда, таҳлилгарӣ ва ҷамъбаастшуда ҳамчун асоси қабули қарор ва иҷдоми дипломатӣ хизмат менамояд. Дар ин самт қор дипломат ниҳоят маъмулӣ буда, тамоми фаъолияти ӯ бевосита бо манфиатҳои ҳозира ва ояндаи халқу кишвараш алоқаманд мисбонад. Сатҳи эҳсоси масъулияти дипломат метавонад андозаи ҷаҳиқи ватандӯстии ӯро ба сифати дипломат метавонад андозаи Маҳз оид ба сифати дипломат метавонад андозаи

Махз оид ба сифат

дипломатӣ қадам задаро
мазкур ҳар як нафарро, ки ба ҷодаи
қарор додаст, доништан зарур мебошад.

беҳатар имкониятҳои воқеии қонеъсозии талаботҳои маънавии инсонро фароҳам омада, барои ояндаи дунявиро тугзонита мешавад.

Инро рақибӣ сиёсӣ ва ғаввӣӣ мо низ дуруст дари меъра
Таҳочуми равонӣ метавонад на танҳо ба шуури оммавӣ
мардум, балки ба кормандони сиёсати хориҷӣ, ки бо мановил
саруқор доранд, низ таъсири манфӣ расонад. Чуни қонун
шакли аз даст додани зиракӣ, паст шудани худназораткунии
мешавад. Бо назардошти аҳамияти истисноии ин омил дар
сохторҳои ВКХ меболяд ҷорӣ кардани ин омил дар
равония кормандонро таътих науд.

Хамин тарик, новобаста аз пешрафти техникӣ ва инноватсионӣ, таъмини амниятӣ хизмати дипломатӣ на амудорааст. Ихтисоси дипломат то ҳол ҳатарнок буда, ҳаёти терроризм мавҷудияти хатарнок навро возеҳ намудааст. Пешрафти таҳлиди хатархоро дар самти амниятӣ иттилооти намуна, дар натиҷа хифзи сирри давлатиро боз ҳам аз ҳадди масъулият ноқтар намудааст.

Савол ва суроҷиҳо:

1. Зухури масъалан амниятӣ ба қадом давра рост меояд?
2. Амниятӣ итилоотӣ ва ҷмлои сиррӣ дар таъминини сафорат чӣ нақш доранд?
3. Қадом ҷораҳои амниятӣ ба души кишвари минбаъда шудааст?
4. Ҷораҳои шахсии намоёндагиро номбар намоед.
5. Амниятӣ зиддитеррористро шарҳ диҳед.

Китобнома:

1. Левин Д.Б. Дипломатия, ее сущность, методы и формы. М., 1962.
2. Лисичкин В.А., Шелепин Л.А. Третья мировая война (информационно-психологическая война). М., 2000.
3. Ранних А.А. Миллениум и безопасность дипломатических служб. Вызовы времени. М., 2000.
4. Селянинов О.П. Дипломатические отношения государства. Принципы, формы, практика. М.2004
5. Селянинов О.П. Практика дипломатических отношений государства. М., 1999.
6. Черняк Е.Б. Пять столетий тайной войны. М., 1984

Мутаасифона баъзе ҷавонон, ки хоҳиши мавриди санҷиш қарор додани малакаву маҳораташон дар соҳаи дипломатия мебошад, дар бораи нозукиҳои ин касб тасавуроти амик надоранд. Ихтисоси мазкур ба андешаи баъзеҳо бо ҳаёпарастӣ ва махфият, ки аз ҳаёи муқаррарӣ ва ғайриинсонӣ ҳамаҷузъи инсонӣ фарқиат дорад, ҳаммаъно мебошад. Ин амр ҷавононро ҷалб намуда, дар онҳо майли рағбати мушоҳидакорӣ, орзуи карераи ғаввӣ ва ғайриҳо бодор менамояд. Дар натиҷа дар бораи воқеияте, ки бо ӯ рӯбарӯ шудан лозим меояд, аксари ҷавонон ҳагто таҳмин намекунад.

Албатта дилбохтагӣ барои кормандони дипломатӣ сифати бисёр муҳим аст. Маҳз он имкони бунёди шохкориҳо дар санъату адабиёт, мусиқӣ ва меъморий, кашфиёти бузург дар илм, офариниши муъҷиза дар техникаи муосирро фароҳам овардааст. Вале дониши дилбохтагиро меҳнати собитқадамона баъзан тоқатфаро ва на ҳама вақт босамар ҳамроҳӣ менамуданд. Аз ин рӯ аз дипломатони оянда таҳаммул, бурдборӣ дар азхуднамоии усулҳои оддӣ ва интизомро талаб намудан лозим аст. Ин албатта, ҳамаҷузъи инсонӣ ҳамаҷузъи муҳиму ҷиддӣ, иштирок дар баррасии ҳалли вазифаҳои душвор ва масъалаҳои калон нест. Вале маҳз ин «қори сиёҳ», ки дар навбати аввал бо он машғул шудан лозим меояд, ба он оварда мерасонад, ки завқи пештара аз байн рафта ҷои онро маъносӣ ва рӯҳафтодагӣ мегирад. Омилҳои мазкур бонси ба қори дигар гузаштани ҷавонон мегардад ва ҳагто баъзеҳо дар таҳассусҳои дигар муваффақ шуда на танҳо барои худ, балки барои ҷамъияту давлат низ фоида меоранд. Вале аксарияти шахсони беирода, бетаҳаммул ва сабуқфикр дар ягон ихтисос ба қомеъӣ ноил шуда наметавонанд.

Дар ҷодаи дипломатия шахсе метавонад ба муваффақият умед бандад, ки зарурати азхудкунии нозукиҳои онро, ки бе он дар зинаҳои маснади дипломатӣ боло рафтан ғайримкон аст, дарк намояд. Албатта ҷунин пешрафт вақте амалӣ мешавад, ки шахси ба ҷодаи дипломатия гомниҳода тайёрии ҳуб дошта, маълумоти махсуси ҳуқуқӣ, иқтисодӣ, таърихӣ, дипломатӣ гирифтааст, зеҳни ҳуб дорад ва забони хориҷиро (шояд якчанд забонро) медонад.

Вале азхудкунии донишҳо, афзоиши захираи он раванди доимӣ буда, ҳам аз таҷриба, ва ҳам аз хусусияти қор вобаста мебошад. Хусусияти мазкур ҷӣ қадаре, ки муқтаддиф бошад, ҳамон қадар раванди гузарии аз сода ба мураккаб муваффақона паси сар гардида, таҷриба бой ва донишҳо фарохтар мешаванд. Бешубҳа нақши муҳимро дар ин самт қобилияти инсон мебозад. Қобилияти инсон дар навбати худ аз сатҳи хираднокӣ вобаста аст, ки имкони

ба даст овардани сифатҳои барои дипломат заруриро фароҳам меорад.

Дипломатия ба қатори ихтисосҳои содир мешавад, ки пайравӣ ба санъати содаусулуро напосандаида, санъати аслиро тақозо менамояд. Сифати муҳимтарине, ки имкони ба даст овардани ҷунин санъатро фароҳам меорад, қобилияти дипломат ба баҳодиҳии дурусти ҳодиса: ин ё он воқеа, мавқеи ҷамъиятӣ ва баҳодиҳии имонияти воқеи онҳо, афзалият ва қуввати заъф, васила ва усулҳои истифодашаванда ва омилҳои, ки амали онҳоро муайян менамоянд, мебошад. Маҳз ҷунин таҳлил, имкони дарёфти мақоми худ дар раванди ҳодиса, муайян намудани имкони таъсир ба он, вориди тактикаи рафторро фароҳам меорад. Табиист, ки қомеъии ин тактика пурра аз дурустии таҳлили узаронидашуда вобаста мебошад.

Албатта гузаронидани ҷунин таҳлил танҳо ба дипломатҳои таҷрибанок, ки методу усулҳои ихтисосашонро хуб медонанд, даст медиҳад. Шахсе, ки навақас ба ин ҷода қадам гузоштааст, набояд масоили мазкурро тадриҷан аз ҳамаи вазонифи хурд шурӯъ созад. Ин амр имкон медиҳад, ки ӯ тадриҷан низоми тафаккури таҳлилиро аз худ намояд. Дар ин самт тафаккули мушоҳидакорӣ нақши муҳим мебозад.

Ақли мушоҳидакор имкони зуд аз худ намудани моҳияти қор, муайян кардани сабаби ҳодиса, дарки моҳияти аслии суҳанро, ки дар он киноя ва зермаъно вучуд дорад, фароҳам меорад. Дар шахси мушоҳидакор автоматизми ҳоси баҳодиҳии ҷидда ва ё мушоҳида кардаш ҳосил мешавад. Албатта ҷунин ақли автоматизм шитоб ва саросемагиро хусусан ҳангоми ҳалли масоили ҷиддӣ иҷозат намедиҳад. Новобаста аз ин ақли машқдида ҳодисаи сабуқҷӯмадаистодаро зудтару дақиқтар дарк намуда, ба мавқеи қувваҳои амалкунонда баҳо медиҳад. Ин сифати ҳодими дипломатӣ низ мусбӣ арзёбӣ мешавад.

Воқуниши ғаввӣ хусусан замоне муфид аст, ки зарурати ҷавоб ба ягон суҳан, эроди бемаврид ва интиқоди муғризона ба амал меояд. Вале суҳан зарурати таҳлили дақиқ ба ҳамаҷонибаи ҳодисаи муҳим, санади ҷиддӣ, тафтиши ҷадини рафтан ҳамаи ҳолатҳои пешниҳоди ин ва ё он амали дипломатиро ҷӣ бо ташаббуси худ ва ё ба сифати ҷавоб ба ягон амали дигар аст, истисно намекунад.

Сифати дигари муҳиме, ки мебошад дар дипломат бошад қобилияти нигоҳ доштани худ, эҳсосоти ҳеш, дода напудан ба эҳсосот, новобаста аз ҳолати душворе, ки шумо бо он рӯбарӯ гаштед ва ё хусусияти мураккаби ҳамаҷузъи мебошад. Вазифаи

мазкур таҳаммули зиёдеро такозо менамояд. Дар ин маврид Жон Камбон суҳанҳои Монтенро оид ба «маҳорати худро нигоҳ доштан илми бисёр муфид аст» ба ёд оварда чунин менависад: «сиёсати хориҷӣ – қорӣ эҳсос нест. Баъзан сафир метавонад дар ҳолати душвор қарор гирад, вале маҳз ҳамон замон ӯро мебояд, то худро нигоҳ дорад».

Ҳамзамон дар раванди фаъолият дипломатонро лозим меояд, ки бо ашхоси мухталиф баъзан ҳардамаҷл ва пурҳаяҷон рӯбарӯ шаванд. Вазифаи намоёнда аз он иборат аст, ки бо илтифот, ҳушмуомилатӣ дар алоқа бо чунин ашхос аз ҷониби онҳо эҳтиромӣ мутақобиларо ба даст орад.

Илтифот, ҳушмуомилатӣ нисбати ҳамсуҳбат маъноӣ таҳаммул нисбати шахси дағал, густох, ки дар суҳбат оҳанги таҳқиромезро на танҳо нисбати ҳамроҳон, балки нисбати кишваре, ки онро муаррифӣ менамояд, раво медонад, надорад. Чунин рафтор эътирози фаври ва бояд шоядро, хусусан, агар он ба таври оммавӣ изҳор гардад, такозо менамояд. Лекин амали мазкурро мебояд дақику нозук иҷро намуд, то ки чунин ҳамсуҳбат мазамамати атрофиёро соҳиб шавад.

Ба гайр аз алоқа бо ашхоси расмӣ дипломатонро лозим меояд, ки бо ҳодимони илм, фарҳанг, намоёндогони доираи соҳибқорӣ ва ҳодимони ҷамъиятӣ муносибат намоёнд. Ҳар қадаре, ки доираи чунин муносибатҳо фарох бошад, дипломат ҳамон қадар аз кишвари мизбон воқиф буда, баҳои ӯ нисбати раванди воқеоти баамаломата дақиқтар мебардад.

Баҳри ҷалби ҳамсуҳбат зарур аст, ки ӯ дар симои дипломат на танҳо шахси мансабдор, балки инсони фозил ва боҳабарро (на фақат аз сиёсат) мушоҳида созад. Албатта ҳама чизро доништан гайриимкон аст, вале баҳри оғоз ва пойдорӣ суҳбат тасаввуроти умумӣ доштан лозим аст. Хуб мешуд, ки намоёнда дар бораи санъат, адабиёт, мусиқӣ ва театр баҳсу суҳбат карда метавонист. Шахси соҳибмаълумот ҳамеша метавонад ба тавачҷуҳи бояду шояд, эҳтиром ва хоҳиши бо ӯ ҳамсуҳбат шудан умед бандад.

Дар таърихи дипломатия тавсифи сифатҳои зарурӣ аз қабилӣ хирад, идрок, хислат ва рафтор, ки мебояд дипломат онҳоро доро бошад, вохӯрдан мумкин аст. Масалан, Николо Макиавелли дипломати машҳур ва ҳодими сиёсии замони Эҳё ақли инсонро чунин тавсиф намулдааст: «Ақлҳо се навъ мешаванд, яке худ ҳамаро дарк менамояд, дутомин метавонад он чизе, ки аввала дарк намулда буд фаҳмад, охири худ ҳеҷ чизро дарк намесозад ва идроки дигаронро низ фаҳмида наметавонад. Ақли аввала барҷаста, сонӣ

наҳам на сеюмин ношоям мебошад». Дар китоби дипломати машҳури англис Эрнест Саттоу (1843-1929) «Дастур оид ба амалии дипломатия» нигориши сифатҳои фиристода чунин баён намулдааст: фаҳми дақику бозғимод, ки ҷалб шуданро ба фардибодӣ ва дилхушиҳои густохона намегузорад; ақли солиме, ки ақли ғирду атрофро саҳеҳ дарк намуда, ба суи ҳадаф бо қадамҳои ғустохтарин ва табиӣ раво буда, аз мақру тазвири нолозим, ки одатан ашхоси музокиракунандаро мегузронад даст кашад; фаросате, ки имкони дарёфти ботини инсон ва хурдтарин ҳаракати рӯй ва нишонаҳои эҳсосро пай мебарад; зеҳни соҳибтадбир, ки мобилияти росто ҳамвор намулдани душворихоӣ пайдошуда ва қаноҳангии манфиатҳои таркиби музокирот аст; хунсардӣ, ки қангоми ҷавоб ба саволҳои ғайриҷашмдошт ва бо хусни тасвири ақибӣ аз иқдоми таваккалӣ бурун шудан зарур мебошад; тамкин, таҳаммул ва оромӣ, ки доимо ба бодикқат шунидани ҳамсуҳбат омода аст; муносибати кушода ба инсон, нармаӣ, назокат, муомилаи нек ва рафтори наку баҳри ҷалби диққати ҳамсуҳбат мусоидат менамояд дар ҳоле, ки қиёфаи сарду услуби (андоми) тира одатан рафатро бедор намуда аз худ дур месозад.

Ралф Фелтхем дар асараш «Роҳнамои дипломат» қайд намулдааст, ки дипломати идеалӣ бояд чунин малакаҳои касбӣ дошта бошад:

- малакаи музокирот ва дипломатияи ҳаррӯза;
- малакаи мушоҳида, таҳлил ва таҳияи маълумотҳо;
- малакаи намоёндогӣ;
- малакаи идораи намоёндогӣ;
- малакаи коммуникативӣ ва малакаи дипломатияи оммавӣ;
- малакае, ки бо қиёси фарҳангҳои мухталиф алоқаманд аст.

ва сифатҳои шахсии зерин:

- донишҳои сиёсӣ;
- кунҷковии зиёӣ ва кӯшиши омӯзиш;
- бисёрсамтӣи зиёӣ;
- пешсафӣ;
- дарки воқеият;
- дошта бошад. Вале ин донишу сифот аҳёнан дар як нафар номехуранд. Донишу талаботи мазкур бештар ҳадафест, ки барои он бояд талош намуд.

Савол ва супоришҳо:

1. Барои дипломати касбӣ қадом сифатҳои касбӣ зарур аст?

2. Оё нишон додани ташаббус (ба қавли Камбон) ба сифати касбӣ дохил мешавад?
3. Ба қавли Макиавелли ақли инсон чанд ҳел мешавад?
4. Дипломати идеалӣ кадом сифатҳоро дорост?

Китобнома:

1. Никольсон Г. Дипломатическое искусство. М., 1962.
2. Саттсу Э. Руководство по дипломатической практике. М., 19
3. Селянинов О.П. Дипломатические отношения государства. Принципы, формы, практика М., 2004
4. Попов. В. Современная дипломатия. Теория и практика. М., 2006.
5. Фельтхем Р. Дж. Настольная книга дипломата. Минск, 2000.

ФАСЛИ 20. НАҚШИ ТАШРИФОТ ДАР ДИПЛОМАТИЯИ БИСЁРЧОНИБА

Мафҳум ва муқаррарот. Зери мафҳуми ташрифот маҷмӯи ҳамаи одот, анъана ва шароитҳое фаҳмида мешавад, ки хусусияти таърифи умумиётирошудаи илтифотро дар равоҷоти дипломатии кишварҳо касб намунааст. Имрӯз тамоми иқдоми дипломатие, ки аз ҷониби кишвар, роҳбари он ва дигар мақомоти расмӣ ба ҳарч онҳо мешаванд, ба шакли муайян дароварда шуда, тақрибан ҳамаи онҳо бо ташрифоти дипломатӣ фаро гирифта мешаванд. Хох таърифи байналхалқӣ, хох бозиди расмӣ ва дигар вохӯриҳои таърифи давлатӣ, муқотибаи сиёсати хориҷӣ, ақди созишнома, таърифи намоёндагии дипломатӣ, баргузор намудани зиёфатҳои дипломатӣ, ҳатто муқотибаи оддӣ байни дипломатҳо, дар маҷмӯъ таърифи муқаррароти муайян мебошанд. Муносибати хушкназарона ба он метавонад душвориҳои зиёдеро ба бор оварда, ҳатто ба сард таърифи равоҷоти дипломатии байни кишварҳо оварда расонад. Аз ин ру ташрифоти дипломатиро нафақат ҳамчун кодекси илтифоти байналхалқӣ, балки ҳамчун ғишанги муҳим ва нозуки сиёсӣ эҳсондан зарур аст.

Агар пайдоиши меъёрҳои ташрифотро пайгирӣ намоем, пас нобастагии онҳоро аз як тараф - аз сатҳи маданияти ин ва ё он халқ, ки таърифи хешро дар истифодаи онҳо мегузорад, аз ҷониби дигар аз дараҷаи рушди ҳамкорӣ байни кишварҳо дар ин ва ё он давраи таърихи мушохида намудан душвор нест. Албатта бисёре аз онҳо имрӯз аз истифода берун гардида, хусусияти таърихӣ гирифтаанд, баъзеи дигарашон тағйир ёфтаанд ва ё бо густариши соҳтори мақомоти дипломатӣ аз нав зухур намуданд, сеюмиҳо бошанд таърифи аввалии хешро нигоҳ доштанд. Ба қавли дигар ташрифоти дипломатӣ ҳамчун атрибутҳои муҳими дипломатия бо зухури таърифи навин, ки замон назди дипломатия мегузорад, тағйир ёфта, ҳамчун василаи муҳимтарини сиёсати хориҷии кишвар боқӣ мемонад.

Самаранокии баланди фаъолияти дипломатӣ соҳаи истифодаи ташрифоти дипломатиро ҳамчун атрибутҳои ҳатмин он нисбатан густариш додаст. Бо вучуди ин нисбат ба асрҳои гузашта, озодашавии онро аз анъанаҳои нолозим, озодии меъёрҳои онро таъкид намудан лозим аст. Нобаста аз ин риояи қатъии меъёрҳои умумиётирошудаи он дар амалияи дипломатӣ ҳатмӣ мебошад. Меъёрҳои ташрифотӣ ба таври печдарпеч бо меъёрҳои ҳуқуқӣ алоҳамандӣ доранд.

Имрӯз тавассути эълонияҳои махсус фаъолияти намояндагони ҳам дар равобони дипломатии дучониба, ва ҳам дар соҳи дипломатии бисёрчониба ба танзим дароварда шудаанд. Ҳамзамон бо меъёрҳои ташрифоти маросими таъини сафирон, намояндагонин доимӣ дар созмонҳои байналхалқӣ, фаъолияти миссияҳои махсус, тартиби равобони дипломатон ҳам байни якдигар ва ҳам бо ҳукумати кишвари мизбон, ҷанбаҳои мухталифи фаъолияти онҳо танзим мегардад.

Зарурати риояи меъёрҳои ташрифоти дар фаъолияти дипломатии кишварҳо бунёди ҳадамоти махсуси ташрифотиро тақозо менамояд, ки имрӯз дар ҳар як кишвар мавҷуд буда, баҳри риояи меъёрҳои мазкур дар амалияи дипломатии назорат мекунад.

Меъёрҳои ташрифоти Ҳангоми боздидҳои расмӣ. Муаллам аст, ки дар ҳар як кишвар хусусияти хос, ки аз рушди таърихӣ, фарҳангӣ, миллий, анъанаҳо бармеояд ва дар меъёрҳои ташрифоти таъсири хешро мегузорад, ба назар мерасад. Вале моҳияти талаботи ташрифоти дар маҷмӯъ ҳифз мешавад. Масалан ҷанбаҳои асосии ташрифоти боздидҳои байнидавлатӣ, аз ҷумла тартиби вохӯриши шахсони расмӣ ягона боқӣ мондаанд. Ташрифоти дипломатӣ талаб менамояд, ки вобаста ба унвони намояндагон ба онҳо эҳтиром зарурӣ ба ҷо оварда шавад. Хусусият, обураниги миллии ин эҳтиром дар ҳар кишвар мухталиф мебошад. Новобаста аз ин онҳо бояд ба як асли муҳим — асли баробарӣ байни кишварҳо мутабиқат намоёнд. Аз ин рӯ, маросими боздиди сарвари давлати хориҷӣ ба кишвари мазкур бояд мисли сарвари кишвари дигар новобаста ба ҳурду бузург будани он сурат гирад. Албатта маросими боздиди сарвари давлат аз маросими боздиди роҳбари ҳукумат фарқ менамояд. Фарқи маросим аз мансабҳои гуногун бармеояд.

Дар ҳолати боздиди расмии сарвари давлат дар макони мулоқот парчами давлати кишвари меҳмон ва мизбон барафрохта шуда, суруди миллии кишварҳо садо медиҳанд. Горди фахрӣ саф меорояд. Маросими мулоқот хусусияти боздидро муайян менамояд. Масалан, ҳангоми боздиди корӣ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон маросими боздид дар киёс бо боздиди расмӣ нисбатан ихтисор мегардад. Дар ин сурат сурудҳои миллии суруда нашуда, горди фахрӣ низ саф намеорояд. Дар макони мулоқот танҳо парчами кишварҳо барафрохта мешавад.

Маросими содашудаи мулоқоти шахсони мазкур ҳангоми боздиди сарироҳӣ (зимни убури) низ ба назар мерасад. Муқаррароти махсуси ташрифоти Ҳангоми қабули дигар ашхоси расмӣ, ҳайати махсус ва боздидҳои дигар низ муайян шудаанд. Вале дар ҳама

қисмат асли муносибати баробар нисбати ҳамаи кишварҳо, эҳтироми истиқлолият ва шаъну эътибори онҳо (ҷи ҳурду ҷи бузург) риоя мегардад.

Зиёфатҳои дипломатӣ. Ҳангоми ташкил ва гузаронидани зиёфатҳои дипломатӣ нақши ҳадамоти ташрифотӣ муассир аст. Ҳаман аносир ин ҷорабиниҳо хусусияти аввалиндараҷа дорад. Зиёфат ба дипломатон имкониятҳои фароҳи истиқрори равобити кориро на танҳо дар доираи корпуси дипломатӣ, балки байни шаҳрвандон соҳибқарон, намояндагон, олами илм, фарҳанг, ҳодимони ҷамъиятӣ ва доираи шиносоне, ки бо онҳо фаъолияти корманди дипломатӣ берангу номумкин аст, фароҳам меорад. Айни замон ташкили зиёфатҳои дипломатӣ бо тамоми ҷузъиёташ коркард шудааст. Акнун зарурати барпо кардани мунозираи пурҷушу хуруш ва ҳатто ҳатарнок байни дипломатон баҳри табақаҳои намонда аст. Ташрифоти дипломатӣ бо назардошти табақаҳои имкон намояндагони дипломатӣ, мақом ва унвони дипломатҳо имкон медиҳад, ки масоили соҳаи муносибати бисёрҷонибаи кишварҳо ба осонӣ ва на ҳамаҷунин соҳаи муносибати бисёрҷонибаи кишварҳо ба осонӣ ва зудӣ ҳалли хешро ёбанд.

Ҳамин тарик, ташрифоти дипломатии муосир тамоми ҷанбаҳои фаъолияти сиёсати хориҷии кишварҳо фаро мегирад. Боиси таъкид аст, ки ташрифот на танҳо қавоиди русум, этикет ва оинро фаро мегирад. Соҳаи истифодаи он ҳамчун фишанги сиёсӣ нисбатан фарох аст. Масалан, ташкили машваратҳои байналхалқӣ, ки дар муқоиса бо гузашта падидаи муқаррарӣ гардидаанд. Ташрифот тамоми раванди машваратро аз тартиби нишастӣ намояндагон, эҳди дутқ то парокандашавии иштирокчиён танзим менамояд.

Ҳамзамон, метагон амалияи аҳдномавири мисол овард. Айни замон асноди аҳдномавӣ на дар папирус, тахтаҳои сафолӣ, балки дар қоғаз сабт мешавад. Вале ташрифоти дипломатӣ дар амалияи байналхалқӣ усул ва оини акди созишномаҳо тасдиқ намуна, ихтилофу нофаҳмиҳое, ки пештар ба вуқӯ меомаданд, баргараф намунааст. Ҳолати мазкур ба тартиби имзои иштирокчиён низ дахл дорад. Имрӯз дар ҳукуки байналхалқӣ асли алтернат (бештар ҳангоми акди созишномаҳои бисёрҷониба) ва ё тартиби алифбонии имзоҳо (аз ҷумла ҳангоми акди машварати хотимагии Хелсинки) роиҷ мебошад. Тартиби алифбой минбаъд низ дар фаъолияти созмонҳои байналхалқӣ, аз ҷумла СММ истифода мегардад.

Меъёрҳои умумиеътирофшудаи ташрифоти дипломатӣ ҳангоми таҳияи асноди муҳтаслифи дипломатӣ; нстаҳои шахсӣ ва вербалӣ,

ФАСЛИ 21. КОРТҲОИ ТАШРИФОТӢ

Мохияти кориҳои таширфотӣ дар амалии дипломатӣ.

Корти таширфотӣ яке аз анвон ҳуҷҷатҳои дипломатӣ ба ҳисоб рафта, дар истиқрор ва пойдоҳии равобигӣ байни кормандони соҳаи таширфотӣ мусоидат менамоянд. Ин навъи корҳо вазифаи зиёдеҳи аз қабилӣ воқуниши дипломат ба ин ё он ҳаводис бо сарфи назарраси вақт иҷро мекунамд. Дар баъзе ҳолатҳо корти таширфотӣ метавонад, ҳатто соҳибашро бе зарурати зуҳури ҷисмонии он муаррифӣ намояд.

Умуман, таширфотӣ дипломатии муосир дар ин ва ё он шакли ҳама гуна ҳамкориҳои байнидавлатиро аз ғутирофи ҳукуматҳои наватъсис то тартиби нишаст дар автомобил ҳангоми боздидҳои давлатӣ фаро мегирад.

Савол ва сипоришҳо:

1. Таширфотӣ дипломатӣ чист?
2. Мохияти мафҳуми «илтифоти байналхалқӣ» - ро шарҳ диҳед.
3. Оё меъёрҳои таширфотӣ бо назардошти урфу одатҳои миллии гуногунамд ва ё дар тамоми ҷаҳон ягона мебошанд?
4. Меъёрҳои таширфотӣ ҳангоми боздидҳои байнидавлатӣ?
5. Хангоми зиёфатҳои дипломатӣ кадом меъёрҳои таширфотӣ риоя ва ба назар грифта мешаванд?

Китобнома:

1. Борунков А.Ф. Дипломатический протокол в России. М., 1999.
2. Вуд Д., Сьерре Ж. Дипломатический церемониал и протокол. М., 2002.
3. Ковалев А. Азбука дипломатии. М., 1993.
4. Селянинов О.П. Дипломатические отношения государств: принципы, формы, методы. М. 2004.
5. Холопова Т.И., Лебедева М.Р. Протокол и этикет для деловых людей. М., 1995.

Ба кормандони дипломатие, ки соҳиби оилаанд, дар ҳар сурат доштани чор навъи корт бо ишораҳои зерин лозим аст:

- 1) ном, рутба ва суроғаи дипломат дар корти расмӣ (роҳбари намоияндагӣ ду навъи кортро истифода мебарад: дар корти аввал унвони (титул) - и пурра, дар корти сонӣ танҳо «Сафир» ё «Вазир» ишора мешавад;
- 2) танҳо номи дипломат барои ҳолатҳои ғайрирасмӣ;

- 3) номи ҳамсар;
- 4) номи шавҳар ва ҳамсар «ҷаноб ва хонум С». Дар Британияи Кабир кортҳои мушгарақ (зану шавҳар) истифода намешаванд. Дар

кортӣ чорум танҳо суроға ишора шуда, ному насаб ҳеҷ гоҳ ихтисос намешавад.

Мусаллам аст, ки дубора фиришодани кортҳо дар лифтоф махсус сурат мегирад, ки дар он ному насаби гиранда (адресат) бо машинаи ҷолӣ нашр мешаванд. Дар сурати мавҷудияти унвони фахрӣ он дар лифофа ишора мегардад.

Хусусияти кортҳои ташрифотӣ. Корти ташрифотӣ дипломат танҳо бахри муаррифӣ хизмат накарда, яқчанд вазифаҳои муҳимро низ иҷро менамояд. Масалан бо он ихҳори сипос, табрикот, муаррифии корманди нав ва ҳагто хайрбод намуни мумкин аст. Зидда аз он дар баъзе маврид, корти ташрифотӣ матавонад бозиди ҷавобии соҳибашро, ки худӣ ӯ аз иҷроӣ он очин аст, ифода намоад.

Дар ин сурат бахри иҷроӣ нақши пешбинишудаи кортҳои ташрифотӣ дар қисмати поёнии он бо калами сиёҳ харфҳои аввалини ифодаи мутаносибро бо забони франсузӣ ишора менамоянд:

Pf. ----- табрикот
Pr. ----- ихҳори сипос
Pf.N.A. ----- табрикоти солинавӣ
Pf.c. ----- қаноатмандӣ аз шиносӣ
Pr. ----- муаррифии ғоибона
Pr.c. ----- хайрбод (ғоибона)
P.c. ----- ихҳори ҳамдардӣ

Ба ҷои ифодаи харфҳо дар қисмати боло ва поёнии корт бо қалам навиштан иҷозат дода мешавад. Масалан «Табрикоти солинавӣ».

Ба корти ташрифотӣ дар тули як шабонаӯз ҷавоб гардонидан зарур аст. Агар корти ташрифотӣ бозиди ҷанобири ифода намоад, зарур аст, ки онро бурда дар қабулгоҳи шахс, ки аз он ҷо мебодад, ҷунин бозид ба амал оварда шавад, гузошт. Мусаллам аст, ки яке аз кунҷҳои корт (баъзан вобаста ба амалияи маҳаллӣ ҳатто яке аз ҷонибҳои пурра) қат карда мешавад. Агар корт дар лифофа фиришода шавад, кунҷи он қат карда намешавад. Дар корт бо ифодаи харфӣ ва ё каллимаҳо ихҳори қаноатмандӣ аз шиносӣ навишта мешавад.

Ташрифоти асосӣ ҳангоми ирсол ва қабули кортҳои ташрифотӣ. Кормандони дипломатӣ ҳангоми ирсол ва ё қабули кортҳои ташрифотӣ дар сурати набудани анъанаҳои маҳаллӣ матавонад амалияи зеринро пайгирӣ намоанд:

- 1) ирсолӣ корти ташрифотӣ баробари бозид аст;
- 2) дурустаи он аст, ки корти ташрифотӣ шахсан суғурда шавад;

- 3) ба корти ташрифотӣ дар давоми 24 соат ҷавоб мегардонанд;
- 4) дар қабулгоҳи ҳамсарон мардони мучаррадро лозим аст, ки дар корти ташрифотӣ гузоранд;

- 5) занҳо ҳеҷ гоҳ корти ташрифотӣ худро дар хонаи марди мучаррад намегузоранд;

- 6) ҳамсароне, ки корти ташрифотӣ хешро дар хонаи ҷуфти бозиди кортро мегузоранд, бояд яке аз кортҳои ташрифотӣ инрохонӣ дигар мегузоранд, барои муштаракро барои зан ҳамсарро барои шавҳар ва як корти муштаракро барои зан гузоранд;

- 7) баъди шиносӣ аввалин шуда, шахсе кортро мегузорад, ки рутбаи поинтар дорад. Дар ҳолати баробарии аҳвол гузоштани корт бо назардошти синну сол сурат мегирад. Шахси ҷавонтар аввалин шуда кортро мегузорад. Ҳангоми шубҳа аввалин шуда кортро шахсе мегузорад, ки нисбатан хушмуомила аст.

- 8) баъди муаррифӣ ба зан мардро зарур аст, ки хар ҷи зудтар на дартар аз як ҳафта корти худро ба вай ва шавҳараш фиристад. Ҳарчанд, ки шавҳари ӯ муаррифӣ нашуда бошад, (ҳам) Вале бехтар мебуд пеш аз иҷроӣ ин амали боилтифтона бо шавҳари ӯ агар ҳуҷур дошта бошад шинос шавад.

- 9) агар зан ба зани дигар шинос шуда, дар оянда бо ӯ нияти пайдории муносибати дошта бошад, пас уро мебодад то кортро дар ҳолате гузорад, ки ин зан калонсолтар аст ва ё мақоми шавҳари ӯ дар ҷомеа ва зинаи он хизматӣ аз шавҳари худаш болотар бошад. Агар вай соҳиби шавҳар бошад, пас лозим аст, ки 2 корт гузошта шавад. Ҳарчанд, ки ӯ зан бо шавҳари ӯ шинос набошад ҳам.

- 10) ҳамаи меҳмононе, ки дар нахорӣ, ҷошт ва ё зиёфати шом (ба истиснои зиёфата ҷой) ширкат доранд, мебодад дар тули ҳафта корти ташрифотӣ худро дар хонаи соҳибхоназан гузоранд (Агар пештар мактуб бо изҳори сипос нафиришода бошад).

- 11) шахсони воғомакони хориҷе, ки дар кишвар зимни убур қарор доранд, корти ташрифотӣ худро мuddати 24 соат баъди омаданашон мегузоранд. Мусаллам аст, ки ба онҳо низ дар мuddати як шабонаӯз ҷавоб гардонд.

Бе зарурат фиристодани корти ташрифотӣ нисбати сохибани таасуроти нохубро ба вучуд меорад. Бо назардошти ин ҳолат аз суиистифодаи кортҳои ташрифотӣ мебоияд даст кашид.

Савол ва ҷавобҳои:

1. Аҳамияти кортҳои ташрифотиро баён намоед.
2. Кортҳои ташрифотӣ чӣ гуна таҳия мегарданд?
3. Хусусияти кортҳои ташрифотиро шарҳ диҳед.
4. Ба корти ташрифотӣ чӣ гуна ҷавоб медиҳанд?
5. Бе зарурат фиристодани корти ташрифотӣ нисбати сохибани таасуротро ба вучуд меорад?

Китобнома:

1. Борунков А.Ф. Дипломатический протокол в России. М., 1999.
2. Вуд Д., Серре Ж. Дипломатический церемониал и протокол. М., 1976.
3. Самойленко В.В. Дипломатическая служба. М., 2010.
4. Селянинов О.П. Дипломатические отношения государств: принципы, формы, практика. М., 2004.
5. Протокол и этикет дипломатического и делового общения. М., 1996.

ФАСЛИ 22. ЗИЁФАТҲОИ ДИПЛОМАТИ

Аз замони қадим ба ҳо оваридаи izzати меҳмонон ва ба сари дастурхон даъват неъмудани онҳо ба ҳукми анъана даромадааст. Ин одат ба амалияи рабобити байнидавлатӣ низ ворид гардидааст. Бо назардошти сатҳи фарҳанги умумии кишвар, урфу одат, дастурхондорӣ хусусияти гуногунро касб намулдааст. Бо гузашти айём бо шарофати рушди босуръати раванди ҳамкориҳои байни кишварҳо тадриҷан меъёрҳои ташрифоти чунин зиёфатҳои мустиҳкам шудаанд. Ҳоло зиёфатҳои дипломатӣ барои воқеоти муҳим, санаҳои ҷашнӣ, бозидҳои расмӣ ва ғайра вақте ки зарурати суҳбат бо ин ва ё он шахс пеш меояд, баргузор карда мешаванд. Нобаста ба вазифаҳои зиёфатҳои меҳмонон, ҳодимони давлатӣ, ашхос, даъвати шумораи зиёди меҳмонон, ҳодимони давлатӣ, дипломатҳо, роҳбарони мақомоти расмӣ, намоёндогони олами соҳибкорӣ, илмӣ, фарҳангӣ ва ҷамъиятӣ баргузор шаванд.

Зиёфатҳои дипломатӣ тайёри ҷиддӣ ва бисёрро аз санаи баргузори, таҳияи рӯйхати даъватшавандагон, фиришодани даъватномаҳо то парокандашавии меҳмонон баъди анҷоми он талаб менамояд. Дар ин ҳо ҳама чиз муҳим аст. Ҳар як саҳлангори метавонад оқибатҳои ҷиддӣ ба бор орад. Аз ин рӯ ташкили зиёфат зери назорати катъии мақомоте сурат мегирад, ки аз номи он баргузор мегардад.

Хусусиятҳои хоси зиёфатҳои дипломатӣ. Риояи усул ва табакабандӣ хангоми баргузори зиёфатҳои расмӣ ва ғайрирасмӣ аҳамияти муҳим дорад. Ҳар як камбудӣ дар ташрифот метавонад ҳамонанги мулоқотро, ки аз он иштирокчиён натиҷаҳои муайяно интизоранд, вайрон намояд.

Дар сурате, ки даъватшавандагон истисноан ашхоси мансабдори расмӣанд, зиёфат расмӣ ҳисобида мешавад. Дар зиёфати расмӣ ҳузурӣ мардҳо бе ҳамсарон ва занҳо бо назардошти мансаби ишғолнамудашон бе шавҳарон расм шудааст.

Наҳорие, ки ба он мардон бо ҳамсарашон даъват мешаванд, новобаста аз теъоди даъватшавандагон ғайрирасмӣ маҳсуб мешавад. Вале чошге, ки ба он ҳамсари роҳбарони намоёндогони дипломатӣ даъват мешаванд, ҳамчун зиёфати расмӣ баррасӣ мегардад, чунки ҳамсарон бо шавҳарони худ аз лиҳози мақоми расмӣ баробаранд.

Даъвати зиёфати расмӣ шаклан аз даъвати ғайрирасмӣ фарқ менамояд. Дар даъватнома унвони даъватшаванда бе таъкиди ном ва ҳамсари ӯ ишора мешавад.

Агар дар даъватномаи зиёфати расмӣ шакли либоси шомгонӣ ишора шуда бошад (*tenue de soirée*) пас овектани пишонҳо иҷозат дода мешавад.

Дар намояндагиҳои дипломатӣ нахорӣ, зиёфатҳои рӯзона, балли (бал) ва зиёфатҳои ш.м баргузор мегардад. Зиёфатҳои рӯзона бахшида ба иди миллий, бозиди шахси воломақом ба пойтахт, конференси байналхалқӣ ва ғайра доир мешаванд.

Чошти расмӣ ба ифтихори сарвари давлат, аъзоёни ҳукумат ва ё корпуси дипломатӣ баргузор мегардад. Хусусияти расмӣ дигар анвои зиёфатҳо нисбатан камтар мебошад. Азбаски роҳбарӣ намояндагӣ шахси расмӣ баландрутба маҳсуб меёбад, лозим аст, ки зиёфати баргузорменамудаи ӯ хусусияти арзанда ва бошукӯҳ дошта бошад.

Дар зиёфатҳои расмӣ хозирин бояд ба ҷаъбаҳои зерин тавачҷуҳ намоянд:

1. Ба ҳамаи ашхоси мансабдори расмӣ тавачҷуҳи хоса изҳор карда шавад.
2. Ҳамзамон ба бӑъзе шахсони номлор, ки ба доирани намояндагони расмӣ дохил намешаванд, низ тавачҷуҳи хоса изҳор карда шавад.
3. Нисбати ҳар яке аз хозирин бояд бо ишораи унвон ва рутбааш мурочиат карда шавад.

Анвои зиёфатҳои дипломатӣ. Навъи зиёфат пеш аз ҳама бо воқеае муайян мегардад, ки ба он бахшида мешавад. Амалии дипломатӣ чунин анвои асосии зиёфатҳои дипломатиро меёнад:

қадаҳи шампон – одатан тули як соат баъни соатҳои 12 ва 13-и рӯз баргузор мегардад;

нахорӣ – байни соатҳои 12 ва 15 баргузор гардида, ду соат давом менамояд (одатан ин навъи зиёфат байни соатҳои 12-13 оғоз мешавад);

ҷой – байни соатҳои 16 ва 18 асосан барои занҳо доир мешавад (дар таширфоти англисӣ ин навъи зиёфат номи «five o'clock» (соати панҷ) – ро гирифтааст);

ҷошт – одатан соати 20 – 20 - 30 ва шом соати 21 оғоз мешавад. *Коктейл* ва «*а ля фуршет*» низ ба анвои зиёфатҳое дохил мешаванд, ки одатан ҳангоми шом баргузор шуда, байни соати 17 ва 18 оғоз мегардад. Ҳангоми коктейл нӯшокӣ ва хӯришҳои сабукро ба меҳмонон маъмулан пешхизматҳо пешкаш менамоянд. Зиёфати «*а ля фуршет*» ва «*коктейл*» бе нишаст сурат мегирад. Таомҳои пешниҳодшуда дар боло мизҳо гузошта шуда, ҳар як иштирокчи зиёфат хӯришро ба таъби хеш интихоб менамояд.

Нисбанихоро пешхизматон мерасонанд ва ё дар болои мизҳо гузошта мешаванд (баъзан дар чунин навъи зиёфатҳо бо намоишрасони пешхизматон таҳия мешаванд).

Яке аз усули дастраси зиёфатҳои шабона «*чост-буфет*» ном меорад, ки дар ҷараёни он меҳмонон хӯришро аз мизи умумӣ интихоб намуда, бӑъдан озодона дар агрофи мизҳои ҷудогона менишианд.

Ҳамзамон яке аз анвои шавқоварча зиёфатҳо «*жур фикс*» мебошад. Одатан онро ҳамсари вазири корҳои хориҷӣ, сафир ва шахси дигари расмӣ ҳангоми мавсими тирамоҳу зимистон дар рӯзи муайяншудаи ҳафта баргузор менамоянд. Аз рӯи шакл ин шомҳои рускӣ, хониши адабӣ, ҳунарнамоии актёрон буда метавонад. Даъватномаи ин наъви зиёфат як маротиба фиристода шуда, дар тамоми замони баргузори онҳо эътиборнок мебошад. Хузури дар онҳо бо назардошти вақти даъватшудагон озод мебошад.

Навъи асосии зиёфати дипломатӣ *ҷошт* маҳсуб мешавад. Ин наъви зиёфат мисли нахорӣ бо нишаст баргузор гардида, аксар вақт дар он занҳо низ ширкат меварзанд. Тартиби нишаст дар ҷошт аз нормандони ҳадамати таширфотӣ масъулияти ҷидди ро талаб менамояд. Чунки ҷамбулии беихтиёр содир шуда, метавонад ҳамаҷун амалии пешаӣ таҳияшуда, ки ҳадафи таҳир шаъни меҳмононро дорад, арзёбӣ гардад.

Даъватнома. Даъват ба зиёфатро асосан 10-12 рӯз пештар ба меҳмонон ирсол менамоянд. Ин амр барои он зарур аст, ки шахси даъватшаванда имконияти ҷавоби хешро бахри эҳтимолияти кулураш дар зиёфат пайдо намояд. Ба ин мақсад дар кунҷи поёнии даъватнома хуруфи «RSVP» ва ё «*Ҳоҳиши ҷавоб*» навишта мешавад. Дар сурат, ки шахси даъватшаванда дар зиёфат ширкат карда натавонад, ҷойи нишастӣ ӯ ба меҳмони дигар мегузарад. Дар ҳолатҳое, ки бо меҳмон мувофиқати шахсӣ сурат гирифтааст, ба ӯ даъватномае фиристода мешавад, ки дар кунҷи ростӣ он ба ҷои калимаҳои «*Ҳоҳиши ҷавоб*» «*барои хотира*» навишта мешавад. Гузоштани ҳарфҳои *Rm* ва ё калимоти *to remind* (дар ҳолатҳое, ки даъватнома мутаноибан ба забони фаронсавӣ ва ё англисӣ навишта мешавад) мумкин аст.

Даъватномаҳо дар бланки маҳсус, ки бо тариқи напшия тайёр шудааст, навишта мешаванд. Матни он аз номи шахси сеном таҳия мегардад. Бланкҳое, ки аз номи ҳукумат, роҳбарони мақомоти расмӣи давлатӣ (вазирати корҳои хориҷӣ), намояндагиҳои хориҷӣ баромад менамоянд, шакли маҳсус дошта, дар қисмати болоии он нишони давлатӣ сабт мешавад.

Баъзан сабаби зиёфат дар ноёни даъватнома навишта мешавад, вале дар аксари маврид он дар қисмати болоӣ меояд.

Ҷавоб ба даъватнома. Ҷавоб ба даъватнома эҳтимолан чунин аст: «Мушовири Сафорат (номи пурраи кишвар) ва (ному насаби ҳамсар) аз Сафири Фавқулода ва Мухтори Ҷумҳурии Тоҷикистон ва хонум N (ному насаби ҳамсари сафир) барои даъвати пурилтифоташон ба ҷошт рӯзи панҷшанбе (таърихи рӯз) соати 20:00, ки онро бо қамқли мамнуният қабул мекунад, изҳори сипос менамоянд».

Агар бо ягон сабаб даъватшавандагон даъзиёфат ширкат карда натаваонанд, пас дар сатри охирин баъди ишораи вақт дар ин ҷора қайд намудан лозим аст. Масалан «ки дар он муттаассифона ба сабаби раҳсипоршавӣ ба руҳсатӣ ширкат карда (хузури дошта) наметавонанд».

Дар сурате, ки аз ҷуфти даъватшуда ҳамсар ширкат карда натавонад, пас дипломатро лозим меояд, то дар ҷавоб ба даъватнома қайд намояд, ки худӣ ӯ даъватро қабул дорад, вале ҳамсари ӯ хонум (ному насаб) муттаассифона дар ҷошт хузури дошта наметавонад (зеро ваъзи саломатиаш хуб нест).

Дар баъзе кишварҳо истифодаи унвонҳои мавҷудбуда пеш аз насаб ба ҳукми анъана даромадааст. Масалан, дар Англия унвони ритсарии «сэр» истифода мегардад (истилоҳи мазкурро бо калиман монанде, ки дар ИМА ба қор мебаранд, омезиш додан мумкин нест, чунки он дар Амрико танҳо ифодаи илтифот аст). Зиёда аз он дар аксари кишварҳо нисбати президент, саргазир, вазири қорҳои хориҷӣ ва сафир унвони «Аълоҳазрат» истифода мешавад. Ин нукта мебояд хангоми фиристондани мактуб, даъватнома, нотаи шахсӣ ба назар гирифта шавад. Масалан, дар суроғаи лифофа ва нотаи шахсӣ истифодаи «Ба аълоҳазрат, ҷаноби сафири Британияи Кабир, сэр (ному насаб)» маъмул мебошад. Муқаррароти мазкурро хангоми ирсали даъватнома низ доништан зарур аст.

Ба даъватнома тавассути телефон низ ҷавоб гардонидан мумкин аст. Вале ҷавоби хаттӣ аз ҳама бехтар мебошад. Дар ҳолатҳое, ки дар даъватнома хоҳиши ҷавоб дар ҷаъди гардида бошад, ба ин зиёфат дар соати муайяншуда ҳозир шудан зарур аст.

Пухтакорӣ. Аҳамияти пухтакорӣ аз замони қадим маълум аст. Ба қавли Людовики XVIII «дақиқият илтифоти шохон ва вазифаи ҳамаи одамони нек мебошад». Нозобаста аз хусусияти расмӣ ва ё гайрирасмӣ доштани зиёфат ба он «ари вақт ҳозир шудан зарур аст.

Дақиқият яке аз сифатҳои одамони бузургест, ки тақлид ба онҳо ҳақ тох тахир арзёбӣ намешавад.

Дақиқият ниҷонаи тавачҷух нисбати соҳибхона ва соҳибхонаши аст, ки меҳмононро дар вақти муайян интизор наметавонад. Ҳамзамон суеистиғфода аз вақт ва хузури зиёда аз меъёр инчунин неадаст.

Аҳамияти дақиқият хусусан хангоми зиёфати бо нишаст нозирас аст. Таъхир дар ин маврид аз рӯи одоб намебошад. Омилҳои таъхир хангоми ҷошти расмӣ, ки хуроқҳои нозук метавонанд таъхир диҳанд.

Таъхир метавонад ҳамчун нишони безҳтиромӣ нисбати меҳмонон ва соҳибхона баррасӣ гардад. Ин амр пеш аз ҳама хангоми зиёфатҳои бо нишаст — наҳорӣ, ҷошт ва шом муҳим аст. Баръақс, дар зиёфатҳои навьӣ «коктейл» ҳар замон омада, баъди ин соат рафтган мулкин аст. Ин навьӣ зиёфат тибқи одат ду соат тӯл мекашад.

Дар ҳар сурат, соҳибхона набояд меҳмононро баъди ним соати муқарраршуда интизор шавад. Агар меҳмон таъхир намояд ба ӯ хуроқе пешниҳод мекунад, ки ба дигарон пешкаш гардидааст.

Аҳамияти зиёфатҳои дипломатӣ. Зиёфати дипломатӣ нисбати зиёдеро бахри истиқрор ва пойдорӣи шиносоӣ, суҳбат байни иштирокчиён, ки василаи ба даст овардани иттилооти зарурӣ ва ё баръақс фаҳмонидани самти сиёсати хориҷӣи кишвари худ мебошад, фароҳам меорад. Фаҳмонидани сиёсати кишвари худ хусусан дар кишварҳое муҳим аст, ки доираи ҳуқмрон ва воситаҳои ақбори омма дидаву доништа нисбати он хомӯшанд ва сиёсати мазкурро таҳриф менамоянд.

Барои шахси зирак зиёфатҳои дипломатӣ сарчашмаи муҳим барои андеша ва ҳуҷосабарорист. Агар пешакӣ маълум бошад, ки дар зиёфати ин ва ё он сафорат хузури ашхоси воломақоми кишвари мизбон дар назар аст, вале ногаҳон ба ҷои онҳо шахсони дуюмдараҷа ҳозир мешаванд, пас ин ҷо омилҳое мавҷуданд, ки аз сардии нисбии равогии кишварҳо шаҳодат медиҳад. Дарки омилҳои мазкур вазифаи асосии дипломат мебошад.

Баръақс дар зиёфати давлатӣ ба сӯи сафири давлате, ки бо он муносибати кишвари мизбон нисбатан сард ба назар мерасанд, гайриҷашмдошти ҳамагон сарвазир омада бо ташаббуси худ суҳбати тӯлонӣ меоряд. Бешубҳа, ин амал диққати ҳамагонро ҷалб намуда ба таҳмину андеша водор менамояд. Аз ҷумла амали мазкурро метавон ҳамчун кӯшиши ҳуқумати кишвари мизбон

бахри бехбудии мунсаббатҳои бо кишваре, ки ин сифар намоёндагӣ дорад, арзёбӣ намуд.

Мукаррароти ташрифоти дипломатӣ муайян мекунад, ки корманди намоёндагӣ дипломатӣ, вазорати қорҳои хориҷӣ муассисаҳое, ки ба зиёфат даъват мешаванд, пеш аз роҳбарони худ омада, баъд аз онҳо зиёфатро тарк месозанд. Тарки зиёфат ба ягон омилӣ муассир (то анҷоми он) ба мақсад мувофиқ намебошад. Дар бораи сабабҳои пешакӣ тарк кардан, одатан мизбонро пешакӣ хабардор менамоянд. Дар ин ҳолат меҳмонон ба дигар метавонанд ба анҷоми зиёфат боқӣ монанд. Тарки ногаҳонии зиёфат яққол ба меҳмонони дигар танҳо дар ҳолатҳои махсус имконпазир аст.

Ҳамзамон, соҳибхона ва соҳибхоназан бахри хусусияти умумӣ доштани суҳбат дар ағрофи миз ва истисноӣ эродҳои интиқодӣ нисбати кишвари мизбон, ҳокимияти он ва ашхосе, ки ҳузур надоранд, назорат менамоянд. Ба дипломатон паҳни (густариши) овозаҳои мухталиф на танҳо аз рӯи одоб, балки эҳтиёт низ намебошад, чунки сухани онҳо метавонад таҳриф шуда, нодуруст баррасӣ гардад. Дар ин маврид Э.Сатоу таъкид намудааст, ки ҳодимон доимо гуш дода, алфози шунидаро аксар вақт бо таҳрифи мазмун баён менамоянд.

Нутқи расмӣ. Маълум аст, ки хангоми зиёфат байни соҳибхона ва меҳмони ифтихорӣ табодули нӯшбод сурат мегирад. Дар ин сурат соҳибхона ба меҳмони ифтихорӣ нусхаи нутқ ва ё нӯшбодро пешакӣ ирсол менамояд, то ӯ имкони таҳияи ҷавобро пайдо намояд. Дар мулоқотҳои муҳими сиёӣ низ ҷавоб пешакӣ фиристода мешавад.

Нӯшбод ва ҷавоб ба он мебояд ба як забон анҷом гирад. Дар сурати набудани имкони истифодаи забони модарӣ, забоне интиҳоб мегардад, ки ба баромадкунандагон фаҳмо бошад.

Нӯшбод ҷанбаҳои зеринро дар худ инъикос менамояд:

- 1) дуруд ба меҳмони ифтихорӣ;
- 2) мукаррароти умумие, ки омилӣ мулоқот гаштаанд;
- 3) шакли умумии таманниёт ба сарвари давлат.

Мундариҷаи ҷавоб қисматҳои зерро дар бар мегирад:

- 1) изҳори сипос баҳри меҳмоннавозӣ;
- 2) изҳори дастгирии тавачҷуҳи мутақобила нисбати мулоқот ва итминон дар эҳсоси мутақобилаи дӯстона;
- 3) таманниёти нек ба сарвари давлат, меҳмони фахрӣ, таманиёти шуқуфоии кишвар ва некуаҳволии мардум.

Дар сурате, ки ин ва ё он меҳмон аз нӯшбод ягон ишораи сарнагустиҳо ва ё таҳқиромез нисбати худ ва ё кишвараш пайхас намекунад, пас метавонад яққол бо хамроҳон зиёфатро намоишкорона сар кунанд. Тарки зиёфат дар чунин сурат ҳамчун изҳори эътироз баъзан гардида, метавонад оқибатҳои нохубро ба бор орад. Баъзан мизбон аз он иборат аст, ки тамоми ҳолатҳое, ки метавонанд боиси нороҳатии меҳмонон гарданд, истисно намуда, ягон мусоиди суҳбатро барои ҳамагон фароҳам орад.

Тартиби нишастии меҳмонон. Тартиби нишастии меҳмонон, хусусан хангоми ҳузури ашхосе, ки аз ҷиҳати мақом ва рутба фарқдоранд, ҳеле душвор мебошад. Дар сурати ба вуқӯъ омадани татон андаке низ нофаҳмиҳо пайдо мешаванд. Хангоми нишаст ҳам нисбати ишғолнамуда ва ҳам рутбаи он ба назар гирифта мешавад. Дар ҳориҷа онди ин масъала бо дуайн ва ё сардори ташрифоти ИСХ маслиҳат менамоянд. Дар масъалаи нишаст афзалиятро қонимони олии давлатӣ: президент, сарвазир, вазири қорҳои хориҷӣ соҳибанд. Корпуси дипломатӣ дар намоёндагҳои дипломатӣ нишастии сафироноро бо назардошти сулурдани эътимодномаҳои он амали менамояд. Дар ташкили зиёфати намоёндагони СММ тартиботи мукарраршудаи ин сомонро ба инобат мегиранд.

Дар зиёфати бо нишаст мизҳои гуногун интиҳоб карда мешаванд. Аз ҳама қулай дар ин маврид мизи мудаввар мебошад. Дар ин ҷо ҳеҷ як меҳмон дар кунҷи миз қарор намегирад. Ин амр хусусан хангоме, ки зиёфат бо ҳузури хонумҳо мегузарад, аҳамияти муҳим дорад, зеро нишондани онҳо дар охири миз дар ҳеҷ ҳолат мумкин нест. Вале чунин мизро на ҳама вақт пайдо намудан мумкин аст, хусусан вақте ки шумораи меҳмонон ҳеле зиёд аст. Дар ин сурат аз мизҳои росткунҷа истифода мебаранд. Вале дар паси ин миз вақте, ки соҳибхона ва соҳибхоназан дар кунҷи миз қарор мегиранд, дар ин ҳолат мизро бо «мучарраддон» - (ақалан хангоми чошт) аз ҳисоби кормандони намоёндагӣ маҳкам менамоянд. (Схемаи 2) Вале василаи дигари аз ин ҳолат берун шудан низ мавҷуд аст. Агар соҳибхона ва соҳибхоназан худашон мизро маҳкам намоёнд пас айнаи схемаи мизи мудаввар ҳосил шуда боиси ранҷиши касе намегардад. (Схемаи 3) Онди худӣ нишаст ҳаминро дар ёд доштан лозим аст, ки ҷойҳои ифтихорӣ аз тараф (ҷониб) - и дасти ростии соҳибхона ва соҳибхоназан ба шумор рафта, ин ҷо дасти ростии соҳибхона ва соҳибхоназан ба ҳамсари ӯ аз ҷониби дасти ҷониби дасти ростии соҳибхоназан ва ҳамсари ӯ аз ҷониби дасти ростии соҳибхона менишинанд. Меҳмони дигар (аз рӯи табақабандӣ)

аз ҷониби дасти чапи соҳибхоназан ва ҳамсари ӯ аз ҷониби дасти
рости соҳибхона карор мегиранд. Дар назди меҳмони ифтихорӣ аз
ҷониби дасти рост ӯ ҳамсари меҳмони навбатӣ, ва шавҳари ӯ аз
ҷониби дасти рост соҳибхона дар назди ҳамсари меҳмони
ифтихорӣ менишинанд ва ғ. (Схемаи 2)

Нишаст дар зиёфати мардона бошад аз схемаи 1 бармеояд. Вале
ҳолатҳое низ вомеҳӯранд, ки мизҳоро дар шакли харфҳои П, Ш, Т,
гузоштан лозим меояд. Намунаҳои нисбатан мураккаб дар
схемаҳои 4 – 5 илғом шудаанд.

СХЕМАҲОИ ТАРТИБИ НИШАСТИ МЕҲМОНОН ҲАҶОМИ ЗИЁФАТҲОИ ДИПЛОМАТИ

Схемаи №1

Зиёфат бо ҳузури мардон

13 9 5 1 С 3 7 11 15

16 12 8 4 М 2 6 10 14

Ишораҳои шартӣ:

С - соҳибхона

М - меҳмони асосӣ

Схемаи №2

Зиёфат бо ҳузури хонумҳо (схемаҳои 2-5)

9 7 5* 3 1* С 2* 4 6* 8 10

10 8* 6 4* 2 С* 1 3* 5 7* 9

Ишораҳои шартӣ:

С - соҳибхона; 1 - меҳмони асосӣ.

С* - соҳибхоназан, 1* - ҳамсари меҳмони асосӣ.

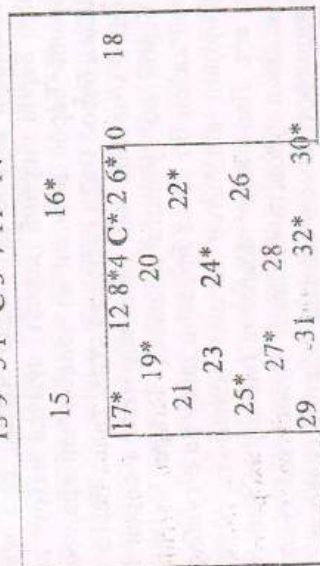
Схемаи №3

2* 4 6* 8 10* 9 7* 5 3* 1

Схемаи №4

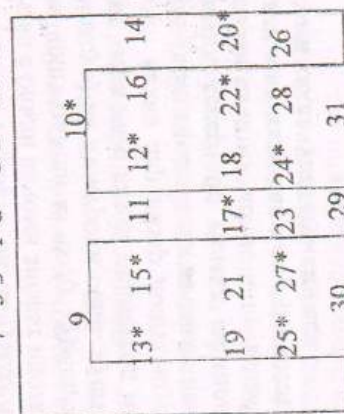
1* 3 5* 7 9* 10 8* 6 4* 2

13 9* 5 1* С 3* 7 11* 14

Схемаи №5

7* 5 3* 1 С* С 2* 4 6* 8

Тибқи қоида дар сурати хузури нашоштани ҳамсари сафир чун ёро метавонад ҳамсари яке аз кормандони собиқадоори намонда ва ё меҳмони ифтихорӣ ишғол намояд. Дар паси (атрофи) мина, ки мардон хузури доранд, меҳмони асосӣ одатан рӯ ба рӯ соҳибона менишнад.

Ороиши миз. Ороиши миз Ҳангоми зиёфат чун қоида один Истисно ҳолате иҷозат дода мешавад, ки соҳибхона хохин пешниҳоди таом ба меҳмонон вобаста ба урфу одат ва ошхона миллиро дошта бошад. Одатан дар назди ҳар як меҳмон табақчаи калон ва хурд баҳри хуриш аз болои он гузошта мешавад. Дар табақчаи болоӣ бештар суфрачас, ки дар шакли конус сохта шудааст, мегузоранд. Ҷангакҳо аз тарафи чап ва кордҳо аз ҷониби ростии табақча гузошта мешавад (на бештар аз ду ҷуфт). Байни ҷангак кордҳо баҳри моҳӣ ҷангак корди махсусро мегузоранд. Агар овардани шӯрбо дар назар бошад, пас ҷумча низ гузошта мешавад. Барои ширинӣ (десерт) ҷумчаи махсус ва ё ҷангак корди мегузоранд. Барои нушокӣ аз ҷониби чап қадаҳча (рюмка) баҳри арақ, қадаҳ барои майи сафед ва сурх, қадаҳ барои шампон гузошта мешавад. Аз ҷониби чап табақчаи махсус барои нону самбӯса на қадаҳ барои об гузошта мешавад. Баъзан аз ҷониби чап зарфи наҷандон калон бо об ва пораҳои лимӯ ва ё гулбаргхоро, ки баҳри об гирифтани ангуштон хизмат менамояд, мушпоҳида намуни мумкин аст. Дар назди таомнома (меню) ва пеш аз он варақас бо насаби меҳмон гузошта мешавад. Гузоштани гулдонҳои баланд бо гулро ташрифот наменписандад. Одатан гулхоро байни дастархон қад-қадӣ миз ба тариқи нақшунигор ҷобачо менамоянд ва ё дар зарфҳои хурд кӯтоҳ-кӯтоҳ бурида мегузоранд. Гулхоро дар гулдон танҳо дар навъи зиёфатҳои «фуршет» ва ё «коктейл» гузоштан мумкин аст. Албатта гирифта ба ҳонумҳо тақдир намуни гулҳо дар рафт ва ё баъди анҷоми зиёфат иҷозат дода намешавад.

Таомномаи ҷошт одатан аз як-ду хӯриш, хӯроки аввал (одатан дар чиниҳои махсус) ва ду хӯроки сонӣ: гӯшт ва моҳӣ иборат аст. Ҳангоми десерт мева ва ё яхмос пешниҳод мегардад. Дар анҷоми ҷошт пешниҳоди қажва дар назар дошта шудааст (маъмулан дар мизҷаҳои алоҳида). Бо қажва коняк ва ликёр пешниҳод мешавад.

Нушбод баъди десерт бо қадаҳи шампон: аввал хушбӯшӣ – соҳибхона, ҷавобан аз номи меҳмонон – меҳмони ифтихорӣ анҷом меёбад. Дар паси миз қашидани сигор иҷозат дода намешавад. Ин амр танҳо Ҳангоми қажванушӣ мумкин аст.

Таомро пешниҳоматон аз ҷониби чап ва шарбиро аз ҷониби рост баъди ҷангак менамоянд. Зарфҳои истифодагардида аз ҷониби рост гузошта мешавад.

Пеш аз вуруд ба толори ҷошт меҳмонон маъмулан дар пешболор, ки он ҷо ба онҳо пешниҳоматон, афшура ва нушокӣ пешниҳод мекунанд, ҷамъ меоянд. Тибқи одат ҳамроҳи моҳӣ барои сафеди хуноқ ва бо хӯроки гӯшти шароби сурх (баъзан таоми ғармқардашуда) пешниҳод карда мешавад. Вале, новобаста аз он, таоми меҳмонро ба назар гирифтани лозим аст.

Дар пешболор мизи хурде гузошта мешавад, ки дар он нақшаи тартиби нишастии меҳмонон гузошта мешавад. Ин амр ба нақшаи тартиби меҳмонон дар толор мусондат мекунад. Баъзан Ҳангоми шумораи зиёди меҳмонон ба онҳо корти махсус бо ишораи таоми нишаст дода мешавад.

Доништан зарур аст: ҳонуме, ки аз ҷониби ростии меҳмон карор дорад, ҳукуки диққат ба онро дорад. Бехтараш чунин таваҷҷуҳро аниқай то ворид шудан ба толор изҳор намуда, баъди вуруд дар инголи ҷояш мебошад ба ҳонум мусондат намуд. Агар меҳмон бо ҳонум шинос набошад, пас ёфтани баҳонае барои муаррифӣ зарур аст. Аз Ҳама осонаш тавассути дӯстони у шинос шудан мебошад. Ҳангоми шиносӣ бо ҳонум тапшабӯс аз ҷониби мард сурат мегардад, на баръакс. Истисно дар ҳолате иҷозат дода мешавад, ки ҳонумро ба марди кӯхансол муаррифӣ менамоянд.

Дар баъзе ҳолатҳои нодир баъди ҷошт зиёфати «фуршет», дар толори алоҳида баргузори мегардад, ки дар он меҳмонони даъватшуда ширкат меварзанд. Дар ин сурат меҳмононе, ки ба ҷошт даъват шуда буданд, ширкаташонро дар «фуршет» низ қамроҳанг менамоянд. Бо анҷоми ҷошт онҳо ба толоре мегузаранд, ки зиёфати дуюм (фуршет) баргузори мегардад ва ба меҳмонон ҳамроҳ мешавад.

Зиёфатҳо аксаран Ҳангоми машварату вохӯриҳои байналхалқӣ баргузори мешавад. Дар машваратҳои дучониба ҳайати иштирокчиён Ҳангоми зиёфат аз ду ҷониби миз карор мегузаранд.

Якҷанбаи маслиҳат Ҳангоми истиқрори алоқа ва шиносӣ.

1) Ҳангоми даъват ба ҷомеаи ношинос бехтараш ваҷҳи чунин даъватро муайян намуни лозим аст: оё амали мазкур изҳори илтифот мебошад ва ё ба мақсади истиқрори алоқаҳои корист. Агар ваҷҳ тавассути дӯстон муайян нагардад, пас оид ба он аз ҳайати иштирокчиён ҳулоса баровардан мумкин аст.

2) Шахси ношинос ва наво одадан барои дигар меҳмонон диққатҷалбкунанда мебошад. Мухим он аст, ки аз алфози нахустин дар бораи худ ҳаҷмун шахси боилтифот ва хушмуомила тасаввурот гузошт. Фавран ба суҳбати умумӣ ҳамоҳанг шудан ҳарчанд, ба мавзӯ бисёр ошно бошад ҳам ба мақсад мувофиқ намебошад. Ба меҳмонон диққат дода оид ба онҳо таассуроти умумӣ ҳосил намурад, бехтар аст.

3) Суҳбатро аз эродҳои ҷудогона ба мавзӯ алоқаманд оғоз намурад мумкин нест. Вобаста аз воқуниши ҳозирин суҳбатро ба самти муфид тағйир дода, диққати онҳоро ба сӯи худ ҷалб намурад мумкин аст. Дар сурати возеҳ шудани ҳолате, ки ҷунин гардиши ҷониби аксарият писанд нест, аз баррасии ғайри фаъоли мавзӯи дигар ҳашидан бехтар аст.

4) Ҳангоми суҳбат одадан интихоби ҳамсуҳбате, ки аз рӯи тағйир баён ва мулоҳизаронӣ писанди шумост иҷозат дода мешавад. Ҳамзамон дар ин ҳолат бо ӯ суҳбати алоҳида оғоз намурад, дар сурати таваҷҷуҳи муштарақ баҳонаи истикрори равоҷоти ҳасана ва ҳатто воҳурии алоҳидаро пайдо намурад мумкин аст.

5) Мавзӯе, ки барои ҳозирин бегона аст, оғоз ва равақ додан мувофиқ намебошад. Азбаски ин амр аз муҳокимаи мавзӯи аксариятро барканор месозад, пас шумо метавонед дар ҳолати ногувор қарор гиред.

6) Агар муҳокимаи ягон мавзӯ дар меҳмони соҳибхонаҳои ошно ва ё ҷомеаи наҷдгон қалон сурат гирад, бо суҳанҳои ҳеш ҳозиринро ба баҳсҳои тунду бефоида ҷалб намурад, онҳоро ба «ҷонибҳои муқовиматкунанда» ҷудо намурад дуруст нест. Дар натиҷа ташаббусқори ҷунин баҳс аз худ таассуроти манфӣ боқӣ монда, имконияти шиносии муфидро истисно месозад.

7) Ба алфози ҳамсуҳбат, ҳарчанд ки далелу аснодаш ноустувор (ғайри қобили қабул) бошад ҳам, бо диққат гӯш додан лозим аст. Дар ҳаҷ ҳолат буридани суҳанҳои ӯ бо эроди қатъӣ аз қабилӣ сафсата, дуруғ, гапӣ беҳуда хусусан дар ҷамъомад мумкин нест.

8) Агар тақаллуф ва ҳомӯшии «фаҳрӣ» адоватро пайдо намоёнд, пас ҷунин воқуниширо густоҳӣ, кӯшиши бесабабу босабаб ба суҳбат ворид шудан ва майли ҷӣ навъе, ки набошад дар маърази диққат қарор гирифтани низ фароҳам меорад. Аз ҷунин қатъият худдорӣ намурад лозим аст. Рафтор дар ҷамъият, суҳбат бо ҳозирин одоби махсусро тақозо менамояд.

9) Ба нақли латифаҳо, хусусан кӯҳнашуда ва дорон киноя ба ягон нафар аз ҳозирин сарғарм шудан лозим нест. Ҷунин рафтор

ба ӯ меҳмон таассуроти шахси ҳоли ва сабуқфикрро фароҳам меорад.

10) Дар кишвари мизбон қарор дошта, оиди ҳодимони сиёсӣ, ҷамъиятӣ, ҳуҷуман ашхоси дар ин ва ё он давлатҳои машхури ҷамъиятӣ, хусусан ашхоси дар ин ва ё он давлатҳои давлатӣ мавқеъгирифта баҳо додан муфид нест. Аз ин ҷамъаи дипломат на танҳо нисбати худ муносибати манфири ба бор меорад, балки ба равоҷоти кишварҳо низ зарар меоварад.

Савол ва ҷавобҳо:

1. Мохияти зиёфатҳои дипломатиро баён намоед.

2. Зиёфатҳои дипломатӣ аз рӯи кадом хусусиятҳо таъсиф менамоянд?

3. Зиёфатҳои расмӣ аз ғайрирасмӣ бо кадом хусусият фарқ менамоянд?

4. Нутқи расмӣ меҳмон ва ҷавоби соҳибхона кадом ҷанбаҳои дар бар мегирад?

5. Тағйироти нишастӣ меҳмонон ва ороиши мизро ҳангоми зиёфатҳои дипломатӣ баён намоед.

Китобнома:

1. Борунков А.Ф. Дипломатический протокол в России. М., 1999.
2. Вуд Д., Сьерре Ж. Дипломатический церемониал и протокол. М., 1976.
3. Указ Президента РТ «О единой протокольной практике» от 4 июня 1997 года.
4. Попов В.И. Современная дипломатия. Теория и практика. М., 2000.
5. Правила процедуры в многосторонней дипломатии. М., 1986.

ФАСЛИ 23. НАҚШИ СОЗМОНҲОИ БАЙНАЛҲАЛҚӢ ДАР ДИПЛОМАТИЯИ МУОСИР

Тасниф ва нақши созмонҳои байналхалқӣ дар дипломатияи муосир. Созмонҳои байналхалқӣ яке аз механизмҳои тараққиёри танзими ҳаёти ҷаҳонӣ мебошанд. Имрӯз аз рӯи аҳамият созмонҳои байналхалқӣ баъди давлатҳои миллий бозингари асосӣ муносибатҳои байналхалқӣ ба ҳисоб мераванд. Аввалин созмони дар оғоз ва миёнаҳои асри XIX зуҳур намудаанд. Созмони марбӯи киштигардӣ дар дарёи Рейн (1815), иттиҳоди байналхалқӣ телеграф (1865) ва иттиҳоди умумичаҳонии почта (1874) аз қабили онҳоянд. Вале ниҳодҳои мақбури хусусияти иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва нақлиётӣ дошта, созмонҳои сиёсӣ баъди конгресси Вена бунёд ёфтаанд. Дар ин айём саҳнаи (консерт) авропой таъсис меёбад, ки аз 5 кудрат (Англия, Пруссия, Русия, Австрия ва Фаронса) иборат буда, намунаи амниятӣ дастаҷамъиро таҷассум менамуд. Асоси онро принсипи тавозуни қувва ташкил мекард. Марҳилаи дигари таҳаввули муносибатҳои байналхалқӣ фаъолияти Ҷомеаи минтақа (соли 1919-1939) мебошад, ки он аз саҳнаи авропой бо хусусиятҳои зерин фарқ мекунад.

1. Созмон дар асоси санади ҳукуки байналхалқӣ (статут) бунёд меёбад;
2. Асоси ҷомеаи милагро принсипи амниятӣ дастаҷамъӣ ташкил менамуд.

Новобаста аз он ки фаолияти созмониро муҳаққиқон ноқом арзёбӣ менамоянд, вале бунёд ва ташаккули Ҷомеаи милали ҳамчун «таҷрибаи бузург» дар таъсиси СММ хизмат намудааст. Бунёди СММ марҳилаи рушди босуръати бозингарони гайрианъанавиро фароҳам овард. Ташаккули созмон дар солҳои 1945-1990 зери таъсири ҷанги сард ва рақобати шимол бо ҷануб сураг гирифта, инкишофи ҷаҳони баъдиҷангро таҷассум намуд. Оиди фаъолияти созмон дар ин солҳо Д. Глэдвин соли 1953 чунин нигошта буд: «СММ оинаест, ки ҷаҳони атрофро инъикос менамояд ва агар ин таҷассум бад бошад, пас он гуноҳи созмон нест. Бо анҷоми ҷанги сард вазифаи созмонҳо зиёд гашта, иқтисодӣ ва иқтисодӣ ва имумичаҳонӣ боло меравад.

Падидаи муҳими солҳои охир афзоиши шумораи онҳост. Тибқи маълумоти Иттиҳоди ассотсиатсияҳои байналхалқӣ, соли 2000-ум дар ҷаҳон 6020 созмонҳои байналхалқӣ минтақаӣ фаъолият мекарданд. Агар ҳар сохторҳои байналхалқӣ, чунбиш ва

сохторҳои байналхалқӣ ба назар гирем, пас теъдоди онҳо ба 50000 мерасанд.

Созмонҳои байналхалқӣ ба ду гурӯҳ ҷудо менамоянд: **созмонҳои байнихукуматаӣ** – дар асоси созиши гурӯҳи **созмонҳои байнихукуматаӣ** дар доираи он ҳамкории аъзоён тарҳрезӣ шуда бунёд ёфта, дар доираи онҳо ба тавофуқи сиёсати хориҷии аъзоёнаи на фаъолияти онҳо ба тавофуқи сиёсати хориҷии аъзоёнаи онди масоили муштарақ марбут мебошад.

созмонҳои байнихукуматаӣ дар асоси ваҳдати ашхоси воқеӣ ба ҳукуки бунёд ёфта, фаъолияти онҳо берун аз ҷаҳорҷубаи сиёсати аъзоёни расмӣ кишварҳо амалӣ мегардад. Бо назардошти нақши аъзоёни кишварҳо дар муносибатҳои байналхалқӣ шумораи созмонҳои байналхалқӣ байнидавлатӣ зиёд мебошанд. Теъдоди созмонҳои байналхалқӣ баъди таъсиси Ҷомеаи минтақа (соли 1919-1939) мебошад, ки он аз саҳнаи авропой бо хусусиятҳои зерин фарқ мекунад:

1. Афзоиши нисбии ҷанбаи минтақаи фаолияти онҳо, ки ба ҳисоби мушаххас бахшида шудааст.

2. Афзоиши теъдоди созмонҳои салоҳияташон махсус ба танзими соҳаҳои алоҳидаи ҳамкории байналхалқӣ.

3. Салоҳияти бештар касб намудани созмонҳои байнихукуматаӣ.

Созмонҳоро новобаста ба нишонаҳои низ тасниф менамоянд:

1. новобаста ба фазои фарогирӣ – созмонҳои байналхалқӣ ба умумичаҳонӣ ва минтақаӣ ҷудо мешаванд;
2. Бёро назардошти ҳаҷм ва хусусияти салоҳият созмонҳои байналхалқӣ ба:

- созмонҳои салоҳияташон умумӣ (СММ, САҲА, СКИ, ИДМ ва ғ.)

- созмонҳои салоҳияташон махсус (Ҳазинаи байналмиллалии аъсор, созмонҳои байналхалқӣ тандурустӣ);

- созмонҳои байнидори (Интерпол).

Таъсиси низоми муосири байналхалқӣ. Низоми байналхалқӣ муосир, ки баъди сохтори Ялтаю Потсдам зуҳур кардааст, давраи гузариш ва тағйиротҳои бунёдро паси сар мекунад. Дар охири асри XX ва аввали асри XXI ҷаҳон чун майдони бузурги ҳарачу марач тавсиф мешавад. Ба қавли В. Войке низоми байналхалқӣ муосир хусусияти гузариши «ҷомеаи ҷаҳонӣ»-ро дорад. Ба қавли муҳаққиқон низоми муосир аз сохтори пешин бо чунин хусусиятҳо фарқ мекунад:

1. Кишварҳои миллий ҷанӯз актӯрҳои муносибатҳои байналхалқӣ боқӣ мондаанд. Имрӯз шумораи онҳо ба 200 адад расида, назар ба 51 кишваре, ки СММ-ро таъсис дода буданд, 4 маротиба зиёд гардидаанд. Вале новобаста аз ин имконияти ҳалли

масоили умумичаҳонӣ камтар шудааст. Аз ин лиҳоз, ҳукумати кишварҳо идеяи миллиятро ҳамчун қувваи созанда пешниҳод карда пайғирӣ мекунаанд.

2. Афзоиши теъдоди созмонҳои байналхалқӣ. Созмонҳои байналхалқӣ ҷаҳорчӯбаи ниҳодҳои байнисарҳадиро мегуздоранд, ки иштирокчиҳои асосии он кишварҳо мебошанд. Ҳамзамон созмонҳои ғайридавлатӣ субъектҳои ҳукуки байналхалқӣ буда, ҳамчун институти ҳукуки байналхалқӣ шахсӣ барномаи менамоянд (ҳоло 12961 созмони ғайриҳукумати дар асоси байналхалқӣ фаъолият доранд).

3. Дар тӯли се даҳсола дар муносибатҳои байналхалқӣ равиши ҷаҳонишавӣ ҷараён дорад, ки умқи ҳамкорӣҳои фаросарҳадӣ давлатҳоро дар соҳаи иқтисод, технология, илм, коммуникатсия ва нақлиёт тақозо дорад, лекин, раванди мазкур бо таҳдиду хатарҳои экологӣ, ҷинояткорӣ, муҳочират, интиқоли маводи муҳаддири ғайра тавъам мебошад.

4. Тазодҳои низоми байналхалқӣ дар раванди ҷаҳонишавӣ аз як тараф ва марказгурезӣ, минтақагарой ва бисёрқутбӣ аз ҷониби дигар таҷассум меёбад. Гуруҳҳои минтақавӣ дар баробари кишварҳо ба актори муносибатҳои байналхалқӣ табдил меёбанд.

5. Ҷойивазнамоеи зиддият дар муносибатҳои байналхалқӣ аз Шарқ - Ғарб ба Шимол- Ҷануб.

Созмони Миллалӣ Мутақид дар низоми байналхалқӣ мусир. СММ созмони бонуфузтарини ҷаҳонӣ буда, дар рушди сиёсии ҷаҳони муосир нақши бузург дорад. Созмоне, ки дар соли 1945 (24 октябр) ҳамчун василаи таъмини амнияти байналхалқӣ на дастгирии сулҳ байни кишварҳо бунёд ёфта буд, имрӯз 192 кишварро муттаҳид менамояд. Таъсири созмон ба муносибатҳои байналхалқӣ (дар маҷмӯъ) дар самтҳои зерин ифода меёбад:

1. Созмон ҷамъомадони бузургтарини мувоҳидаи байни кишварҳо одди масоили муҳими рушди байналхалқӣ мебошад.

2. Оиноман он бунёди ҳукуки байналхалқӣ буда, дар асоси он диғар асноду созишномаҳо таҳия карда мешаванд;

3. СММ ташаббускори аксари эълония ва созмонҳои байналхалқӣ мебошад.

4. Зери салоҳияти созмон теъдоди зиёди созмонҳои байниҳукумати фаъолият менамоянд, ки соҳаҳои мухталифи ҳаёти байналхалқиро танзим мекунанд.

5. Созмон истисноан салоҳияти ҳал намулдани проблемаи «ҷанг ва сулҳ»-ро доро мебошад.

Ҷаҳонномаи СММ дар шаҳри Нью-Йорк ҷойгир аст, ки дар он ҳамаи масоили асосӣ (аз ҷанг) мавқеъ гирифтаанд.

1. Маҷмаи Умумӣ- ҷамъомадони кулли кишварҳо, ки ҳар яке онҳо ба ҳамаи аз иқтисод ва нерӯ дар он як овоз дорад.

2. Шӯрон Амният аз панҷ аъзои доимӣ ва 10 узви муваққатӣ иборат буда, масоили ҷарбӣ - сиёсии сайёраи танзим менамояд.

3. Шӯрон Иқтисодӣ - иҷтимоӣ ба рушди ҳамкорӣҳои иқтисодӣ ва муносибат ба тараққиёти кишварҳои рӯ ба инкишоф машғул менамояд (54 аъзои доимӣ дорад).

4. Қотибот - мақомоти доимоамалкунандаи қорӣ буда, сарварини роҳбарии генералӣ) роҳбарии созмонро ба зимма дорад. Дар ҷараёни фаъолияти он 15 ҳазор нафар коргар 170 кишварро муаррифи менамоянд.

5. Шӯрон пуштибонӣ бо мақсади мусоидат ба истиқлолияти кишварҳои мустақиликавӣ бунёд ёфтааст. Вале айни замон (аз соли 1994) баъди мустақилияти Паулу (доминиони Амрико) фаъолияти он тақрибан қатъ шудааст.

6. Суди байналхалқӣ дар шаҳри Гаага ҷойгир мебошад. Фаъолияти онро 15 судя (аз ҷониби Маҷмаи Умумӣ ба муҳлати 9 сол интихоб мешаванд) идора менамоянд.

Нагифаҳои асосии ҳадамоти таширифоти СММ. Тули солиҳои дарози мавҷудияти СММ анъанаҳои муайяни қабули масъалони хориҷӣ барқарор шуданд. Қормандони ҳадамоти таширифотӣ бо тамоми масоили марбут ба ҳузури намоёндогони доимии кишварҳо дар шаҳри Нью - Йорк аз қабили: бақайдгирии қутқатҳо, додани шиноснома, таъмини имтиёз ва масуният, минаравӣ байни намоёндогони хориҷӣ ва СММ, таъмини қорабиниҳои таширифоти дабири кулли созмон машғуланд.

Вазифаҳои муҳими ҳадамоти таширифоти СММ - бақайдгирии кишварҳои нав ба узвияти созмон, барафрохтани парчамҳои давлатӣ, пешвози меҳмонони воломақом, тақлиқи супурдани салоҳияти намоёндогони нави доимӣ, ҷобачогузориҳои ҳайати кишварҳо дар тоҷори машваратии Маҷмаи Умумӣ маҳсуб меёбанд.

Барномаи бозиди сарвари давлат, сардори ҳукумат, вазири қорҳои хориҷӣ баъди мувофиқа бо роҳбари намоёндогӣ барои тасдиқ ба дабири кулли СММ пешниҳод мегардад.

Сарвари давлату ҳукуматро дар фурудгоҳ аз номи дабири кулли созмон сардори ҳадамоти таширифотӣ пешвоз мегирад. Ҳангоми мулоқот намоёндои кишвари фиристода дар СММ ва

намояндаи ҳадамоти ташрифоти Департаменти давлатии ИМА ширкат менамоянд.

Дар қароргоҳи созмон сарвари давлатро дабири кулл пешво мегард. Бахшида ба боздиди ғорди фахрӣ (аз ҳисоби кормандони ҳадамоти амнияти Амрико) саф орошта, парчамҳои кишвари меҳмон ва СММ барафрохта мешаванд. Меҳмон бо мушоафати дабири кулл ба утоқи ӯ ва ё толори машаратӣ барои суҳбат меравад. Ба ифтихори сарвари давлат ҷошт дода мешавад, ки дар он кормандони сомонӣ, намояндагони доимии кишварҳои аъзо ва ашхоси дигари расмӣ ширкат меварзанд. Тартиби гусел мисли пешвоз сураг мегардад.

Ҳангоми боздиди сарварин давлат мулоқоти ӯ бо дабири кулл дар ошёнаи 38-ум, ки дар он утоқи кории дабир ҷойгир аст, сурат мегардад.

Дар рафти мувоҳида дар ин рӯз сарвари давлат имтиёзи аввалсуханро дорад. Намояндагони доимии кишварҳои аъзои СММ баъди расидан ба Нью-Йорк аз сардори ҳадамоти ташрифоти боздид ба амал меоранд, ки дар қараёни он дурустии бақайдгирини салоҳият ва тартиби супурдани онҳо ба дабири кулл муайян карда мешавад.

Дар рӯзи муайянушуда намояндаи доимӣ ба бинои СММ меояд, ки дар даромадгоҳи он ӯро сардори ҳадамоти ташрифоти интизор буда, то толори машаратӣ ҳамроҳӣ менамояд. Дабири кулл салоҳиятро қабул намуда, намояндаи доимиро шодбон меғӯяд ва ӯро ба суҳбат даъват мекунад. Баъди суҳбати назарандоз тӯлони шамлон пешниҳод мегардад.

Ба муносибати қабули кишвари нав ба узвияти СММ дар назди бинои парчами давлатӣ барафрохта мешавад. Ҳамаи парчамҳои кишварҳои аъзо бо тартиби алифбой (англисӣ) аз чап ба рост (агар аз тарафи бино назар намоем) қарор доранд. Парчамҳо аз суҳб барафрохта шуда пеш аз расидани торикӣ фароварда мешаванд.

Тартиби нишастӣ ҳайатҳо дар толори машваратии Маҷмаи Умумии СММ ба тарихи қуръапартоӣ танзим карда мешавад. Қуръапартоӣ ҳамасола дар арафаи иҷлосия баргузор гардида, аз оғоз то анҷоми Маҷмаа амал менамояд. Нишастӣ ҳайат аз кишваре оғоз мешавад, ки тибқи қуръапартоӣ дар ҷои аввал қарор гирифтааст. Ҳамзамон дар миёни рутбаҳои дипломатии баробар ҳангоми нишаст муҳлати ишғоли вазифа ба инобат гирифта мешавад. Забони расмӣ ва кории Маҷмаи Умумӣ, кумитаи зероҳторҳои он англисӣ, арабӣ, испанӣ, русӣ, фаронсавӣ ва чинӣ ба ҳисоб меравад.

Вакте ки намояндаи кишвар ба забони модарӣ баромад менамояд ва он забони расмӣ ва ё қоръ махсус наместавад, пас ӯ тарҷумаро бо забони расмӣ тавассути қувваи худӣ таъмин менамояд.

Рохбарони ҳайатҳо, ҳатто онҳо рутбаи баробар надошта бошанд, ҳам дорои ҳукуки баробар буда, эҳтироми ягонро соҳиб мешаванд.

Ба аъзои ҳайаги хоричӣ имтиёз ва масуниятҳои зерин паҳн мегардад: дахлатнопазирии шахсӣ, дахлатнопазирии аснод, бағоч, ҳукуки истифодаи муқотиба ва дигар имтиёзҳо, ки ба кормандони дипломатӣ пешбинӣ шудаанд.

Савол ва ҷавобҳо:

1. Созмонҳои байналхалқӣ дар муносибатҳои байналхалқии муосир чӣ нақш доранд?

2. Созмонҳо аз рӯи чанд хусусият тасниф мешаванд?

3. Низомии муссири муносибатҳои байналхалқӣ аз низомҳои пешина бо чӣ хусусиятҳо фарқ менамояд?

4. СММ дар низомии муносибатҳои байналхалқии чӣ нақш дорад?

5. Вазифаҳои ҳадамоти ташрифоти СММ-ро номбар намоед.

6. Утоқи дабири кулл СММ дар ошёнаи чандум ҷойгир аст?

7. Тартиби нишастӣ ҳайатҳо дар толори машваратии Маҷмаи Умумӣ чӣ хел муайян карда мешавад?

Китобнома:

1. Вуд Д., Сьерре Ж. Дипломатический церемониал и протокол. М., 1976.

2. Международное право. Учебник. Изд. 2-е, доп. и перераб. / Отв. Ред. Ю.М. Колосов, В.И. Кузнецов. - М., 1998.

3. Селянинов Э.П. Дипломатические отношения государств: принципы, формы, методы. М. 2004.

4. Современные международные отношения. Учебник / Под ред. А.В. Торкунова. — М., 1999.

5. Примаков А. Что есть что в мировой политике? М., 1985.

6. Шрепpler X.A. Международные экономические организации. Справочник. - М., 1997.

ФАСЛИ 24. МУЗОКИРОТ ҲАМЧУН ВАСИЛАИ АСОСИИ ДИПЛОМАТИЯ

Аҳамияти музокирот дар дипломатияи муосир. Музокирот яке аз шаклҳои муҳими қори дипломатӣ ба ҳисоб меравад. Бехуда нест, ки худ дипломатия ба маънои маҳлуд ҳамчун санъати пешбурди гуфтушунд эътироф гардидааст. Дар замони муосир музокирот василаи асосии ҳалли баҳсу масоили зиёди байналхалқӣ мебошанд. Тамояли афзоиши нақши онҳо маҳсусан дар нимаи дуюми асри XX зоҳир мешавад, ки ҷанбаи ҳоси онҳо «ҷанги сард» ва «нарий» (детант) маҳсуб мегардад. Мутаносибан раванди музокирот низ бо давраҳои болоравӣ ва рӯқуд тавсиф мегардад. Новобаста аз ин тамоюли афзоиши нақши музокирот баръало возеҳ мебошад. Ин амр бо якҷанд омил баён мешавад: а) ихтисори усулҳои ҳарбии ҳалли масъала - иқтисори бузурги ҳастай метавонад инсониятро ба нестӣ орад; б) масъалаи экологӣ (муҳити зист) - масъалаи мазкур ҳалли муштарақро тақозо менамояд; в) равандҳои ҳамгирӣ ба вобастагии мутақобилаи кишварҳо мусоидат намуданд. Дар ин ҳолат танҳо музокирати дипломатӣ ҳамчун василаи дастбӣ ба муваффақият арзбӣ мегардад.

Ҳамзамон тағйиротҳои бунёди Шуравӣ ва низоми сотсиалистӣ дар 90-ум - фурупоиши Иттиҳоди Шуравӣ ва солҳои 80-ум ва оғози баланд бардоштани аҳамияти раванди музскирот нақши муассир бозиданд.

Дар аксари кишварҳои бисёрқавмӣ зиддият байни миллату мазҳиб хусусияти тундро қасб намуданд (Югославия, Россия, Молдавия, Гурҷистон ва ғ.), ки ба бархурдҳои ҳарбӣ мубаддал шуданд. Тавре маълум аст, дар бисёре аз ин ҳолатҳо бе ҳузур ва фаъолияти миёнаравонаи созмонҳои байналхалқӣ ба созиш умед бастан маҳол аст. Ҷониби сеюм ба ҳайси сулҳҳои баромад намуда, раванди музокиротро ташкил дода, бо ин васила ба ҳалли ошонтгаи масъала мусоидат менамояд.

Яке аз хусусиятҳои музокирати муосир аз солҳои 70-ум дар баравом будани он (САҲА, ҷаласаҳои Маҷмаи Умумӣ ва ғ.) инъикос мешавад.

Ҳамзамон раванди музокирати муосир бо қоркард ва таҳияи созиш дар асоси консенсус фарқ менамояд. Ин тарзи қабули қарор аз иштирокчиён маҳорати дарёфти усулҳои мувофиқ ва масъалаи тавозуни манфиати ҷонибҳои тақозо менамояд.

Болоравии аҳамияти музокирот дар ҳаёти иҷтимоӣ-сиёсии ҷомеа зарурати таҳияи мутахассисони соҳаро ба миён овардааст. Аввалин шуда инро амриқоӣҳо дарк намуданд. Аз охири солҳои 70-

ум дар донишгоҳҳои Гарвард, Чорчтаун ва Колумбия, донишқадаи тақдирологии Массачусетс ва дигарон курҳои маҳсуи бахшида ба тақдирологии раванди музокирот оғоз галтанд. Дар солҳои 80-ум тақдирологии хизмати хориҷии ИМА барои дипломатони қасбӣ дар донишқадаи «дипломатӣ» ҳамчун фанни асосӣ қорӣ гардид. «Музокирати дипломатӣ» ҳамчун фанни асосӣ дар ин ҷо ба «Дипломатии машҳури амриқоӣ, сиёсатшиносон дар ин ҷо ба иштирок аз санъати музокирот, ҳалли ҳолатҳои низоомез, иҷрои шифоҳои миёнаравӣ ва сулҳҷӯна дағс меғунд. Ҳамзамон ба тарзи миллии пешбурди музокирот аҳамияти ҷиддӣ дода мешавад. Дар собиқ Иттиҳоди Шуравӣ бошад, ҳатто дар макотиби олии маҳсусардониишуда, аз қабили Академияи дипломатӣ, Донишқадаи дипломатии муносибатҳои байналхалқии шаҳри Москва (МГИМО) фанни музокирот ва санъати бурдани он ба барнома ворид нагашта буданд. Вазъият танҳо дар охири асри XX тағйир ёфт. Даргузинуҳои сиёсӣ ва иҷтимоӣ бойси рӯ овардани мутахассисон ба ин самт гардид.

Ҳадаф, тасниф, сохтор ва вазифаҳои музокирот. Меёрҳои асосии таснифи музокирати байналхалқӣ:

- сатҳи намоишдагӣ;
- масоили муқоимашаванда;
- шумораи иштирокчиён;
- шакли музокирот;
- дараҷаи танзимнамоӣ;

ба ҳисоб меравад.

Вобаста ба сатҳи намоишдагӣ метавон музокирати сиёсӣ ва дипломатиро ҷудо намуд. Музокирати сиёсӣ дар сатҳи олий (саммит) ва баланд - байни сарварони кишварҳо, ҳукуматҳо ва назирони қорҳои хориҷӣ доир мегардад. Хусусияти ҳоси ин навъи музокирот дар он зоҳир мегардад, ки иштирокчиён бо назардошти мансаби ишғолнамудашон ҳуқуқи мустақилонаи қабули қарорро доранд, ки бо манови миллии кишвар мувофиқ мебошад. Дар музокирати сиёсӣ масоили мураккаб, баҳснок ва асосии равобити байнидавлатӣ баррасӣ ва ҳал мешаванд.

Музокирати дипломатӣ дар сатҳи намоишдагон, қоршиносони маҳсуи кишварҳо, ки бо дастурҳои қатъӣ маҳлуд буда, ҳуқуқи мустақилонаи қабули қарори ниҳониро надоранд, баргузор мегардад. Бо назардошти хусусияти масоили муқоимашаванда музокирот онд ба масоили иқтисодӣ, ҳарбӣ-сиёсӣ, экологӣ, иҷтимоӣ ва ғ. баргузор мегардад.

Вобаста ба шумораи иштирокчиён музокирот ба дучониба ва бисёрҷониба ҷудо мешаванд. Музокирот-и бисёрҷониба аз лиҳози

тахия, маросим ва тарзи пешбурд нисбатан мураккаб мебошанд. Дар амалияи муосир истилоҳи дипломатияи бисёрҷониба зуҳур намунадаст, ки маънои «баррасии муштараки масъала ва ё масоили байналхалқӣ, ки манфиати умумӣ дошта аз ҷониби якчанд кишвар ба мақсади дарёфти қарори қобили қабул сурат мегирад»-ро дорад. Фаъолияти мазкур дар рафти конфросҳои ҷаҳонӣ ва ё доимоамалкунанда, дар ҷаҳорҷӯбаи созмонҳои байналхалқӣ, бо роҳи муқотиба, мулоқот ва ғ. амалӣ карда мешавад.

Ҳамзамон музокироти мустақим ва ғайримустақим (тавассути миёнаравон), як маротибагӣ ва мунтазам барқароршаванда маълуманд. Дар музокироти як маротибагӣ қарори қатъӣ ва ниҳой, ки рӯзномаи мукаммал доранд, қабул мегарданд. Музокироти мунтазам (барқароршаванда) рӯзномаи собит дошта, бо баррасии масоиле, ки имкони бозгашт ба ҳалли онҳою пешбинӣ месозанд, фарқ менамоянд.

Сохтори музокирот ду марҳиларо фаро мегирад: омодаасозӣ (масоили ташкилӣ, муайян намудани ҳадаф, назифа, манфиатҳо) ва музокиротӣ (масоили маросимӣ, дақиқ намудани мавқеъҳо, ворид намудани пешниҳодҳо, пешбурди мувоҳида, муайян намудани манотиқи созиш ва ҷаҳорҷӯбаи созишномаи зянда, таҳрир ва акди асноди ниҳой).

Музокироти байналхалқӣ дар ҳаёти иҷтимоӣ нақши муҳим мебозанд. Вазифаи асосии музокирот – ҳалли низоъҳо, масоили бахшнок тавассути баррасӣ ва ҳалли муштараки онҳо ба шумор меравад. Коркард ва акди ахдномаҳои мутақобила ҳадафи асосии музокирот мебошад. Ҳамзамон вазифаи муҳим ва ҷудонашавандаи ҳамаи анвои музокироти муосир ташаккули аҷори ҷамъиятӣ аст.

Баъзан дипломатия ба ором намудани ҷомеаи ҷаҳонӣ, намоиши имконияти омодагии ҳалли масоили мураккаб равона мешавад. Тавре маълум аст, аксари иқдомоти сиёсати ҷорӣ, хусусан пеш аз интиҳобот, хусусияти тарғиботӣ доранд.

Ҳамаи музокирот вазифаи иттилоотӣ – коммуникативиро низ иҷро менамоянд, чунки иштирокиён ба қабули иттилооти иловагӣ дар бораи масоили мухталиф, ки ба масъалаи муҳокимашаванда вобастагии бевосита надошта бошанд ҳам, веле мавқеи ҳарифро возеҳ месозанд, умед мебаранд. Агар шарикон хангоми музокирот мақсади созишномаи надошта бошанд, пас вазифаи иттилоотӣ – коммуникативӣ хусусияти мустақил касб намуна, ба василаи ҳамкории ҷонибҳо таъдил меёбад. Ин амр хусусан замоне, ки равобити байни кишварҳо эътимодбахш нест, аҳамияти ғавқулода касб менамояд.

Гайр аз ин, музокирот вазифаи ҳамроҳии фаъолиятро дар соҳаи байналхалқӣ ва мутамаккал намудани диққати рақиб ба ҳалли масъалаи мавҷударо иҷро менамояд.

Дар аксар маърид ҳамаи вазифаҳои номбаршуда дар рафти музокирот татбиқ мешаванд.

Амалияи пешбурди музокирот: *омодаасозӣ, ташкил, марҳилаҳо, асноди ниҳой*. Санъати пешбурди музокирот – асоси фаъолияти дипломат мебошад. Дар вақтҳои охир бо назардошти мавҷудияти василаҳои муосира аслиҳа, нақши музокирот ба маротиб афзуда, аҳамияти дипломатияи ҷаҳонӣ тадриҷан поин рафта, мавқеи ҳешро ба амалияи пешбурди музокирот медиҳад. Вобаста ба ҳадаф, ҳислат, шумораи иштирокиён, сатҳи намоёндагӣ ва омалҳои дигар шакли музокирот интиҳоб мешавад. Шакли аввалини таърихӣ – конгресс маҳсуб мешавад. Дар аксари мавридҳо музокирот дар шакли конгресс, саммит, иҷлосия, машварат, мулоқот ва ғ. баргузор мегарданд. Новобаста аз шакли интиҳобшуда зарур аст, то ба музокирот ҷиддан омодагӣ гирифт. Марҳилаи омодаасозӣ ду давра дорад: 1) ташкилӣ, 2) назариявӣ.

1. Давраи ташкилӣ. Аносири асосии марҳилаи омодаасозиро метавон чунин баърасӣ намуд: *муайян ва мувофиқат намудани рӯзнома, замони ва макони баргузорӣ, интиҳоби бино, ташкили ҳайати намоёндагӣ, бунёди шароити зарурӣ барои ҷойгир намудани он, таъмини воситаҳои алоқа ва нақлиёт, таҳияи нақши нишаст ва коркарди рӯзнома*. Ёшиваре, ки дар қаламрави он музокирот баргузор мешавад, бояд бихри бунёди фазои мусоиди сиёсӣ талош намояд. Ҳамзамон муҳим аст, то биное, ки дар он музокирот баргузор мегардад, дорой толори машваратӣ ва сукунагӣ барои ҳайат, роҳбарони онҳо ва қотибот бошад. Шароити бодубоши ҳайатҳо бояд баробар бошад. Баъдан ҳайати музокиракунандагн муайян карда мешавад, ки ин амал аз ҷониби назорати корҳои хориҷӣ ба амал бароварда мешавад. Таркиби ҳайат дар музокирот, сатҳи он аз аҳамияти масъалаи баррасишаванда бармеояд. Дар ин самт муҳим аст, ки тақрибан сатҳи ягонаи ҳайати намоёндагиро ва биробарии рутбаи роҳбарони онҳо таъмин шавад. Теъдоди ҳайат мувофиқи масъалаи музокирот муайян карда мешавад (ҷонишин, қотиб, аъзоён, мушовир, қоршносон, тарҷумонҳо, ҳайати техникӣ). Сарвари намоёндагӣ барои таъмини рафти музокирот масъул мебошад. Ҳамаи намоёндагӣ барои таъмини имконият ва сифатҳои шахсии аъзоёни гурӯҳи ҳешро хуб донад. Қотиб шахси мансабдорест, ки ба омодаасозии музокирот машғул мешавад. Бурдани рӯзномаи машваратӣ намоёндагӣ, иштирок дар

таҳияи рӯзнома, паҳн намудани хуччатҳо, назорат аз болои таҳияи суратмачлиҳо, таҳияи матни ниҳони аснод ва ғ. вазифаҳои асосии котиб ба шумор меравад. Аъзоёни ҳайат ҷамъиятагонии вазорат, мақомот ва созмонҳои манфиатдор мебошанд.

Дар бораи ҳайъат ва тағйироти эҳтимолии бояд ба кишварии назиранда хабар дода шавад.

Дар машварати аввал котиботи конфренс таъин мегардад. Дабри кулл маъмулан аз ҳайати кишваре ғайрихоб мегардад, ки музокирот дар қаламрави он баргузор гардидааст. Машварат оид ба масоили маросимӣ, коркарди лоиҳаи барнома, таъмини алоқа байни Раис ва аъзоёни ҳайат, банақшагири, сомон ва назорат аз болон кори котибот – уҳдадорҳои асосии дабир мебошад.

Котибот низ вазифаҳои мушаххас дорад, ки *ташқилу тadbир, нухабардорӣ, муназам-озии аснод, алоқа бо матбуот* – яъне таъмини кори муътадили музокирот аз қабали онҳоянд. Қаласаи аввалро сарвари давлате роҳбарӣ менамояд, ки музокирот дар қаламрави вай баргузор мегардад. Баъдан сарвари ҳайатҳо бо навбат (бо тартиби алифбой) қаласаро роҳбарӣ менамоянд.

Унсурҳои асосии тамоми музокиротҳои байналхалқӣ таҳияи нақшаи нишастӣ аъзоёни ҳайатҳо дар тоҷори машваратӣ мебошад, ки пештар бо котибони онҳо ба мувофиқа расонида мешавад. Дар ин самт талаботи асосӣ риояи иерархияи (тартиби дараҷаҳои мансabu мартаба) дипломатӣ буда, қойҳо таъассути карточкаҳои махсус ишора мешаванд. Музокиротҳои дучониба дар паси мизи росткунҷа сурат мегирад. Дар сурати бисёрҷониба будани музокирот тартиби нишастӣ ҳайатҳо бо назардошти шакли миз тағйир меёбанд, вале дар ҳама ҳолатҳо тарзи нишаст бо тартиби алифбой расмӣ муайян мешавад.

Дар музокироте, ки намояндагонии кишварҳои гуногунзабон ширкат меварзанд, пешаки маъсалаи забони қорӣ ва расмӣ ҳалли хешро меёбад. Ҳамаи асноди дипломатӣ ба забони расмӣ интишор мешаванд.

Тартиби овоздиҳӣ низ маъсалаи муҳими регламент ба ҳисоб меравад. Асосан принсипи консенсус ва асли аксарият (2/3) истифода мегардад.

2. *Давраи назарӣ*. Ғазифаҳои асосии ғ.н давраро метавон мухтасаран чунин тасвир намуд: 1) таҳияи консепсияи музокирот; 2) таҳияи аҳдофи эҳтимолий ва мақеи шарик; 3) муайян намудани самти стратегӣ ва тактика; 4) таҳияи маълумотҳо, натиҷа, аснод ва лоиҳаи қарор.

Коркарди консепсияи музокирот дар ин самт мақоми марказӣ дорад. Пеш аз ҳама аҳдофи ниҳой муайян мешавад. Барои ин бояд мановен шахсӣ дақиқан муайян шуда, мақеи худро нисбати маъсалаи муҳокимпаванда муайян намуда, бо назардошти ин стратегия ва тактикаи музокиротро омода кардан лозим аст. Ҳамзамон пешбини мақеи рақиб низ муҳим аст (ҳамчунин унсурҳои мувофиқагунандаро дар мақсҳо ҳудо карда, натиҷаҳои ғайриқобили қабулро муайян намудан лозим аст). Дар марҳилаи аввали таъассути муқотиба натиҷаи созиширо коркард намуда, лоиҳаи аснод, ки мақеи ҷонибхоро инъикос карда, уҳдадорҳои иштирокчиёро муайян менамояд, таҳия кардан лозим аст.

Марҳилаҳои музокирот: 1). ибтилоӣ (*таҳқиқ, мувоҳиса*). 2). бо далелҳо муайян намудани ҷаҳорҷубаи умумии созишномаи онҳо. 3). хотимаӣ – мувофиқати мақсҳо ва коркарди лоиҳаи аҳдома. Вазифаи асосии марҳилаи аввал – дақиқ намудани мақеи иштирокчиён таъассути баргузор намудани мувоҳисаҳо; марҳилаи дуюм – ноил шудан ба яқдигарфаҳмӣ, коркарди мақеи умумии мувофиқаи онҳо ба масоили қалбӣ, муайян намудани ҷаҳорҷубаи созишномаи онҳо; марҳилаи сеюм – мувофиқати мақсҳо ва коркарди асноди аҳдомаӣ (аввал лоиҳаи умумӣ таҳия шуда, баъдан таъассути даровардани тағйироти илоҳ лоиҳаи нурра крда мешавад).

Асноди ниҳони музокирот: аҳдома, созишнома, эълония, протокол, коммюнике. Муҳим он аст, ки ин аснод ҳуқуқ ва уҳдадорҳои мутағайилан иштирокчиёни ҳуқуқи байналхалқиро сабт мекунад. Аҳдомаҳо дучониба ва бисёрҷониба, қушода (имкони ҳамроҳиҳои ҷонибҳои дигар пешбинӣ мешавад) ва нӯшида мешаванд.

Тағйироти иловаҳо ва эзоҳ бо протоколи махсус ба расмийт дароварда мешаванд.

Аҳдома аз муқаддима, ки дар он номгӯи иштирокчиён, ҳадаф, мақсад ва принсипҳои қайд мешавад, модалҳои махсус, қарор ва ҳулоса иборат мебошад.

Созишнома санадест, ки равибони байни кишварҳоро вобаста ба маъсалаҳои махсус дар соҳаи сиёсӣ, иқтисодӣ ва ғайра танзим менамояд.

Коммюнике нави санади аҳдомаӣ мебошад, ки бо ҳусусияти иттилоӣ дар бораи принсипҳои умумии сиёсати кишварҳо ва мақеи онҳо фарқ мекунад.

Аҳдомаи дучониба ба забони ҷонибҳои бисёрҷониба бо як ва ё зиёда забон таҳия мегардад.

Дар музокирати дучониба принципи алгебрата роя мешавад, ки мутобики он дар нусхаи аслии аҳдсма номи кишвари музокиракунада, имзои ашхоси масъул ва мӯҳр дар ҷои аввали меиствал. Ҷои нисбатан ифтихорӣ барои имзо дар сурати сабти номҳо дар сатр зери матни аҳднома дар боло аз қисмати чап мебошад. Дигар ашхоси масъул бо тартиби алифбой ва ё тариқи қуръапартоӣ имзо мегузоранд.

Имзогузорӣ (Парафгузорӣ) мувофиқаи мӯкалламаоти тавассути сарҳарфҳои ном ва насби ашхоси масъул дар ҳар як саҳифаи аҳднома имзо гузоштанро дар назар дорад.

Баъди имзо аҳднома, тибқи тартиботи дохилидавлатӣ бояд аз ҷониби парламент ва ё сарвари давлат ба тасвиб расонида шавад.

Аҳднома аз замони мубодилаи номуҳҳои наслиқӣ (грамотаҳои ратификатсионӣ) ва ё аз вақти ба ҳифозат ситурдан, ё агар ратификатсияи пешбинӣ нашуда бошад эътибори қонуний пайдо менамояд.

Баъди анҷоми муҳлати аҳднома метавонанд тасдиқ ва ё қатъ карда шавад. Аҳднома метавонад бекор (денонсатсия) карда шавад (ки он дар аҳднома пешакӣ таъкид мегардад ва як кишвар кишвари дигарро оиди аҳд даст додани эътибори он огоҳ менамояд ва ё он метавонад аз эътибор соқит гардад (ин тартиб метавонад яққонниба дар шакли хатгӣ сурат гирад). Аҳдномаҳои байналхалқӣ дар котиботи СММ ба қайд гирифта мешаванд.

Хувияти милли ва тарзи миллии бурдани музокирот.

Масъалаи хусусиятҳои миллии услуби музокирот ба наздикии ҳамчун предмети таҳқиқ муайян шудааст. Г. Николсон яке аз аввалинҳо шуда ба тарзи миллии бурдани музокирот диққат додаст. Ӯ англисхоро хангоми пешбурди музокирот «дӯкандорон» номидааст, зеро онҳо музокиротро ба хотири қомеъии ду ҷониб пеш мебаранд. Николсон олмонихоро хангоми пешбурди музокирот «чанговарон» менамод, чунки онҳо доимо қушиши дарёфти қомеъиро аз ҳисоби дигарон менамоянд.

Тарзи миллии музокирот хусусияти фарҳангӣ, таърихӣ, анъана, урфу одат, ҳувиёт мебошад, ки ба равади музокирот таъсир менамояд. Се гурӯҳи хусусияте, ки тарзи миллии музокиротро таъсир менамояд, маълум аст: 1. Вобаста ба ташкили ҳайати наомандагӣ; 2. Бо назардошти арзишҳои фарҳангӣ; 3. Вобаста ба ҳолати шахси рафтори иштирокиён. Ҳамзамон тарзи миллии музокирот бо рафтори иштирокиён ҳамчун наомандагони кишвари хеш (на дар асоси кадом як гурӯҳи миллий)

муайян мешавад. Ба хотири дарки амиқи ин мавзӯё яқинанд тарзи миллии бурдани музокиротро аз назар мегузаронем:

Услуби америкӣ. Хислатҳои асосии музокиракунадагон: онҳоро будан, касбият, мустақилият ва соҳибхотирӣ дар қабули қарор, дӯстона, исқорқорӣ, ғуҳтакорӣ, айният.

Америкониҳо ҳуҷро дар музокирот сазвар ҳис намуда, меҳоянд, ки бо истифодаи усули «савдоталонӣ», ҳар ҷи бештар манфиат ба даст оранд. Новобаста аз ин онҳо ба дарёфти созиш диққати ҷиддӣ медиҳанд. Ҳамзамон онҳо ба афкори ҷамъиятӣ аҳамияти хоса зоҳир мекунаанд. Аз ин рӯ, ба инъикоси рағанди музокирот дар ВАО диққати махсус дода мешавад.

Услуби осий. Хусусияти асосӣ — ҷандирӣ. Яъне онҳо нисбати ихтилоф дар музокирот сабуриона муносибат намуда, ба баррасии ҳувиёт, ҳатто модели умумии ризоият набошад, ҳам мованд.

Ҷопонӣҳо нисбати афкори ҷамъиятӣ ҳасосанд, аз ин рӯ мекушанд, то аз ғуҳтакор дар музокирот бисёрҷониба худдорӣ наоманд. Ба гузашт бо гузашт ҷавоб дода, ба таҳдид воқуниш нишон намедиханд, вале дар музокирот бо рақиб нисбатан заиф худашон таҳдид менамоянд. Ҷопонӣҳо бисёр ғуҳтакор ва масъул буда, ба алоқҳои байнифардӣ вақти зиёд сарф менамоянд, ба ғуҳтакорӣ ҳамаҷуз ба бодикат ғуҳ медиҳанд, фосиларо нигоҳ дошта ҳасосаташро идора менамоянд. «Ҳа» - и ҷопонӣ на ҳама нақт маънои ризоият буда, онҳо вожаи «не» - ро ба хотири наранҷонидани ҳамсухбат истифода намебаранд. Дар сурати рад ҷопонӣҳо «ин душвор мебошад» мегӯянд. Дар музокирот бо онҳо сукут падидаи муқаррарист. Ҷопонӣҳо аз ширкат дар музокирот метарсанд, аз ин рӯ таваккул намекунанд. Наомандагони Кореяи Ҷанубӣ, ба ҷопонӣҳо шабоҳат дошта пеш аз ҳама бо он фарқ менамоянд, ки баъди истикрори алоқҳои байнифардӣ ба қисмати қорӣ шурӯъ месозанд. Кореягӣҳо бисёр бо илтифот ва боодобанд, ҳамзамон аз рақибон онҳо айнан чунин рафторро тақозо менамоянд. Хангоми музокирот норозигиашро ошкоро баён намекунанд, агар ёи созиш ноил гардиданд, фавран аз пай иҷро мешаванд. **Хислатҳои асосии услуби ҷинӣ:** ҳайатҳои сершумор, ки ба он қоришҳои масоили муҳтасиф дохиланд, дар қабули қарор мустақил нестанд, зеро тасдиқи марказ барои онҳо ҳатмист. Дар музокирот бо ҷинӣҳо ҳар се марҳилаи музокирот ба назар мерасанд. Ҳамзамон дар марҳилаи ибтидоӣ ғайр аз муайян намудани мавқеи рақиб, қушиш карда мешавад, то аз симои зоҳирӣ мақоми иҷтимоии иштирокиён музокиротро муайян созанд. Минбаъд диққати ҳайат ба ашхоси воламақом равона мешавад.

ва пухтакориҳо такозо менамоянд. Олмониҳо широнҳои созишномаҳо ҷиддан ғарб менамоянд.

Ҳамзамон африқой хусусиятҳои хоси хешро доранд. Намояндагони шарқии минтақа музокиротро то «*ғалабаи қомил*» мебаранд, зеро ахиран иштирокчиён ба ақидаи ягона хоҳанд шаванд. Барои намоёндогони ғарбӣ чунин рафтор хос намебошад.

Услуби музокирачиёни араб дорой гуногунрангии хос мебошад, ки дар ташаккули он таъсири ислом баръало ба назар мерасад. Сифатҳои муҳими он — *сатоеатмандӣ*, *меҳмоннавозӣ*, *ҷасурӣ*, *таҳаммул*, *вафодорӣ* ва *садоқат* мебошад. Барои арабҳо музокират на илтимос аз зан ғайриқобили қабул ба ҳисоб меравад. Онҳо мунозараро ҳеле хуб истифода мебаранд. Нутқашон бо имову инора таъям аст.

Яке аз иштирокчиёни музокирот Кэмп-Дэвид муҳаққиқи африқой У. Кванд се хусусияти хоси мардуми мисрӣ, ки ба равади музокирот таъсири амиқ гузоштанд, баён менамояд: 1) *ҳисси баъданди ҳувиати миллӣ*; 2) *идораи қавӣ* — *шароити зарурии рушди кишвар*; 3) *меъёрҳои ҳаётии рафтор*. Аз ин рӯ мисриён ба масоиле, ки нисбати истиқлолият ва ё қорҳои дохилӣ кишвар алоқаманданд, ниҳоят дарднок қабул менамоянд. Мисрӣҳо ба сатҳе, ки дар он музокирот гузаронда мешавад диққати махсус медиҳанд. Ҳамзамон онҳо савдоталошӣ ва созишро дӯст медоранд.

Дар масъалаи савдоталошӣ ва созиш лубнониҳо назир надоранд. Ба қавли онҳо фиреби шарик қори нангин намебошад. Агар худди онҳо пай баранд, ки дар музокирот заррае ноинсофӣ ба назар мерасад, пас музокирот хатман қатъ мегардад. Ноил шудан ба қомеъӣ дар музокирот фазои нек, ғарб ва эҳтироми анъанаҳои маҳаллиро фароҳам меорад.

Ҳамин тариқ, услубҳои миллии музокирот дорой гуногунрангии хусусиятҳои хос мебошанд, ки ҳангоми тайёрӣ ба музокирот онҳоро ба назар гирифта лозим аст. Бояси таъкид аст, ки на ба ҳар як иштирокчи музокирот аз ин ё он кишвар хатман хусусиятҳои фарқуззирк рост меояд. Лекин, дар маҷмӯъ, ҳислатҳои мавсуф ба ҳайати вақилони кишварҳо хос мебошад.

Савол ва ҷавобҳои:

1. Аҳамияти музокиротро дар дипломатияи муосир баён намоед.
2. Қадом меъёрҳои асосии таснифи музокирот ба байналхалқиро медонед?
3. Давраҳои асосии музокирот қадом ҳоянд?

Барои услуби ҷинӣ салими нисбатан дағали рафтор хос аст. Аз ҷониби ҷинӣҳо гузашт замоне сурат мегирад, ки музокирот ба бунбасти рӯ ба рӯ гардад. Ҷинӣҳо аз камбудии рақибон ба манфиати хеш истифода мебаранд. Ҷинӣҳои ҷинӣ мекушанд, ки созиши бадастомадари иҷро намояд.

Аз услубҳои аврупоии бурдани музокирот усули фаронсавӣ англисӣ ва олмониро баррасӣ менамоем.

Ба ташаккули услуби фаронсавӣ пеш аз ҳама омилҳои таъсири Фаронса ба таъсис ва ташаккули ташифот ва одоби дипломатӣ мусоидат намудааст. Ҳамзамон забони ин кишвар то асри XVIII забони расмӣи муоширати байнидавлатӣ махсус меёфт. Фаронсавӣҳо ҳангоми музокирот маъмулан забони хешро меписанданд. Вале ҳадогии нутқи ҳамсухбатон ба онҳо нофарон мебошад. Музокиротро фаронсавӣҳо қатъӣ ва бо ҳалли алтернативии масъала пеш мебаранд. Ба созиш (савдо) кам рӯ меоранд. Дар қабули қарор аз марказ вобастаанд. Фаронсавӣҳо ба музокирот таърири ҷиддӣ бо назардошти «принсипҳои умумӣ» дида, диққати асосиро ба асосноккунии мантиқӣ, далоили муътамади мавқеи хеш равона менамоянд. Ҳамзамон боилтифотӣ, ҳушмуомилатӣ, ҳушсухбатӣ ва ҳисси ҳақл хусусиятҳои хоси музокиракунандаи фаронсавӣ мебошанд.

Музокиротчиёни англис ба музокирот ҷиддӣ омода намешаванд. Ба ақидаи онҳо ҳалли бехтарини масъаларо дар рафти музокирот пайдо намудан мумкин аст. Услуби музокиротчи англис шитоб накардан дар қабули қарор, тағтикаи интизоршавӣ, уҳдабарой ва қобилияти созишро инъикос менамояд. Англисҳо бо салоҳият ва қасбият фарқ менамоянд. Дар пешбурди музокирот аз рӯи вичдон амал намуда, аз шарикон низ ин амалро интизоранд. Англисҳо дар музокирот аз рӯи вичдон амал мекунанд, онро аз шарикон низ интизоранд. Онҳо қушодарӣ, меҳрубонӣ, омодаи ёрӣ, вале ҳамзамон ҳеле ботамкин, қанораҷӯӣ ва қалъаи нисбатан аниҳоси бегона мебошанд. Дар музокирот англисҳо метавонанд ҳомӯш истанд, гӯш андозанд, ҳомӯшӣ онҳо на ҳама вақт маънои ризоиятро дорад. Ба қавли онҳо бисёрсуханӣ ва ҳассосият нишони ҳулқи бад мебошад. Айният, риояи ҳарфу рӯи қонун — хусусияти хоси услуби музокиротчи англис мебошад.

Музокиратчи олмонӣ ниҳоят пухтакор, эҳтиёткор ва ғурандеш мебошад. Барои музокират тайёрӣ дида мешавад. Олмонӣҳо музокиротро бешитфот, ҳатто дағали пеш бурда, масъалаҳоро ба як мантиқи расмийнарасона баррасӣ менамоянд. Аз дигар иштирокчиёни музокирот онҳо возеҳӣ, дақиқӣ, қордонӣ,

4. Асноди ниҳони музокиротро номбар к/нед?
5. Хувияти миллий ва тарзи миллии пешбурди музокирот чист?

Китобинома:

1. Зокиров Г.Н. Мочарошиносӣ. Душанбе, 2002.
2. Исразян В.Л. Дипломатыи лицом к лицу. - М., 1990 г.
3. Каррас Ч. Искусство ведения переговоров. - М., 1997.
4. Ковалев А.Н. Азбука дипломатии. - М., 1988 г.
5. Лебедева М.М., Вам предстоит переговоры. М, 1993.
6. Левин Д.Б. Принципы мирного разрешения международных споров. М.1977.
7. Мукаддимаи низоъшиносӣ. Душанбе 2006.
8. Попов В.И. Современная дипломатия. Теория и практика. - М.2006.
9. Селянинов О.П. Дипломатические отношения государств: принципы, формы, методы. М., 2004.
10. Хукуки байналхалқӣ. Китоби дарсӣ, зери тахрири Менглиев Ш., Душанбе, 2010.

ФАСЛИ 25. ТАМОЮЛОТИ АСОСИИ ДИПЛОМАТИЯИ МУОСИР

Аҳамияти хоси дипломатияи муосир. Масъалаи муносибатҳои байналхалқӣ сиёсати хориҷӣ ва ҳаводисе, ки дар ҷаҳони сиёсати ҷаҳонӣ руҳ медиҳанд, ҳамеша мавриди диққати асосии ғарохи сиёсатмадорон, рӯзноманигорон ва таҳлилгарон қарор дорад, аммо масъалаи дар амал татбиқ намудани манфиати кишварҳо дар сиёсати хориҷӣ ё дипломатия танҳо тавачҷуҳи муносибати мутахассисонро ҷалб менамояд. Новобаста аз ин, қарор гирифтани манфиатҳои милли, самтҳои сиёсати хориҷӣ ба қарор гирифтани манфиатҳои ҷомеаи ҷаҳонӣ ҳеле ҳам муносибати равобити кишвар бо давлатҳои ҷомеаи ҷаҳонӣ ҳеле ҳам асос аст. Дар ин самт метавон аз дипломатия истифода намуд. Дипломатия пешбурди муносибатҳои байналхалқӣ тавассути гуфтушунид буда, усулест, ки бо ёрии он равобити мазкур танзим карда, аз ҷониби сафирон дар амал татбиқ мешавад. Фаълониетест, ки санъати пешбурди гуфтушунидро тақозо мекунад. Муваққики англис Ҷорҷ Бернчч менависад, ки «дипломатия аз пешбурди умуми байналхалқӣ иборат мебошад, ки тавассути гуфтушунид амалӣ мешавад. Гуфтушунид заминаи муҳимтарини бунёд ва танзими муносибатҳои байналхалқӣ маҳсуб меёбад, ки қарор гирифтани он аз нимаи дуҷуми асри XX амалан возеҳ гардидааст. Ҷумли мазкур аз вобастагии мутақобилаи ҷаҳон ва масонти умумиҷаҳонӣ бармеояд. Бо назардошти афзоиши шумораи масъалаҳои умумиҷаҳонӣ ва аҳамияти ҳалли онҳо аз нимаи дуҷуми асри XX нақши музокирот ҳамчун василаи ҳал намудани проблемаҳои байналхалқӣ зиёд мешавад. Музокирот дипломатӣ аҳамияти хоса дошта, нақши он дар ҳалли мочароҳо зохир мешавад. Омил мазкур баъди анҷоми «ҷанги сард» ва таҷаккули низоми нав дар сахнаи байналхалқӣ собит гардид. Тавассути механизми музокирот аксари мочароҳои минтақавӣ (Молдова, Югославия) ҳалли хешро ёфтанд. Ҷанбаи дигаре, ки дар дипломатияи муосир ба наздики зуҳур намудааст, падидаи нишаравӣ мебошад.

Илова бар ин, доираи фаолияти музокирот дипломатӣ рӯз ба рӯз фарох шуда истодааст. Қобили таҷаккур аст, ки падидаи ҷаҳонӣ «глобализатсия (ҷаҳоншавӣ)» кишварҳоро водор менамояд, ки ҳатто бо назардошти масоили баҳснок ва ихтилоф ба музокирот рӯ оранд. Ҳатто дар сурати барқарор набудани равобити дипломатӣ бисёре масъалаҳо баррасӣ мешуданд. Масалан, манфиатҳои Британияи Кабирро дар Эрон соли 1989 намоёндагии дипломатии

Шветсия химоя менамуд. Дар замони муосир музокирот дар дипломатӣ омилҳои муҳимтарини таъмини рушди глобалии ҷаҳон мебошад.

Омилҳои дигари фарқкунандаи дипломатияи муосир ҷанбаи бисёрҷониба касб намулдани он мебошад. Вобастагии умумии кишварҳо ва глобализатсия яку яқбора маънавияти бисёр кишварҳо дар бар мегирад. Агар то ҷанги якуми ҷаҳон фаъолияти дипломатияи кишварҳо дар сатҳи дучониба амалӣ гардад (таваҷҷути мубодилаи миссияҳо), пас имрӯз он хусусияти бисёрҷонибаро гирифтааст, ки нисби дипломатияи анҷуманиро (конференсиявӣ) дорад. Рушди ин навъи дипломатия дар асоси «идораи дастаҷамъонаи кишварҳо» поягузори шудааст.

Агар низоми дипломатияи пешин ба раванди музокирот дар ҷаҳорҷубаи конференсҳои байналхалқӣ, аз қабили Вестфал, Вена ва Париж (Версал) таъна намояд, пас дипломатияи бисёрҷониба дар ҷаҳорҷубаи:

1. Созмонҳои универсалии байналхалқӣ ва минтақавӣ;
2. Ҷамъомадҳои воҳуриҳои бисёрҷонибаҳои сатҳи олии (Ҳаштгона)
3. Фаъолияти намоёндиҳиҳои равообити хориҷӣ амалӣ мешаванд.

Бояд таъкид намуд, ки аҳамияти дипломатия дар охири садаи XX ва оғози садаи XXI бе шубҳа меафзояд. Ин амр, пеш аз ҳама, ба он вобаста аст, ки василаи низомии ҳалли проблемаҳои глобалӣ хатарнок мешавад. Зидда аз он, бозсозии муносибатҳои байналхалқӣ, ки бо равандҳои ҷаҳонишавӣ ва вуруди иштирокчиёни нав ба ҷаҳон байналхалқӣ алоқаманданд, пешин дипломатияи муосир вазифаи офариниши симои нави ҷаҳониро мегузоранд.

Хусусияти дигари дипломатияи муосир дар болоравии омилҳои иқтисодӣ зоҳир мешавад. Дар шароити иқтисоди бозоргонӣ маънавияи таъмини энергия ва амнияти озӯкаворӣ афзоиши нақши ин омил зарурати табиӣ мебошад. Илова бар он бо назардошти нуфузи ин омил эҳтимолияти бархӯрдҳои низомии кишварҳо камтар шудааст. Дар дипломатияи муосир компоненти муҳимтарин — эътимод зиёд шудааст, ки дар роҳи тустариши равообити кишварҳо мусоидат менамояд. Дар ин самт таъкиди нави воҳурии сардорони кишварҳо (воҳурии бегарданбанд) қобили қабул аст.

Ҷанбаи дигари фарқкунанда дар дипломатияи истифодаи баёни ошкоро дар мулоқотҳои дучониба ва бисёрҷониба мебошад. Агар пештар гуфтугӯ ва муқолаҳои дипломатӣ аз маҷмӯи истилоҳи калимаҳои пушида ва рамзӣ иборат бошад, пас тамоили мазкур хусусияти баръаксро касб намулдааст.

Дипломатияи бисёрсамта. Хусусиятҳои низоми байналхалқӣ ба болоравии нақши дипломатияи бисёрсамта дар сиёсати ҷаҳонӣ мусоидат намулдаанд. Ин навъи дипломатия аз дипломатияи инъимавии дучониба бо муҳит ва сахнаҳои фаъолият фарқ мекунад. Дар ин сахна созмонҳои байналхалқӣ, конференсҳои байналхалқӣ ва мулоқотҳои дар сатҳи олии (саммит) амал менамоянд.

Агар ба таърихи муносибатҳои байналхалқӣ назар намоем, пас маълум мешавад, ки дипломатияи бисёрсамта ҳамзамон бо низоми иштирокии зухур намулдааст. Дар тӯли мавҷудияти худ он аксаран дар шакли мулоқот (форум), ки бо танзими баъдиҷангӣ алоқаманд аст, таҷассум ёфтааст.

Давраи дигари дипломатияи бисёрсамта ба замони ҷанги сард рост меояд. Ҷанги сард ва рақобати кудратҳо ба афзоиши таъсири созмонҳои байналхалқӣ мусоидат намуд. Мувоҳидаи Варшава, НАТО ва ғайра намунаи рушди дипломатияи бисёрсамта дар ин давра мебошад. Дар замони муосир ҷаҳонишавӣ вобастагии иштирокчиёни муносибатҳои байналхалқиро афзун намулда, ҷалби бештари акторҳо ба масоили глобалӣ тақозо менамояд. Падидаи мазкур намунаи ташаккули ин навъи дипломатия дар замони муосир мебошад. Бо таҳлили равандҳои сиёсӣ ва хусусиятҳои дипломатия дар замони муосир байни дипломатияи ағъанавӣ ва бисёрсамта яқинд фарқро пайдо намулдан мумкин аст:

1. Пояи доимӣ ва иттилоотӣ. Дар дипломатияи маъмулӣ сифре, ки кишварро дар хориҷа муаррифӣ мекунад, бояд миллионҳо миллион хариду давлатро дарк намояд.

2. Мулоқотҳои мунтазам бо иштироки шумораи зиёди одамон.

Аз ин рӯ имкони ниғаҳдошти равообити қорӣ новобаста аз иқтисоди сиёсӣ, иқтисодӣ ва фарҳангӣ дар мулоқотҳои бисёрҷониба ҷанбаи асосии дипломатияи бисёрсамта мебошад. Бешубҳа хусусияти асосии дипломатияи муосир мулоқот дар сатҳи олии гаштааст. Агар пештар саммит (мулоқоти сарони давлатҳо) на ҳамчун қоида, балки истисно ба назар мерасид, ҳоло бошад ин навъи мулоқот омилҳои асосии ҳаёти дипломатӣ гаштааст. Бо зуҳури саммити муқолаҳои шахсӣ, муназаам ва мустақим байни роҳбарони кишварҳо таваҷҷути боздидҳо, иштирок дар музокиротҳои бисёрҷониба, таъдуди мулоқотиба, гуфтугӯи телефонӣ, ирсоти фиристодагони махсус бунёд гардид.

Омил ва сабаби ҷунин мулоқотҳо (маросими дафни ҳодимони барҷастаи сиёсӣ, ҳаводиси дохилии кишвар, ки бевосита ба кишвари дигар тааллуқ доранд, комиссияҳои муштаракӣ иқтисодӣ ва ғайра) гуногунанд. Дипломатияи шахсӣ (персоналӣ) ва дипломатияи сатҳӣ

олӣ ба усули нав ва муассири дипломатия табдил ёфт. Ҳамзамон ин навъи дипломатия ҳамчун қисмати таркибии равобити иттифоқчиё (воҳӯрии сарварони аъзои ИДМ, НАТО ва ғ.) зуҳур менамояд.

Се намууди саммитҳо мавҷуданд: 1) муназзам, 2) ad hoc summits — чун қоида як ду мулоқот (баъзан якчанд) 3) мулоқот дар сатҳи олӣ баҳри табодули афкор. Ин навъи мулоқот ба мақсади ошкорсозии мақсад (ният) - и ҷонибҳо, гирифтани маълумот ва баъзан густариши музокирот дар сатҳи паст баргузор мегардад. Аксаран чунин мулоқотҳо ба гуфтушуниди дучониба (бизан махфӣ) табдил меёбанд.

Маҷмӯан саммитҳо ахлофи муайянеро пайгирӣ менамоянд: а) густариши равобити дӯстона, б) ошкорсозии мақсади ҷонибҳо, в) гирифтани маълумоти навин, г) ҳалли масоили дипломатӣ ва консулӣ, д) огози музокирот.

Бойси таъкид аст, ки мулоқотҳои муназзам ҷанбаҳои мусбӣ ва манфиро доро мебошанд. Аввалан ҷанбаҳои мусбӣ онро баррасӣ менамоем:

1. Ин навъи мулоқотҳо баҳри зуҳури олати омодагии пешакӣ ба мақсади Ҳимояи бехтари мавқеи худ, муътамадсозии ҳамсӯхбӣ, наафтодан ба ҳолатҳои душвору нобоб мусондат менамояд.

2. Мулоқотҳои муназзам имкони гирифтани ахбори заруриро фароҳам меоранд.

3. Ин навъи мулоқотҳо ҳалли лонхаи масоили муҳимро (хусусан агар онҳо ба якҷанд вазорату идораҳо дахл дошта бошанд) суръат мебахшанд. Зарурати пурсиши вазорат ва дастгоҳи бюрократӣ дар ин маврид аз ҷониби сарони кишварҳо истисно мешавад.

4. Сарварон метавонанд масоили мушқилро зудтар ҳал намоянд ва ё ба созиш рӯ биёранд. Иштирокчиёни дигар барои ин амалашон сарваронро танқид ва ё алайҳи қарораи онҳо эътироз қарда наметавонанд.

Дар баробари авомили фавқуззир мулоқотҳо дар сатҳи олӣ ҷанбаҳои манфӣ низ доранд:

1. Музокиротӣ ҷиддӣ одатан мубоҳисаҳои пуршиддат мебошад. Ҳар як иштирокчӣ чунин меҳисобад, ки аз мавқеи пешакӣ таҳияшуда қафо гаштан дуруст набуда, қавли кишвари ӯ асосӣ мебошад.

2. Зарур аст, ки оид ба иштирокчиёни музокирот, хислату хусусияти шахсӣ ва миллии онҳо пешакӣ маълумот ба даст овард. Чунки ҳолатҳое ба назар менрасанд, ки вобаста ба хусусияти душвори шахсии баъзеи иштирокчиёни мувофиқа ба даст намеояд.

3. Ҳангоми таҷзияи воқеии ҳокимият сарвари кишварро баъдан, то муносибати муҳолифинро ба назар гирад. Баръакс дар мувоҳарҳое, ки роҳбарони барҷаста доранд ва ё идораи ҳокимияти иқтисодӣ роиҷ аст, сарваронашон дар музокирот афзалият меёранд. Ҳамзамон роҳбар, ки навақас дар интиҳобот пируз меояд, нисбат ба сарвар, ки ӯро ба наздики интиҳобот интизор меояд, мулоқот боваринок эҳсос менамояд.

4. Дар ҳоле, ки роҳбар оид ба қабули пешниҳодоти хеш шубҳа дорад, ӯро зарур аст, то иттифоқчиёнеро, ки метавонанд дар ин ва ё ин сатҳ ӯро дастгирӣ созанд, ҷустуҷӯ намояд. Дар ҳама анвои музокирот сирри муваффақият омодагии хуб ба ҳисоб меравад. Дар ин маврид Г. Киссинҷер гуфта буд, ки мулоқотҳои нисбатан муваффақ вақте доир мешаванд, ки асноди баимзорасида ва ё асноди муштарақ пешакӣ муҳокима гашта бошанд.

Дипломатияи бисёрсамта бо ошқоро будани фаъолияти оғомонҳои байналхалқӣ ва актормҳои дигари муносибатҳои байналхалқӣ фарқ менамояд. Шақли махсуси он мулоқот дар сатҳи олӣ (зиёда аз 2 кишвар) мебошад.

Дипломатони муосир ҷӣ дар сатҳи дучониба ва ҷӣ бисёрҷониба бовд малакаи қор ба намоёндогони ВАО-ро дошта бошанд. Шартҳои фаъолияти муваффақонаи дипломатияи бисёрсамта маҳорати музокирот ба намоёндогони кишварҳои хориҷӣ ба забони худӣ онҳо мебошад. Имрӯз СММ панш забони расмӣ коргузори дорад. дипломатоне, ки ду - ва зиёда забонро медонанд, аз қамқорони «якжазбона»-и хеш муваффақтаранд. Бо назардошти умқи равобити иштирокчиёни муносибатҳои байналхалқӣ аҳамияти дипломатияи бисёрсамта боло рафта, кишварҳои муқтақил иштирокчиёни асосии сиёсати байналхалқӣ боқӣ мемонанд.

Ҷалби қоршиносон ба ҳалли масоили байналхалқӣ. Ҳамзамон бо мураккаб гаштани масъалаҳои аз ҷониби қормандони дипломатӣ баррасишаванда масъалаи ҷалби олимони ва мутахассисон ба ҳалли онҳо пеш омад. Дар ин самт таҳлили ҷиддӣ бо ҳузури созмонҳои махсуси байналхалқӣ намуна гардид. Қоршиносон меболяд олимони машҳур бошанд. Ҳадафи экспертизаи макур — таҳлил ва қоркарди асосҳои иловагии сиёсати хориҷӣ, усули дипломатӣ ва ташаббусҳои нав мебошад. Унсори асосии чунин ташаббусҳо хусусияти ғайримукаррарӣ ва ҷасорати сиёӣ мебошад.

Бо назардошти он ки дипломатияи муосир ба ҳалли масоили иқтисодӣ ва фарҳанги соҳибқорӣ (бизнес) равона гардидааст, роҳбарият бештар ба таширфоти доираи соҳибқорӣ тавачҷуҳ зоҳир

мебошад. Дар ҷаҳорҷубаи иттиҳодия ва созмонҳои мазкур масоили ҳамкории бисёрҷонибаи байналхалқӣ ва густариши ҷаҳониро ҳамаҷониба иқтисодӣ, сармоягузорӣ, ҳифзи муҳити зист, тағйирёбии иқлим, мубориза алайҳи ҷинояткории байналхалқӣ ва терроризм ҳалли хешро ёфта истодаанд.

Зухри таҳдидҳои муосир. Тағйиротҳои бунёдии вазъи байналхалқӣ, ки охири солҳои 80-ум ва ибтидои 90-уми асри XX ба амал омаданд, бо зухри масоили муосир ҳамроҳанг буданд. Тағйироти иттилоотӣ ва зухри интернет ба раванди ҷаҳонишавӣ дар ҳама соҳаҳои ҳаёти байналхалқӣ суръат бахшид. Сарҳадҳои байнидавлатӣ минбаъд монеаи ҳаракати бузурги сармоя шуда наметавонад. Ширкатҳои фаромиллӣ нуфузи бесобиқаро аз ҷумла дар соҳаи сиёсӣ соҳиб шуданд, афзоиши сармоягузориҳои хориҷӣ, ки ҳам ба кишварҳои тараққиқардаи саноатӣ ва ҳам ба давлатҳои нутараққӣ (рӯ ба инкишоф) равона мегардиданд, вусъати беандоза насб намуд. Ҳамзамон теъдод ва нуфузи созмонҳои ғайридавлатӣ, ки фавқолиятӣ худро дар ҳама соҳаҳои ҳаёт паҳн намуда буданд, афзоиш ёфта, равандҳои ҳамгироӣ кувват гирифта, равобити байни инсонҳо густариш ёфт. Вале ин тағйиротҳои глобалӣ барои зухри тамоюлоти манфӣ низ мусоидат намуданд.

Дар баробари равандҳои ғавқуззикр тезтундншавии масоили пешин ва таҳдидҳои наवे зухур намуданд, ки баҳри ояндаи инсоният ҳеле хатарнок буданд. Терроризми байналхалқӣ, афзоиши босуръати микёс ва ҷаҳорҷубаҳои ҷуғрофӣ он, болоравии ҷинояткории байналхалқӣ, аз ҷумла гардиши ғайриқонунии маводи муҳаддир, қочоқи аслиҳа ва маводи радиосақтивӣ, фуруши одамон ва амоси инро метавон ба зухуроти нави номатлуб дар замони муосир ворид намуд.

Гармшавии иқлим, тезтундншавии масоили экологӣ ва вайроншавии (деградация) умумии муҳити зист аз аъзоёни ҷомеаи байналхалқӣ ҳалли дастаҷамъонаи масоили бавуқӯъомадаро тақозо менамояд. Зарурати муттаҳид намудани талоши кишварҳо ба зухуроти нави номатлуб ҷои шубҳа надорад. Аз ин рӯ кишварҳо ба бунёди сохторҳои муассире даст заданд, ки тавонад дар баробари ҳатари таҳдидҳои навин муқобилият намояд. Яке аз сохторҳои муваффақонаи байналхалқӣ дар самти мубориза алайҳи терроризми байналхалқӣ Сохтори минтақавии зиддитеррористии (СМЗТ) Созмони ҳамкории Шанхай (СХШ) мебошад, ки соли 2002 бунёд гардида, дар ҷаҳорҷубаи он Қазоқистон, Қирғизистон, Русия, Тоҷикистон, Ўзбекистон ва Чин масоили ваҳдати талоши аъзоён, ҳамроҳангии амал ва пешгирин терроризми байналхалқӣ,

менамояд. Формулаи асосии муваффақияти иқтисодиёро касбият ва поксирити муайян менамоянд.

Фарҳанги соҳибқорӣ баҳри ҷалби мизочон равона гаштааст. Донишони ташрифоти дипломатӣ қисмати муҳими фарҳанги соҳибқорӣ мебошад. Ҳамзамон дар муносибат байни яқини намоёндогони соҳибқорӣ аз меъёрҳои шахсии ташрифот, ки аз ташрифоти дунявӣ нисбатан фарқ доранд, истифода менамоянд. Вале муомилан неқ дар соҳибқорӣ аҳамияти зиёд дорад. Бо шарикони озмуда, ки тӯли солҳо касбият ва садоқаташонро небот намудаанд, бозғимодона муносибат намуда, бештар созиш мекунанд.

Тамоюлоти навин дар фавқолиятӣ дипломатӣ. Тон даҳсолаҳои ахир ҷаҳонро тағйиротҳои бунёдӣ фаро гирифт, ки аз ҷумла ба маҷмӯи ҳамкорииҳои мутақобила байни кишварҳо, фавқолиятӣ дипломатӣ ва умуман ба қори ҳадамоти дипломатӣ таъсири амиқ расонд. Дипломатия нисбатан гуногунваҷҳ ва бисёрсамта гардида, ҳоло он соҳаҳои фароҳи ҳаёти байналхалқиро фаро мегирад. Ҳамзамон равобити кишварҳо фавқолиятӣ гуногунранг гардиданд. Муносибатҳои анъанавии дипломатӣ байни кишварҳои мустакил бо алоқаҳои дар самти созмонҳои ғайридавлатӣ, иттиҳодиҳои мухталифи ғайрирасмӣ, сохторҳои ҷамъиятӣ ва табодули гуманитарӣ пурра гаштанд. Зиёда аз он тамоюли афзоиши нақш ва аҳамияти дипломатияи бисёрсамта ва густариши соҳаҳои ҳамкории дар ин самт пурра возеҳ гардиданд. Маркази ин нави дипломатия то ҳол яке аз сохторҳои нисбатан универсалии байналхалқӣ – СММ ва Шӯрои Амнияти он боқӣ мондаанд. Ҳоло вазифаи асосӣ талоши муттаҳид намудани амали кишварҳо баҳри бартараф намудани оқибатҳои бӯхрони низоми иқтисод ва молия ба шумор меравад, ки соли 2008 ба вуқӯъ пайваст. Вобаста ба ин мафҳуми «дипломатияи шабакавӣ», ки ҳамкории фавқолиятӣ «ҳамаро бо ҳама» дар назар дошта, ба мақсади ҳалли масоили глобалӣ роҳандозӣ шуда буд, пайдо гардид. Айни замон аксари кишварҳо аз ҷумла иттифоқиёни наздики ИМА, изҳор менамоянд, ки давран ҳокимияти бесобиқаи Амрико дар ҷаҳон ба поён расида, муттаҳиддин аз идораи он очиз мондаанд. Ин амр аз густариши бисёрҷумбаи дипломатияи бисёрсамта шаҳодат медиҳад.

Дар шароити ҷаҳонишавӣ ва густариши ҳамкорииҳои байналхалқӣ ба саҳна дахл иттиҳодия ва созмонҳои байналхалқӣ, минтақавӣ ва маҳаллӣ ворид шуданд, ки ба ҳалли масоили мухталифи умумиҷаҳонӣ дар соҳаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, ҳарбӣ-стратегӣ, инсондӯстӣ, фарҳангӣ, экологӣ ва ғайра машғул

пешгирин вайронсозии мухити зист, сухтори ҷангал ва ғайра ғайрат меварзанд.

Савол ва ҷавобҳои:

1. Хусусияти дипломатияи муосир дар чӣ зоҳир мешавад?
2. Нақши омилҳои иқтисодӣ дар дипломатия чӣ гуна арзёбӣ мегардад?
3. Ҷанбаҳои асосии дипломатияи бисёрсамтaro баён намоед.
4. Ҷанбаҳои мусбӣи мулоқотҳои муназамро шарҳ диҳед.
5. Ҷалби қоршиносон ба ҳалли масоили байналхалқӣ.
6. Қадом таъсири таърихи нав дар фаъолияти дипломатӣ дида мешавад?
7. Таҳдидҳои муосир ва роҳҳои мубориза бо он.

Китобнома:

1. Захарова Л.М., Коновалова А.А. Основы дипломатической и консульской службы. Минск, 2001.
2. Современные международные отношения. Учебник / Под ред. А.В. Торкунова. — М.: 1999.
3. Попов В.И. Современная дипломатия. Теория и практика. М., 2006.
4. Самойленко В.В. Дипломатическая служба. М., 2010.

бунёдгариҳои исломӣ, сепаратизм ва фаъолияти созмонҳои экстремистиро баррасӣ менамоянд.

Ҳарчанд надидаҳои террористӣ аз охири асри XX ба мушоҳида мерасанд, вале ҳатари он бевосита баъди амалҳои террористӣ ба Амрико дар таърихи 11 сентябри соли 2001 барои инсоният воқеа гардид. Баъд тариқиҳо дар ИМА, амалҳои террористӣ дар Русия, Испания, Британияи Кабир, Фаронса, Хиндустон ва дигар кишварҳо сурат гирифтанд. Амалан возеҳ гардида, ки миқдори таҳдиди терроризм ҳақиқатан ҳам умумиҷаҳонӣ буда, алайҳи он танҳо дар натиҷаи муттаҳид намудани қувва ва талоши ҷомеаи ҷаҳонӣ мубориза бурдан мумкин небавад.

Ҳамзамон дар ҷаҳонҷӯбаи СММ низ қарор доимӣ дар самти пешгирии терроризми байналхалқӣ таъбиқ мегардад. Бо қарори созмон номгуӣ расмӣи созмонҳо, ки бо фаъолияти террористӣ алоқамандӣ доранд, таъия шудааст. Байни аъзоёни созмон таъдуди ахбор оид ба масоили терроризми байналхалқӣ сурат мегирад. Ғайр аз масъалаи мазкур масоили дигаре низ мавҷуданд, ки хотири ҷомеаи ҷаҳониро мушавваш сохтааст. Гардиши ғайриқонунии маводҳои муҳаддир ва психотропӣ, фуруши одамон хусусан занону кӯдакон, қонуни сохтани маблағи бо роҳи ҷиноӣ бадастомада, аз қабилҳои онҳоянд. Пеш аз он ки мақомоти хифзи ҳукуки кишварҳо ба ҳамкории амалӣ дар сатҳи касбӣ пардозанд, дипломатонро мебарояд қори ҷидди пешакиро амалӣ намоянд. Онҳоро лозим аст, то фазаи эътимод ва ҳусни тафохумро, ки баҳри дарки умумияти мановеъ дар пешгирии ҷиноятқории муташаккил зарур аст, ба вуҷуд оваранд. Дар сурати мавҷуд набудани ҷуни қори пешакии дипломатон ба мақомоти махсуси миллӣ даст кашидан аз усулҳои қўҳна ва истиқрори равоибити мустақим дар ин соҳаҳои нозук ҳеле душвор небавад.

Яке аз самтҳои афзалиятноки ҳамкории байналхалқӣ, ки пайвастшавии қормандони дипломатиро дар ҳалли масоили баъвҷудомеда тақозо менамояд, бо зуҳури бемориҳои нави ҳатарнок алоқаманд небавад, ки ба таъмири инсоният таҳдид менамояд. Ин ҷо, пеш аз ҳама, таъкиди бемории аломати норасоии масунияти бадан (СПИД), зуқоми парранда, зуҳури вирусҳои нави марговар, аз қабилҳои зуқоми ҳук ва дигар бемориҳои сироятӣ, амри зарурист.

Имрӯз аксари ҳадамоти дипломатии кишварҳо дар бароҳандозии ҳамкории байналхалқӣ дар соҳаҳои мазкур, ҷустуҷу ва наҷоти одамон ҳангоми офатҳои табиӣ, мубориза бо роҳзанҳо,

ХУЛОСА

Таърихи дипломатияи тоҷик ба умқи таърих расида, ҳанӯз дар даврони кӯҳан аз мулкҳои тоҷикиниш ба агроф ва акрофи Маширику Мағриб фириристодагонӣ аҷдодони мо паёмҳои салотини худро бурда, аҳдномаҳои ҳамзистиву тичорат ақд менамудани. Нахустин санади маҳфузи дипломатӣ, ки то ба имрӯз расидааст, аҳдномаи шоҳи Шумер-Шулга ва шоҳи Илом Варахса мебошад, ки соли 2076 то мелод ақд шудааст. Дар асоси ва осори Эрони бостон, дар Авесто низ Худои Митра кафили созишу осоиши байни халқову кавмҳо шинохта шудааст. Фаъолияти дипломатӣ самти муҳими сиёсати давлати Ҳахоманишиҳо, Ашкониён, Кушониён, Ҳайтолиён, Сосониён, Сомониён маҳсуб мегардид. Муҳимтарин санаде, ки аз таърихи кӯҳани дипломатияи тоҷик гувоҳи медиҳад, тасвири нигораҳои Афросиёби Самарқанд аст, ки дар он маросими пазириши сафорати кишвари хориҷ аз ҷониби ҳокими Суғд ҳаққонӣ шудааст.

Он андешаҳо қобили таъкид аст, ки маросим ва ташрифоти дипломатие, ки дар Аврупо роиҷ аст аз Рими Қадим ва Византия гирифта шудааст. Қисме донишмандон андеша доранд: «одоб ва русуме, ки дар Аврупо барои фиристводан ва пазирифтани сафирон муроҷот мешавад, ғолибан аз русум ва рӯзгори императории Рим иқтибос шуда, дар навбати худ аз русуми маъмулии императории Рим дар асл иқтибос аз ойини сафорати мутадовул дар Эрони қадим будааст».

Дар аҳди Сомониён «Девони амид-ул-мулк ғ.расоил ва иншо» маъмултарин ва фаёлтарин дастгоҳи давлатӣ маҳсуб мегардид.

Ҳоча Низомулмулк (а.х.I) ба «тартиби кори сафирон» асари маҳсусе ба унвони «Сиёсатнома» таълиф намуда, фасли XXI китоби худро «Андар маънии ахволи расулон ва тартиби кори эшон» номгузорӣ кардааст, ки дар тақмили назария ва амалия дипломатияи даврони асрҳои миёна нақши муҳим бозидааст.

Назария ва амалияи дипломатия чун василаи пешбурди сиёсати хориҷии мамлакат дар асарҳои олимон ва мутафаккирони шарҳ «Таърихи Табарӣ»-и Балъамӣ, «Таърихи Бухоро»-и Наршахӣ, «Таърихи Яминӣ», «Таърихи Гардезӣ», «Равзат-ус-сафо»-и, Мирхонд, «Дастуру-ул-мулк»-и Ҳоча Самандари Тирмизӣ, «Одоб-ул-ҳарб»-и Муборакшоҳ, Саидҷамолидини Афғонӣ, Аҳмади Дониш ва ғайра возеҳ инъикос ёфтаанд.

Шаклгирии равобети байналмилалӣ Тоҷикистон дар даврони нав аз Инқилоби Октябр ва таъсири Давлати Шӯравӣ сарчашма

сафари, бо сиёсати хориҷии он тавҷам сурат мегирифт. Давлати Шӯравӣ сиёсати ягонаи хориҷиро пеш мебурд, ки ифодакунандаи асосиятҳои тамоми халқҳои ғтаифоқӣ буд.

Бо дарёфти истиқлолияти давлатӣ 9 сентябри соли 1991 хислат, асоси на муқтавои дипломатияи тоҷик куллан тағир ёфт.

Дипломатия чун василаи пешбурди сиёсати хориҷии Тоҷикистони соҳибистиқлол барои дастёб ба ҳадафҳои олии давлат хидмат менамояд. Дар даврони истиқлолият сохторҳои нави дипломатӣ бунёд ёфта, кадрҳои миллии дипломатӣ ба воя расида, дар пешбурди сиёсати хориҷии кишвар нақши муассир мебозанд.

Имрӯз, Ҷумҳурии Тоҷикистонро беш аз 192 давлатӣ дунё ба расмӣ шинохтаанд. Дар 29 кишвар сафоратхона ва нахонадагҳои Тоҷикистон фаъолият менамоянд.

Истиқлолияти давлатӣ заминаи сиёӣ ва ҳукукиро барои шомил шудан ба созмонҳои бонуфузи байналмилалӣ фароҳам сохт. Ҷумҳурии Тоҷикистон ширкати худро дар созмонҳои байналмилалӣ ба хотири эҷоди шароити мусоид баҳри рушди тақдими минбаъдаи истиқлолият, хифзи тамомияти арзӣ, рушди иқтисодӣ ва сиёсии кишвар ва иштирок дар равандҳои умумиҷаҳонӣ ба роҳ меандозад. Имрӯз Ҷумҳурии Тоҷикистон аъзон беш аз 58 созмони байналмилалӣ мебошад.

Ҳамкории судманд бо созмонҳои бонуфузи байналмилалӣ – СММ, САҲА, Созмони конфронси исломи, Созмони ҳамкории Шанхай ва ғ. дар сиёсати хориҷии Тоҷикистон мавқеи муҳимро ишғол менамоянд. Сиёсати хориҷии «дарҳои кушод», ки соли 2003 тълон гардид имкон дод, ки Тоҷикистон мавқеи худро дар ҷаҳони муосир дарёбад, онро мустаҳкам созад ва имкониятҳои ғании байналмилалиро барои ҳалли масъалаҳои дохилӣ равона намояд. Ғайба ва татбиқи стратегияи ҳамҷониба асоснок ва санҷидашудаи байналмилалӣ бо назардошти ҳадафҳо ва манфиатҳои олии Ватан дар айни замон ҳамроҳанг сохтану омезиши онҳо бо ниятҳои манфиатҳои глобалӣ боиси ташаккул ва тақдими Тоҷикистони соҳибистиқлол ба узви фаъол ва соҳибэҳтироми ҷомеаи ҷаҳонӣ гардид.

Бо қарори Ҳукумати
Ҷумҳурии Тоҷикистон
«28» декабри соли 2000
№ 593 тасдиқ шудааст.

НИЗОМНОМАИ
ВАЗОРАТИ ҚОРҲОИ ХОРИҶИИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

1. Муқаррароти умумӣ

1. Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд - Вазорат) мақоми марказии ҳокимияти иҷроия буда, идоракунии давлатиро дар соҳаи муносибатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ амалӣ менамояд.

2. Вазорат дар фаъолияти худ Конститусияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон, қонунҳои конституционӣ ва қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, фармонҳои амрҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, қарорҳои ва фармонҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Консепсияи сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Низоминоман мазкур ва ҳамагунин санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ эътирофнамудан Ҷумҳурии Тоҷикистонро маъруфи роҳбарӣ қарор медиҳад.

3. Ба низоми Вазорат намоёндагҳои дипломатӣ ва муассисаҳои консулгарии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давлатҳои хориҷӣ, намоёндагҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди ташкилотҳои байналмилалӣ (байнидавлатӣ, байниҳукуматӣ ва минтақавӣ) (минбаъд - муассисаҳои хориҷӣ), мақомоти минтақавӣ - намоёндагҳои Вазорат дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон, дохил мешаванд.

4. Вазорат фаъолияти худро дар ҳамкорӣ бо мақомоти дигари марказии ҳокимияти иҷроия, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, шахсони ҳуқуқӣ сарфи назар аз шакли ташкиливу ҳуқуқӣ анҷом медиҳад.

II. Ваколатҳо

5. Вазорат дар соҳаи муқарраргардидаи фаъолият ваколатҳои зайро анҷом медиҳад:

- таҳияи стратегияи умумии сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва пешкаш намудани пешниҳодҳои мувофиқ ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- амалӣ намудани самти сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, мусоидат баҳри баланд гардидани нуфузу обрӯи байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- назорат ва ҳамоҳанг намудани фаъолияти байналмилалӣ дигар мақомоти ҳокимияти иҷроияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мақсади таъмини самти ағонаи сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар муносибат бо давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ;

- ҳамкорӣ дар ҳамоҳанг намудани фаъолияти мақомоти иҷроия бо мақомоти қонунгузор ва судӣ ба мақсади риоя намудани принсипи ағонагӣ

сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва таъмини иҷрои уҳдадорихои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолати иштироки ин мақомот ва шахсони мисибдори онҳо дар фаъолияти байналмилалӣ;

- бо роҳҳои дипломатӣ таъмин намудани ҳимояи истиқлолият, амният, таъминоти аъзойи, даҳлатнопазирии сарҳад, манфиатҳои иқтисодиву дигари Ҷумҳурии Тоҷикистон дар муносибат бо давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ;

- ҳимояи ҳуқуқ ва манфиатҳои шаҳрвандон ва шахсони ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар хориҷи кишвар;

- таъмин намудани муносибатҳои дипломатӣ ва консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои хориҷӣ ва робитаҳо бо ташкилотҳои байналмилалӣ ва минтақавӣ;

- роҳбарӣ намудани фаъолияти намоёндагҳои дипломатӣ ва консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар хориҷи кишвар ва намоёндагҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди ташкилотҳои байналмилалӣ ва минтақавӣ;

- назорати рафти иҷрои шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- амалӣ намудани тadbирҳои ҷиҳати риояи қонунҳо ва дигар санадҳои меъриии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба муносибатҳои байналмилалӣ;

- қамқабаст ва таҳияи пешниҳодҳои ҷиҳати тақмили қонунгузорӣ дар соҳаи муносибатҳои байналмилалӣ;

- баррасии масъалаҳои оид ба вазъи ҳуқуқии шаҳрвандони хориҷӣ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- роҳнамоии мақомоти марказии матбуот, радио ва телевизион, қонунгардонии фаъолияти воситаҳои ахбори умумӣ давлатҳои хориҷӣ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон, баргузор нагулдани нишаҳои матбуотӣ ва амалӣ гардонидани дигар тadbирҳои бо намоёндагони воситаҳои ахбори хориҷӣ ба мақсади огоҳ намудани онҳо оид ба масъалаҳои сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

- мутобиқат ба рӯшди робитаҳо ва муносибат бо ҳамватаноне, ки дар хориҷи кишвар иқомат доранд.

6. Вазорат мутобиқи вазифаҳои ба зиммааш ғузушпаишуда, ваколатҳои зеринро ба амал мебарорад:

- Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар муносибат бо давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ намоёндагӣ мекунанд;

- барои баланд гардидани сатҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба сифати аъзои ҷомеаи байналмилалӣ дар ҳалли масъалаҳои глобалӣ ва минтақавӣ мусоидат менамояд;

- стратегияи сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистонро амалӣ мегардонад;

- бо тартиби муқарраргардида ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон роҳе ба масъалаҳои робитаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ дар асоси таҳлили ахбороти вобаста ба маҷмӯи муносибатҳои дучониба ва бисёрҷониба ва масъалаҳои байналмилалӣ пешниҳодҳои оғозӣ ва манзур менамояд.

- лоиҳаҳои шартномаҳои байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистонро таҳин менамояд, оид ба бастан, иҷро намудан, қатъ намудан ва боздоштани амали шартномаҳо тақлифҳо омода намуда, ба татбиқи муқарраргардида ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод менамояд;

- бо давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ ва минтақавӣ гуфтугушунидҳо анҷом медиҳад;

- ҷиҳати иҷрои шартномаҳои байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон назорати умумӣ бурда, дар тайёр намудани тағлифҳо оид ба мувофиқ намудани қонунозории Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ухдадорҳои байналмилалӣ иштирок менамояд;

- дар таҳияи сиёсат ва ҷорабинҳои мушаххас оид ба таъмини ҳуқуқ ва озодиҳои шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, мудфия ва амният, ҳамчунин густаршии робитаҳои иқтисодӣ-тиҷоратӣ ва молиявӣ, илмӣ-техникӣ, фарҳангӣ ва дигар шаклҳои алоқаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ ва минтақавӣ иштирок менамояд;

- иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар фаъолияти Созмони Милалӣ Муттаҳид, Созмони Амният ва Ҳамкорӣ дар Европа, Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил ва дигар ташкилотҳои байналмилалӣ ва минтақавӣ, конференсияҳо, форумҳо таъмин намуда, ба банд бардоштани нақши Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳамчун узви ҷомеаи ҷаҳонӣ, дар ҳалли масъалаҳои ҷаҳонӣ ва минтақавӣ таъмин менамояд;

- барои фаъолияти дастгоҳи марказӣ, муассисаҳои дар хориҷабударо, мақомоти минтақавӣ - намоёндагҳои Вазорат дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон, ташкилотҳои тобеи Вазорат, шароити зарурӣ фароҳам меорад;

- бо татбиқи муқарраргардида ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаҳои ташкилӣ, молиявӣ ва дигар масъалаҳое, ки ба фаъолияти он алоқаманд аст, пешниҳодҳо ирсол менамояд;

- ба мақомоти дахлдори ҳокимияти иҷроӣ барои паҳн намудани ахбороти расмӣ оид ба масъалаҳои самти сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо назардошти наشري санаҳои боздиди роҳбарони давлат ба хориҷи кишвар ва роҳбарони давлатҳои хориҷӣ ташкилотҳои байналмилалӣ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳамчунин дар ҳусуси инъикоси ҷараёни боздидҳо розигӣ медиҳад;

- таъминоти ҳуқуқӣ ва ҳамоҳангсозии фаъолияти востҳои ахбори умумӣ давлатҳои хориҷиро дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ менамояд;

- барои паҳн намудани ахборот дар хориҷи кишвар оид ба сиёсати хориҷӣ ва дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳаёти иқтисодӣ - иқтисодӣ, фарҳангӣ ва маънавияи кишвар мусоидат менамояд;

- дар таъмини маросими ташифотӣ ҳангоми мубодилаи байни- давлатӣ дар сатҳи олии ва банд иштирок мекунад, ҳамчунин аз болои иҷрои имтиёз ва масуниятҳои дипломатӣ ва консулӣ назорат мебазад;

- ба амалӣ намудани робитаҳои байнпарламентӣ ва дигар робитаҳои хориҷии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат менамояд;

- ташкилотҳои дар хориҷабударо оид ба масъалаи сиёсати хориҷӣ ва дохилии оғох месозад;

- фаъолияти низомӣ ягонаи давлатии сабт ва бахисобгирӣи шартномаҳои байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистонро таъмин менамояд;

- инҳоҷдорӣи дохилии нусаҳои асли (нусаҳои тасдиқшуда, тарҷуманӣ) ва шартномаҳои байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон, маводи баитонии сиёсати хориҷӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон, бахисобгирӣи ва истифодаи ҷуҷатҳои дар он мавҷубударо таъмин менамояд;

- дастгоҳи марказӣ, муассисаҳои хориҷӣ, намоёндагҳои Вазорат дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон, ташкилотҳои тобеи Вазоратро бо кадрҳои таъмин намуда, тайёр намудан, тақсил додан ва банд бардоштани дараҷаи нақшос ва савияи кадрҳои хизмати дипломатиро ташкил менамояд;

- дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ва хориҷи кишвар фаъолияти консулӣро ташкил менамояд, бо татбиқи муқарраргардида хизматрасонии консулӣ, ахборотӣ-машваратӣ ва дигар намуди хизматрасонии хориҷи анҷом медиҳад;

- дар асоси меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣи ҳимояи ҳуқуқ ва манфиатҳои шаҳрвандонро, ки берун аз марзи Ҷумҳурии Тоҷикистон зиндагӣ менамояд, таъмин менамояд;

- бо татбиқи муқарраргардида ҳуҷҷатҳои шиносномавӣ-равондидро ба расмӣи меҳарорад;

- бо татбиқи муқарраргардида имзоҳои шаҳсонӣ мансабдори Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар ҳуҷҷатҳое, ки барои фиришодан ба хориҷи кишвар муайян шудаанд, тасдиқ менамояд ва таъйид намудани ҳуҷҷатҳои хориҷиро ба амал мебарорад;

- алоқаи қосидӣ - дипломатиро бо истифодаи востҳои оид ба хифзи почтаи дипломатӣ ҳангоми ҳамлу нақли он таъмин менамояд;

- дар доираи салохияти худ дар баррасии масъалаҳои шаҳрвандӣ иштирок менамояд;

- бо мақсади иҷрои ухдадорҳои байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба фаъолияти намоёндагҳои дипломатӣ ва консулгари давлатҳои хориҷӣ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат менамояд;

- бо мақомоти ҳокимияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти худидоракунӣи маҳалӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ҳамкорӣ менамояд;

- аз рафти риояи Ташифоти давлатӣ аз ҷониби мақомоти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳангоми гузаронидани ҷараёнҳои дохилидавлатӣ ва байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон назорат мебарад;

- дар қори комиссияи байнихукуматаӣ, ки ба ухдаи он ҳалли масъалаҳои салохияти Вазорат дахлдор вогузор шудааст, иштирок менамояд;

- дар доираи салохияти худ бо мувофиқаи мақомоти дахлдори ҳокимияти иҷроӣ оид ба таъмини амният ва ҳимояи муассисаҳои хориҷӣ, кормандон ва аъзои оилаи онҳо ҷораҳо меандешад;

- дар ҳолатҳои фавқуллодда дар кишвари иқомат бо татбиқи муқарраргардида бо мувофиқаи мақомоти ҳокимияти иҷроӣ оид ба ҳисман ё қомилан берун овардани муассисаҳои хориҷӣ, кормандони он, мутахассисон ва дигар шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон тадбирҳо меандешад;

- дар доираи салоҳияти худ дастурамалҳо ва қоидаҳои оид ба маҷмӯи масъалаҳои муносибатҳои хориҷӣ, ки риояи онҳо аз ҷониби тамоми вазорату идораҳо, ташкилотҳо ва шахравондон ҳатмӣ мебошад, қабул менамояд ва ҳамчунин иҷрои онҳоро тафтиш менамояд;

- дар доираи салоҳияти худ амнияти корҳои ғамбарнамӣ ва алоқа, ҳамчунин тартиби махфиро дар Вазорат ва муассисаҳои хориҷӣ ташкил, амалӣ ва таъмин менамояд;

- ба таъмини шароити корӣ, манзилӣ, фарҳангӣ-иҷтимоии кормандони Вазорат мусоидат менамояд;

- мақтубҳо (ариза ва шикоятҳо)-и шахравонро баррасӣ намуда, ҳалли саривақтӣ ва бегарозонаи масъалаҳои дар онҳо зикршуда, ки ба фаъолияти Вазорат марбут мебошанд, назорат мебарад;

- дигар функсияҳоеро, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар намудааст, иҷро менамояд.

7. Вазорат барои таъини вазифаҳои ба зиммаи гузошта, ҳуқуқ дорад:

- ба тартиби муқарраргардида аз мақомоти ҳокимияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти ҳудуддорӣ маҳаллӣ, инчунин аз ташкилотҳо сарфи назар аз шакли ташкилӣ-ҳуқуқӣ ва тобеияти идоравиашон ҳуҷҷатҳо, маълумотномаҳо ва дигар маводди лозимаро барои ҳалли масъалаҳои марбут ба салоҳияти Вазорат, ғирад, - ба тартиби муқарраргардида ба мақомоти мақур ва ташкилотҳо иттилоот пешниҳод намояд;

- муқотибаи дипломатӣ (ҳамчунин ирсол ғамудани меморандумҳо, номаҳои ёддошт ва ғ.)-ро ба сафаратҳо, намоёндагӣҳо ва консулгарҳои хориҷӣ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба ғайри ин, дигар вазорату идораҳо бо риояи муқаррароти ин банд таваассути Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо роҳи мубодилаи номаҳо метавонанд муқотиба намонанд;

- оид ба мувофиқ будани лойҳаҳои шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва меъёрҳои санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ мушоҳида гузаронид;

- ба тартиби муқарраргардида ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати таҳия ғамудани лойҳаи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ доир ба масъалаҳои сиёсати хориҷӣ ва хизмати дипломатӣ пешниҳодҳо ирсол намонд;

- ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи амалҳои мақомоти ҳокимияти давлатӣ ва шахсонӣ мансбдорӣ онҳо, ки боиси риоя нагардидаи принсипи ягонагии сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, иҷро нагардидаи ҳудуддорӣ байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, ё вибори қардани тартиби муқарраршуда нисбат ба нақши роҳбарикунандаи Вазорат дар таъмини самтӣ ягонаи сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон мегарданд, гузориш диҳад;

- дар ҳолате, ки фаъолияти намоёндагони (намоёндагӣҳои) мақомоти ҳокимияти иҷроия, муассисаҳои давлатӣ, ташкилотҳо ва қорҳонаҳо дар хориҷи кишвар ба тартиби муқарраргардида муҳолифат мекунад, ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тақлифҳои мувофиқ пешниҳод намонд;

- ба тартиби муқаррарнамудани қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаҳои оид ба таъин, аз нав ташкил қардан, барҳам додани ташкилотҳои тобеи Вазорат, ба вазифа таъин ва аз вазифа озод намудани роҳбарони онҳоро ҳал намонд;

- маблағҳоеро, ки аз ғамудҳои фаъолияти иҷозатдолашуда бо тартиби муқарраргардида дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ба даст меорад, истифода барад;

- аз дигар вазорату идораҳо ва ташкилотҳо сарфи назар аз шакли ташкилӣ-ҳуқуқӣ ва тобеияти идоравии онҳо, маълумот, ахбор ва маводди нобаста ба ҳалли масъалаҳои марбут ба вақолати Вазоратро талаб намонд;

- дар мувофиқа бо вазорату идораҳои давлатӣ, муассисаҳои илмӣ тадқиқоти Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаҳои марбут ба сиёсати хориҷӣ тадқиқотҳо гузаронад;

- барои маблағгузориҳои рушди заминаи моддӣ-техникии Вазорат ва ҳамчунин барои эҳтиётчи иҷтимоии қорғарони он, бо розигии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба тартиби муқарраргардида воситаҳои ғайрибучетӣ, ки аз расонидани хизматҳои консулӣ ва дигар ғамуд хизматрасониҳо ба даст меоянд, истифода барад.

8. Вазорат дар бораи таъиноти моддӣ ва иҷтимоии қорғарондон бо тартиби муқарраршуда ба сохторҳои давлатӣ пешниҳод манзур менамояд, таъиноти моддӣ-техникии сафаратҳо, намоёндагӣҳо, консулгарҳои дигар мақомотҳои тобеи онро ташкил мекунад, дар бобати амалӣ намудани сохтмони асосӣ ва таъмири биноҳои асосӣ аз ҳисоби маблағҳои бучети Ҷумҳуриявӣ тадбирҳо меандешад. Бо тартиби муқарраргардида озмунҳо мегузаронад ва шартномаҳои давлатиро барои расонидани мол, иҷрои қор ва хизматрасонӣ барои эҳтиётчи Вазорат, инчунин гузаронидани қорҳои илмӣ тадқиқоти барои эҳтиётчи давлатӣ мебаронад.

9. Вақолати иҷтӣёрдори асосӣ ва қабулкунандаи маблағҳои бучети Ҷумҳуриявиро, ки барои нағардори Вазорат ва иҷро намудани вақолатҳои ба Вазорат вогузоршуда пешбинӣ шудаанд, амалӣ мегардонад.

10. Вазорат дар доираи вақолатҳои худ ғифзи маълумотеро, ки сирри давлатиро ташкил медиҳанд, таъмин мекунад.

11. Вазорат дар доираи вақолатҳои худ ҳуқуқ дорад санадҳои меъёрии ҳуқуқиро, ки барои иҷрои вазоратҳо, қумитаҳои давлатӣ, мақомоти идоракунӣ давлатӣ ва дигар шахсонӣ ҳуқуқӣ ва воқеӣ ҳатмӣ мебошанд, қабул кунад.

12. Вазорат ҳуқуқ надорад функсияҳои вазорат ва идораи амволи давлатиро ба истиснои ҳолатҳои, ки ба санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ муқаррар намулдаанд, анҷом диҳад.

Ҳангоми танзими ҳуқуқии фаъолият Вазорат ҳуқуқ надорад функция ва вақолатҳоеро муқаррар намонд, ки қонунҳои конституционӣ ва қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, санадҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои мақомоти марказии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти ҳудуддорӣ нағарданд, инчунин ҳуқуқ надорад нисбат ба тақлифҳои ҳуқуқ ва озодиҳои шахравондон, ҳуқуқӣ ташкилотҳои ғайридавлатии тақлифҳои мувофиқ пешниҳод намонд, ба истиснои тақлифҳои ва ғайритақлифӣ маҳдудият муқаррар намонд, ба истиснои

холодхое, ки имконпазирии чорӣ намудани ҷуғин маҳдудиятҳо дар
Конституцияи (Сарконуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон, конуниҳои
конституционӣ ва конуноҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, санадҳои Президентии
Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, санадҳои
мақомоти марказии ваколатдори ҳокимияти иҷроия, ки тасвиқ асосҳо ва
ҷаҳати иҷрои Конституцияи (Сарконуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон, конуноҳои
конституционӣ ва конуноҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул мегардани
пешбинӣ шудааст.

III. Ташкили фаъолият

13. Вазоратро Вазир мекунад, ки аз ҷониби Президентони Ҷумҳурии Тоҷикистон ба вазиға таъин ва аз вазиға озод карда мешавад. Вазир барои иҷрои вазоифаҳои ба зиммаи Вазорат гузошташуда ва таъини сисаёти давлатӣ дар соҳаи муқарраргардидаи ғатолият масъулияти шахси доирад.

Вазир муовинон, аз ҷумла муовини аввал дэрад, ки онҳо аз ҷониби Хукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо пешниҳоди Вазир ба вазифа тъин ва аз вазифа озод карда мешаванд.

Шумораи муовинонро Ҳукумати Тоҷикистон муайян менамояд.

14. Воҳидҳои сохтори Вазорат аз департаментҳо ва раёсатҳои марзӣ, соҳаҳои ва маъмурий иборат мебошанд. Дар таркиби департаментҳо ва раёсатҳои муस्ताқил мумкин аст шӯъбаҳои ташкил карда шаванд.

15. Вазир:

- ба фаъолияти Вазорат роҳбарӣ намуда, низомномаҳои вохидҳои соҳтории дастгоҳи марказии Вазоратро тасдиқ менамояд, салоҳияти шахсонӣ мансбодори Вазоратро муайян менамояд;

фармонҳо, амрҳо ва дастурамал қабул намуфта, оид ба масъалаҳои фаъолияти дастҳои марказии Вазорат, муассисаҳои хориҷӣ, мақомоти намоёнандагони минтақавии Вазорат дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон супоришҳо медиҳад;

- бо тартнби муқаррар ардида ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи таъин ва озод намулдани сарфрон Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давлати хориҷӣ ва намоёндохон Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди ташкилотҳои байналмилалӣ (байнидавлатӣ, байнихукуматӣ ва минтақавӣ), дар бораи таъин ва ё озод намулдани роҳбарони ҳаёлатҳои давлатӣ ва хукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба гуфтунунилоҳо тақлифҳо пешниҳод менамояд;

- Ҷумҳурии Тоҷикистони ро дар гуфтушунидҳои дучониба ва бисёрҷониба намоёндагӣ намула, бо супориши Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Хукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон шартномаҳои байналмилалиро имзо менамояд.

- эътиборномаҳои тазин ва боздостани Сафирҳо ва Фиристодаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар хориҷи кишвар, тасдиқномаҳои шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон таяъид намуда, вақолатномаҳо барои имзон шартномаҳо ва иштироки намоёнандҳои Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар иҷтисоҳои Ассамблеяи Ғенералии Созмони Мил'али Муттаҳид ва дигар мақомоти Созмони Миллалӣ Муттаҳид конференсияҳои байналмилалӣ ва

Зууруудынхон нь патентхой консултиро имзо мекунад,
зууруудынхонд тасдиқ на имзо мекунад, ваколатномаи Кордори Чумхурии

Ҷамҳурии Тоҷикистон дошта, ҳамчунин ваколатномаи Ҷамҳурии Тоҷикистон қабул мекунанд;

ба мутофиқан идирахон дахлдор доираи фаъолияти хавзаҳои консулӣ, консулҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар хориҷи кишвар ва консултони хориҷиро дар каламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ мекунад, ба консулҳои хориҷӣ ва консултону мелихал,

Вазоратро дар робитаҳои байниҳамадигарӣ бо мақомоти ҳокимияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти ҳокимияти давлатӣ ва минтақаӣ, инчунин созмонҳои байналмилалӣ ва минтақаӣ намояндагӣ мекунанд;

Руйхати штаги муассисаҳои хориҷро дар доираи фонди муқарраргардидаи музди меҳнат ва шумораи кормандон, инчунин сметаи ҷароғоти нигоҳдори муассисаҳои хориҷӣ дар доираи маблағҳои аз буҷет ҷамъоварида тасдиқ мекунанд.

дар доираи вақлати худ қормандони роҳбарикунандаи дастгоҳи

- бо тарбият мукаббарагариди кистмандон ба мукофотҳои давлатӣ ва
унвонҳои фахрии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод мекунад, мукофотҳои
идоравиро тасдиқ ва ғайро мекунад, дигар намуҳои ҳавасамандкуниро
милӣ мегардонад;

- бо тартиби муаррағарлида рутбаҳои дипломати аз воастаи Ҷумҳурии мушовири дараҷаи I медиҳад, ҳамчунин ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳусуси подани рутбаҳои дипломати Сафири Фавкуллода ва Мухтор, Фиринстодаи Фавкуллода ва Мухтори дараҷаи I-II пешниҳод ирсол менамояд;

- дигар хукуудоро мувофиқи конунгузори Чумхурии Тоҷикистон амал мекунанд.

16. Дар ҳолати наъудани Вазир вазифаҳаи онро муовини аввал ё

17. Дар Вазорат ҳайати мушовара дар ҳайати 7 нафар ташкил карда шудааст, ки ба он Вазир (раиси ҳайати мушовара), муовинони ӯ (аз рӯи меназавд, ки ба он Вазир рақами соҳибони сохтори Вазонат дохил мегарданд.

Шумора ва ҳаёти мутоварои Вазорат, ба истиснои онҳое, ки аз рӯи назифа, инчунин дигар роҳбарони соҳарони Вазорат, ба истиснои онҳое, ки аз рӯи назифа ва ҳаёти он дохил мешаванд, аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ карда мешаванд.

Хайати мушавараи маъсалаҳои муҳими вобаста ба Ҷамоияти Вазорати

Қарор қабул гаридида, аз рӯи қоида, бо фармони Ҳазир татбиқ карда мешаванд. Дар ҳолати ихтилоф байни Ҳазир ва ҳайати мушавара, Ҳазир қарори худро, дар амал татбиқ намуда, бо татбиқи муқаррагардида ба Президентии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё Ҳукумати Тоҷикистон Гузориши мелиҳад.

ЗАМИМАИ №2 ҚОНУНИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ДАР БОРАИ ХИЗМАТИ ДИПЛОМАТИ

Қонуни мазкур асосан ташкилию ҳукукии фаъолияти дипломатӣ, вазъи ҳамаи на қафалатҳои ағҷиҳои хизматчиёни давлатии хизмати дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро муайян мекунад.

ҶОБИ 1. МУҚАРРАРОГИ УМУМӢ

Моддаи 1. Мафҳумҳои асосӣ
Мафҳумҳои асосӣ, ки дар Қонуни мазкур истифода мешаванд:
Мафҳумҳои асосӣ — Ҷумҳурии Тоҷикистон — фаъолияти касбии хизмати дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар низоми ягонаи мақомоти хизматчиёни давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

хизматчиёни дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистон — хизматчиёни давлатие, ки дар мақомоти хизматчиёни дипломатӣ мансабҳои дипломатиро ишғол менамоянд;
— кормандони хизмати мансабҳои дипломатӣ — шахсоне, ки мансабҳои мақомоти хизматчиёни дипломатӣ — шахсоне, ки мансабҳои кормандони техникаи хизмати дипломатӣ ишғол менамоянд;
— кормандони техникаи хизмати дипломатӣ — кормандон ва кормандони техникаи хизмати дипломатӣ — кормандон ва кормандони техникаи хизмати дипломатӣ;

хизмати дипломатӣ — хизмати дипломатӣ — хамсар, фарзандони нобил, аъён оилаи хайати хизмати дипломатӣ ба синни ҳаҷлаҳ маъҷуб шудаанд; инчунин фарзандоне, ки то расидан ба синни ҳаҷлаҳ маъҷуб шудаанд; муассисаҳои хорҷи Ҷумҳурии Тоҷикистон — намоёндиҳиҳои муассисаҳои хорҷи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар хорҷа, дипломатӣ ва консулгарии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди ташкилотҳои намоёндиҳиҳои доимии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди ташкилотҳои байналмилалӣ;

хизмати консули Ҷумҳурии Тоҷикистон — як қисми таркибии хизмати дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Моддаи 2. Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи хизмати дипломатӣ

Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи хизмати дипломатӣ ба Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз Қонуни мазкур, дигар санаҳои меъриии ҳукукии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин санаҳои ҳукукии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф намулдааст, иборат мешавад.

Моддаи 3. Низоми ягонаи мақомоти хизмати дипломатӣ

1. Мақомоти хизмати дипломатӣ мақомоти давлатие мешавад, ки фаъолияти сиёсати хорҷи Ҷумҳурии Тоҷикистонро амалӣ менамоянд.
2. Низоми ягонаи мақомоти хизмати дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро Вазорати корҳои хорҷи Ҷумҳурии Тоҷикистон, муассисаҳои хорҷи Ҷумҳурии Тоҷикистон, намоёндиҳиҳои муассисаҳои тобей Вазорати корҳои хорҷи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар ҳудуди кишвар бо мақсади таъмини фаъолияти вазорат таъсис дода шудаанд, ташкил медиҳанд.
3. Вазорати корҳои хорҷи Ҷумҳурии Тоҷикистон идоракунии давлатиро дар соҳаи муносибатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои

18. Ба мақсади таҳия намунаҳои пешниҳодҳои аз ҷиҳати илмӣ асоснок оид ба маъсалаҳои сиёсати хорҷи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати метавонад шӯроҳои илмӣ-машваратӣ, методӣ ва эксперти таъсис диҳад.

Хайати шӯроҳо ва низоминомаҳои онҳоро Вазорати корҳои хорҷи Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ мекунад.

Маъсалаҳои ташкилию техникаи фаъолияти шӯроҳои зикршудаҳои дастгоҳи марказии Вазорат амалӣ менамояд.

19. Вазорат бо тартиби муқарраргардида маҳалла, бюлестенҳо ва дигар наشريҳои ҷопӣ оид ба маъсалаҳои ба он дахлдорро ба нашр мерасонад.

20. Маблағгузори хароҷоти дастгоҳи марказии Вазорат ва мақомотиҳои ба Нақшаи идоракунии Вазорат шомиланд ба пули миллий ва асъори хорҷи бо тартиби муқарраргардида аз ҳисоби маблағҳо, ки дар бучети Ҷумҳурии ва тибқи тартиби муқарраргардида аз ҳисоби маблағҳои махсус ва ҳисоби хоҷагидорӣ пешбинӣ шудаанд, амалӣ мегардад.

21. Низоминомаи Вазорати корҳои хорҷи Ҷумҳурии Тоҷикистон, сохтори дастгоҳи марказӣ, нақшаи идоракунии он, шумораи вохидҳои корӣ ва фонди музди меҳнати дастгоҳи марказии Вазоратро Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ мекунад.

22. Вазорат дорои амволе мешавад, ки ба он ҳукуки идораи оперативӣ аз тарафи Ҷумҳурии Тоҷикистон дода шудааст.

23. Бо тартиби муқарраргардида Вазорат корхонаҳо, муассисаҳои ташкилотҳои барон фаъолиятҳои зарурро таъсис дода мегардад.

24. Вазорати корҳои хорҷи Ҷумҳурии Тоҷикистон шахси ҳукукӣ буда, дорои мӯҳр бо тасвири Нишони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва номи худ, мӯҳрҳои дахлдор, штампу бланҳо мешавад ва аз суратҳисоби ягонаи хазинадории Вазорати молиявии Ҷумҳурии Тоҷикистон маблағгузори мегардад.

25. Дар асоси қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Вазорат таъсис додани ташкилотҳои хизбҳои сиёсӣ, динӣ, иттиҳодияҳо ва дигар ташкилотҳои ҷамъиятӣ, ба истиснои иттифокҳои касба, маъъ аст.

26. Назорати фаъолияти Вазорат аз ҷониби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегардад.

27. Маҳалли ҷойгиригии Вазорати корҳои хорҷи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаҳри Душанбе, Ҷиёбони Рудаки, 42 мешавад.

хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ амалӣ намуда, низомии ягонаи мақомоти хизмати дипломатиро рохбарӣ менамояд.

4. Тартиби ҷамоҳангсозии фаъолияти мақомоти давлатиро бо мақсади таъмини сиёсати ягонаи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти робита бо давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунанд.

Моддаи 4. Вазифаҳои мақомоти хизмати дипломатӣ

Вазифаҳои асосии мақомоти хизмати дипломатӣ аз инҳо иборатанд:

- таҳияи тақлифҳо дар бораи сиёсати дипломатӣ аз инҳо иборатанд; сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, стратегия ва самтҳои асосии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- таъбиқи сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мусондат ба амали кардани сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- бо воситаҳои дипломатӣ таъмин намудани ҳафзи истиқлолият, амният, таъминоти арзӣ ва дахлнопазирӣ сарҳади Ҷумҳурии Тоҷикистон, манфиатҳои сиёсӣ, тиҷоратиро иқтисодӣ ва маънавиятҳои дигари он дар арсаи байналмилалӣ;
- ҳимояи ҳуқуқ ва манфиатҳои шаҳрвандону шаҳсонии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар хориҷи кишвар;
- амалӣ намудани муносибатҳои дипломатиро консули Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ;
- ҷамоҳанг сохтани фаъолияти мақомоти ҳокимияти давлатӣ бо мақсади таъмини сиёсати ягонаи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар робита бо давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ;
- таҳлил кардани маҷмӯи масъалаҳои байналмилалӣ, сиёсати хориҷӣ дохили давлатҳои хориҷӣ, инчунин фаъолияти ташкилотҳои байналмилалӣ;
- таъмин намудани мақомоти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо иттилооти зарурӣ барои таъбиқи сиёсати хориҷӣ;
- иҷро намудани дигар вазифаҳои таъбиқи конунгурии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Моддаи 5. Доираи фаъолияти мақомоти хизмати дипломатӣ

Мақомоти хизмати дипломатӣ мутабоқи вазифаҳои ба зимми онҳо гузошташуда фаъолияти зеринро анҷом медиҳанд:

- ҳамкорӣ мутақобилан Ҷумҳурии Тоҷикистонро бо давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ таъмин менамоянд;
- оид ба масъалаҳои муносибатҳо бо давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ бо тартиби муқарраргардида ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тақлифҳо пешниҳод мекунанд;
- гузаронидани гуфтугуниҳо ва имзо намудани шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро бо давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ ташкил менамоянд;
- тақлифхоро оид ба имзо, қабул, тасдиқ, иҷро, боздоштан ва бекор кардани амали шартномаҳои байналмилалӣ, инчунин ҳамроҳнави ба онҳо таҳия карда, бо тартиби муқарраргардида барои баррасӣ ба Президенти

Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод менамоянд;

- иҷрои санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ этирофнамудаи Ҷумҳурии Тоҷикистонро таъмин намуда, дар таҳияи тақлифҳо оид ба мутабоқиҳои конунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ба санадҳои мазкур ширкат мекунанд;
- дар муайян намудани сиёсат ва таҳияи ҷараёнҳои мушаххас оид ба таъмини ҳуқуқ ва озодиҳои шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳимоя ва таъмини онҳо, рушди муносибатҳои тиҷоратиро иқтисодӣ ва молиявӣ, амниятӣ ва ғайра, муносибатҳои тиҷоратиро иқтисодӣ ва молиявӣ, таъминоти илмӣ ва техникаӣ, фарҳангӣ ва монанди инҳо бо давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ ширкат мекунанд;

- дар ҳамаи сармунгузориҳои мустақим барои амалигардонии барномаҳои давлатӣ, лоиҳаҳои афзалиятнок, аз ҷумла аз ҷисби қарзҳо ва грантҳои аз тарафи ташкилотҳои байналмилалӣ иқтисодӣ ва молиявӣ пешниҳодшаванда иштирок менамоянд;

- иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар фаъолияти ташкилотҳои байналмилалӣ, конференсияҳо, форумҳо таъмин намуда, барои баланд бардоштани нақши Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун узви ҷомеаи байналмилалӣ дар ҳалли масъалаҳои умумиҷаҳонӣ минтақавӣ мусондат мекунанд;
- манфиатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар муносибатҳои байналмилалӣ дар соҳаи истифодаи оқибатҳои муҳити зист, азхудкунии захираҳои Укёнуи ҷаҳонӣ ва омӯзиши фазои кайҳонӣ таъмин менамоянд;

- дар таъмини таърифи таъбули ҳайъатҳои байндавлатӣ дар сатҳи олии иштирок карда, ризии имтиёзоҳо ва масуниятҳои дипломатиро консулиро назорат менамоянд;

- ба барқарор ва амалӣ намудани робитаҳои байнипарламентии Ҷумҳурии Тоҷикистон мусондат мекунанд;

- фаъолияти хизмати консулиро дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ва хориҷ аз он ба роҳ мебаранд;

- ба рушди ҳамкории бо ҳамватаноне, ки дар хориҷа зиндагӣ мекунанд, мусондат мекунанд;

- фаъолияти низомии ягонаи давлатии бақайдгирӣ, баҳисобгирӣ ва интхобдорӣ шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро таъмин менамоянд;

- дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ба фаъолияти намоёндогҳои дипломатӣ ва муассисаҳои консули хориҷӣ мусондат карда, дар доираи салоҳияти худ фаъолияти муассисаҳои ба онҳо хизматрасонро назорат менамоянд;

- бо истифодаи воҷаҳои дипломатӣ сиёсати давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро ҷиҳати таъмини сулҳу суботи ғароғир, амнияти минтақавӣ умумиҷаҳонӣ таъбиқ мекунанд;

- ба паҳн кардани иттилоот дар бораи сиёсати хориҷӣ дохили Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳаёти иқтисодӣ ва фарҳангии маънавии кишвар дар хориҷи он мусондат менамоянд;

- дастгоҳи марказии Вазорати қорҳои хориҷӣ, муассисаҳои хориҷӣ, намоёндогҳои вазоратро дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ва идораҳои тобон он бо кадр таъмин менамоянд, инчунин тайфӣ, таҳсил, бозомӯзӣ, тақмили ихтисос ва таҷрибаомӯзии кадрҳои хизмати дипломатиро ташкил

мекунанд:

- бо мақомоти ҳокимияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва иттиҳодонаи ҷамъиятӣ оид ба масъалаҳои ба салоҳияти онҳо миссуб ҳамакӯрӣ мекунанд;
- ба мақомоти ҳокимияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва вазоратҳои ахбори омма оид ба вазои байналмилалӣ ва сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон иттилоот медиҳанд;

- фаъолияти алокаи мустақили дипломатияро ҳаҷашиноиро таъмин карда, шабакаи махсуси телекоммуникатсионии худро истифода мебаранд, инчунин бо тартиби муқарраргардида маводи ҷопиро ба таъб мерасонанд;
- таъминоти низомии бехатарии мақомот ва муассисаҳои худро дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ва берун аз он таъмин мекунанд;
- фаъолияти дигареро, ки санадҳои меъёрии ҳукукии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудаанд, иҷро мекунанд.

Моддаи 6. Маблағгузори ва таъминоти моддио техникаии мақомоти хизмати дипломатӣ

1. Маблағгузори ва таъминоти моддио техникаии мақомоти хизмати дипломатӣ аз ҳисоби бучети Ҷумҳуриявӣ ва суратхисоби махсуси мақомоти хизмати дипломатӣ бо тартиби муқаррарнамуадаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад.

2. Мақомоти хизмати дипломатӣ бо нақдӣ, биноҳои хизмати, востатҳои алоқа ва дигар таҷхизоту молу мулкӣ зарурӣ таъмин карда мешавад.

3. Тартиби мустақилона соҳибхитиёрӣ ва истифода кардани молу мулкӣ ғайриманкул ва дигар асбобу анъён вобаста ба амалисозии хизмати дипломатӣ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ва хориҷ аз он бо қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад.

Моддаи 7. Алоқа, бойгонӣ, бехатарӣ ва маводи ҷопӣ дар низомии ғонаи мақомоти хизмати дипломатӣ

1. Мақомоти хизмати дипломатӣ дар фаъолияти худ аз шабакаи мустақили алоқа, телекоммуникатсия ва ҳадамои хаткашонӣ истифода мебаранд.

2. Бо мақсади нигоҳ доштани ҳуҷҷатҳо ва маводи барои иҷрои вазифаҳо ва пешбурди фаъолияти хизмати дипломатӣ зарур бойгонӣ хизмати дипломатӣ ташкил карда мешавад.

3. Мақомоти хизмати дипломатӣ низомии бехатарии иншооти ба онҳо мансубро дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ва хориҷ аз он ташкил медиҳанд.

4. Мақомоти хизмати дипломатӣ маводи ҷопиро тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъб мерасонанд.

БОБИ 2. ХАЙАТИ КАДРИИ ХИЗМАТИ ДИПЛОМАТИ ВА МАНСАБҲОИ ДИПЛОМАТИ

Моддаи 8. Хайати кадрӣ хизмати дипломатӣ

1. Ба хайати кадрӣ хизмати дипломатӣ дохил мешавад:

- кормандон, ки мансабҳои штатии дипломатиро дар мақомоти хизмати дипломатӣ ба таври доимӣ ишғол менамоянд;

- кормандон, ки мансабҳои штатии маъмурию техникиро дар мақомоти хизмати дипломатӣ ишғол менамоянд;

- кормандон, ки барои таҳсил, бозомӯзӣ, тақмили ихтисос ва таърибаомӯзӣ ба муассисаҳои таълимии тахсилоти олии касбӣ, инчунин аспирантура ва докторантура аз тарафи Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон фириастода мешавад;

- кормандон, ки аз ҷониби Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ташкилотҳои байналмилалӣ (байндавлатӣ, байнихукуматӣ) дар асоси шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон барои кори тахсилоти бо тартиб ва шартҳои, ки дар ташкилотҳои байналмилалӣ мазкур қарор мекунанд, фириастода мешавад. Давраи кори ҷунин қормандони хизмати дипломатӣ дар ташкилотҳои байналмилалӣ тибқи санадҳои меъёрии ҳукукии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб гирифта ба собикаи хизмати дипломатияшон ворид карда мешавад.

2. Шумораи хайати мақомоти хизмати дипломатӣ аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобики қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои ҳукукии байналмилалӣ эътирофнамудаи Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

Моддаи 9. Мансабҳои дипломатӣ

1. Барои қормандони хизмати дипломатӣ мансабҳои зерин муқаррар карда мешавад:

- Сафири Факултетада ва Мухтори Ҷумҳурии Тоҷикистон, Намояндаи доимии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди ташкилоти байналмилалӣ;

- Консули генералӣ;
- Мушовир - фириостола (муовини Намояндаи доимӣ дар назди ташкилоти байналмилалӣ);

- мушовир;

- консул;

- котиби якум;

- ноиб консул;

- вакили консулӣ;

- котиби дуюм;

- котиби сеюм;

- атташе.

2. Барои фаъолият дар мансабҳои дипломатии мақомоти хизмати дипломатӣ муҳлатҳои зерин муқаррар карда мешавад:

- барои атташе, котиби сеюм, котиби дуюм ва вакили консулӣ - ду сол;
- барои ноиб консул ва котиби якум - се сол.

3. Мухлати фаъолият дар мансабҳои дипломатӣ аз консул боло муштарак карда намешавад.

Моддаи 10. Таъйин намудан ба мансабҳои дипломатӣ

1. Ба мансабҳои дипломатӣ шахравандон Ҷумҳурии Тоҷикистон маълумоти оғӣ ва барои кор дар хизмати дипломатӣ қобилияти зарурӣ доранд, тибқи қонунозории Ҷумҳурии Тоҷикистон таъйин карда мешаванд.

3. Татъин ва озод кардан ба мансабҳои дигари хизмати дипломати ҷонби Вазирӣ қорҳои ҳоричии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешаванд.

4. Қорманди хизмати дипломатӣ баъди анҷоми қор дар муассисаҳои ҳорӣ ба мансабе татъин карда мешавад, ки он аз мансаби ишғолиаудаи у пеш ба қор рафтан ба ҳорича як зина боло бошад, ба шарте ки насабат ба ин муҷозотии интизомии дар сарҳати қоруми қисми 1 модаи 22 Қонуни маъруф пешбинишуда татбиқ нагардида бошад. Дар мавриди ҳолӣ набудани ҷумла мансаб қорманди хизмати дипломатӣ ба мансаби баробар ва на пастар аз ин мансабе, ки дар Вазорати қорҳои ҳоричии Ҷумҳурии Тоҷикистон то 6 қорча рафтаниш ишғол мекард, татъин карда мешавад.

5. Барои шахсоне, ки бори аввал ба мақомоти хизматӣ дипломатӣ ба ҷорӣ қабул карда мешаванд, санҷиши ҳатмин воридашавӣ ба мансаб ба муқаддас моҳ муайян карда мешавад, ба истиснои хизматчиёни давлатӣ, ки ба таври гузараш ба хизматӣ дипломатӣ қабул гардидаанд.

6. Тартиб ва шарҳон санҷиш аз тарафи Вазирӣ корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

Моддаи 11. Таъйир ва ниголи мансабуҳо ба ҳукумати Ҷамоати деҳа

1. Ба мансаби дигар гузарондани кормандони хизмати дипломати мубокичи зарурати хизмати, бо назардошти дараҷаи ихтисос, тайёрии касби ва принсипи ҷойивазкунии (ротатсия) амалӣ карда мешаванд.

2. Ба мансабҳои ҳаёӣ таъйин кардани кормандон мутобики Қонуни
мазкур ва қонуноғзории Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешаванд.

3. Мансаби корманди хизмати дипломатӣ дар давраи қор дар муассисаҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон мумкин аст як маротиба баъдан бардошта шавад, ба истиснои ҳолатҳое, ки муҳлати фаъолияти ӯ дар хориҷ аз руи зарурати хизматӣ таъин карда гардада бошад.

Моддан 12. Чойивазкунии (роғатсизии) кормандони хизмати дипломати

1. Дар номи хизмати дипломатӣ (ротацияс) қўйивазкуни қормандони хизмати дипломатӣ амал мекунад. Дар доираи қойивазкуни қормандони хизмати дипломатӣ бо назардошти тахассусашон ба муассисаҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба кор фиристода мешаванд ё ин ки фазолияти худро дар воқидҳои сохтории Вазорати қорҳои хориҷин Ҷумҳурии Тоҷикистон амали менамоянд.

3. Қорманди хизмати дипломатӣ ухдадор аст қарори барои қор ба Ҷумҳурии Тоҷикистон фириристодаиро бо тартибди Ҷумҳурии Тоҷикистон (қарорнома) иҷро намояд.

Точикистон ба муассисаҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон қардори интизомӣ аз рафтагӣ (ротатсия) ғайр намоянд.

Гартиби ҷойлазкунии (ротатсия) кормандони хизмати дипломатӣ аз Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда шудади.

...кормандони хизмати дипломатӣ ба ҷулин

шарудко тақсим мешавад:
беруни — ҷойбазакунӣ аз Вазорати корҳои хориҷи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба муассисаҳои хориҷи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Вазорати корҳои хориҷи Тоҷикистон;

Чумхурии
дарони — ҷойвазкунии қормандони
назарати қорҳои Чумхурии Тоҷикистон ва намоёндагҳои он дар
Чумхурии Тоҷикистон.

6. Мухлати кори кормандони хизмати дипломатӣ дар вохидҳои сохтори давлати Тоҷикистон ва давлати марказии Вазорати корҳои хориҷӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи корҳои намондагӣ он дар каламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ду то се ҷабби фавқият дар муассисаҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ду то се соноро ташкил мебахад.

7. Муҳлати фазолияти бифосилаи ҳайати хизмати дипломатӣ дар муносибахориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон набояд аз се сол зиёд бошад. Аз ин ғайри хизматӣ ва бо розигии корманди хизмати дипломатӣ муҳлати таъсир додани хизматӣ аз ҷониби вазирӣ қарор қарор карда мешавад.

8. Амали қисми 5 ҲАМИН модда нисбат ба шахсони ба мансаби дипломатӣ мутубики қисми 2 моддаи 10 Қонуни мазкур таъйингардида пахн наместарлад.

Моддан 13. Махдудиятҳои қабул шудан ба хизмати дипломатӣ ва административӣ

1. Шаҳранд дар ҳолатҳои зерин неметавонад ба хизмати дипломати
шумари Дипломатӣ

Юматӣ қарор дошта бошад:

- набоштани шахравандии Ҷумҳурии Тоҷикистон

2. Дар сохтори мақомоти хизмати дипломатӣ ба шахсоне, ки бо камдигар ҳешовалдони наздик ҳисоб мебаранд (падару модар, зану шавҳар, бародарон, хоҳарон, писарон, духтарон, фарзандондоҳо, инчунин бародарон, хоҳарон, падару модар ва фарзандони зан ва ё шавҳар, кудогоҳ, келинҳо, домодҳо), иҷозати қор қардан дода наменавад, агар дар қор онҳо ғоибм бевоқофат ва ё тахти назорати ақшгир қарор дошта бошанд.

3. Нисбати кормандони хизмати дипломатӣ маҳдудиятхое, ки дар конуңгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи мубориза бар зидди коррупция ва хизмати давлатӣ пешбини шудаанд, татбиқ карда мешаванд.

Моддаи 14. Аттестатсияи хайати хизмати дипломатӣ

1. Хайати хизмати дипломатӣ бо максоди муайян намудани мувофиқи ба мансаб дар се сол як маротиба аз аттестатсияи хизмати мегузарад.

2. Тартиби гузаштани аттестатсия тибқи конуңгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад.

Моддаи 15. Бозхонди хайати хизмати дипломатӣ

1. Хайати хизмати дипломатӣ, ки дар муассисаҳои хориҷӣ кор мекунанд, хангоми содир намудани кирдорхое, ки конуңгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё давлати иқомат барои онҳо ҷавобгарӣ муқаррар намудааст, хамчунин дар ҳолатҳои аз ҷониби онҳо ва ё аз ҷониби онлаи онҳо содир гардидани кирдорҳои ношоям ё амалхое, ки хангоми иҷрои минбаъдаи ваколатҳои хизмати мумкин аст ба охибатҳои вазнин оварда расонад, метавонанд пеш аз муҳлат ба Ҷумҳурии Тоҷикистон бозхонда шаванд.

2. Амали қисми I моддаи мазкур инчунин ба шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар муассисаҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон вазифаҳои хайати хизматрасониро иҷро менамоянд, паҳн мегардад.

Моддаи 16. Тайёрии касбӣ ва тақмили ихтисоси кормандони хизмати дипломатӣ

1. Кормандони хизмати дипломатӣ метавонанд ба муассисаҳои таълимии таҳсилоти олии касбӣ, муассисаҳои илмӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё давлатҳои дигар барои таҳсил, бозомӯзӣ, тақмили ихтисос, таҷрибаомӯзӣ ва фаъолияти илмӣ фиристода шаванд. Дар ин ҳолат онҳо ба захираи кадрини Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил карда мешаванд.

2. Корманди хизмати дипломатӣ баъди хатми таҳсил, бозомӯзӣ, тақмили ихтисос, таҷрибаомӯзӣ ва ё фаъолияти илмӣ ба мансабе таъйин мешавад, ки аз мансаби то давраи ба захираи кадрини Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон гузарониданаш паст набошад.

3. Муҳлати таҳсил, бозомӯзӣ, тақмили ихтисос, таҷрибаомӯзӣ ва ё фаъолияти илмӣ корманди хизмати дипломатӣ дар муассисаҳои таълимии таҳсилоти олии касбӣ ва ё муассисаҳои илмӣ ба собиқаи қори ӯ дар хизмати дипломатӣ дохил карда мешавад.

БОБИ 3. РУТБАҲОИ ДИПЛОМАТӢ

Моддаи 17. Рутбаҳои дипломатӣ

1. Ба кормандони хизмати дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистон рутбаҳои дипломатӣ дода мешавад.

2. Рутбаҳои дипломатӣ ба кормандони воҳидҳои сохтории дахлдори дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки масъалаҳои робитаҳои байналмилалиро пеш мебаранд, дода мешавад.

3. Рутбаҳои дипломатиро Маҷлиси намоёндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар менамояд.

Моддаи 18. Додани рутбаҳои дипломатӣ

1. Рутбаҳои дипломатии Сафари Факуллода ва Мухтор, Фиристодаи Факуллода ва Мухтори дараҷаҳои I ва II аз тарафи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо пешниҳоди вазирӣ қорҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дода мешаванд.

2. Рутбаҳои дипломатӣ ба дигар кормандони хизмати дипломатӣ аз ҷониби Вазирӣ қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо пешниҳоди роҳбарони воҳидҳои сохтории Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва муассисаҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон яқоя бо эъломоти кадрини Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи эъломотҳои дар қисми I моддаи 19 Қонуни мазкур пешбинигардида дода мешаванд.

3. Рутбаҳои дипломатӣ ба кормандони воҳидҳои сохтории дахлдори дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо пешниҳоди роҳбарии дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби вазирӣ қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон дода мешавад.

4. Рутбаҳои дипломатӣ яқура дода мешаванд. Корманди хизмати дипломатиро аз рутбаи дипломатӣ танҳо бо ҳукми суд барои содир намудани ҷиноятҳои вазнин ва маҳсусан вазнин маҳрум кардан мумкин аст.

5. Низомномаи тартиби додани рутбаҳои дипломатӣ аз ҷониби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ карда мешавад.

Моддаи 19. Муҳлати қарор доштан дар рутбаҳои дипломатӣ

1. Барои кормандони хизмати дипломатӣ муҳлатҳои зерини қарор доштан дар рутбаҳои дипломатӣ муқаррар карда мешаванд:

- барои атташе, котиби сеюм, котиби дуюми дараҷаи II ва I, котиби якуми дараҷаи II — ду сол;

- барои котиби якуми дараҷаи I ва мушовири дараҷаҳои II — се сол.

2. Муҳлати қарор гирифтани дар рутбаҳои дипломатӣ аз мушовири дараҷаи I боло муқаррар карда намешавад.

3. Ба муҳлати дар рутбаҳои дипломатӣ қарор доштани кормандони хизмати дипломатӣ дохил карда мешаванд:

- давраи фаъолияти кормандони воҳидҳои сохтории Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки масъалаҳои робитаҳои байналмилалиро пеш мебаранд;

- давраи хизмати дипломатӣ дар дастҳои марказии Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- давраи хизмати дипломатӣ дар муассисаҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- давраи фаёлияти хизмати дипломатӣ дар намоёндагҳои Вазорати корҳои хориҷӣ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- давраи фаёлият дар таъкилотҳои байналмилалӣ, агар корманди ба ҳайати кадрҳои хизмати дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил бошад;
- фаёлияти илмӣ таълими Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил бошад;
- касбӣ ва илмӣ Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- давраи гузаштани тақмили ихтисос дар муассисаҳои таълимию илмӣ ба роҳхати Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- давраи таҳсил қормандоне, ки ба муассисаҳои таълимию таҳсилоти олии касбӣ, аспирантура, докторантура ва муассисаҳои илмӣ аз тарафи Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон раво карда шудаанд.

БОБИ 4. ХУҚУҚ, УХДАДОРӢ, ҲАВАСМАНДӢ АРДОНӢ ВА МАСЪУЛИЯТИ ҲАЙАТИ ХИЗМАТИ ДИПЛОМАТИ

Моддаи 20. Хуқуқ ва ухдадориҳои ҳайати хизмати дипломатӣ

1. Ҳайати хизмати дипломатӣ вобаста ба иҷрои ваколатҳои худ ҳуқуқ дорад:
 - аз тамоми ҳуқуқ ва озодиҳои, ки Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон ва қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон қафолат додаанд, истифода барад;
 - дар баррасӣ ва ҳалли масъалаҳои, ки бо иҷрои вазифаҳои ва фаёлияти хизмати дипломатӣ алоқаманданд, иштирок кунад;
 - иттилоот, ҳуҷҷатҳо ва маводеро, ки барои иҷрои мансабҳои хизмати заруранд, бо тартиби муқарраргардида ба даст орад;
 - ба роҳбарияти Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба рушди минбаъда ва тақмили фаёлияти мақомоти хизмати дипломатӣ тақлифҳои пешниҳод намояд;
 - ба пешравии мансаби дар хизмати дипломатӣ бо назардошти сатҳи таҳсилот, тайёрии касбӣ ва таҳассуси пешниҳод карда шавад;
 - барои тайёрӣ, таҳсил, бозомӯзӣ, тақмили ихтисос, таҷрибаомӯзӣ, инчунин фаёлияти илмӣ тақлифҳои, аз ҷумла сафарҳои хизмати ба хориҷа пешбарӣ карда шавад;
 - ҳангоми будубош дар хориҷа аз имтиёзҳои ва масуниятҳои дар санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ муқарраргардида истифода барад;
 - ҳуқуқҳои дигареро, ки дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудаанд, истифода намояд.
2. Ҳайати хизмати дипломатӣ ҳангоми иҷрои ваколатҳои худ ухдадор аст:
 - Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистонро риоя кунад;

- риоя ва ҳифзи ҳуқуқ манфиатҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳамагонии он ва шахсонӣ ҳуқуқиро дар соҳаи муносибатҳои байналмилалӣ таъмин намояд;
- кифӣ молияти давлатиро дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дар хориҷаи он таъмин намояд;
- назифаҳои ва фаёлиятҳои, ки ба зимми ӯ гузашта шудаанд, софилонӣ намояд, ба таъри шоста Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар муносибат бо дигар давлатҳо ва таъкилотҳои байналмилалӣ муаррифӣ намояд;
- фармонҳои супоришҳои роҳбарони мақомоти хизмати дипломатиро, ки дар доираи салоҳияташон содир шудаанд, иҷро намояд;
- интизоми меҳнатӣ, инчунин меъёрҳои одоби дипломатиро риоя кунад;
- тақлиқи ихтисоси касбии худро тақмил диҳад;
- маълумоти дорони сирри давлатӣ ва сирри дигари бо қонун қарордориҳо ошкор накунад;
- қонунгузорӣ, анъана ва одатҳои давлатӣ будубошро эҳтиром намояд;
- ухдадориҳои дигареро, ки дар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудаанд, иҷро намояд.

Моддаи 21. Ҳавасмандгардонии ҳайати хизмати дипломатӣ

1. Барои қормандони ҳайати хизмати дипломатӣ намунаҳои зерини ҳавасмандгардонӣ муқаррар карда шудаанд:
 - баланд бардоштан ба мансаб;
 - пеш аз муҳлат додани рутбаи дипломатӣ;
 - таърифаҳои додани рутбаи дипломатӣ;
 - муқофотҳои идоравӣ, ки аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо пешниҳоди Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ карда мешаванд;
 - муқофотонидан бо тухфаи арзишнок;
 - дигар намунаи ҳавасмандгардоние, ки қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудааст.
2. Ҳайати хизмати дипломатӣ барои хизматҳои махсус дар назди Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонад бо муқофотҳои давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон сарфароз гардонидани шавад.

Моддаи 22. Ҷавобгарии интизомии ҳайати хизмати дипломатӣ

1. Ҳангоми содир намудани қирдори интизомӣ нисбати ҳайати хизмати дипломатӣ муқозоти интизомии зерин татбиқ карда мешавад:
 - сарзаниш;
 - танбех;
 - огоҳсозӣ дар бораи ба мансаб мувофиқ набудан;
 - ба муқаддати як сол таъхир намудани додани рутбаи навабатии дипломатӣ на ғ таъйин намудан ба мансаби баландтар;
 - паст кардани мансаб ва ё рутбаи дипломатӣ;
 - аз қор озод кардан.
2. Муқозоти интизомӣ нисбати ҳайати хизмати дипломатӣ бо тартиби муқаррарнамудани қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон татбиқ карда мешавад.

БОБИ 5. КАФОЛАТ ВА ҶУБРОН, ТАЪМИНИ МОДДИНО
ИҶТИМОИИ ХАЙАТИ ХИЗМАТИ ДИШЛОМАТИ

Моддан 23. Кафолат ва ҷубронпулиҳо ба ҳайати хизмати динӣ
хангоми кор дар хориҷа

1. Ба ҳайати хизмати дипломатӣ ва аъзои оилам онҳо, бо ширари мусқилоти адои хизмат ва хатарҳои бо он алоқаманд, нинҷини ҳушдорҳои тавлати хорҷӣ таъминоти моддию иҷтимоӣ фароҳам оварда менамояд.

2. Иқомат кардан дар ҳаёти хизмати дипломати он омлаи онҳо нэбояд ягон зараре расонад.

3. Ҳайати хизмати дипломатӣ ва аъзои онҳо бо назардошти вазъият ва шароити давлати ихомат бо хизматрасони тиббии давлат таъмин карда мешаванд.

4. Ба ҳайати хизмати дипломатӣ, ки дар муассисаҳои хориҷӣ мекунанд, илчунин ба аъзои онҳо, ки ҳамроҳанон зиндагӣ мекунанд, ба хизматрасонии тиббӣ, илчунин хориҷии ҳамаи беморӣ хароҷоти хизматрасонии тиббӣ, илчунин ҳамаи ҷойгиронии фаврии корманд ё аъзои онлаи ӯ ба муассисаи табибона-статсионарӣ ва таъмини онҳо бо хизматрасонии тиббӣ (ба ғайр аз ҳолати протезмонӣ) дандонҳо ва амалиёти ҷарроҳии нақшавӣ) пардохт мекунанд.

5. Хайати хизмати дипломатӣ, ки барои қор ба муассисаҳои ҳориҷи фирӯстода мешаванд ва азъои онлаи онҳо, ки ҳамроҳашон ба давлати иқтисоди сафар меномоянд, ба пардохти хароҷоти сафар ба ҳар ду тараф, ки ба рафтумомади қорманди хизматӣ дипломатӣ ва азъои онлаи ӯ ба мадони муайяншуда алоқа дорад, ҳукук дорад.

6. Хайати хизмати дипломати ба руҳсатии харсолаи асосӣ ва илломии ғайриҷумҳуриявии Тоҷикистон, Ҷумҳурии Тоҷикистон пардохтшаванда ва руҳсатии пардохтшаванда ҳуқуқ дорад.

7. Ҳангоми ба руҳсатии меҳнатии навбатӣ баромадан ба ҳайати хизмати дипломатӣ ва аззои онҳо, ҳароҷоти сафар аз давлати иқомат Ҷумҳурии Тоҷикистон ва бознас гаштан пардохт карда мешавад.

8. Ба корманди хизмати дипломати, ки дар муассисаҳои хориҷӣ кор мекунад, ҳароҷоти таҳсилоти кӯдакони ноёндаг, ки хамроҳи ӯ зиндон мекунад, ҷуброн карда мешавад, агар дар давлати иқомат муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ ва миёнаи умумии шакли роғон марҷуд набошад.

9. Хангоми ба қор шурӯғ намудани ҳайати хизмати дипломатӣ дар давлати таъиншуда ба ӯ дар ҳаҷми як маоши мансбааш пул дода мешавад.

10. Қорманди хизмати дипломатӣ дар давраи фавқулоқият дар ҳориҷа бояд бо мансабдорони шумораи аъзои оила, ки ҳамроҳаш зинадагӣ мекунанд, мансоби ишғолнамуда ва вазъии маҳал бо манзили истикоматӣ таъмин карда шавад.

11. Агар ҳарочети воқеӣ онд ба нигоҳдории манзил аз метёрон муқаррарнамудан Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон зиёд бошад, он аз ҳисоби маблагӣ маҳсули муассисаҳои ҳоринҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷуброн карда мешавад.

12. Дар ҳолати рух додани низоъҳои мусаллаҳона ва ё дар ҳолатҳои дар ҳолати рух додани муассисаҳои хориҷӣ ва ҳайати кормандони онҳо, инчунин дар ҳолати рух додани офатҳои табиӣ ва дигар вазъият дар мавзӯи

Ҷамоати деҳаи Қӯшқабулоғи ноҳияи Муассасҳои ҳарбии Тоҷикистон, Вазорати корҳои
Дар ин бахшҳо таъин карда шудаанд ва ба онҳо истиқоматдошта талфирҳои

[illegible]

(4) Дар ҳолати ғавғи қорманди хизмати дипломати дар давраи қор дар Тоҷикистон муқаррабгардида ҷуворон қарда...

15. Дар ҳолати фаъти корманди хайати хизмати дипломати дар давран мулоқоти худро бо мудири шуъба баъд аз он ки ҳамаи масъулан баъди ин мулоқот ба мудири шуъба рафта ва баъд аз он ки ҳамаи масъулан баъди ин мулоқот ба мудири шуъба рафта ва баъд аз он ки ҳамаи масъулан баъди ин мулоқот ба мудири шуъба рафта

қўманипулии яқдафъаина аз ҳисоби маблагӣ муассисаҳои хориҷи;
қаророти бозгашти аъзои сингаи марҳум ба Ҷумҳурии Тоҷикистон ва
қаророти бозгашти аъзои сингаи марҳум ба Ҷумҳурии Тоҷикистон.

16. Кормандони хизмати дипломатӣ, ки барои кор ба муассисаҳои хориҷӣ фаристода шудааст, ҳангоми расидани муҳлати дар давлати муассисаҳои хориҷӣ ҳуқуқ дорад, ки воситаи нақлиёти шахсии дар давлати нисбат мавриди истифода қарордошта ва таъхизоти дигар воситаи нақлиётро барои ҳафтаи истифода қарордошта ба Ҷумҳурии Тоҷикистон бе пардохти бачи ғумруки ва дигар пуштироширо ба Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид намояд.

17. Тартиби пардохт ва айдозан ҷабрунулихо барои ҳайати хизмати дипломатӣ аз ҷониби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

Моддан 24. Кафолатҳои иловагӣ ба кормандони хизмати дипломатӣ, ки дар давлатҳои хориҷӣ дар шароити ҳолатҳои факултативӣ ё низомҳои давлатҳои хориҷӣ дар мусаллаҳона кор мекунанд

1. Ба кормандони хизмати дипломати, ки дар давлатҳои корӣ мекунанд, шароити ҳолатҳои фавқуллода ё низоъҳои мусаллаҳона қор мекунанд, иловагӯлӣ ба маоши мансабӣ бо аъзори хориҷӣ дар ҳаҷми 20 фоизи музди мансабӣ пардохт карда мешавад.

2. Номгуи давлатҳои дар шароити ҳолати фавқулода ва ғайриодатӣ ба муқаррароти Ҷамъияти Вазорати корҳои хориҷии мусаллаҳона қарордоштаро бо пешниҳоди Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамояд.

Моддан 25. Муносибатҳои меҳнатии ҳаёати хизмати дипломатӣ
Муносибатҳои меҳнатии кормандони хизмати дипломатӣ мутобики
Қонуни мазкур ва дигар санадҳои меъриии ҳукукии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба
таъини дароварда мешавад.

Молдан 26. Пардохти музди меҳнати хайати хизмати дипломати
1. Музди меҳнати хайати хизмати дипломати, ки дар қалъаро
Ҷумҳурии Тоҷикистон кор мекунад, тибқи қонунгузори Ҷумҳурии
Тоҷикистон пардохта мешавад.

2. Музди меҳнати хайати хизмати дипломати дар муассисаҳои хориҷӣ аз
ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо назардошти шароити иқтисодӣ ва
иқтисодӣ ва моддио маиши давлати иқомат муайян карда мешавад.
3. Андоза ва тартиби пардохти иловапулӣ ба хайати хизмати дипломати
барои рутбаи дипломати ва донишони забонҳои хориҷӣ ба кормандони
хизмати дипломати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби Президенти Ҷумҳурии
Тоҷикистон муқаррар карда мешавад.

4. Ба хайати хизмати дипломати барои харидани либосу анҷом як
маротиба дар ду сол ба андозаи панҷоҳ нишондиханда барои ҳисобҳои мабун
муқаррар гардида, он аз маблағи махсуси мақомоти хизмати дипломати
пардохт карда мешавад.

Молдан 27. Таъминоти нафақавай ва хифзи иҷтимоии хайати хизмати
дипломати

Таъминоти нафақавай ва хифзи иҷтимоии кормандони хизмати
дипломати тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон амали карда мешавад.

БОБИ 6. ҚАТЪ ГАРДИДАНИ ХИЗМАТИ ДИПЛОМАТИ

Молдан 28. Қатъ гардидани муносибатҳои меҳнатии хайати хизмати
дипломати

Барои қатъ гардидани хизмати дипломатӣ ҳолатҳои зерин асос шуда
мегавонанд:

- аризаи хаттӣ дар хусуси бо хоҳиши худ аз кор рафтан;
- ба синни ниҳоии нафақа расидани корманди хайати хизмати дипломатӣ, ки дар қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар гардидааст;
- бе сабаби узрнок саркашӣ намудани корманд аз фиристодан барои кор ба муассисаҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо тартиби ҷойвазкуни (ротатсия);
- пешниҳод кардани маълумоти бардурӯғ аз ҷониби хайати хизмати дипломатӣ оид ба даромад ва ваъзи молумулкӣ;
- рӯя накардани тартиби муқаррарнамудани қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи танзими аъзона ва ҷашну маросимҳо;
- маҳрум шудан аз шаҳравандии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё гирифтани шаҳравандии давлати хориҷӣ;
- асосҳои дигаре, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудааст.

БОБИ 7. МУҚАРРАРОТИ ХОТИМАВИ

Молдан 29. Ҷавобгарӣ барои рӯя накардани талаботи Қонуни
мазкур

Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ барои рӯя накардани талаботи Қонуни
мазкур мутобики қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида

Молдан 30.

Дар бораи аз эътибор соқит донишани Қонуни Ҷумҳурии
Тоҷикистон «Дар бораи хизмати дипломатӣ»

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 2 декабри соли 2002 «Дар бораи
хизмати дипломатӣ» (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2002,
№11, мол. 666, с. 2006, №11, мол. 471) аз эътибор соқит доништа шавад.

Молдан 31. Тартиби мавриди амал қарор додани Қонуни мазкур
Қонуни мазкур пас аз интишори расмӣ мавриди амал қарор дода шавад.

Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Эмомалӣ РАҲМОН

Душанбе, 31 декабри соли 2014,
№1173

Бо қарори Ҳукумати
Ҷумҳурии Тоҷикистон
аз 30 июли соли 1998 №13
таслик шудааст.

ОИННОМАИ КОНСУЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

ФАСЛИ I МУАССИСАҲОИ КОНСУЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН БОБИ I Муқаррароти умумӣ

Моддаи 1

Муассисаҳои консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар хориҷа ҳуқуқи манфиатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва шаҳрвандони онро дар доираи Конвенсияи Вена ҷиҳати муносибатҳои консулӣ ҳимоя мекунамд ва нафақа ба рушди ҳамкорӣҳои дӯстонаи Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дигар давлати мусомдат менамоянд.

Моддаи 2

Муассисаҳои консулӣ иборатанд аз шӯъбаҳои консулии намоёндагии дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, консулгарӣҳои генералӣ, консулгарӣҳои ноиб-консулгарӣҳо ва агентҳои консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар кишварҳои хориҷӣ.

Моддаи 3

Муассисаҳои консулӣ дар ҷаҳони худ конунгузорӣҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, Конвенсияи Вена ҷиҳати муносибатҳои консулӣ ва дигар асноди шартномавӣ ҳуқуқиро, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон узви онҳо мебошад ва ҳамчунин Оинномаи мазкурро дастури амал қарор медиҳанд.

Моддаи 4

Муассисаҳои консулӣ ба Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон тобеъ буда, тахти роҳбарии умумии сарони намоёндагии дипломатӣ ва консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар кишвари будубош амал мекунамд.

Моддаи 5

Шӯъбаҳои консулии намоёндагии дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро мудирони шӯъбаҳои консулӣ роҳбарӣ мекунамд, ки онҳоро консулҳои генералӣ ё консулҳо меноманд. Консулгарӣҳои генералӣ, консулгарӣҳои ноиб-консулгарӣҳо ва агентҳои консулиро мутобикан консулҳои генералӣ, консулҳо ноиб-консулҳо ва агентҳои консулӣ роҳбарӣ мекунамд.

Моддаи 6

Консул вазифаҳоро, ки ҳамин Оиннома пешбинӣ менамояд, иҷро мекунамд. Консул метавонад вазифаҳои дигарро, ки ҳамин Оиннома пешбинӣ

мекунанд, иҷро наояд, агар онҳо хилофи конунгузорӣҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва конунгузорӣҳои кишвари будубош набоянд.

Моддаи 7

Дар кишварҳое, ки намоёндагии дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷро намоянд, бо розигии кишвари будубош ба зиммаи консул инчунин вазифаҳои дипломатиро вогузор кардан мумкин аст.

Моддаи 8

Мақоили муассисаи консулӣ, дараҷаи он ва минтақаи консулӣ бо мутабикати кишвари будубош муайян мегардад.

Моддаи 9

Муассисаи консулӣ бо тасвири нишони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва бо тасвири номи муассисаи консулӣ ба забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва забони давлатии кишвари будубош дорои муҳр мебошад.

Моддаи 10

Муассисаи консулӣ ҳуқуқи дорад, ки дар дармадгоҳи бинои ишғолкарда наасиро бо тасвири Нишони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва бо сабти номи муассисаи консулӣ бо забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва забони давлатии кишвари будубош насб намояд.

Моддаи 11

Муассисаи консулӣ ҳуқуқи дорад, дар болои бинои муассисаи консулӣ байрақи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро барафрозад. Консул ҳуқуқи дорад байрақи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар қароргоҳи худ, инчунин дар асосан нақлиёти хеш барафрозад.

Моддаи 12

Дар ҳамин Оиннома истилоҳоте, ки истифода шудаанд, маъниҳои зеринро дорад:
"Консул" - консули генералӣ, консул, ноиб консул ё агентҳои консулиро, ки сарвари муассисаи консулӣ мебошад, меноманд.

"Шахси мансабдори консулӣ" - ҳар шахсро, аз ҷумла сарвари муассисаи консулиро меноманд, ки ба ӯ иҷрои вазифаҳои консулӣ (консули генералӣ, консул, агенти консулӣ) супорида шудааст.

"Қорманди муассисаи консулӣ" - ҳар шахсро - меноманд, ки дар муассисаҳои консулӣ (о иҷрои вазифаҳои маъмури ё техникӣ ва ё ҳамамоти муассисаи консулӣ) машғул аст.

БОБИ II ҚОРМАНДОНИ МУАССИСАИ КОНСУЛӢ ВА ТАРТИБИ ТАЪИН НАМУДАНИ КОНСУЛ

Моддаи 13

Ашхоси мансабдори консулӣ ва ходимони муассисаҳои консулӣ дар хизмати давлатии Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд.

Моддаи 14

Тахво шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонад шахси мансабдори консулӣ бошад.

Моддаи 15

Консул хангоми таъин шудан ба вазифа аз Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ваколати хатти-патенти консулӣ мегирад.

Моддаи 16

Консул баъди гирифтани ризоияти (экзекватура) кишвари будубош ба иҷрои вазифаҳои худ шурӯъ мекунанд.

Моддаи 17

Агар консул бо ягон сабаб вазифаи худро иҷро карда натавонад ё мувакккатан вазифаи консул холи бошад, иҷрои вазифаи консул ба уҳдаи дигар шахси мансабдори консулӣ ё дигар муассисаи консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар кишвари будубош ё ба зиммаи яке аз аъзоёни ҳайати дипломатии намоёнлагии дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ин кишвар гузошта мешавад.

БОБИ III ТАРТИБИ ИҶРОИ ВАЗИФАҲОИ КОНСУЛӢ

Моддаи 18

Консул вазифаҳои ба зиммаи худ доштаре шахсан иҷро мекунанд ё иҷрои онҳоро ба дигар шахси мансабдори консулӣ месупоранд.

Моддаи 19

Консули Ҷумҳурии Тоҷикистон танҳо аз рӯи дастури махсуси Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва бо ризоияти кишвари будубош метавонад вазифаҳои консулии давлати дигарро иҷро намояд.

Моддаи 20

Консул метавонад дар ҳудуди минтақаи консулии худ аз рӯи ҳамаи масъалаҳои ба фаъолияти муассисаи консулӣ мансуб буда, ба ҳокимияти кишвари будубош муроҷиат намояд.

Моддаи 21

Консул вазифадор аст ҳар сол, ҳадди ақал як маротиба минтақаи консулии худро дар занад.

Моддаи 22

Шикоятҳо аз фаъолияти ашхоси мансабдори консулӣ ва кормандони муассисаҳои консулӣ тибқи тобеият баррасӣ мешаванд.

ФАСЛИ II ВАЗИФАҲОИ КОНСУЛӢ НИСБАТ БА АШХОСИ ХУКУҚӢ ВА ШАХРВАНДОНИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

БОБИ IV

Муқаррароти умумӣ

Моддаи 23

Консул вазифадор аст тадбирҳои андешад, ки ашхоси воқеӣ ва ҳуқуқӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон пурра аз ҳамаи ҳуқуқҳои ба онҳо додаи конститутсионӣ ва қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, агар ин барои қонунгузории кишвари будубош, метёрҳо ва ағъаҳои байналхалқӣ, инчунин аз ҳуқуқҳои дар асноди байналхалқӣ муқарраршуда, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон ва давлати будубош аз онҳо мебошанд, истифода баранд.

Моддаи 24

Консул истикоматкунадагони доимӣ ва мувакккатан дар минтақаи консулии ӯ будаи шаҳравандони Ҷумҳурии Тоҷикистонро ба қайд мегирад.

Моддаи 25

Консул дар иҷрои вазифаҳои хидмати ба намоёндагони вазорату идораҳо ва ташкилотҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар ҳудуди минтақаи консулӣ ҷой гирифтаанд инчунин ба дигар шаҳравандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки ба минтақаи консулии ӯ омадаанд, ёрӣ мерасонад.

Моддаи 26

Консул шаҳравандони Ҷумҳурии Тоҷикистонро, ки мувакккатан ба минтақаи консулии ӯ моянд бо қонунҳо ва қарорҳои меъёрии кишвари будубош, инчунин бо урфу одатҳои маҳаллӣ шинос менамояд.

Моддаи 27

Консул барои гузаронидани чорабиниҳои фарҳангии оммавӣ ба шаҳравандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар минтақаи консулии ӯ иқомат доранд, ёрӣ мерасонад.

Моддаи 28

Консул ҳуқуқ дорад дар муассисаҳои кишвари будубош шаҳравандони Ҷумҳурии Тоҷикистонро, ки ҳузури надоранд ва пешбурди қорхояшонро ба ягон шахс насупурдаанд ё бо сабабҳои дигар манфиатҳои худро ҳимоя карда наметавонанд, намоёндагӣ кунад. Ин намоёндагӣ то он даме, ки намоёндагон ашхоси салоҳиятдори худро таъин накунад ё ба зиммаи худ ҳифзи ҳуқуқҳои на манфиатҳои худро нагиранд, идома меёбад.

БОБИ V

ВАЗИФАҲОИ КОНСУЛӢ НИСБАТ БА ИҶРОИ СУПОРИШҲОИ МАҚОМОТИ ТАҒТИШОТ Ё СУДҲОИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

Моддаи 29

Консул супоришҳои мақомоти тағтишот ё судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистонро нисбат ба шаҳравандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, агар ин бар хилофи қонунҳои кишвари будубош набояд, иҷро менамояд. Супоришҳои мазкур бо риояи қонунгузориҳои мурофиавии Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷро карда мешаванд.

БОБИ VI
ВАЗИФАҲОИ КОНСУЛ НИСБАТ БА ПИСАРҲОНДИ
(ДУХТАРҲОНДИ) ВАСОЯТ ВА ПАРАСТОРӢ
Молдаи 30

Консул ҳуқуқ дорад аснодро дар хусуси писархондии (духтархондии) кулак, ки шаҳраванди Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад ва берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон зиндагӣ менамояд, ба қайд гирад. Агар писархондкунанда (духтаркунанда) шаҳраванди Ҷумҳурии Тоҷикистон наболшад, барои писархондӣ (духтархондӣ) гирифтани иҷозати макоми салоҳиятдори Ҷумҳурии Тоҷикистон зарур аст.

Молдаи 31
Консул ҷиҳати муқаррар намудани васоят ва парасторӣ ба шаҳравандони нобилиғи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар минтақаи консулии ӯ мебошад ва онҳо ба парастор мондаанд, тадбирҳо меандешад. Консул дар сатҳи баробар ҷиҳати муқаррар намудани васоят ва парасторӣ ба шаҳравандони билиғи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки онҳо бинобар вазъи саломатӣ мустиқилона ҳуқуқи худро амалӣ ва вазифаҳои худро иҷро карда наметавонанд, тадбирҳо меандешад.

БОБИ VII
ВАЗИФАҲОИ КОНСУЛ НИСБАТ БА АМВОЛИ
ШАҲРАВАНДОНИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
Молдаи 32

Консул ҷиҳати муҳофизати амволе, ки баъд аз марги шаҳраванди Ҷумҳурии Тоҷикистон боқи мондааст тадбирҳо меандешад. Агар амволи боқимонда пурра ё қисман ашъи вайронмешуда буда, ҳамчунин хифзи он хеле гарон бошад, консул ҳуқуқ дорад ин амволро фурушад ва маблағи ба дастомаларо ба сохибаш тибқи мансубият фириштад.

Молдаи 33
Консул ҳуқуқ дорад доир ба фиристонидани амволи меросӣ ба ворисон, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд, тадбирҳо андешад.

Молдаи 34
Консул метавонад ҷиҳати нигоҳдории пул, ашъи гаранбаҳо, қоғазҳои арзишнок ва ҳуҷҷатҳоро, ки ба шаҳравандони Ҷумҳурии Тоҷикистон мансубанд, қабул намояд.

Дар ҳолати ғайбидани шахс, ки амволи ба нигоҳдорӣ супоридашуда ба ӯ тааллуқ дорад, нисбат ба он амвол муқаррароти молдаи 32 ҳамин Оиннома истифода мегардад.

БОБИ VII
ВАЗИФАҲОИ КОНСУЛ НИСБАТ БА ШАҲРАВАНДОНИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН, КИ ДАР ҲАБС ҚАРОР ДОРАНД,
ДАСТГИР ШУДААНД Ё БО ТАРЗИ ДИГАР АЗ ОЗОДИ МАҲРУМ
ГАРДИДААНД Ё МУҲЛАТИ ҚАЗОРО МЕГУЗАРАНАНД
Молдаи 35

Консул вазифадор аст, нисбат ба шаҳраванди Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар ҳабс мебошад, ё чун гумонбар дар содир гардани ҷиноят дастгир шудааст ё ба тадбирҳои дигари маҳдудкунандаи озодӣ гирифтور шудааст, инчунин тахти таъсири судӣ ё маъмури қарор доғад, риояи қонунҳои кишвари будубош ва асноди аудномавио ҳуқуқӣ, ки аз ҷониби Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ин давлат ба имзо расидаанд, назорат кунад.

Консул вазифадор аст бо хоҳиши ашхоси манфиатдор ва бо ташаббуси худ шаҳравандони Ҷумҳурии Тоҷикистонро, ки дар ҳабсхонаҳо қарор доранд, хабар гирад ва бо шароити нигоҳ доштани онҳо шинос шавад.

Консул вазифадор аст назорат намояд, то ин ки ҷуниин шаҳравандони Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити ба талаботи гигиенӣ ва санитарии ҷавобгӯ нигоҳ дошта шаванд ва ба муомилаи бераҳмонаю таххиромез, ки фитри инсониро паст мезананд, дучор нагарданд.

БОБИ IX
ВАЗИФАҲОИ КОНСУЛ ОИД БА МАСЪАЛАҲОИ
ШИНОСНОМА ВА ВИЗА
Молдаи 35

Консул ҳуқуқ дорад, дар ҳолати истисно ва бо мувофиқаи хизмати консулии Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шаҳравандони Ҷумҳурии Тоҷикистон шиносномаҳо диҳад, муҳлати эътибори шиносномаҳоро таъмин намояд ва дар онҳо қайдҳои зарурӣ ворид намояд.

Молдаи 37
Консул ҳуқуқ дорад ба шаҳравандони хориҷӣ барои ворид шудан ба Ҷумҳурии Тоҷикистон, хориҷ шудан аз Ҷумҳурии Тоҷикистон ва барои рафту омади транзитӣ тавассути қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон виза диҳад, ба визаи додшуда тағйирот ворид намояд, инчунин визаи қаблан додаро бекор кунад.

БОБИ X
ВАЗИФАҲОИ КОНСУЛ ОИД БА МАСЪАЛАҲОИ
ШАҲРАВАНДИ
Молдаи 38

Консул ҳуқуқ дорад аризаи шаҳравандони хориҷиро, ки дар минтақаи консулии вай истиқолат мекунанд, дар хусуси қабули онҳо ба шаҳравандии Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул намояд ва онро барои баррасии минбаъда ба мақомоти салоҳиятдорини Ҷумҳурии Тоҷикистон фириштад.

Молдаи 39
Консул бо розигии сарвари намоёндагии дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар кишвари будубош метавонад дар бораи аз шаҳравандии

Ҷумҳурии Тоҷикистон марҳум намулдани ашхосе, ки бо амали худ ӯро ба банди шаҳранди Ҷумҳурии Тоҷикистонро доғдор намулдаанд ва ба ӯро ӯ ӯ амниятӣ давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон зарар расонидаанд, ба Вазорати корҳои хориҷӣ пешниҳодот манзур намоёнд.

БОБИ XI

ВАЗИФАҲОИ КОНСУЛ ОИД БА МАСЪАЛАҲОИ БА ҚАЙД ГИРИФТАНИ САНАДҲОИ ҲОЛАТИ ШАҲРАНДИ

Моддаи 40

Мутобики қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон консул саналҳои ҳолати шаҳранди шаҳрандони Ҷумҳурии Тоҷикистонро ба қайд мегирад.

Консул аз шаҳрандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар кишвари булӯбош доимӣ истиқомат доранд дар бораи ворид намудани тағйирот, ислохот ва иловаҳо ба қайди саналҳои ҳолати шаҳранди дар бораи барқарор намудани қайдҳои бештӣбор, инчунин дар хусуси тағйир додани насаб, ном ва номи падар дархост қабул мекунад ва онҳоро ба баррасии мақомоти салоҳиятдори Ҷумҳурии Тоҷикистон мефиристад.

Моддаи 41

Бинобар гирифтани маълумот дар бораи таваллуд ё вафоти шаҳранди Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳаётиро ва дигар воситаҳои нақлиёт ё дар минтақаи консули худ, консул мутобики қонунгузории амалкунаанди Ҷумҳурии Тоҷикистон, санади таваллуд ё фавтро ба қайд мегирад.

Моддаи 42

Дастуруламал оид ба тартиби аз ҷониби консул ба қайд гирифтани саналҳои ҳолати шаҳранди Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ мекунад.

ФАСЛИ III АМАЛҲОИ НОТАРИАЛӢ, ТАЪЙИДИ КОНСУЛӢ. БОҶҲОИ КОНСУЛӢ

БОБИ XII АМАЛҲОИ НОТАРИАЛӢ

Моддаи 43

Консул амалҳои нотариалии зеринро иҷро мекунад:

- 1) таъри аз аҳдномаҳо дар бораи мусодири ва замонати хонаҳои нотариалии, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон воқеанд, муомилот (аҳдномаҳо, аҳднономаҳо, эътиҳодномаҳо ва ғайраҳо) тасдиқ менамояд;
- 2) барои муҳофизати амволи меросӣ тадбирҳо меандешад;
- 3) дар бораи ҳуқуқ ба мероси шаҳраннома медиҳад;
- 4) дар бораи ҳуқуқ ба моликият аз ҳиссаи амволи умумии зану шавҳари шаҳраннома медиҳад;
- 5) ба ҳаққонияти нусхаи ҳуҷҷатҳо ва нусхабардориҳои онҳо ӯвоҳӣ медиҳад;
- 6) дурустии тарҷумаи ҳуҷҷатҳоро аз як забон ба забони дигар тасдиқ менамояд;
- 7) асли будани имзоҳои ҳуҷҷатҳоро тасдиқ мекунад;
- 8) зинда будани шаҳрандро тасдиқ менамояд;
- 9) дар ҷои муайян будани шаҳрандро тасдиқ менамояд;
- 10) айнаи шаҳрандро бо асли ӯ дар ҳуҷҷат тасдиқ мекунад;
- 11) вақти пешниҳоди ҳуҷҷатро тасдиқ мекунад;
- 12) маблағҳои пулӣ ва қозғоҳи қимматнокро ба депозит (ҳифз) қабул мекунад;
- 13) сабтҳои иҷроиро ба амал мебарорад;
- 14) ҳуҷҷатҳоро барои нигоҳдорӣ қабул мекунад;
- 15) амали исботро таъмин менамояд;
- 16) эътиҳодномаи бахрӣ мебарорад.

Қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчунин амалҳои дигари нотариалиро, ки аз ҷониби консул иҷро карда мешаванд, таъйид менамояд. Тартиби иҷрои амалҳои нотариалии аз ҷониби консул бо Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи нотариати давлатӣ, ҳамин Оиннома ва дигар саналҳои қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешаванд.

Дастуруламалро оид ба тартиби амалҳои нотариалии, ки консул иҷро мекунад, Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ мекунад.

Моддаи 44

Амалҳои нотариалии дар муассисаҳои консули Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷро карда мешаванд. Дар ҳолатҳои алоҳида, амалҳои нотариалиро берун аз муассисаи мазкур анҷом додан мумкин аст.

Моддаи 45

Консуле, ки амалҳои нотариалиро иҷро мекунад, вазифадор аст сирри амалҳои нотариалии анҷомдодаро махфӣ нигоҳ дорад. Маълумот дар бораи иҷрои амалҳои нотариалии ва ҳуҷҷатҳои мутобики Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи нотариати давлатӣ дода мешаванд.

Молдан 46

Амалҳои нотариалӣ даъ рӯзи пешниҳод намулани тамоми пардохтҳои боҷи консулӣ, пушонидани ҷароҷоти воқеии зарури барои ин ҳуҷҷатҳо аниқон дола мешаванд.

Молдаи 47

Муомилоти бо роҳи нотариали тасдиқшуда, ҳамчунин аризаҳо ва дигар хуҷатҳо дар ҳузури консуле, ки амалҳои нотариалиро иҷро мекунанд, имзо карда мешаванд. Агар муомилот, ариза ё дигар хуҷат дар набудани консули имзо шавад, имзокунанда бояд шахсан тасдиқ намояд, ки хуҷатро имзо кардааст.

Консуле, ки амалҳои нотариалиро анҷом медиҳад, вазифадор аст, ба шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқ ва вазифаҳои онҳоро фаҳмонад, аз қабилати амалҳои нотариалии ағҷодлашуда огоҳ намояд, то ин ки бехабарӣ аз ҳуқуқ ва дигар ҳолатҳои ба ин монанд бар зарари онҳо истифода нашлавад.

Міодан 48

Консул намтавонад амалҳои нотариалиро ба номи худ ва аз номи камсари худ ва ҳешовандони худ бевосита анҷом диҳад.

Моддан 49

Коргузории нотариалӣ дар муассисаҳои консулӣ бо забоне пеш бурда мешавад, ки бо он коргузории муассисаи консулӣ суҳбат мегирад.

Агар шахси барои иҷро амалҳои нотариали муроҷиаткарда забонери ки ӯро он коргузори пеш бурда мешавад, надонад, матнҳои ҳуҷҷатҳои расмӣ ба таровардашаванда бояд аз ҷониби консуле, ки амалҳои нотариалиро иҷро менамояд, ё тарҷумони ба консул шинос тарҷума карда шавад.

Моддан 50

Агар ба консул дар бораи ошкор шудани мерос: ба фоидаи шахсоне, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон истикомат мекунанд маълум гардад, суд ғавран баъдан маълумоти ба у аёнро дар хусуси мерос ва меросхӯри эҳтимоли ба Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон иттилоъ диҳад.

Моддан 51

Агар татбиқи амалҳои нотариалӣ ба қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳолифат намоӣнд, консул аз иҷрои ҷулин амал даст мекашад.

Агар ҳуҷҷатҳо ба талаботи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқат накунанд, ё аз рӯи мазмуни худ ба манфиати Тоҷикистон расонда наоянд, ё маълумотҳоеро дуро бошанд, ки шаъну эътибори шаҳрандонро заҳворон мекунанд, консул онҳоро барои татбиқи амалиҳои истисноӣ қабул намекунад.

Бо хохиши шахс, ки ба ӯ иҷрои амалҳои нотаҷрибӣ рад ҷудоаст, ба ӯ ояда сабабҳои рад ва тартӣби шикояти он фаҳмонда шавад.

Моддан 52

Хангоми анҷоми амалҳои нотаъриалӣ муттбиқ бо қонунигузории Ҷумҳурии Тоҷикистон, асноди ҳуқуқии байналхалқӣ, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон ва кишвари бӯдубош иштирокчиёни онҳо мебошанд, ҳуқуқи байналхалқӣ истифода карда мешаванд.

Консул хуччатгоеро, ки мутбики талаботи ҳуқуки хориҷӣ тартиб дода шудааст, қабул мекунад ва сабтҳои тасдиқкунандаро дар шаҳри Душанбе қабул мекунанд. Ҳамакунгаҳи қабул ва сабтҳои тасдиқкунандаро дар шаҳри Душанбе қабул мекунанд. Ҳамакунгаҳи қабул ва сабтҳои тасдиқкунандаро дар шаҳри Душанбе қабул мекунанд.

БОБИ ХИШ ТАЪЙИДИ КОНСУЛҲИ

Молдан 53

Консул хуччатхо ва санадхоро, ки бо иштироки хокимияти минтақаи
консулӣ тартиб дода шудаанд, ё аз ин хокимиятҳо бармеоянд, таъйид
накунанд.

макунад. Тоҷикон танҳо хуччаҳо ва санадҳои макунад, ки ба баррасӣ қабул мекунанд, агар ба шарт, ки Тоҷикон ба шартномаҳои байналмилалӣ, ки Тоҷикон ба кишвари бузург широкӣ онҳо мабанд, макунад. Тоҷикон ва кишвари макунад.

Таъйиди консулӣ - ин муайян сохтан ва гувоҳи додани имзоҳои асли дар
ин ҳуҷҷатҳо ва санадҳо буда, мутобикати онҳо бо қонунҳои кишвари
мулоқибат мебошад.

Тартиби таъйини консулӣ аз ҷониби Вазорати қорхон хорҷии будубош мешада.

Моддан 54

Хуҷатҳо ва санадҳои, ки ба қонунозории Ҷумҳурии Тоҷикистон мухлифат мекунад, ё метавонанд бо мазмуни худ ба манфиатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон зарар расонанд, ё маълумотро дар бораи гирифтани шаъну таътибҳои шахрандони сирро доғдор мекунад, таъйид намешаванд.

БОБИ XIV БОЧХОЙ КОНСУЛҲОЙ

Молдаи 55

Барои амалҳои консулӣ, ки дар ҳорича ва дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷро карда мешаванд, бо ҷи консулӣ ситонида мешавад. Инчунин ҳароҷоти воқеӣ, ки бо иҷрои амалҳои зикргардила марбут аст пардохт мешаванд.

Молдан 56

Бочҳои консулӣ мутбаки тарифи бонҳои консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон ситонида мешаванд. Дар ҳориҷа бо пули кишвари булуғаш ё бо долларӣ ШМА дар Тоҷикистон аз шаҳравандони Ҷумҳурии Тоҷикистон - бо пули миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз шаҳравандони хориҷи - бо долларӣ ШМА.

Молдаи 57

Тарифи бочҳои консулӣ аз ҷониби Вазорати қорҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мувофиқаи Вазорати иқтисод ва робитаҳои иқтисодии хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати молҳои Тоҷикистон муқаррар карда мешавад.

Ба консул хуқуқ дода мешавад, ки дар ҳолатҳои истисно ҳаҷми ставкаи муқаррар карда мешавад.

ФАСЛИ V

ВАЗИФАҲОИ КОНСУЛ НИСБАТ БА ТАЙЕРАҲО (ЧАРХБОЛҲО) И ҚУВВАҲОИ МУСАЛЛАҲИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

Моддаи 65

Консул вазифадор аст, нисбат ба экипажҳои тайераҳои (чархболҳои) Қувваҳои Мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар қаламрави кишвари будубош, дар ҳудуди минтақаи консули ӯ мебошанд, дар масъалаҳои муносибатҳои мутақобила бо ҳокимиятҳои маҳаллӣ, таъминоти моддӣ, техникӣ ва дигар масъалаҳо мусоидати ҳамчониба намояд.

Дар мавриди набудани атташени харбии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар кишвари будубош, консул дар ҳалли ҳамаи масъалаҳои вобаста ба парвози тайераҳо (чархболҳо) иштирок менамояд.

Моддаи 66

Консул дар мавриди ба даст овардани маълумот дар бораи тайераҳои (чархболҳои) ба майдони ҳавоӣ меомада, ки дар ҳудуди минтақаи консул ҷойгир аст яқоя бо мақомоти дахлдори кишвари будубош барои таъмини фуруди онҳо ба ҷои таъиншуда, тадбирҳо меандешад.

Моддаи 67

Баробари фуруд омадани тайераҳо (чархболҳо) консул фавран ба командир маълумотро, ки дар мавриди алоқа бо ҳокимияти маҳаллӣ зарур аст, аз ҷумла дар бораи ваъи санитарии маҳал, қондаву қонунҳои маҳаллӣ ва уфу олатҳое, ки иҷрои онҳо ба командир ва аъзои экипаж ҳатмист, мерасонад.

Моддаи 68

Консул вазифадор аст, дар мавриди аввалин имконият шахсан тайераи (чархболи) омадаро хабар гирад.

Дар ҳолатҳои зарурии консул командир экипажро (звеноро) хангоми ба боздидҳо омадани шахсони мансабдори кишвари будубош хамроҳӣ мекунад.

Моддаи 69

Дар ҳолати дар кишвари будубош мондани бемори вазнини узви экипаж барои табобат консул бояд ба ҷараёни муолиҷа назорат кунад ва фиришодани ӯро ба Тоҷикистон таъмин намояд.

Дар ҳолати вафот кардани узви экипаж консул барои бо расмияти лозимӣ дафн кардан ё фиришодани ҷасади марҳум ба Ҷумҳурии Тоҷикистон тадбирҳо меандешад. Хуҷҷатҳо ва амволи шахсони марҳум ба Тоҷикистон фиришода мешаванд.

Моддаи 70

Дар ҳолати салама ё дигар ҳодисаҳо консул барои расонидаани ёрии зарурӣ ба тайераҳо (чархболҳо) ва ба расмияти ҳуқуқӣ даровардани ҳиссаи ҷойдошта, ҳамаи тадбирҳои ба ӯ вобастаро меандешад.

Моддаи 71

Консул ба командир экипаж (звено) дар бигарзор намудани алоқа фармондеҳии болои ёри мерасонад, инчунин дар фиришодани мероси ҳадамоти ҳавоӣ мусоидат менамояд.

ФАСЛИ VI

ВАЗИФАҲОИ КОНСУЛ НИСБАТ БА ВОСИТАҲОИ НАКЛИЁТИ АВТОМОБИЛӢ ВА РОҲИ ОҲАН

Моддаи 72

Хангоми иҷро намудани вазифаҳои консулӣ нисбат ба воситаҳои нақлиёти автомобилӣ ва роҳи оҳан консул муқарраоти фасли IV хамин Оиннома ро дастури амал қарор медиҳад.

ФАСЛИ VII

ВАЗИФАҲОИ КОНСУЛ ДОИР БА МУҲОФИЗАТИ САНИТАРӢ, ФИТОСАНИТАРӢ ВА ВЕТЕРИНАРӢ

БОБИ XV

ВАЗИФАҲОИ КОНСУЛ ОИД БА ҲИФЗИ САНИТАРӢ

Моддаи 73

Хангоми пайдо шудани бемориҳои сирояткунанда дар минтақаи қаблан аз ин бемориҳо озод, консул фавран дар ин бобат ба Вазорати қорҳои қоричии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо зикри ноҳияи сироятдида, шумораи беморон ва тадбирҳои зиддисироятӣ, ки аз ҷониби ҳокимияти маҳаллӣ ишроида шудааст, хабар медиҳад.

Консул шахравандонро, ки барои ба Ҷумҳурии Тоҷикистон рафтан иҷозат гирифтаанд, аз зарурати пешниҳоди сертификатҳо дар хусуси эмкуниҳои хангоми вурудашон ба Тоҷикистон огоҳ менамояд.

БОБИ XVI

ВАЗИФАҲОИ КОНСУЛ ОИД БА МУҲОФИЗАТИ ФИТОСАНИТАРӢ ВА ВЕТЕРИНАРӢ

Моддаи 74

Хангоми дар ҳудуди минтақаи консулӣ пайдо шудани бемориҳои сироятнок ё хашароти зараррасони зироатҳои кишоварзӣ, инчунин дар ҳолатҳои бемориҳои саросарии қорво ва паррандаҳо ё хашаи таҳдиди паҳншавии бемориҳо умуман ба инсонӣ хайвонот, консул фавран дар ин бора ба намоёндагии дипломатии инсонӣ хайвонот, консул фавран дар ин бора ба намоёндагии дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар кишвари будубош ё дар мавриди мавҷуд набудани он ба Вазорати қорҳои қоричии Ҷумҳурии Тоҷикистон хабар медиҳад.

Моддаи 75

Консул шахравандонро, ки барои рафтан ба Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷозат гирифтаанд, аз зарурати пешниҳод намудани сертификатҳои ветеринарӣ ба хайвонот, ашёи хом ва маҳсулоти қорво, инчунин аз қондаҳои ба Ҷумҳурии Тоҷикистон бурдани тухмиҳо, растаниҳои сабз, ниҳолҳои қучатӣ, мсвао сабзавоти тару тоза, хангоми ворид шудан ба Ҷумҳурии Тоҷикистон огоҳ мекунад.

ФАСЛИ УШ КОНСУЛХОИ ФАХРӢ (ҒАЙРИШТАӢ)

Моддан 76

Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мувофиқаи кишвари будубош метавонад иҷрои вазифаҳои алоҳидаи консулиро ба консулҳои фахрӣ (ғайриштаӢ) супорад.

Ҳам шахравандони Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҳам шахравандони давлати хориҷӣ консулҳои фахрӣ (ғайриштаӢ) шуда метавонанд.

Моддан 77

Консулҳои фахрӣ (ғайриштаӢ) шомили хидмати давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон намебошанд.

Консулҳои фахрӣ (ғайриштаӢ) мутобики Низомномаи консули фахрии (ғайриштаӢ) Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо қарори Шӯрон Вазирони Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 19 апрели соли 1993 N 167 тасдиқ шудааст, таъин карда мешаванд ва вазифаҳои худро амалӣ мегардонанд.

ЗАМИМАН №4

Бо Фармони Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон
аз «30» октябри соли 2009
№ 729 тасдиқ шудааст

НИЗОМНОМАИ НАМОЯНДАГИИ ДОИМИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ДАР НАЗДИ ТАШКИЛОТИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ

1. Муқаррароти умумӣ

1) Низомномаи мазкур фаъолияти намояндагҳои доимии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди ташкилоти байналмилалиро ба танзим мебарорад.

2) Намояндагии доимии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди ташкилоти байналмилалӣ (минбаъд – Намояндагии доимӣ) ба низоми Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон шомил аст ва мақоми давлатии Ҷумҳурии байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, намояндагии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар назди ташкилоти байналмилалӣ дахлдор ба амал мебарорад.

Намояндагии доимӣ тибқи пешниҳодоти Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо қарори Хукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҷойи ҷойгиршавии қароргоҳи ташкилоти байналмилалӣ ва ё шӯъбаҳои он, агар ин бо қондаҳои ташкилоти байналмилалӣ дахлдор иҷозат дода шуда бошад, таъин мегардад.

3) Намояндагии доимӣ дар фаъолияти худ Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон, қонунҳои конституционӣ ва қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, фармонҳои ва амрҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Низомномаи қарорҳо ва фармоишҳои Хукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Низоми Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ин Низомнома, санадҳои меъриии ҳуқуқӣ ва дастурҳои Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин шартномаҳои байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон, дигар меъёрҳои ҳуқуқӣ байналмилалӣи таъйиншаванда, қондаҳои ташкилоти байналмилалӣ, созишномаҳои онро бо кишвари иқомат ва бо дарназардошти қонунгузори кишвари иқомат ба роҳбарӣ мегардад.

4) Намояндагии доимӣ ҳимояи манфиатҳои миллиро дар доираи ташкилоти байналмилалӣ ва амалисозии самти ягонаи сиёсати Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар ташкилоти байналмилалӣ дахлдор таъмин менамояд ва бо ин максалҳо бо тартиби муқарраргардида иштироки мақомоти ҳокимияти иҷроияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, хайати онҳо ва гуруҳи мутахассисонро қорҳонаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, ташкилоти байналмилалӣ ҳамроҳ менамояд дар фаъолияти мақомоти ташкилоти байналмилалӣи ҳамаҷанг менамояд. Хайатҳои номбаршуда ва гуруҳи мутахассисон ба Намояндагии доимӣ дар иҷрои вазифаҳои он мусоидат менамоянд ва бо тартиби муқарраргардида фаъолияти худро бо Намояндагии доимӣ дар ин ташкилоти байналмилалӣ мувофиқа менамоянд.

5) Дар бинои Намояндагии доимӣ ва ё дар ҳудуди он Парчами давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барафрохта мешавад, сипас бо тасвири Нисбони Ҷумҳурии Тоҷикистон бо навиштаҷоти Намояндагии доимии Ҷумҳурии Тоҷикистон (дар назди номи ташкилоти байналмилалӣ) бо забони тоҷикӣ ва бо яке аз забонҳои расмӣ ташкилоти байналмилалӣ, инчунин бо забони давлатии кишвари иқомат гузошта мешавад. Рамзи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дарназардошти амалии таширрофотии ташкилоти байналмилалӣ дахлдор ва кишвари иқомат истифода мегардад.

6) Намояндагии доимӣ, кормандони он ва аъзои оилаи онҳо дар кишвари иқомат аз масуният ва имтиёзоҳ мувофиқи ҳукуқи байналмилалӣ ва конвенгузории кишвари иқомат баҳраманд мегардад.

Кормандони Намояндагии доимӣ ва аъзои оилаи онҳо уҳдадоранд қонунҳо, қоидаҳои маъмури, инчунин расму оинҳои кишвари иқоматро риоя намоянд, аз ҳар гуна ҳаракатҳо, ки метавонад ҳамчун даҳолат ба қорҳон дохилӣ тафсир дода шаванд, худдорӣ намоанд.

II. Вазифаҳои асосии Намояндагии доимӣ

7) Вазифаҳои асосии Намояндагии доимӣ инҳоянд:

- намояндагии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ташкилоти байналмилалӣ дахлдор;
- ҳимояи манфиатҳои миллӣ дар доираи ташкилотҳои байналмилалӣ; татбиқи сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ташкилотҳои байналмилалӣ;
- таъмини иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар фаъолияти ташкилоти байналмилалӣ;
- иҷрои супоришҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин супоришҳои дигар мақомотҳои ҳокимияти давлатӣ ва дарҳостҳои мақомоти маҳаллии худидорақунӣ, қорҳонаҳо, муассисаҳо ва ташкилотҳо, ки бо Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқа шудаанд.

Супоришҳои мақомоти ҳокимияти давлатӣ ва дарҳостҳои мақомоти маҳаллии худидорақунӣ, қорҳонаҳо, муассисаҳо ва ташкилотҳо ба Намояндагии доимӣ танҳо ба воситаи Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон фириастода мешаванд;

- муайян ва таҳлил намудани фаъолияти ташкилоти байналмилалӣ, ҳолат ва тамоқоли асосии рушди ҳамқорӣ дар доираи ташкилоти байналмилалӣ дахлдор; аъзои ташкилоти байналмилалӣ ва мушоҳидон дар назди ташкилоти байналмилалӣ;

- бо тартиби муқарраршуда ба иттилои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, дигар мақомоти ҳокимияти иҷроия расонидани маълумот оид ба масъалаҳои фаъолияти ташкилоти байналмилалӣ, бо тартиби муқарраргардида манзур намудани пешниҳодот оид ба таъмини иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар фаъолияти ташкилоти байналмилалӣ;

- бо тартиби муқарраршуда аз мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти маҳаллии худидорақунӣ, инчунин қорҳонаҳо, муассисаҳо ва ташкилотҳои гирифтани ҳуҷҷатҳо, маълумотнома ва дигар маводи зарурӣ барои ҳалли

масъалаҳо, ки ба салоҳияти Намояндагии доимӣ шомиланд, бо тартиби муқарраршуда таҳвили маълумот ба мақомот, қорҳонаҳо, муассисаҳо ва ташкилотҳои зикршуда;

- мусомилат намудан дар татбиқи мақсад ва принсипҳои ташкилоти байналмилалӣ, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон аъзои он мегардад, инчунин татбиқи қарорҳои он ва иҷрои шартномаҳои байналмилалӣ дар доираи он қабулушуда, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон аъзои он мегардад;

- гузаронидани гуфтушуниҳҳо бо ташкилоти байналмилалӣ ва дар доираи он иштирок намудан дар таҳияи лоиҳаҳои шартномаҳои байналмилалӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо вобаста ба мавзӯҳои, ки ба фаъолияти ташкилоти байналмилалӣ мансуб аст;

- робита намудан бо котиботи ташкилоти байналмилалӣ, намояндагони доимии (намояндагҳои доимӣ) давлатҳои аъзои ташкилоти байналмилалӣ ва намояндагҳои доимии мушоҳидон дар назди ташкилоти байналмилалӣ, инчунин бо мақомоти ҳокимияти давлатӣ, иттиҳодиҳои чамъиятӣ, доираҳои соҳибқорӣ, илмӣ фарҳангии кишвари иқомат, воситаҳои ахбори омма вобаста ба мавзӯҳои, ки ба салоҳияти Намояндагии доимӣ мансуб аст;

- иштирок намудан дар оморасозӣ ва амалии гардонидани сафарҳои инаҳсонӣ мансабдор ва ҳайати расмӣ, аз ҷумла ҳайати Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, вобаста ба гузаронидани қорабиниҳо дар доираи ташкилоти байналмилалӣ;

- иҷро намудани дигар вазифаҳои мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон, қоидаҳои ташкилоти байналмилалӣ дахлдор, меъёрҳои ҳукуқи байналмилалӣ ва бо дарназардошти кишвари иқомат.

III. Сохтор ва ташкили фаъолияти Намояндагии доимӣ

8) Намояндагии доимиро Намояндагии доимии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди ташкилоти байналмилалӣ (минбаъд Намояндаи доимӣ), ки Намояндаи вақолатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди ташкилоти байналмилалӣ мегардад, роҳбарӣ менамояд.

9) Намояндаи доимӣ бевосита фаъолияти Намояндагии доимиро роҳбарӣ менамояд, шахсан барои иҷрои вазифаҳои ба Намояндагии доимӣ нутузоршуда ва иҷрои вазифаҳои масъул аст, тибқи санадҳои меъёрии ҳукуки Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон сохтори Намояндагии доимиро муайян месозад, уҳдадорҳои вазифавиро байни қормандони он тақсим менамояд.

Ҳукук ва уҳдадорҳои асосии Намояндаи доимӣ тибқи Низомномаи маъмур муайян мегардад.

Дар сурати мавҷуд набудани Намояндаи доимӣ дар кишвари иқомат назифаи ӯро иҷроқунандаи назифаи Намояндаи доимӣ анҷом медиҳад, ки бо тартиби муқарраргардида аз ҳисоби муовинони ӯ ва қормандони дипломатии сатҳи болоии Намояндагии доимӣ таъин мегардад.

Агар Намояндаи доимӣ ҳамзамон Сафири факулуда ва Мухтори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар кишвари иқомат бошад, дар сурати набудани ӯ, иҷроқунандаи назифаи Намояндаи доимӣ Қордори муваққатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё яке қормандони сатҳи болоии дипломатӣ, ки бо тартиби муқарраргардида таъин мегардад, мегардад.

10) Таъмини амнияти Намояндагии доимӣ, кормандони он ва аъзои онҳо, ташкили химояи сирри давлатӣ ва сирри бо қонуни химояшаванда. Ихтиёрдорони воситаҳои молиявӣ, ташкили қори кормандон ва ҳамкорӣ бо дигар сохторҳои Намояндагии доимӣ бевоҳита аз ҷониби Намояндаи доимӣ ва ё корманди сатҳи болоии таъиннамудан ӯ сурат мегирад.

Таъбирҳо оид ба таъмини амнияти Намояндагии доимӣ, аз ҷумла амалҳои дар шароити ҳолатҳои фавқулода дар кишвари иқомат, кормандони Намояндагии доимӣ ва аъзои онҳо, бо риояи имтиёз ва масъулияти онҳо тибқи ҳуқуқи байналмилалӣ ва қонунгузории кишвари иқомат, ташкили ҳифзи сирри давлатӣ ва сирри бо қонуни химояшаванда, аз ҷониби Намояндаи доимӣ дар ҳамкорӣ ва дар мувофиқа бо Сафорати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар кишвари иқомат андешида мешаванд.

11) Смета ва ҷадвали штатии Намояндагии доимӣ бо тартиби муқарраргардида тибқи Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ карда мешавад.

Ҳуқуқ ва ухдадорихои кормандони Намояндагии доимӣ бо қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон, санадҳои меъёрии ҳуқуқии Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дастурамали вазифавӣ муайян мегарданд. Кормандони Намояндагии доимӣ ухдадоранд фермонҳои супоришҳои Намояндаи доимиро ва дар сурати набудани ӯ – иҷрокунанди вазифаи Намояндаи доимиро иҷро намоянд.

12) Дар Намояндагии доимӣ шӯбаҳо ва ё гурӯҳҳо оид ба самтҳои фаъолияти он метавонад таъсис дода шаванд.

13) Фаъолияти Намояндагии доимӣ дар асоси нақшаҳои семоха, ки бо дарназардошти супоришҳои Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия мегарданд, ба амал бароварда мешавад.

Намояндагии доимӣ бояд ба Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳисоботи сиёсӣ ва молиявиро тибқи муҳлатҳои муқарраргардида пешниҳод намояд.

14) Таъин намудан ба ҳайати Намояндагии доимӣ, инчунин ротатсияи кормандон бо тартиби муқарраргардидаи Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад. Ҳангоми таъин намудан ба вазифаи дипломатии сатҳи болоӣ (мушовир ва аз он боло) фикри Намояндаи доимӣ ба иннобат гирифта мешавад.

15) Ба ҳайати Намояндагии доимӣ метавонанд бо тартиби муқарраргардидаи Намояндагии дигар мақомоти марказии ҳокимияти иҷроии дохил карда шаванд.

Шартҳои фирибадорӣ, таъин намудан, фаъолият намудан ва бозхондӣ оғҳо бо созишномаи алоҳида байни Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мақомоти марказии ҳокимияти иҷроии дахлдор муайян мешавад. Маълагузори фаъолияти ҷунин намоянда аз ҳисоби маблағҳои мақомоти марказии ҳокимияти иҷроияи дахлдор сурат мегирад.

16) Мувофиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Намояндагии доимӣ сохторҳои хизбҳои сиёсӣ, ташкилоти ҷамъиятӣ, ба истиснои иттифоқи касаба наметавонанд таъсис дода шаванд.

IV. Тартиби таъин ва бозхондӣ намудани Намояндаи доимӣ

17) Намояндаи доимӣ- намояндаи ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди ташкилоти байналмилалӣ мебошад ва дар назди ташкилоти байналмилалӣ аккредитатсия мешавад.

18) Намояндаи доимӣ бо пешниҳоди Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъин ва бозхондӣ карда мешавад.

Намояндаи доимӣ аз шумораи шахравандони Ҷумҳурии Тоҷикистон таъин карда мешавад, ки бо сифатҳои касбӣ ва шахсии худ, маълумот ва таъини саломатӣ метавонад ухдадорихои ба зиммаи ӯ вогузоришдари иҷро намояд.

V. Ухдадорихо ва ҳуқуқҳои асосии Намояндаи доимӣ

19) Намояндаи доимӣ Намояндагии доимиро сардорӣ менамояд, бевосита фаъолияти Намояндагии доимиро роҳбарӣ менамояд, сохтори онро мувофиқи санадҳои меъёрии Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян месозад, вазифаҳои мансабиро байни кормандони Намояндаи доимӣ тақсим менамояд. Намояндаи доимӣ барои иҷро намудани вазифаҳои ба зиммаи Намояндагии доимӣ вогузоришдари ва иҷрои вазифаҳои он мувофиқи Низомномаи Намояндагии доимии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди ташкилоти байналмилалӣ масъулияти шахсӣ дорад ва тибқи тартиби муқарраргардида дар назди Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои иҷрои дастурҳо ва супоришҳо ҳисобот медиҳад.

20) Намояндаи доимӣ химояи манфиатҳои миллиро дар доираи ташкилоти байналмилалӣ ва амалисозии самти ягонаи сиёсати Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар назди ташкилоти байналмилалӣ дахлдор таъини менамояд ва бо ин мақсад тибқи тартиби муқарраргардида иштироки мақомоти ҳокимияти иҷроияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти худидоракунии маҳаллӣ, дигар муассисаҳо, ташкилотҳо ва қорҳои давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳайатҳои онҳо ва гурӯҳи мутахассисонро дар фаъолияти мақомоти ташкилоти байналмилалӣ ҳамроҳанг менамояд. Ҳайатҳои номбаршуда ва гурӯҳи мутахассисон ба Намояндаи доимӣ дар иҷрои вазифаҳои он мусоидат менамоянд ва тибқи тартиби муқарраргардида фаъолияти худро дар ин ташкилоти байналмилалӣ бо Намояндаи доимӣ мувофиқа менамоянд.

21) Ухдадорихои асосии Намояндаи доимӣ инҳоянд:

- иҷро намудани супоришҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин супоришҳои дигар мақомоти ҳокимияти давлатӣ, ки бо Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқа шудааст;

- бо тартиби муқарраршуда иттилоъ додан ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, дигар мақомоти ҳокимияти иҷроия оид ба масъалаҳои фаъолияти ташкилоти байналмилалӣ ва бо тартиби муқарраршуда манзур намудани пешниҳод дар ҳусуси таъини иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар фаъолияти ташкилоти байналмилалӣ;

- химояи манфиатҳои миллӣ дар доираи таъшилотҳои байналмилалӣ, таъбики сисаати хоричии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таъшилотҳои байналмилалӣ;
- таъминии иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар фаъолияти таъшилотҳои байналмилалӣ;
- муайян ва таҳлил намудани фаъолияти таъшилотҳои байналмилалӣ ва таъмоли асосии рушди ҳамкории давлатҳои аъзонии таъшилотҳои байналмилалӣ ва мунохидон дар назди таъшилотҳои байналмилалӣ;
- бо тартиби муқарраршуда аз мақомоти хокимияти давлатӣ, мақомоти махаллини худидоракуни, иницунин корхонаҳо, муассисаҳо ва таъшилотҳои гирифтани ҳуҷҷатҳо, маълумотнома ва дигар маводи зарури барои таъшилотҳои таъшилохое, ки ба салоҳияти Намояндагии доимӣ шомиланд, бо тартиби муқарраршуда таҳвил додани маълумот ба мақомотҳо, корхонаҳо, муассисаҳо ва таъшилотҳои зикршуда;
- мусондат намудан дар таъбики мақсад ва принсипҳои таъшилотҳои байналмилалӣ, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон аъзон он мебошад, иницунин таъбики карорҳои он ва иҷрои шартномаҳои байналмилалӣ дар доираи қабулшуда, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон иштирокчи он мебошад.
- Гузаронидани гуфтушуниҳо бо таъшилотҳои байналмилалӣ ва доираи доираи он иштирок намудан дар таъбияи лоиҳаҳои шартномаҳои байналмилалӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо вобаста ба мавзӯҳои, ки ба фаъолияти таъшилотҳои байналмилалӣ мансуб аст;
- робита намудан бо котиботи таъшилотҳои байналмилалӣ, намояндагии доимии (намояндагҳои доимии) давлатҳои аъзонии таъшилотҳои байналмилалӣ ва миссияҳои доимии мушоҳидон дар назди таъшилотҳои байналмилалӣ иницунин бо мақомоти хокимияти давлатӣ, итиҳодияҳои ҳамбаста, доираи соҳибкорӣ, илмӣ фарҳангии кишвари иқомат, воситаҳои ахбори умумӣ вобаста ба мавзӯҳои, ки ба фаъолияти таъшилотҳои байналмилалӣ мансуб аст;
- иштирок намудан дар омодаҳои ва амалӣ гардонидани сафарҳои шахсонӣ мансабдор ва ҳайати расмӣ, вобаста ба гузаронидани чорабиниҳо дар доираи таъшилотҳои байналмилалӣ;
- дар доираи таъшилотҳои байналмилалӣ таъмин намудани таъшилотҳои маълумоти расмӣ оид ба масъалаҳои марбут ба самти сисаати хоричии Ҷумҳурии Тоҷикистон, сисаати дохилии он, ҳаёти иҷтимоӣ, иқтисоди фарҳангӣ ва маънавӣ, мусондат намудан дар таъшилотҳои байналмилалӣ муносибати муносиб ба Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таъшилотҳои байналмилалӣ ва таъшилотҳои таъшилохое он дар арсаи байналмилалӣ;
- бурдани кор бо ҳайати Намояндагии доимӣ бо мақсади ба таъшилотҳои аъзонии таъмин намудани пешниҳоди манфиатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таъшилотҳои байналмилалӣ;
- андешидани таъшилохое бо мақсади он ки дар кишвари иқомат таъшилотҳои ҳукуки байналмилалӣ ва конунгузории кишвари иқомат имтиҳое ва масуниятҳо, ки ба Намояндагии доимӣ, кормандони намояндагӣ ва аъзонии иқомат онҳо манзур мегаранд, таъмин шаванд;

- ташкили хифзи сирри давлатӣ ва дигар сирри бо қонун ҳимояшаванда, қонунҳои талбирҳо оид ба ғиёҳ доштани сатҳи зарурии амнияти Намояндагии доимӣ, қормандони он ва аъзои оилаи онҳо;
таъмини ҳароҷоти оқилонаи маблағҳои давлатӣ, ки ба Намояндагии доимӣ барои ғиёҳ доштани он ҷудо мегарданд, риояи интизомӣ молиявӣ, таъмини намулдани шароитҳои зарурӣ барои фаъолияти ҳайати Намояндагии доимӣ, бо тартиби муқарраргардида манзур намулдани интизом вобаста ба фаъолияти он.
Намояндаи доимӣ дигар вазифаҳоро мувофиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ва меъёрҳои ҳукуки байналмилалӣ иҷро менамояд.
22) Намояндаи доимӣ барои иҷрои уҳдадорихои ба ӯ вогузоршуда ҳукуки

ЗАМИМАИ №5

Эълomiaҳои Вена дар бораи равоибити дипломатӣ ва консулӣ
(Тарҷуман Ғ. Мирзоев)

Эълomiaи Вена дар бораи равоибити дипломатӣ (Вена, 18 апрели
соли 1961)

Давлатҳо, ки Тарафҳои хамин Эълomia хастанд,
бо қайди он ки халқҳои тамоми кишварҳо аз замони қадим мақоми
ғумоштаҳои дипломатиро эътироф мекунанд,
бо дарназардошти аҳдоф ва мабодии Оинномаи Созмони Милалӣ
Муттаҳид Нисбати Баробарӣ дар соҳибхитории давлатҳо, хифзи судҳ ва
амнияти байналмилалӣ ва мусоидат ба рушди муносибатҳои дӯстонаи миёни
давлатҳо,
бо иттиҳон бар он ки қабули эълomiaи байналмилалӣ дар бораи
равоибити дипломатӣ, имтиёзот ва масуниятҳо ба рушди муносибатҳои
дӯстона байни давлатҳо, сарфи назар аз тафовут дар соҳти давлатӣ ва
ҷомеашинон, мусоидат мекунанд,
бо дарки он ки ҷуғии имтиёзот ва масуниятҳо на барои манофеи
шахсонӣ алоҳида, балки барои таъмини татбиқи самараноки вазифаҳои
намоёндагӣҳои дипломатӣ ҳамчун муассисаҳои муаррифукунадаи давлатҳо
қода мешаванд.

Бо эътирофи он ки меъёрҳои ҳукуқи муқаррарии байналмилалӣ танзими
масъалаҳои дар муқаррароти хамин Эълomia бевосята дарбарнагирифта
тақмил медиҳанд,
дар бораи омадаҳои зерин ба ризоият расиданд:

Моддаи 1
Истилоҳоти дар хамин Эълomia омада, ба маъниҳои зерин истифода
бурда мешаванд:

- а) "роҳбари намоёндагӣ" шахсе мебошад, ки ба он давлати таъйинкуанда
вазифаи дар хамин сифат фаъолияткуниро ғуғузур кардааст;
- б) "қормандони намоёндагӣ" роҳбари намоёндагӣ ва аъзои хайати
қормандони намоёндагӣ ба шумор мераванд;
- в) "аъзои хайати намоёндагӣ" аъзои қормандони дипломатӣ, қормандони
маъмурият, фаннӣ ва қормандони хидматрасони намоёндагӣ ба шумор
меравад;
- г) "аъзои қормандони дипломатӣ" аъзои қормандони намоёндагӣ, ки
ғуғбай дипломатӣ доранд, ба шумор мераванд;
- д) "ғумоштаи дипломатӣ" роҳбари намоёндагӣ ё аъзои қормандони
дипломатии намоёндагӣ ба шумор меравад;
- е) "аъзои қормандони маъмурият, фаннӣ" аъзои қормандони
намоёндагӣ, ки хидматрасони маъмурият, фаннӣ намоёндагиро иҷро
мекунанд, ба шумор мераванд;
- и) "аъзои қормандони хидматрасон" аъзои қормандони намоёндагӣ, ки
назифаи хидматрасони намоёндагиро иҷро мекунанд;
- к) "қорманди пешхидмати манзилӣ" шахсе мебошад, ки вазифаи
қорманди манзилии қорманди намоёндагиро иҷро мекунад ва хидматҳои
давлати фиристанда намерасонад;

меҳнатӣ ва сафарҳои хизмати қормандоне, ки дар маҳал қабул гардида
инчунин онд ба дигар масъалаҳои фаъолияти Намоёндагии доимӣ қормандони
бароранд;

- дар мувофиқа бо Вазорати қорҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар
сурати зарурӣ масъалаҳои пеш аз муҳлат қатъ намулдани фаъолияти
қормандони Намоёндагии доимиро ҳал намояд;

- мувофиқи санадҳои меъёрии ҳукуқии Вазорати қорҳои Ҷумҳурии
Тоҷикистон масъалаҳои марбут ба сафари қуғохмуддат алҷон
додан ба Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин ба дигар кишварҳо аз ҷониби
қормандони Намоёндагии доимӣ ва аъзои оилаи онҳоро, ки дар қаламрави
кишвари иқомат мебошанд, ҳал намояд;

- аз ҳукуқҳои дигар мувофиқи қонунғузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ва
меъёрҳои ҳукуқи байналмилалӣ истифода барад.

VI. Муқаррароти ҳотимавӣ

23) Намоёндагии доимӣ шахси ҳукуқӣ буда, дорои мӯҳр бо Нишони
давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва номи худ, мӯҳрҳои дахлдор, штамп,
варақаҳо, суратхисоб дар бонқҳо мебошад.

24) қитъаҳои замин, бино, иншоот ва дигар амволи Намоёндагии доимӣ,
ки моликияти Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, тибқи тартиби
муқаррарнамудаи қонунғузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ба он вобаста қарда
мешаванд.

Намоёндагии доимӣ нисбат ба амволи ба он вобасташуда бо тартиби
муқарраргардида ҳукуқи моликият, истифода ва ихтиёрдорӣ онро бо
дарназардошти қонунғузори кишвари иқомат анҷом медиҳад.

25) Масъалаҳои молиявӣ ва дигар масъалаҳои вобаста ба таъмини
фаъолияти Намоёндагии доимӣ тибқи қонунғузори Ҷумҳурии Тоҷикистон
ва санадҳои меъёрии ҳукуқии Вазорати қорҳои Ҷумҳурии
Тоҷикистон ҳал мегарданд.

26) Дар ташкилоти байналмилалӣ, ки дар он институтҳои намоёндагии
доимӣ мавҷуд нест, ба хайати Намоёндаи доимӣ ва ё Вақолатдор мтаволон
қорманди дипломатии сатҳи болоии намоёндагии дипломатии Ҷумҳурии
Тоҷикистон дар кишвари иқомати ташкилоти байналмилалӣ ва ё дар давлати
хориҷи наздик таъин қарда шавад.

27) Таъсис ва фаъолияти миссияи мушохидони доимии Ҷумҳурии
Тоҷикистон дар назди ташкилотҳои байналмилалӣ, намоёндаҳои вақолатдори
Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди ташкилотҳои байналмилалӣ, ки вазифаҳои
худро дар қаламрави кишвари хориҷӣ анҷом медиҳад, тибқи тартиби
муқаррарнамудаи ин Низомнома, бо дарназардошти қоядаҳои ташкилоти
байналмилалӣ дахлдор сурат мегирад.

л) "биноҳои намояндагӣ", сарфи назар аз он ки ҳукуки мотикит ба онҳо ба қӣ алоқамандӣ дорад, ифодакунандаи бино ё қисмати бинои барои ахлоқи намояндагӣ истифодашаванда ба шумор меравад, ки ба он қароргоҳи роҳбари намояндагӣ низ дохил мешавад, китъаи замини ба бино ё ба қисмати бино таълиқшуда низ ба он шомил мешавад.

Моддаи 2

Барқарор кардани равобати дипломатӣ байни давлатҳо ва таъини намояндагӣҳои доимии дипломатӣ дар асоси ризоияти мутақобила тавсия карда мешавад.

Моддаи 3

1. Вазифаҳои намояндагӣҳои дипломатӣ иборатанд аз:

- а) намояндагӣҳои давлати фиристанда дар давлати пазираанда;
- б) ҷимояи мановфеи давлати фиристанда дар давлати пазираанда ва шаҳрвандони он дар доираи ҳукуки байналмилалӣ;
- с) анҷом додани музокирот бо ҳукумати давлати пазираанда;
- д) муайян кардани, бо тамоми воситаҳои қонунӣ, шароитҳо ва воқеаҳои дар давлати пазираанда ва иттилоъ додан ба давлати фиристанда дар бораи онҳо;

е) хушшизирии муносиботи дӯстона байни давлати фиристанда ва давлати пазираанда в рушд бахшидан ба муносиботи мутақобилаи онҳо дар соҳаи иқтисод, фарҳанг ва ғайра.

2. Ҳеҷ як аз муқаррароти ҳамин Эълумия набояд ҳамчун монсатури барон иҷрои вазифаҳои консулӣ аз тарафи намояндагӣҳои дипломатӣ тафсири карда шавад.

Моддаи 4

1. Давлати таъйинкунанда лозим аст мутааққид шавад, ки давлати пазираанда ба он шахсе ағреман додааст, ки вай онро ҳамчун роҳбари намояндагӣҳои дипломатӣ дар ҳамин давлат таъйин кардан мехоҳад.

2. Давлати пазираанда вазифадор нест, ки ба давлати таъйинкунанда роҷеъ ба сабабҳои нақодани ағреман иттилоъ диҳад.

Моддаи 5

1. Давлати таъйинкунанда метавонад, давлатҳои пазирандаро ба таъри усули огоҳ намура, роҳбари намояндагӣ ё ҳар гуна қорманди дипломатиро, бо дарназардошти шароит, дар як ва ё якҷанд давлатҳои дигар таъйин намояд, агар доир ба ин таъйинот аз тарафи давлате аз давлатҳои пазираанда норизоият изҳор накунада бошад.

2. Агар давлати таъйинкунанда роҳбари намояндагиро дар як ё якҷанд давлати дигар таъйин намояд, вай метавонад дар ҳар як аз он давлатҳо, ки роҳбари намояндагӣ дар онҳо иқомати доимӣ надорад, низ намояндагӣҳои дипломатии аз тарафи қордорони муваққат роҳбарикунанда таъсис диҳад.

3. Роҳбари намояндагӣ ё ҳар кадом узви қормандони дипломатӣ метавонад ба сифати намояндаи давлати таъйинкунанда дар назди ҳама гуна созмонҳои байналмилалӣ фаъолият намояд.

Моддаи 6

Ду ва ё чанд давлат метавонанд ин ва ё он шахсро ба сифати роҳбари намояндагӣ дар дигар давлат таъйин намоянд, агар давлати пазираанда ба он шомил бошад.

Моддаи 7

Ба истисноҳои дар моддаҳои 5, 8, 9 ва 11 омада, давлати таъйинкунанда метавонад озодона азъон қормандони намояндагиро таъйин намояд. Дар ҳамаи ҳолатҳои ҳарбӣ, ҳарбии баҳрӣ ё ҳарбии ҳавоӣ бошад, давлати пазираанда метавонад пешниҳод намояд, ки ному насаби онҳо барои ба мувофиқа расонидан пешақӣ иттилоъ дода шавад.

Моддаи 8

1. Азъон қормандони дипломатии намояндагӣ бояд, ҳамчун қоида, шаҳрвандони давлати таъйинкунанда бошанд.

2. Азъон қормандони дипломатии намояндагӣ наметавонанд аз ҳисоби онҳон, ки шаҳрвандони давлати пазираанда ҳамаҷумла мебошанд, таъйин карда шаванд, ба истиснои ризоияти ҳамин давлат, бо дарназардошти он, ки ин ризоият дар ҳама вақту замон метавонад ҷунин ҳукуқро нисбати шаҳрвандони давлати пазираанда метавонад ҷунин ҳукуқро нисбати шаҳрвандони давлати таъйинкунанда наметавонад, барои худаш қилова намояд.

Моддаи 9

1. Давлати пазираанда метавонад дар ҳама вақту замон, дар ҳолати наифадор набулдан роҷеъ ба ошқор қардани сабабҳои қарораш, давлати таъйинкунандаро огоҳ кунад, ки роҳбари намояндагӣ ё кадом як аз азъон қормандони дипломатии намояндагӣ шахси ғайри марғуб ё кадом як узви наифари қормандони намояндагӣ номақбул ҳонда шудааст. Дар ҷунин ҳолат давлати таъйинкунандаро лозим аст, то он шахсро бозқонд намояд ё фаъолияти ӯро дар намояндагӣ қатъ кунад. Ин ва ё он шахс метавонад то ба қиламрави давлати пазираанда омаданиш низ шахси ғайри марғуб ё номақбул ӯшон қарда шавад.

2. Агар давлати таъйинкунанда дар давомии муддати оқилонаи дар банди 1 ҳамин модда овардашуда, аз иҷрои вазифаҳои худ даст қашад ё онро иҷро накунад, давлати пазираанда метавонад аз эътирофи ин шахс ҳамчун қорманди намояндагӣ даст қашад.

Моддаи 10

1. Вазорати қорҳои таъйини давлати пазираанда ё вазорати дигар, ки бо он мувофиқа ба даст оварда шудааст, огоҳонида мешавад:

- а) дар бораи таъйини қормандони намояндагӣ, омадани онҳо ва тамоман рафтани онҳо ё қатъи қардани вазифаҳои онҳо дар намояндагӣ;
- б) дар бораи омадан ва тамоман рафтани шахсе, ки ба оилаи қорманд таълиқ дорад, ва, дар ҳолатҳои зарурӣ, дар бораи он ки ин ва ё он шахс ба оилаи қорманд дохил ва ё узвияташ дар оилаи қорманди намояндагӣ қатъ мешавад;
- с) дар бораи омадан ва тамоман рафтани қормандони манзиле, ки дар қисмати шахсони дар зербанди "а"-и ҳамин банд, ва, дар ҳолатҳои зарурӣ, дар бораи аз тарафи онҳо тарғ қардани хидмат дар зери тасарруфи ин гуна шахсон;

d) дар бораи ба кирои гирифта ва аз кор озод кардани шахсоне, ки дар давлати пазирада зиндагӣ мекунанд, ба сифати кормандони намояндаи пешхизматдони манзил, ки барои имтиёзот ва масуниятҳо ҳуқуқ доранд.

2. Огоҳӣ дар бораи омадан ва тамоман рафтани кормандон бояд, қаринимон, пешакӣ сураг гирад.

Моддаи 11

1. Дар ҳолати набудани созишномаи мушаххас дар бораи таълои кормандони намояндагӣ давлати пазирада метавонад пешниҳод намояд, ки таълои кормандони намояндагӣ дар ҳудуде бояд нигоҳ дошта шавад, ки он оқилона ва муътадил арзёбӣ мешавад, бо таваҷҷуҳ ба вазъ ва шароити мавҷуда дар давлати пазирада ва талаботи намояндагӣ мазкур.

2. Давлати пазирада ҳамчунин метавонад дар ҳамаи асосҳо ва бидуни тафрикаиандозӣ аз кабули шахсони мансабдори сатҳҳои муайян даст кашад.

Моддаи 12

Давлати таъйинкунанда наметавонад, бидуни ҷузъи ризоияти яқини офдагардидаи давлати пазирада, дар дигар манотиқи аҳолинишини маъмурият таъсис диҳад, ки вай баъзе аз намояндагӣ дипломатӣ махсус ёсад, ғайр аз он бахшхос, ки дар ҳудди намояндагӣ таъсис дода шудааст.

Моддаи 13

1. Роҳбари намояндагӣ дар алоқамандӣ ба амалия дар давлати пазирада мавҷуда, ки бояд яқинг татбиқ карда шавад, ё аз ҷиҳати супоридани эътимодномааш, ё аз лаҳзаи иттилоъ додан дар бораи омадани ва супоридани нусхаи тасдиқгардидаи эътимоднома ба вазорати корҳои хориҷин давлати пазирада ё дигар вазорате, ки чунин масъулиятро дорад, ба иҷрои вазифаҳои шурукарда дар давлати пазирада эътироф карда мешавад.

2. Навбати супоридани эътимоднома ё пешниҳоди нусхаи тасдиқгардидаи он аз рӯз ва соати омадани роҳбари намояндагӣ муайян карда мешавад.

Моддаи 14

1. Роҳбарони намояндагӣҳо ба се синф тақсим карда мешаванд:

а) синфи сафирон, нунтсӣҳо ва роҳбарони дигари ҳамранги намояндагӣҳо, ки таъйиноташон дар назди сардорони давлатҳо пазируфта мешаванд;

б) синфи фириствогоҳон ва интернунтсӣҳо, ки таъйиноташон низ дар назди сардорони давлатҳо пазируфта мешаванд;

с) синфи кордорон, ки таъйиноташон дар назди вазирони корҳои хориҷи пазируфта мешаванд.

2. Ғайр аз муносибат ба саромандӣ ва этикет ҳеҷ як тафриқа дар мансубияти онҳо ба ин ва ё он синф байни роҳбарони намояндагӣҳо набояд гузаронида шавад.

Моддаи 15

Синф, ки ба он роҳбарони намояндагӣҳо бояд тааллуқ дошта бошанд, тибқи созишнома байни давлатҳо муайян карда мешавад.

Моддаи 16

1. Сароманди роҳбарони намояндагӣҳои синфи муайян тавассути таърих ба соати ба иҷрои вазифаҳои худ шуруъ кардаи онҳо мувофиқи моддаи 13 баъдан карда мешавад.

2. Таъйинот дар эътимодномаи роҳбари намояндагӣ, ки ба табдили синф таъинотарона, дар саромандии вай интиқос наметарданд.

3. Ин модда ба амалия дар давлати пазирада қабулгардида дар бораи таъиноти намояндаи Ватикан алоқамандӣ надорад.

Моддаи 17

Сароманди аъзои кормандони дипломатии намояндагӣ тавассути роҳбарони намояндагӣ ба вазорати корҳои хориҷӣ ё ба вазорати дигар, ки қаринимон масъулиятро дорад, иттилоъ дода мешавад.

Моддаи 18

Ҷарғиби ризоиятаи дар ҳар як давлат, вақти пазируфтаи роҳбарони намояндагӣҳо, бояд нисбати ҳар як синф яқинг бошад.

Моддаи 19

1. Агар вазифаи роҳбари намояндагӣ ҳалӣ бошад ё агар роҳбари намояндагӣ вазифаҳои худро иҷро карда натавонад, иҷрокунандаи намояндагӣ вазифаҳои роҳбари намояндагӣ қардори муваккатӣ ба шумор мебарояд. Насаби қардори муваккатӣ ба вазорати корҳои хориҷин давлати намояндагӣ ё ба дигар вазорати мутасаддӣ, ё аз тарафи роҳбари намояндагӣ, ё қардори муваккатӣ тавонро надошта бошад, аз тарафи вазорати корҳои хориҷин қардори муваккатӣ тавонро надошта бошад, аз тарафи роҳбари намояндагӣ дар давлати таъйинкунанда, иттилоъ дода мешавад.

2. Дар ҳолатҳое, ки ҳеҷ як аз кормандони дипломатии намояндагӣ дар давлати пазирада ҳузури надорад, узви кормандони маъмурияти фанӣ давлати пазирада ҳузури надорад, аз тарафи давлати таъйинкунанда метавонад, бо ризоияти давлати пазирада, аз тарафи давлати таъйинкунанда масъули иҷрои умуми маъмури намояндагӣ таъйин карда шавад.

Моддаи 20

Намояндагӣ ва роҳбари он ҳуқуқи истифода аз парчам ва нишони давлати давлати таъйинкунандаро дар биноҳои намояндагӣ, инчунин қароргоҳи роҳбари намояндагӣ ва дар воситаҳои намояндагӣ доранд.

Моддаи 21

1. Давлати пазирадаро лозим аст ё ба давлати таъйинкунанда барои харидани биноҳои зарури барои намояндагӣ у дар қаламрави худ, тибқи қонунҳои худ, мусомидат намояд, ё қумақ қумақ, то давлати таъйинкунанда бо қадом як роҳи дигар қумин биноҳоро дастгирас наояд.

2. Байро ҳамчунин лозим аст, дар ҳолатҳои зарури, ба намояндагӣ барои ба даст овардани манзиги ҳои муносиб барои кормандон қумақ расонад.

Моддаи 22

1. Биноҳои намояндагӣ дахлатнопазир мебошанд. Ҳокимияти давлати пазирада наметавонад ба ин биноҳо ворид шаванд, агар барон он ризоияти роҳбари намояндагӣ набошад.

2. Ба давлати пазирада уҳдадорин махсус ғоғузори карда шудааст, ки вай ҳама тадбирҳои заруриро ба барои ҳимояи биноҳои намояндагӣ аз ҳама гуна

бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад.

Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад.

Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад.

Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад.

Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад.

Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад.

Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад.

Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад.

Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад. Вай даҳлатнопазирии шахсӣ дорад ва наметавонад дар бархурдор мебошад.

таҷовуз ё зарарворидикунӣ ва барои пешгирии ҳама гуна вайрон кардани оромии намоёндагӣ ё таҳқири шарафи он, биандешад.

3. Биноҳои намоёндагӣ, ашёи дар он муҷаххашидуда ва дигар ашёи дар он мавҷуда, ҳамчунин воситаҳои нақлиётӣ намоёндагӣ аз таъкиботи ҳуқуқи мусодира, ҳаёс ва ғайриятиҳои дигари ҳокимияти иҷроия масуният доранд.

Моддаи 23

1. Давлати таъинкунанда ва роҳбари намоёндагӣ аз тамоми андозҳои бочу хирочҳои давлатӣ, ноҳиявӣ ва маҳаллӣ нисбат ба биноҳои намоёндагӣ сарфи назар аз ҳудуди будан ё иҷоравӣ, ғайр аз чунин андозҳо, бочу хирочҳои аз пардохтҳои анвои мушаххаси хидматрасонӣ иборатанд, озод мебошанд.

2. Бочу хирочҳои давлатие, ки дар бораи дар ҳамаи молда суқуи мевад, ба андоз за бочу хирочҳои, тибқи қонунҳои давлати пазираанд, ба шахсиятҳои бо давлати таъинкунанда ё роҳбари намоёндагӣ қарордоштаи иртибот доранд, алоқамандӣ надоранд.

Моддаи 24

Бойгонихо ва асноди намоёндагӣ ҳама вақт ва, сарфи назар аз маҷбури чойгиршавишон, даҳлатнопазир мебошанд.

Моддаи 25

Давлати пазирадаро лозим аст ҳамаи имконотро барои иҷрои вазифаҳои намоёндагӣ фароҳам оварад.

Моддаи 26

Чун ин ба қонунҳо ва қондаҳо дар бораи минтақаҳо, ки дохил шудан ба онҳо манъ карда шудааст ё бо дарназардошти аминияти давлатӣ дохил шудан ба онҳо танзим карда мешавад, давлати пазираанда бояд ба ҳамаи кормандони намоёндагӣ озодии таҳаррукот дар манотиқи дигари қаламрави худро таъмин намояд.

Моддаи 27

1. Давлати пазираанда бояд ба озодона равобӣт анҷом долани намоёндагӣ барои расидан ба ҳама гуна ахлоқи расмӣ руҳсат диҳад ва онро муҳофизат намояд. Вақти равобӣт бо ҳуқумат ва дигар намоёндагӣҳо ва консулгарҳои давлати таъинкунанда, дар кучоҳ онҳо чойгир нашуда бошанд, намоёндагӣ метавонад аз тамоми воситаҳои муносиб истифода намояд, ки ба онҳо барандаҳои дипломатӣ, барқияҳои рамзӣ ва мураккаб низ дохил мешаванд.

Сарфи назар аз ин, намоёндагӣ метавонад танҳо бо ризоияти давлати иқомат чихози радиоирсолиро таъхиз ва истифода барад.

2. Муқотибаи расмӣ намоёндагӣ даҳлатнопазир мебошад. Дар зер муқотибаи расмӣ тамоми муқотибаҳо, ки ба намоёндагӣ ва вазифаҳои он тааллуқ доранд, фаҳмида мешавад.

3. Почтаи дипломатӣ на барои кушодан ва на барои боздошт кардан мансубият надорад.

4. Ҳамаи чойҳо, ки почтаи дипломатиро ташкил мекунад, бояд атоматҳои берунии намоёни ба ҳусусиятҳои ишоракунадаро дошта бошанд, ва онҳо метавонанд танҳо асноди дипломатӣ ва ашёи махсус барои истифодаи расмиро чойгир карда бошанд.

5. Барандаи дипломатӣ, ки бояд ҳуҷҷати расмӣ ба мақоми вай ишоракунада ва теъдоди чойи ташкилкунандаи почтаи дипломатӣ дошта бошад, вақти иҷрои вазифаҳои расмиаш аз химояи давлати пазираанда

2. Гумоштаи дипломатӣ вазифадор нест, ки ба сифати шохид гувоҳӣ гузарад.
3. Доир ба гумоштаи дипломатӣ ҳеҷ гуна тадбирҳои иҷроия, ба истиснои он ҳолатҳое, ки ба зербандҳои "а", "б" ва "с" банди 1 ҳамин моддаи шомиланд, гузаронида намешаванд, ва тадбирҳои муносиб танҳо бидуни вайрон кардани дахлатнопазирии шахсият ё қароргоҳи вай, гузаронида мешаванд.
4. Масунияти гумоштаи дипломатӣ аз таъкиботи давлати пазирунда, ӯро аз таъкиботи давлати таъйинкунанда озод намекунад.

Моддаи 32

1. Аз масунияти таъкиби гумоштаи дипломатӣ ва шахсоне, ки тибқи моддаи 37 аз масуният бархурдоранд, давлати таъйинкунанда метавонад даст кашад.
2. Даст кашидан бояд ҳамеша ифодаи яқин дошт бошад.
3. Ифтиҳоҳ кардани парвандаи даъвогӣ аз ҷониби гумоштаи дипломатӣ ё шахсе, ки тибқи моддаи 37 аз масуният бархурдор аст, ӯро аз ҳуқуқи таъаққули кардан ба масуният аз таъкибот дар муносибат ба даъвои мутақобила, ки ба даъвои асосӣ бевосита алоқамандӣ дорад, озод мекунад.
4. Рад кардани масуният аз таъкибот дар муносибат ба парвандаи шахравандӣ ё маъмури маънии рад кардани масуният дар муносибати иҷроӣ қарорро надорад, зеро он раддияи махсусро тақозо мекунад.

Моддаи 33

1. Дар шароити риояи муқаррароти банди 3 ҳамин модда, қарорҳо дар бораи таъмини иҷтимоии фарёл дар давлати пазирунда ба гумоштаи дипломатӣ дар муносибат ба ҳадамоте, ки ба давлати таъйинкунанда расонида мешавад, раво доништа намешавад.
2. Пардохтхое, ки дар банди 1 ҳамин модда ҷой дорад, ба пешкидматонӣ манзилӣ, ки танҳо дар хидмати гумоштаи дипломатӣ ҳастад, низ раво доништа намешавад, ба шарте, ки:
 - а) онҳо шахравандони давлати пазирунда набешанд ё дар он ба таври доимӣ зиндагӣ накунад,
 - б) ба онҳо қарорҳо дар бораи таъминоти иҷтимоии амалкунанда дар давлати таъйинкунанда ё дар давлати сеюм таъкиб карда мешаванд.
3. Гумоштаи дипломатӣ ба қироя гирифтаи шахсоне, ки ба онҳо пардохтҳои дар банди 2 ҳамин модда омада, раво доништа намешавад, вазифадор аст уҳдадорихонӣ тибқи қарорҳо дар бораи таъминоти иҷтимоии амалкунанда дар давлати пазирунда ба қордехон воғузор гардидаҳо иҷро намояд.
4. Пардохти дар банди 1 ва 2 ҳамин модда овардашуда барои иштироки ихтиёрӣ дар низоми таъминоти иҷтимоӣ дар давлати пазирундаро монғе намешавад, ба шарте ки ҳамин гуна иштирокҳо давлати пазирунда имконпазир карда бошад.
5. Муқаррароти ҳамин модда ба масъалаҳои созишномаҳои дуҷониба ё чандҷониба дар бораи таъминоти иҷтимоии қаблги баймзорасида дахлат намекунад ва ба имзо расонидани ҷунин созишномаҳо дар оянда низ монғе намешавад.

Моддаи 34

Гумоштаи дипломатӣ аз тамоми андозҳо, бочу хирочҳои шахсӣ ё моликияти, давлатӣ, исхиявӣ ва маҳаллӣ озод карда мешавад, ба истисно:

- а) андозҳои бавосита, ки одатан ба нархи молҳо ё хидматрасониҳо илова карда мешаванд;
- б) бочу андоз ба моликияти ғайри манкули шахсӣ, ки дар қаламрави давлати пазирунда ҷойгир аст, агар вай онро аз номи давлати таъйинкунанда барои аҳдофи намояндыи соҳибӣ надошта бошад;
- с) андозҳо ба мерос ва бочо ба мерсстири, ки давлати пазираанда меғундорал, бо дарназардошти муқаррароти банди 4 моддаи 39;
- д) бочо ва андозҳои ба даромали шахсӣ, ки сарчашмаи он дар давлати пазираанда мебошад, вч андозҳои марбута ба маблағгузориҳо ба қордонаҳои тичоратӣ дар давлати ғазиранда;
- е) бочҳои гунашаванда аз навьҳои мушаххаси хидматрасониҳо;
- ф) бочҳои бақайдгирӣ, судӣ ва ба рӯйхатдохиликунӣ, бочҳои ипотекаӣ ва муҳрлулӣ дар муносибат ба моликияти ғайри манкул, бо дарназардошти пардохтҳои дар моддаи 23 муқаррар гардида.

Моддаи 35

Давлати пазирада вазифадор аст, ки гумоштаҳои дипломатиро аз тамоми уҳдадорихонӣ меҳнатӣ ва давлатӣ, сарфи назар аз хусусиятҳои онҳо, ҳамчунин аз уҳдадорихонӣ ҳарбӣ, ба мисли мусодира, додани товони ҷанг ва истикомати ҳарбӣ озод намояд.

Моддаи 36

1. Давлати пазирада, тибқи қонунҳо ва қоидаҳои қабулкардааш, руҳсати ворид кардан ва аз ҳама гуна бочҳо ва андозҳои гумруқӣ ва хирочҳои алоқаманди онҳо озод кардандро ба уҳда мегирад, ба истиснои бочҳои анборӣ, нақлиётӣ ва амсоли онҳо.

- а) ашёи марбут ба истифодаи шахсии гумоштаи дипломатӣ ё аъзои
- б) ашёи марбут ба истифодаи шахсии гумоштаи дипломатӣ аз таъкиботи давлати пазирунда, ҳамчунин ашёи таъкиботи ҳона.

2. Бағочи шахсии гумоштаи дипломатӣ аз таъкиботи давлати пазирада, агар асоси ҷилдӣ дар бораи он ки вай ашёро дорад, ки ба онҳо муқаррароти дар банди 1 ҳамин модда ишорашуда раво доништа намешавад, ё ашёе, ки ворид ё содир кардани онҳо қонунан манъ карда шудааст ё тибқи қоидаҳои қарангини давлати имомат танзим карда мешаванд. Тафтиш бояд танҳо дар ҳузури гумоштаи дипломатӣ ё намояндаи вақолатдори вай анҷом дода шавад.

Моддаи 37

1. Аъзои оилаи гумоштаи дипломатӣ, ки ҳамроҳи ӯ зиндагӣ мекунад, агар онҳо шахравандони давлати пазирада набешанд, аз имтиёзот ва масуниятҳои дар моддаҳои 29-36 ишорашуда, бархурдор мебошанд.
2. Аъзои қормандони маъмуриятӣ фаннии намояндагӣ ва аъзои оилаҳои онҳо, ки яққҳо бо онҳо зиндагӣ мекунад, агар онҳо шахравандони давлати пазирада набешанд ё дар он ба таври доимӣ зиндагӣ накунад, аз имтиёзот ва масуниятҳои дар моддаҳои 29-35 ишорашуда бархурдор мебошанд, ба истиснои он, ки масуният аз таъкиботи шаҳравандӣ ва маъмуриятӣ давлати пазирадаи дар банди 1 моддаи 31 нишондодашуда, ба фарёлиятхое раво доништа намешавад, ки онҳо на дар вақти иҷрои уҳдадорихонӣ худ, анҷом

додаанд. Онхо хамчунин аз имтиёзоти дар банди 1 моддаи 36 ишорашуда, дар муносибат ба ашён таҷхиз аввалин хонаводагӣ, бархурдор мебошанд.

3. Аъзои кормандони хидматрасони намоёндагӣ, ки шаҳрвандони давлати пазираанда намебошанд ё дар он ба таври доимӣ зиндагӣ намекунад, масуният дар муносибат ба Ҷамоияти вақти иҷроӣ вазифаҳои худ ба анҷом расондаашонро доранд, ва онҳо аз андохро, бочу хирочо аз моҳонае, ки барои хидматашон мегиранд, озод мебошанд, ҳамчунин аз онҳое озод карда мешаванд, ки дар моддаи 33 ба онҳо ишора рафтааст.

4. Пешхидматони манзилии кормандони намоёндагӣ, агар онҳо шаҳрвандони давлати пазираанда набоянд ё дар он ба таври доимӣ зиндагӣ накунад, аз андохро, бочу хирочо аз моҳонаи барои хидматашон мегирифта озод карда мешаванд. Дар муносибатҳои дигар онҳо метавонанд имтиёзот ва масуниятҳои дошта бошанд танҳо дар он андоза, ки онро давлати пазираанда рухсат медиҳад. Вале давлати пазирадаро лозим аст, то таъкиботашро аз болои ин шахсон ҷунон анҷом диҳад, ки дар шакли номатлуб ба иҷрои вазифаҳои намоёндагӣ дахлат накунад.

Моддаи 38

1. Ғайр аз имтиёзот ва масуниятҳои иловагӣ, ки давлати пазираанда метавонад пешниҳод намояд, ғумоштаи дипломатӣ, ки шаҳрванди давлати пазираанда ба шумор меравад ё дар он ба таври доимӣ зиндагӣ намеояд, танҳо аз таъкибот ва дахлатнопазирӣ дар муносибат ба Ҷамоияти расмӣ дар вақти иҷроӣ вазифаҳои худ анҷомдиҳандаро доранд.

2. Аъзои кормандони намоёндагӣ дигар ва пешхидматони манзилии, ки шаҳрвандони давлати пазираанда намебошанд ё ба таври доимӣ дар он зиндагӣ намеоянд аз имтиёзот ва масуниятҳои дар андоза, ки давлати пазираанда имконият медиҳад, бархурдоранд. Давлати пазираанда расмӣҳои худро аз болои онҳо ҷунон бояд анҷом диҳад, ки ба таъкиқи вазифаҳои намоёндагӣ дар шакли номатлуб дахлат накунад.

Моддаи 39

1. Ҳар як шахсе, ки ба имтиёзот ва масуниятҳои ҳуқуқ дорад, аз онҳо аз лаҳзаи ворид шудан ба қаламрави давлати пазираанда ва раҳсипор шуданаш барои ишғол кардани вазифаи худ ё, агар вай аллакай дар ин қаламрав бошад, аз лаҳзаи дар бораи таъиноти вай иттилоъ додан ба вазорати корҳои хориҷӣ ё вазорати дигар, ки масъули ҷунин амр мебошад, истифода мекунад.

2. Агар вазифаҳои шахсе, ки аз имтиёзот ва масуниятҳои истифода мекунад, ба охир расида истода бошад, ин имтиёзот ва масуниятҳои муттадилан дар он лаҳза қатъ, метарданд, ки вай кишварро тарк карда бошад, ё бадди ба охир расидани мӯдлати оқилонаи анҷом додани ин амал идоман худро қатъ менамоянд, ҷунин муносибат ҳагто дар ҳолатҳои мочароҳои мусаллаҳона низ риоя карда мешавад. Аммо дар муносибат ба Ҷамоиятиҳои анҷомдодашуда ҷунин шахс, вақти иҷроӣ вазифаҳои худ ҳамчун корманди намоёндагӣ, масуният мавҷудияти худро идома медиҳад.

3. Дар ҳолати ғавтидани корманди намоёндагӣ аъзои оилаи ӯ истифодаи имтиёзот ва масуниятҳое, ки ба онҳо ҳуқуқ доранд, то мӯдлати оқилонаи тарқи кишварӣ пазираанда, идома медиҳанд.

4. Дар ҳолати ғавтидани корманди намоёндагӣ, ки шаҳрванди давлати пазираанда набояд ё дар он ба таври доимӣ зиндагӣ намекарда бошад, ё узви

оилаи ӯ, ки бо вай яҷоя зиндагӣ мекарда бошад, давлати пазираанда бояд рухсати баровардани молияти манкули ғавтидаро бидиҳад, ба истиснои ҳамаи он молияҳое, ки дар ҳамаи давлат харидааст ва баровардани онҳо то ғавтидани ӯ манъ карда шуда будааст. Андоз аз мерос ва бочу барои ба меросири аз молияти манкуле, ки мавҷудияташ дар давлати пазираанда тинҳо ба мавҷудияти ғавтида дар ин ҷо ҳамчун корманди намоёндагӣ ё узви оилаи корманди намоёндагӣ тааллуқ дорад, ситонида намешаванд.

Моддаи 40

1. Агар ғумоштаи дипломатӣ аз тариқи қаламрави давлати сеюме, ки ба ӯ равмиди додааст, агар он зарурат дошта бошад, гузарад, ё дар он қаламрав бимонад, вақти сафар барои ишғол кардани вазифаи худ ё баргашт ба ин вазифа ба ӯ ба кишвари худ, ин сеюм давлат ба ӯ дахлатнопазирӣ медиҳад ва ҳамчунин масуниятҳои дигаре, ки метавонанд барои таъминии ҳаракат ва бозгашти ӯ лозим бошанд. Ин ҳамчунин ба ҳамаи аъзои дигари оилаи ӯ, ки аз имтиёзот ва масуниятҳои бархурдоранд ва ғумоштаи дипломатиро ҳамроҳӣ мекунад ё дар алоҳидагӣ хиракат мекунад, то ба ӯ бирасанд ё ба ватани худ баргарданд.

2. Дар ҳолатҳои шабех ба онҳое, ки дар банди 1 ҳамаи модда ба онҳо ишора рафтааст, давлатҳои сеюм набояд барои гузар аз қаламрави худ ба аъзои кормандони маъмуриву фанӣ ё кормандони хидматрасони намоёндагӣ ва аъзои оилаи онҳо, мамоният нишон диҳанд.

3. Давлатҳои сеюм бояд барои муқотибаҳои расмӣ ва дигар иттилооти расмӣ, ки аз тариқи убури мегузаранд, бо шумули барқияҳои рамзӣ ё мураққам ҳамон озодӣ ва ҳимояро, ки давлати пазираанда медиҳад, бидиҳанд. Онҳо бояд ба барандҳои дипломатӣ, ки барояшон равмиди дода шудааст, агар ба он зарурат бошад, ва ба почтаи дипломатие, ки аз тариқи убури мегузарад, ҳамон дахлатнопазирӣ ва ҳимояро, ки давлати пазираанда назоратдор аст бидиҳад, бидиҳанд.

4. Уҳдадорҳои давлатҳои сеюми дар бандҳои 1, 2 ва 3 ҳамаи модда ворид гармид, ҳамчунин ба шахсон дар ҳамаи бандҳо ишорашуда ва ба иттилооти расмӣ ва почтаи дипломатие, ки мавҷудияташон дар қаламрави давлатҳои сеюм ба сабаҳои ғавқулода ба вуҷӯ пайвастааст, низ шлоқамандӣ доранд.

Моддаи 41

1. Бидуни ворид кардани зарар ба имтиёзот ва масуниятҳои онҳо ҳамаи ашхосе, ки аз ин имтиёзот ва масуниятҳои истифода мебаранд, уҳдадоранд ба қонунҳо ва қарорҳои давлати пазираанда эҳтиромгузори кунанд. Онҳо ҳамчунин уҳдадоранд, то ба қорҳои дохилии ин давлат мудохила накунад.

2. Тамоми қорҳои расмиро бо давлати пазираанда, ки ба намоёндагӣ давлати таъйинида вогузори кардааст, бо вазорати қорҳои хориҷи давлати иқомат ё тавассути ин вазорат, ё бо вазорати дигар, ки дар муносибат ба он мувофиқа ба даст оварда шудааст, ё тавассути ин вазорати дигар, анҷом медиҳад.

3. Биноҳои намоёндагӣ наметавонанд барои аҳолии ба вазифаҳои намоёндагӣ номуносиби дар ҳамаи Ҷамоияти ва дар дигар меъёрҳои ҳуқуқи умумин байналмилали, ё қадом як созишномаҳои маҳсул амалкунанда байни давлати таъйинкунанда ва давлати пазираанда пешбиншуда, истифода карда шаванд.

Моддаи 42

Гумоштан дипломатӣ намтавонад дар давлати пазиранда ба ғаёлоятии касбӣ ё тичоратӣ ба мақсади ба даст овардани манфиати шахсӣ машғул шавад.

Молдан 43

Вазифаҳои гумоштаи дипломатӣ дар ҳолатҳои зерин қатъ мегарданд,
чунинчи:

а) тавасути оғохонидани давлати пазиранда аз тарафи давлати таъйинкунанда дар бораи он ки вазифаҳои ғумоштаи дипломатӣ қатъ кардидааст;

б) тавассути аз тарафи давлати пазирунда огоҳонидани давлати таъйинкунанда дар бораи он ки мувофиқи банди 2^и молдаи 9 вай эътироф кардани ғумонҳои дипломатро ҳамчун корманди немоияндагӣ над мекунад.

Молдан 44

Давлати пазиранда боял, хатто дар ҳолати мочарои мусалиҳона, барои имконияти ҳар чи зудтар баромада рафтани ашхоси истифодакунанда аз имтиёзот ва масуниятҳо, ки шаҳравандони давлати пазиранда намебошанд, ва азъои оилаи чунин ашхос, сарфи назар аз шаҳракини онҳо, мусонидати зарурий намояд. Вай боял, аз ҷумла, дар ҳолати зарури ба тасарруфи онҳо воситаҳои ҳамлу нақли лозимро ҳам барои худашон ва ҳам барои ашён хонаводаашон пешкаш намояд.

Молдан 45

Дар ҳолати қатъи шудани муносибатҳои дипломатӣ байни ду давлат ё ба таври ғайрӣ ва ё муваққат бозхонд кардани намоёндиғӣ:

а) давлати пазиранда бияд, ҳатто дар ҳолати мочарои мусаллаҳона, ба намяндагӣ эхтиромгузорӣ кунад ва бинӯҳои намяндагиро бо ашӣ ва бойгониниҳаш муҳофизат намянд.

б) давлати таъйинкунанда метавонад муҳофизатчи биноҳои намоёндагии ҳамагонро яқоя бо ашёи дар снҳо буда ва бойгониро ба давлати севуми ба давлати пазирунда мақбул ногузур намояд;

с) давлати таъйинкунанда метавонад муҳофизати манобеи худро ба манобеи шахрандонни худро ба давлати севуми маъбули давлати пазираанда вогузор намояд.

Молдан 46

Давлати таъйинкунанда метавонад, бо пешакӣ ба даст овардани ғризоноти давлати пазираанда ва бо хоҳиши давлати сеуми дар давлати пазираанда намоёнлағӣ налоқ та, муҳофизати муваққатии манофеи ин давлати сеум ва шаҳравандони онро ба уҳда гирад.

Модан 47

1. Дар истифодаи музгароти хамин Ёломия давлати пазиранда набояд байни давлатҳо аз тафриқа истифода намояд.

2. Вале тафриқаи ҷойдошта дар ҳолатҳои зерин ба эътибор гирифта намешавад:

а) अगर दावला पझरान्दा दल इल्लफाना कादम जक मुकारररॉतल हामलन इल्लомल माहुदलतरो बो दलरनारलशतल ऑन कल दावलातल तलललनकुनान्दा चुललन माहुदलतरो दोलर बा हामलन मुकारररॉत नलसुतल तामोतलदललन ऑन बा कलर बुरदास्त, बा कलर बुरादल;

б) агар тибки урф ё созишнома давлатҳо ба ҳамдигар шаронги бештара мусонидаткунанда нисбат ба он ки муқарраоти хамин Эълomia муайян кардааст, фароҳам оваранд.

Молдаи 48

Молдаи 48

Ҳамин Эълония барои ба имзо расонидаг аз тарафи тамоми давлатҳои
Хамин Созмони Милли Муттаҳид ё муассисаҳои тахассусӣ, аз тарафи
азъой Созмони Милли Муттаҳид дар Ойяномаи Судии Байналмилалӣ,
давлатҳо, ки мақоми иштирокчи дар Ойяномаи Судии Байналмилалӣ,
хамчунин ба ҳама гуна давлатҳои дигари аз ҷониби Маҷмааи Умумии
Созмони Милли Муттаҳид барои иштирокчи хамин Эълония шудан
даъватшуда, қулода м'бонад: то 31 октябри соли 1961 — дар вазорати қорҳои
хориҷии Федератсияи Австрия ва баъд то 31 марти соли 1962 — дар
хориҷасози марказии Австрия.

Молдан 49

Ин Ёлғия мавриди тасвир қарор дода мешавад. Санатҳои тасвирӣ барои
Моддаи 49

Модель 50

Ин Эълони барои ба он пайвастанӣ ҳама гуна давлате, ки ба яке аз моддаи 30
ҷаҳор синфи дар моддаи 48 ишорафта, мансубият доранд, қулода мебошад. Санадо дар бораи пайвастан барои муҳофизат ба котиби генералии Созмони Милли Муттаҳид супорида мешаванд.

Молдаи 51

1. Ин Эъломия дар рӯзи сивуми баъди ба муҳофизат супордани санади бистудулуғумини тасвӣӣ ё санади ба он паёвастан ба котиби генералии Сомони Милалӣ Муғтаҳил ба фароият шурӯъ менамояд.

2. Дар муносибат ба ҳар як давлате, ки Ё. Томиро ба тасвир мерасонад ба вай мепайвандад, б'ёди ба мухофизат супоридани санади бистудуваумини тасвирӣ ё санад дар бораи пайвастан, Ё. Томиро дар рӯзи сивуумини баъди аз тарафи ҳамин давлат ба мухофизат супоридани санади тасвирӣ худ ё санади пайвастан ба давлати шуруф менамояд.

Моддан 52

Моддан 52
Котиби генералии Созмони Милали Муттаҳид ҳамаи давлатҳои ба яке аз
наҳар синфи пар молҳои 48 номгӯшударо огоҳ мекунанд:

а) дар бораи ба имзо расонидаани ҳамаин Эъломиya ва дар бораи ба ҷаҳор синфи дар молдаи 48 номгузарии тасвиби 3 сандҳои пайвастан тибқи муҳофизат супоридаи сандҳои тасвиби 3 сандҳои пайвастан тибқи молдаҳои 48, 49 ва 50;

б) дар бораи таърихи ба Ҷамоияти шуруъ кардани ҳамин Эъломиа тибкии моддаҳои 40, 41 ва 50, моддаи 51.

Молдаи 53

Нусадан 35
моддаи асли хаман Эълония, ки ба матнҳои русӣ, англисӣ, ҷинӣ ва
фаронсаӣ мутасофиян якматний мебошанд, ба муҳофизати котиби генералии
Созмони Милалӣ Муттаҳиди дуняро мешавад, ки вай нусаҳои тасдиқшудаи
онро ба тамоми давлатҳои дунро яке аз ҷаҳор синфи шомилӣ ба моддаи 48
мансубият дошта, мефаристад.

Барои тасдиқи он баимизорасонандагони зерин, ки мутаносибан масъул
мансубияти дошта, маъмурият

Дар Вена ҳаждаҳуми апрели соли як ҳазору нухсаду шастуюм арзи
вучуд кард.

Эълониия Вена дар ёран равобити консулӣ (Вена, 24 апрели соли 1963)

Давлатҳо, ки Тарафҳои хамин Эълониия мебошанд, бо ҳайди он ки равобити консулӣ байни халқҳо дер боз вучуд доранд, бо эътибори ҳадафҳо ва мабодии Оинномаи Созмони Милалӣ Муттаҳид дар муносибат ба баробар будан дар соҳибхитиёри давлатҳо, муҳофизати сулҳи байналмилалӣ, амният ва мусоидат ба рушди муносибатҳои дӯстонаи миёни давлатҳо,

бо эътибори он, ки Конфронси Созмони Милалӣ Муттаҳид оид ба равобити дипломатӣ ва масуниятҳои Эълониияи Вена дар ёран равобити дипломатиро қабул намуд, ки он барои имзо карда аз 18 апрели соли 1961 ҷӯшода аст,

бо мутаққид буданашон бар он, ки қабули Эълониияи байналмилалӣ оид ба равобити консулӣ, имтиёзот ва масуниятҳои низ сарфи назар аз тафовут дар сохти давлатӣ ва ҷомеаиашон, ба рушди муносибатҳои дӯстона байни давлатҳо мусоидат мекунад,

бо дарки он, ки ҷулин имтиёзот ва масуниятҳо на барои шахсони алоҳида, балки барои таъмини аз тарафи муассисаҳои консулӣ самараҳои анҷом додани вазифаҳо аз номи давлатҳо дола мешаванд,

бо тасдиқи он, ки меъёрҳои ҳукуки муқаррари байналмилалӣ масъалаҳои, дар муқаррароти хамин Эълониия ба вояи муайяннашударо тақмили танзим медиҳанд, рӯчеш ба омадаҳои зерин ба ризоият расиданд:

Моддан 1. Истилоҳот

1. Дар хамин Эълониия истилоҳоти истифодашуда маъниҳои зеринро ифода менамоянд:
 - а) "муассисаи консулӣ" ҳама гуна сарконсулгарӣ, консулгарӣ, ноиб-консулгарӣ ё ғумоштамуассисаи консулро ифода мекунад;
 - б) "минтақаи консулӣ" ҳудуде, ки барои анҷони вазифаҳои консулӣ ба муассисаи консулӣ ихтисос дода шудааст;
 - в) "роҳбари муассисаи консулӣ" ифодагари ҳар як шахсе, ки ба хамин сифат ғаволият мекунад;
 - д) "шахси вазифадори консулӣ" ифодагари ҳар як шахсе, бо шумули роҳбари муассисаи консулӣ, ки ба он дар хамин сифат иҷрои вазифаҳои консулӣ супорида шудааст;
 - е) «хидматчи консулӣ» ифодагари ҳар як шахси иҷроқунандаи вазифаҳои маъмурӣ ё фанӣ дар муассисаи консулӣ мебошад;
 - ф) "қорманди ҳайати хидматрасон" ифодагари ҳар як шахси иҷроқунандаи вазифа доир ба хидматрасони муассисаи консулӣ;
 - г) «қормандони муассисаи консулӣ» иҷодақунандаи шахсони вазифадори консулӣ, хидматчиҳои консулӣ ва қормандони ҳайати хидматрасон;
 - ҳ) "қормандони ҳайати консулӣ" ифодагари шахсони вазифадори консулӣ, (ба истиснои роҳбари муассисаи консулӣ), ҳамчунин хидматчиҳои консулӣ ва қормандони ҳайати хидматрасон;

и) "қорманди манзилии шахсӣ" ифодагари шахсе, ки танҳо дар хидмати шахси қорманди муассисаи консулӣ мебошад;

ж) "биноҳои консулӣ" ифодагари бино ё қисмати бино ва қитъаи заминӣ ба хамин бино ё қисмати бино марбутбудаи танҳо барои ҳадафҳои муассисаи консулӣ истифодашаванда, сарфи назар аз мансубият ба ҳукуки моликият, ба шумор меравад;

з) "бойғониҳои консулӣ" тамоми қоғазҳо, ҳуҷҷатҳо, муқотибаҳо, китобҳо, филмҳо, наворҳо, сабти садо ва дафтарҳои муассисаи консулӣ яқоя бо замимаҳои рамзӣ ва калидӣ, қорғҳои ба қайдгирӣ ва ҳама гуна ашёи таҳқиқи манзил, ки барои таъмини дар амонат будан ё ниғаҳдории онҳо истифода карда мешаванд.

2. Ду навъи шахсони мансабдори консулӣ вучуд доранд, аз ҷумла: муассисаҳои консулӣ, ки аз ҷониби шахсони мансабдори вазифавӣ роҳбарӣ карда мешаванд; муқаррароти боби III ба муассисаҳои консулӣ, ки аз тарафи шахсони мансабдори консулӣ ифтихорӣ роҳбарӣ карда мешаванд; мансубият доранд.

3. Мақоми қормандони муассисаҳои консулӣ, ки шаҳрвандони давлати пазираанда ё соқинони доимии он мебошанд, тавассути моддан 71 хамин Эълониия танзим карда мешаванд.

Фасли 1. Муқаррароти умумӣ дар ёран равобити консулӣ

Боби 1. Барқарор ва татбиқи равобити консулӣ

Моддан 2. Барқарор кардани равобити консулӣ

1. Барқарор кардани равобити консулӣ байни давлатҳо тибқи ризоияти мутақобилаи тарафҳо таъйин карда мешаванд.

2. Ризоияте, ки барои байни ду давлат барқарор кардани равобити дипломатӣ дола мешаванд, агар ифодаи дигаре таъйин нашуда бошад, аз ризоияти барқарор кардани равобити консулӣ низ иборат мебошад.

3. Қандани равобити дипломатӣ *ipso facto* (воқеан) дар пайомади худ қандани равобити консулӣ дар назар налорад.

Моддан 3. Иҷрои вазифаҳои консулӣ

Вазифаҳои консулӣ аз тарафи муассисаҳои консулӣ иҷро карда мешаванд. Онҳо ҳамчунин аз тарафи намоёндаҳои дипломатӣ, тибқи муқаррароти хамин Эълониия, иҷро карда мешаванд.

Моддан 4. Ифтихори муассисаҳои консулӣ

1. Муассисаҳои консулӣ дар қаламрави давлати пазираанда танҳо бо ризоияти ҳамаи давлат имкони ифтихор қарданро доранд.

2. Мақоми воқеъ гардидани муассисаи консулӣ, сатҳи он ва минтақаи консулӣ аз тарафи давлати фиристанда муайян карда мешаванд ва мавриди таъйини давлати пазираанда қарор дола мешаванд.

3. Таъйини мақоми воқеъгардидани минбаъдаи муассисаи консулӣ, сатҳи он ё минтақаи консулӣ метавонанд аз тарафи давлати фиристанда танҳо бо ризоияти давлати пазираанда анҷом дола шаванд.

4. Ризоияти давлати пазираанда дар ҳолате низ талаб карда мешаванд, ки агар қадом як сарконсулгарӣ ё консулгарӣ хоҳиши ифтихори ноиб-консулгарӣ ё ғумоштамуассисаи консулӣ на дар он минтақаи аҳолинишин, ки онҳо худ воқеанд, дошта бошанд.

5. Ризоияти пешакии якинан ифода ёфтаи давлати назранда барон ифтихои дастхое, ки қисмати муҳими муассисаи консулуро сомон меҳад, берун аз макони вкелардидаи ахирӣ, низ зур аст.

Моддан 5. Вазифаҳои консулӣ

Вазифаҳои консулӣ иборатанд аз:

а) ҳимояи, дар давлати назранда, манфиатҳои давлати фиристанда ва шаҳравандони вай (шахсонии ҷисмонӣ ва ҳуқуқӣ) дар доираи, ки ҳуқуқи байналмилалӣ раво меонад;

б) мусоидат ба рушди равобити тичоратӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ ва илмӣ байни давлати фиристанда ва давлати назранда, ҳамчунин, бо истифода аз роҳҳои дигар, мусоидат ба рушди муносибатҳои дӯстона байни онҳо тибқи муқаррароти ҳамин Ҷамҳири;

с) бо истифода аз таъми роҳҳои конуний муайян кардани шароит ва авзоъ дар ҳаёти тичоратӣ, иқтисодӣ ва фарҳангии давлати иқомат, иттилоъ додан дар бораи онҳо ба ҳукумати давлати фиристанда ва пешкаш кардани маълумот ба шахсонии манфиатдор;

д) судури шиносномаҳо ва асноди сафарӣ ба шаҳравандони давлати фиристанда ва равонидо ба саналҳои мавриди тақоза ба шахсоне, ки хоҳиши сафар ба давлати фиристанда доранд;

е) расонидани кумак ва мусоидат ба шаҳравандони (шахсонии ҷисмонӣ ва ҳуқуқӣ) давлати фиристанда;

ф) иҷро кардани вазифаҳои нотариалӣ, ба қайд гирифтани ҳолисаҳо дар ҳаёти шаҳравандӣ ва дигар вазифаҳои ҳамоноанд, ҳамчунин иҷро кардани баъзе вазифаҳои ҳусуиати маъмуриюштра ба шарте ки дар ин амр ҳеҷ чиз ба қонуно ва қоидаҳои давлати назранда иҳтилоф ба зучуд намеоварад;

г) ҳимояи манфиатҳои шаҳравандони (шахсонии ҷисмонӣ ва ҳуқуқӣ) давлати фиристанда дар ҳолатҳои ба мерос гирифтаи "mortis causa" дар қаламрави давлати назранда, тибқи қонуно ва қоидаҳои давлати назранда;

ҳ) ҳимояи манфиатҳои ноқилигон ва шахсонии дигари ба таъони пурраи ҳаёти соҳиб набула, дар доираи муқаррароти муайянкардаи қонуно ва қоидаҳои давлати назранда, ки шаҳравандони давлати фиристанда мебошанд, махсусан дар ҳолатҳое, ки нисбат ба ҷуноби шахсон ин ва ё он парасторӣ ва ё васоятӣ тақоза карда меавад;

и) бо риояи амалия ва тартиботи қорӣ дар давлати назранда, намоёндагӣ кардан ё таъмини мутаносиби намоёндагӣ шаҳравандони давлати фиристанда дар судҳо ва муассисаҳои дигари давлати назранда бо мақсади ба даст овардани, мувофиқи қонуно ва қоидаҳои давлати назранда, тақозаҳо дар бораи тадбирҳои муқаддмотии ҳимоякунандаи ҳуқуқ ва манфиатҳои ҷуноби шаҳравандон, агар, бо сабаби набудан ё бо сабабҳои дигар, ҷуноби шаҳравандон натаъвоанд саривақтӣ ҳуқуқ ва манфиатҳои ҳуқуқро ҳимоя намоёнд;

й) интиқоли саналҳои судӣ ва ғайрисудӣ ба иҷро расонидани супоришҳои судӣ ва ё ба иҷро расонидани супориш дар бораи дастрас кардани маълумоти шаҳодатдиҳанда, барон судҳои давлати фиристанда тибқи созишномаҳои байналмилалӣ амалкунанда ё, дар ҳолати набудани ҷуноби созишномаҳо, бо ҳама гуна роҳҳои дигаре, ки ба қонуно ва қоидаҳои давлати назранда иҳтилоф ба зучуд намеоварад;

к) тибқи муқаррароти қонуно ва қоидаҳои давлати фиристанда ба иҷро расонидани ҳуқуқи назорат ва тафтиш дар муносибат ба қишторҳое, ки қишторҳои давлати фиристанда доранд, ва ҳамоноаймоҳои дар ҳамин давлат ба қайд гирифташуда, ҳамчунин дар муносибат ба сарнишони онҳо;

л) расонидани кумак ба қишторҳои ва ҳамоноаймоҳои мазкурӣ банди "к" ҳамин модда, ва ба сарнишони онҳо, қабули аризаҳо дар бораи қишторнавардӣ, тафтиш ва таҳияи саналҳои қишторҳои ва, бе ворид кардани зарар ба ҳуқуқи ҳоқимиятҳои давлати назранда, тафтиши ҳама гуна ҳолисотӣ дар роҳ ба вуқӯфайиаста ва ҳалли ҳама гуна муноқиша байни сарнишин, ҳайати ҳалабон ва матросҳо, зеро ин амро қонуно ва қоидаҳои давлати фиристанда муқаррар кардааст;

м) ба иҷро расонидани вазифаҳои дигаре, ки ба муассисаи консулӣ давлати фиристанда вогузор кардааст ва тибқи қонуно ва қоидаҳои давлати иқомат онҳо манъ карда нашуаанд ё дар муқобили иҷрои онҳо давлати назранда монъе намебошад ва ё онҳо дар аҳдномаҳои байналмилалӣ амалкунандаи байни давлати фиристанда ва давлати назранда муайян карда нашуаанд.

Моддан 6. Иҷрои вазифаҳои консулӣ берун аз минтақаи консулӣ
Шахси маъсули консулӣ дар ҳолатҳои истисноӣ метавонад, бо ризоияти давлати назранда, вазифаҳои ҳуқуқро берун аз минтақаи консулӣ худ низ иҷро намоёнд.

Моддан 7. Иҷрои вазифаҳои консулӣ дар давлатҳои сеғум
Давлати фиристанда метавонад, баъд аз огоҳ кардани давлатҳои мавриди назр, ба муассисаи дар як давлат ифтихои гардидаи консулӣ иҷрои вазифаҳои консулӣро дар давлати дигар супориш диҳад, агар аз тарафи қадом як аз ин давлатҳо ифодаи норизоиятии яқин иҷро нагардад.

Моддан 8. Иҷрои вазифаҳои консулӣ аз номи давлати сеғум
Баъд аз огоҳонидани мутаносибан лозиман давлати назранда муассисаи консулӣ давлати фиристанда метавонад, агар давлати назранда монъе набошад, вазифаҳои консулӣро аз номи давлати сеғум дар давлати назранда иҷро намоёнд.

Моддан 9. Синфҳои роҳбарони муассисаҳои консулӣ

1. Роҳбарони муассисаҳои консулӣ ба ҷаҳор синф тақсим мешаванд, аз ҷумла:

- а) сарконсулҳо
- б) консулҳо
- в) ноиб-консулҳо
- д) гумоншакҳои консулӣ

2. Банди 1 ҳамин модда ба ҳеҷ вазҳ наметавонад ҳуқуқи ҳеҷ як аз Тарафҳои Аҳдкунандаро роҷеъ ба муайян кардани унвои шахсонӣ мансбодори консулӣ, ки роҳбарони муассисаҳои консулӣ намебошанд, маҳдуд намоёнд.

Моддан 10. Таъйин ва руҳсати роҳбарони муассисаҳои консулӣ

1. Роҳбарони муассисаҳои консулӣ аз тарафи давлати фиристанда таъйин карда мешаванд ва ба иҷрои вазифаҳои худ аз тарафи давлати назранда руҳсат дода мешаванд.

2. Дар ҳолати риояи муқаррароти ҳамин Ёълумия расмӣ ба таъйин ба таъин ва рухсати роҳбари муассисаи консулӣ мутаносибан ба қонунҳо, қоидаҳо ва урфҳои давлати фиришанда ва давлати пазиранда муайян карда мешавад.

Моддан 11. Патенти консулӣ ё огонома доир ба таъйинот

1. Давлати фиришанда ба роҳбари муассисаи консулӣ санаде медиҳад, ки шакли патентро дорад ё санаде, ки ба он ҳамонанд буда, барои ҳар як таъйинот таҳия карда мешавад ва ин санад мансаби вайро таъйин менамояд ва, ҳамчун қоидаи умумӣ, ному насаби пурраи он, сатҳ ё синфе, ки ӯ ба он мансубият дорад ва минтақаи консулӣ ва макони воқеъ гардидаи муассисаи консулӣ дар он ифода карда мешавад.

2. Давлати фиришанда ҳамин патент ё санади ҳамонанди онро бо роҳҳои дипломатӣ ё бо роҳҳои дигар ба ҳукумати ҳамон давлат, ки дар қаламрави он роҳбари муассисаи консулӣ бояд вазифаҳои худро иҷро намояд, мефиристад.

3. Агар давлати пазиранда розӣ бошад, давлати фиришанда метавонад ба ҷойи патент ё санади ҳамонанди он ба давлати пазиранда огономаи шомилкунандаи маълумот, ки дар банди 1 ҳамин модда гуфта шудааст, фиристад.

Моддан 12. Экзекватура

1. Роҳбари муассисаи консулӣ барои иҷрои вазифаҳои худ бо иҷозат аз тарафи давлати пазиранда рухсат дода мешавад, ки онро экзекватура менамояд, кадом шаклро, ки вай наҷошта бошад.

2. Давлате, ки аз додани экзекватура худдорӣ мекунад, вазифадор нест, ки ба давлати фиришанда сабабҳои радро иттилоъ диҳад.

3. Ба истиснои ҳолатҳои дар моддаҳои 13 ва 15 муқарраргардида, роҳбари муассисаи консулӣ наметавонад ба иҷрои вазифаҳои худ то ба даст овардани экзекватура шурӯъ намояд.

Моддан 13. Рухсати муваққатии роҳбарони муассисаҳои консулӣ

То додани экзекватура мумкин аст, то ба роҳбари муассисаи консулӣ муқаррароти ҳамин Ёълумия истифода карда мешавад.

Моддан 14. Огоҳонидани ҳокимиятҳои минтақаи консулӣ

Дар ҳолати ба роҳбари муассисаи консулӣ рухсат додан, ҳатто муваққатан бошад ҳам, барои иҷрои вазифаҳои худ, давлати пазиранда фаавран дар ин бора ҳокимиятҳои босалоҳияти минтақаи консулӣ огоҳ менамояд. Ғайр аз ин, вай қабули тадбирҳои зарурӣ барои он ки роҳбари муассисаи консулӣ уҳдадорҳои вазифаҳои худро иҷро карда тавонад ва аз имтиёзоти дар ҳамин Ёълумия муқарраргардида истифода карда тавонад, таъмин менамояд.

Моддан 15. Иҷрои муваққатии вазифаҳои роҳбари муассисаи консулӣ

1. Агар роҳбари муассисаи консулӣ вазифаҳои худро иҷро карда наметавонад ё агар вазифаи роҳбари муассисаи консулӣ ҳолӣ бошад, вазифаҳои роҳбари муассисаи консулӣ муваққатан метавонанд аз тарафи иҷрокунандии вазифаи роҳбари муассисаи консулӣ иҷро карда шаванд.

2. Ному насаби пурраи иҷрокунандаи вазифаи роҳбари муассисаи консулӣ ба вазорати қорҳои хориҷии давлати иқомат ё ба дастгоҳи аз ҷониби

вазират нишондодашуда, аз тарафи намоиядигри дипломатии давлати фиришанда ё, агар ин давлат ҷунин намоиядигро дар давлати пазиранда наҷошта бошад, аз тарафи роҳбари муассисаи консулӣ ё, агар ӯ дар ҳолате бошад, ки ин амрро иҷро карда наметавонад, аз тарафи ҳама гуна дастгоҳи босалоҳияти давлати фиришанда, иттилоъ дода мешавад. Ҳамчун қоидаи умумӣ ҷунин иттилоъ пешаки анҷом дода мешавад. Давлати пазиранда бо рисоияти худ метавонад рухсати иҷрокунандаи вазифаи роҳбари муассисаи консулӣ, ки на гуногустии дипломатӣ, на шахси маъсули консулӣ давлати фиришанда дар давлати пазиранда мебошад, таъйин кунад.

3. Муассисаи босалоҳияти давлати пазиранда ба иҷрокунандаи вазифаи роҳбари муассисаи консулӣ кумак мекунад ва онро ҳимоя менамоянд. То лаҳзае, ки вай муассисаро роҳбарӣ мекунад, ба вай низ муқаррароти ҳамин Ёълумия мансуб дониста мешавад, дар ҳамаи асосе, ки ба роҳбари муассисаи консулӣ мансуб дониста шудааст. Сарфи назар аз ин, давлати пазиранда дар сурати ҷавобгӯ набудани иҷрокунандаи муваққатии вазифаи роҳбари муассисаи консулӣ ба вазифаи роҳбарии иҷрокунандаи консулӣ вазифадор намешавад, ки ба шахси муваққатан иҷрокунандаи вазифаи роҳбари муассисаи консулӣ афзалиятҳо, имтиёзот ва масуниятҳо, ки аз онҳо роҳбари муассисаи консулӣ истифода менамояд, тақдир намояд.

4. Агар узи ҳайати дипломатии намоиядигри дипломатии давлати фиришандаро дар давлати пазиранда аз тарафи давлати фиришанда тибқи муқаррароти банди 1 ҳамин модда иҷрокунандаи муваққатии роҳбари муассисаи консулӣ таъйин намояд, вай истифодаи имтиёзот ва масуниятҳои дипломатиро идора додан мегирад, ба шарте, ки давлати пазиранда ба он монеъ набошад.

Моддан 16. Саромадӣ байни роҳбарони муассисаҳои консулӣ

1. Ба роҳбарони муассисаҳои консулӣ мувофиқи ҳар як синф вобаста ба тартиби саромадии муайяншудаи алоқаманд ба таърихи додани экзекватура, ҷойҳои гуногун пешкаш карда мешавад.

2. Агар ба роҳбари муассисаи консулӣ барои иҷрои вазифаҳои худ то ба даст овардани экзекватура муваққатан рухсат дода шуда бошад, ҷойи вай дар тартиби саромадӣ аз таърихи додани рухсати муваққатӣ муайян карда мешавад; ҷойи мазкур баъди ба ӯ додани экзекватура низ дар ихтиёри ӯ нигоҳ дошта мешавад.

3. Саромадӣ байни ду ва ё зиёда роҳбарони муассисаҳои консулӣ, ки экзекватура гирифтаанд ё барои иҷрои вазифаи худ дар як рӯзи муайян рухсати муваққатӣ ба даст овардаанд, дар асоси таърихи ба давлати пазиранда пешкаш кардани патентҳои онҳо ё санадҳои ҳамонанди патентҳо ё дар асоси таърихи расидани огономае, ки дар банди 3 моддаи 11 ишора рафтааст, муайян карда мешавад.

4. Иҷрокунандагони вазифаҳои роҳбарони муассисаҳои консулӣ дар тартиби саромадӣ ҷойҳоро баъди ҳамаи роҳбарони муассисаҳои консулӣ ишғол менамоянд ва саромадӣ байни онҳо дар асоси таърихи муваққатан шурӯъ кардани он ба иҷрои вазифаҳои роҳбарони муассисаҳои консулӣ, ки дар огоҳномаҳои тибқи банди 2 моддаи 15 нишондодашуда анҷом ёфтаанд, муайян карда мешавад.

5. Шахсони мансабдори консулгарихои ифтихорӣ, ки роҳбарони муассисаҳои консулӣ мебошанд, ҷойҳоро дар доираи ҳар як сатҳи роҳбарони муассисаҳои консулии вазифавӣ ба тартиб ва мувофиқи қоидаҳои дар бандҳои дар боло нишондошуда ишғол мекунанд.

6. Ба роҳбарони муассисаҳои консулӣ, дар тартиби саромадӣ, ҷойҳои болоғар аз шахсони мансабдори консулии ҷунин мақомро надошти, мансубият дорад.

Моддаи 17. Аз тарафи шахсони мансабдори консулӣ иҷро кардани ғайриқонунӣ дипломатӣ

1. Дар давлате, ки давлати фиристанда намоёндагии дипломатӣ надорад ва вай аз тарафи намоёндагии дипломатии давлати севум низ намоёндагии карда намешавад, шахси мансабдори консулӣ метавонад, бо ризоияти давлати пазираанда ва бидуни тағйири мақоми консулӣ ӯ, барои татбиқи ғайриқонунӣ дипломатӣ муваккал бошад. Татбиқи ҷунин ғайриқонунӣ аз тарафи шахси мансабдори консулӣ ба ӯ ҳуқуқи даъво ба имтиёзот ва масуниятҳои дипломатӣ намедихад.

2. Шахси мансабдори консулӣ метавонад, баъд аз огоҳ кардани давлати иқомат, ба сифати намоёндаи давлати фиристанда дар назди ҳама гуна соҳмони байнихукуматӣ, ғайриқонунӣ намояд. Ба ҳамин сифат ғайриқонунӣ вай метавонад аз ҳамаи имтиёзот ва масуниятҳое, ки ба ҳамин гуна намоёнда ҳуқуқи муқаррарии байналмилалӣ ё ахдномаи байналмилалӣ медиҳад, истифода намояд. Вале ҳар он ҷӣ ба иҷро кардани ҳама гуна вазифаи консулӣ аз тарафи вай алоқамандӣ дорад, ӯ ба масунияти бештар аз расмӣ ҳақиқӣ ҳуқуқӣ ҳисоб ба он масуниятҳое, ки шахси мансабдори консулӣ мувофиқи ҳамин Эъломиа ҳақ дорад, ҳақ надорад.

Моддаи 18. Аз тарафи ду ва ё чанд давлат таъйин кардани як шахс ба вазифаи шахси масъули консулӣ

Ду ва ё чанд давлат метавонанд, бо ризоияти давлати пазираанда, як шахсро ба сифати шахси масъул дар ҳамин давлат таъйин намоёнд.

Моддаи 19. Таъйини қаророти хайати консулӣ

1. Ба истиснои дар муқаррароти моддаҳои 20, 22 ва 23 омала, давлати фиристанда метавонад озодона қаророти хайати консулиро таъйин намоёнд.

2. Давлати фиристанда ба давлати иқомат ном ва насаби пурра, наъв ва сатҳи таъини шахсони масъули консулиро, ба истиснои роҳбарии муассисаи консулӣ, пешакӣ иттилоъ медиҳад, то давлати пазираанда тавонад, агар вай ин амрро хоҳон бошад, ҳуқуқи худро, ки дар бандҳои 3 моддаи 23 нишон дода шудааст, татбиқ намояд.

3. Давлати фиристанда метавонад, агар инро қонунҳо ва қоидаҳои тақозо кунанд, аз давлати пазираанда хоҳиши ба шахси масъули консулие, ки роҳбарии муассисаи консулӣ намешавад, додани экзекватураро дархост намоёнд.

4. Давлати пазираанда метавонад, агар инро қонунҳо ва қоидаҳои тақозо кунанд, ба шахси масъули консулие, ки роҳбарии муассисаи консулӣ намешавад, экзекватура диҳад.

Моддаи 20. Теъдоди хайати консулӣ

Дар ҳолати набудани мувофиқаи мушаххас доир ба теъдоди хайати консулӣ давлати пазираанда метавонад пешниҳод намоёнд, ки теъдоди хайат аз ҳудуди, ки вай оқилона ва муътадил меҳисобад, бо дарназардошти ҳолат ва шароити мавҷуда дар минтақаи консулӣ ва талаботи ҳамин муассисаи консулӣ, нагузарад.

Моддаи 21. Тартиби саромадӣ байни шахсони мансабдори консулии муассисаи консулӣ

Намоёндагии дипломатии давлати фиристанда ва ё, агар ин давлат дар давлати пазираанда ҷунин намоёндагиро надошта бошад, роҳбарии муассисаи дипломатӣ ба вазорати қорҳои хориҷии давлати пазираанда ё ба мақоми аз тарафи ҳамин вазорат таъйиншуда, дар бораи тартиби саромадии байни шахсони мансабдори консулӣ дар муассисаи консулӣ, ҳамаҷунин дар бораи ҳама гуна тағйирот дар ин тартиб, иттилоъ медиҳад.

Моддаи 22. Шахрвандии шахсони мансабдори консулӣ

1. Аз ҷиҳати мабдаъ шахсони мансабдори консулӣ бояд шахрвандони давлати фиристанда бошанд.

2. Шахсони мансабдори консулӣ наметавонанд аз ҳисоби шахрвандони давлати пазираанда таъйин карда шаванд, ба ҷуз ризоияти ба таври яқин ифодашудаи ҳамин давлат, бо дарназардошти он ки ин ризоият метавонад дар қадом вақте набошад, бекор карда шавад.

3. Давлати пазираанда метавонад ҷунин ҳуқуқро дар муносибат ба шахрвандони давлати севум, ки ҳамаҷунин шахрвандони давлати фиристанда намешавад, низ ба худ ихтисос диҳад.

Моддаи 23. Шахсони эътирофшудаи "persona non grata"

1. Давлати пазираанда метавонад дар қадом вақте, ки набошад, давлати фиристандаро дар бораи "persona non grata" эълон шудан ва ё қадом як қаророти хайати консулӣ ғайри мақбул будан, огоҳ намоёнд. Дар ҷунин ҳолат давлати фиристанда бояд, муқаррароти, ин шахсро бозхонд намоёнд ва ё вазифаҳои ӯро дар муассисаи консулӣ қатъ кардонад.

2. Агар давлати фиристанда аз иҷрои уҳдадорихои дар банди 1 ҳамин модда нишондошудаи худ саркашӣ кунад ва ё дар муқаддати оқилона онро иҷро накунад, давлати пазираанда метавонад, муқаррароти, экзекватураи ин шахсро бекор кунанд ва ё эътироф кардани ӯро ҳамаҷунин қаророти хайати консулӣ қатъ кардонад.

3. Шахсе, ки ба сифати қаророти муассисаи консулӣ таъйин шудааст, метавонад то ба қаламрави давлати пазираанда расиданаш ва ё, агар вай аллакай дар қаламрави давлати пазираанда ҳузур дошта бошад, то вақти шурӯъ кардан ба вазифаҳои худ дар муассисаи консулӣ, шахси ғайри мақбул эълон карда шавад. Дар ҳама гуна ҷунин ҳолатҳо давлати фиристанда бояд таъйиноти ӯро бекор кунанд.

4. Дар ҳолатҳои дар бандҳои 1 ва 3 ҳамин модда ишорашуда, давлати пазираанда вазифадор нест, ки ба давлати фиристанда сабабҳои қарори худро ҳабар диҳад.

Моддаи 24. Огоҳ кардани давлати пазираанда онд ба таъйинот, ворид шудан ва тарк кардани кишвар

1. Вазорати қорҳои хориҷии давлати пазираанда ё мақоми аз тарафи ҳамин вазорат таъйиншуда огоҳ карда мешавад:

а) дар бораи таъини кормандони муассисаи консулӣ, ворид шудани онҳо баъди таъинот ба муассисаи консулӣ, оид ба тамоман тарқ кардани доир ба катъ гардидани вазифаҳои онҳо ва доир ба тамоми тағироти дигар, ки ба мақоми онҳо таъсир мегузоранд, тағйирот, ки метавонанд дар ҷараёни фаъолияти кории онҳо дар муассисаи консулӣ рух диҳанд;

б) доир ба ворид шудан ба тамоман тарқ кардани шахсе, ки узви омили корманди муассисаи консулӣ мебошад ва ба таври доимӣ ҳамроҳи ӯ умр ба сар мебарад, ҳамчунин, дар ҳолатҳое, ки ин ва ё он шахс узви чунин омили мешавад ва ё узвияташ дар он катъ мегардад;

с) доир ба ворид шудан ба тамоман тарқ кардани пешхидматони манзилии шахсӣ ва, дар ҳолатҳои муносиб, доир ба катъ гардидани хидмати онҳо дар чунин сифат;

д) оид ба хидмати кироя гирифтани ё озод кардани шахсон истиқоматкунанда дар давлати пазирада ба сифати кормандони муассисаи консулӣ ва ё пешхидматони манзилии шахсии ҳуқуқдошта ба имтиёзот ва масуниятҳо.

2. Огоҳ кардан дар бораи ворид шудан ва ё тамоман тарқ кардан бояд ҳадди имкон пешакӣ анҷом дода шавад.

Фасли II. Катъ гардидани вазифаҳои консулӣ

Моддаи 25. Катъ гардидани вазифаҳои кормандони муассисаи консулӣ

Вазифаҳои кормандони муассисаи консулӣ катъ мегарданд, аз ҷумла:

а) дар асоси аз тарафи давлати фиристанда огоҳ кардани давлати пазирада дар бораи он ки вазифаҳои вай ба охир мерасанд;

б) дар асоси бекор кардани экзекватура;

с) дар асоси аз тарафи давлати пазирада огоҳ кардани давлати фиристанда дар бораи он ки давлати пазирада эътироф кардани ӯро ба ҳайси корманди ҳайати консулӣ катъ кардааст.

Моддаи 26. Тарқ кардани давлати пазирада

Давлати пазирадаро лозим аст, ҳатто дар ҳолати мочарои мусаллаҳона, ба кормандони муассисаи консулӣ ва пешхидматони манзилии шахсие, ки шаҳрвандони давлати пазирада намебошанд, ҳамчунин ба аъзои оилаҳои онҳо, ки ҳамроҳашон зиндагӣ мекунанд, сарфи назар аз шаҳрвандии онҳо, вақт ва шароити зарурӣ барои он ки онҳо тавонанд омодагӣ ба сафар бигиранд ва ҳарчи зудтар баъди катъ гардидани вазифаҳои кормандони муассиса барои мақоми вазифаҳои фароҳам оварад. Аз ҷумла, вай бояд, дар ҳолати зарурӣ, ба онҳо воситаҳои нақлиёт, ки барои интиқоли ҳудуди онҳо ба барои интиқоли чизу қораи онҳо, ба истиснои моликияти дар давлати пазирада ба дастовардашон, ки баровардани он вақти барои рафташон манъ карда шудааст, пешкаш намояд.

Моддаи 27. Ниғахбонии биноҳои консулгарӣ ва бойгонӣ, ҳамчунин манфиатҳои давлати фиристанда дар ҳолатҳои истисноӣ

1. Дар ҳолати катъ гардидани робитаҳои консулӣ байни ду давлат:

а) давлати пазирада бояд, ҳатто дар ҳолати мочарои мусаллаҳона, муассисаи консулӣро эҳтиромгузорӣ намояд ва ниғахбонӣ кунад, ҳамчунин моликияти муассисаи консулӣ ва бойгонии консулӣро;

б) давлати фиристанда метавонад ниғахбонии муассисаи консулӣ, ҳамчунин моликияти дар он мавҷуда ва бойгонии консулӣро ба давлати сеюми мақбули давлати пазирада вогузор намояд;

с) давлати фиристанда метавонад ҳимояи манфиатҳои худ ва манфиатҳои шаҳрвандони худро ба давлати сеюми мақбули давлати пазирада вогузор намояд.

2. Дар ҳолати муваққатан ба тамоман бастани муассисаи консулӣ муқаррароти зербанди "а" банди I ҳамин модда истифода карда мешавад.

а) агар давлати фиристанда дар давлати пазирада намоиядгии дипломатии худро надошта бошад, вале дар каламрави ҳамин давлат муассисаи консулӣ дигар дошта бошад, ба ҳамин муассисаи консулӣ мумкин аст ниғахбонии муассисаи басташудан консулӣ яқоя бо моликияти дар он мавҷуда ва бойгонии консулӣ ва, бо ризоияти давлати пазирада, иҷрои вазифаҳои консулӣ дар минтақаи ҳамин муассисаи консулӣ, вогузор карда шавад; ё

б) агар давлати фиристанда дар давлати пазирада намоиядгии дипломатӣ ва муассисаи дигари консулӣ надошта бошад, муқаррароти зербандҳои "б" ва "с" банди I ҳамин модда истифода карда мешаванд.

Фасли II. Афзалиятҳо, имтиёзот ва масуниятҳои муассисаҳои консулӣ, шахсонӣ масъули вазифавии консулӣ ва кормандони дигари муассисаҳои консулӣ

Боби I. Афзалиятҳо, имтиёзот ва масуниятҳои муассисаҳои консулӣ

Моддаи 28. Сабукӣ додан ба кори муассисаи консулӣ

Давлати пазирада бояд ҳама гуна имкониятҳоро барои иҷрои вазифаҳои консулӣ фароҳам оварад.

Моддаи 29. Истифодаи парчам ва нишони давлатӣ

1. Давлати фиристанда тибқи муқаррароти ҳамин модда ҳуқуқи дар давлати пазирада истифодаи парчам ва нишони давлати худро дорад.

2. Парчами давлати фиристанда мумкин аст дар бинои ҷойгиршавии муассисаи консулӣ барофрохта ва нишони давлатӣ насб карда шавад ва, дар вақти алоқаманд ба иҷрои уҳдадорихон хидматӣ, дар воситаҳои нақлиётӣ вай парчами давлатӣ насб карда шавад.

3. Вақти татбиқи ҳуқуқи дар муқаррароти ҳамин модда омада, бояд қонуно, қоидаҳо ва урфҳои давлати пазирада ба эътибор гирифта шаванд.

Моддаи 30. Таъмини биноҳо

1. Давлати пазирада бояд, мувофиқи қонуно ва қоидаҳои худ, ба давлати фиристанда, дар ҳариди, дар каламрави худ, биноҳои зарурӣ барои муассисаи консулӣ ё мусоидат намояд, ва ё ба ахирӣ барои бо роҳҳои дигар ба даст овардани биноҳо қумак расонад.

2. Вай бояд, ҳамчунин, дар ҳолатҳои зарурӣ, ба муассисаи консулӣ барои ба даст овардани биноҳои муносиб барои кормандони он, ғри расонад.

Моддаи 31. Дахлатнопазирӣ биноҳои консулӣ

1. Биноҳои консулӣ дар он ҳудуде, ки дар ҳамин модда муқаррар карда шудааст, дахлатнопазир мебошанд.

2. Мақомоти давлати пазирада наметавонанд ба он қисмати биноҳои консулӣ, ки танҳо барои фаъолияти муассисаи консулӣ истифода карда

мешаванд, ворид шаванд, ба ҷуз ҳолатҳое, ки роҳбари муассисаи консулӣ, шахси аз тарафи он таъйиншуда ё роҳбари намоёндагии дипломатики давлати фириистанда ба ин амр ризоият надиҳад. Сарфи назар аз ин, ризоияти роҳбари муассисаи консулӣ метавонад дар ҳолатҳои сӯхтор ё дигар офатҳои табиӣ таъзокунаманд талбирҳои муолиҷакунаманди оқил, дар назар бошад.

3. Бо дарназардошти риояи шартҳои муқаррароти банди 2 ҳамаи модда ба давлати пазиранда уҳдадорӣ махсус воғузор карда мешавад, то тамоми талбирҳои лоҷимиро барои ҳимояи муассисаи консулӣ аз ҳар нафъ даҳолат ё расонидани зарар ва барои пешгирӣ ҳама гуна вайрон кардани оромии муассисаи консулӣ ва ё таҳқиқи шаъну шарафи он, биандешад.

4. Биноҳои консулӣ, ашёи таҷҳизоти он, ҷизу ҷорай муассисаи консулӣ, ҳамчунин воситаҳои нақлиёти он аз ҳама гуна анвои мусодири барои ҳадафҳои мулофиаи давлатӣ ё эҳтиёҷоти ҷомеавӣ, аз масуният бархурдор мешавад. Дар сурати ба вучуд омадани зарурати бегонагардонии биноҳо барои ҳадафҳои мақрур ҳамаи талбирҳои имконпазир барои пешгирӣ вайрон накардани иҷрои вазифаҳои консулӣ андешида мешаванд ва ба давлати фириистанда фавран таъвиби муносиб ва самаранок пардохт карда мешавад.

Моддаи 32. Аз андоз озод кардани биноҳои консулӣ

1. Биноҳои консулӣ ва қароргоҳи роҳбари вазифавии муассисаи консулӣ, ки соҳибмӯлк ё иҷорагирандаи он давлати фириистанда ё ҳар як шахсе, ки аз номи он фазолият мекунад, аз ҳама гуна андоз, боҷу хироҷи давлатӣ, ноҳиявӣ ва маҳаллӣ озод карда мешаванд, ба истисноти ҳамаи андозҳое, ки аз пардохтҳо барои иҷрои анвои мушаххаси хидматрасонӣ иборатанд.

2. Уҳдадорҳои андозбандии дар банди 1 ҳамаи модда ишорашуда, ба он пардохтҳо, боҷу хироҷҳо, ки тибқи қонунияти давлати пазиранда ба шахсони бо давлати фириистанда ё шахси аз номи он фазолияткунаманд, аҳдинома бастааст, алоқамандӣ надорад.

Моддаи 33. Даҳолатнопазирӣ бойгонии консулӣ ва санаҳо

Бойгонии консулӣ ва санаҳо дар қадом вақте набошад ва сарфи назар аз мақоми воқеъгардидаи онҳо даҳолатнопазир мебошанд.

Моддаи 34. Озодии таҳаррукот

Дар асоси он ки ин амр ба қонунҳо ва қоидаҳо дар бораи минтақаҳо, ки ворид шудан ба онҳо ё манъ карда шудааст ва ё барои андешаи таъминоти аминияти давлатӣ танзим карда мешавад, давлати пазиранда бояд ба ҳамаи қормандони муассисаи консулӣ озодии таҳаррук ва саёҳат дар манотиқи дигари қаламрави худро таъмин намоад.

Моддаи 35. Озодии муошират

1. Давлати пазиранда бояд равобӣти озоди муассисаи консулиро барои ҳамаи мақсалҳои расмӣ иҷозат диҳад ва муҳофизат намоад. Дар равобӣт бо ҳукумат, намоёндагҳои дипломатӣ ва муассисаҳои дигари консулиҳои давлати фириистанда, дар қучое ки онҳо ҷойгир нашуда бошанд, муассисаи консулӣ метавонад аз ҳамаи воситаҳои муносиб бо шумули барандаҳои дипломатӣ ва консулӣ, банду бастҳои дипломатӣ ва консулӣ ва барқияҳои рамзӣ ва мураккам, истифода намоад. Аммо таҷҳизи радиоёрсолкунаманд ва истифода аз онро муассисаи консулӣ метавонад танҳо бо ризоияти давлати пазиранда анҷом диҳад.

2. Муқотибаи расмӣ муассисаи консулӣ даҳолатнопазир мебошад. Дар зери муқотибаи расмӣ тамоми муқотибаҳои мансуб ба муассисаи консулӣ ва вазифаҳои он фаҳмида мешавад.

3. Банду бастҳои консулиро қушонан ва дастгир кардан мумкин нест. Аммо дар ҳолатҳое, ки мақомоти босалоҳияти давлати пазиранда далелҳои ҷиддий дар банду бастҳо вучуд доштани ин ва ё он ҷизи дигарро, ғайр аз муқотибаҳо, санаҳо ё ашёи дар банди 4 ҳамаи модда шумор кардари эҳтимоли мезананд, онҳо метавонанд талаб кунанд, ки банду баст дар ҳузури онҳо аз тарафи масъули давлати фириистанда қушода шаванд. Дар сурате, ки мақомоти давлати фириистанда иҷрои талаби мақруро рад мекунад, банду баст ба ҷой ирсолшуда, гардонида мешавад.

4. Ҳамаи ҷойҳое, ки банду бастҳои консулиро ташкил мекунамд, бояд аломатҳои намоёни берунӣ ишоракунандаи хусусияташонро дошта бошанд ва метавонанд танҳо муқотибаҳои расмӣ ва санаҳо ё ашёи махсуси танҳо истифодаи расмӣ дошта бошанд.

5. Барандаи консулиро ҳуҷҷати расмӣ дода мешавад, ки дар он мақоми ӯ ва тасдиқҳои ҷойҳои ташкилкунандаи банду бастҳои консулӣ ишора карда мешаванд. Ба истисноти ҳолатҳое, ки ризоияти давлати пазиранда вучуд дорад, вай наметавонад на шаҳрванди давлати пазиранда бошад, на, агар вай шаҳрванди давлати фириистанда набошад, шахси ба таъри доимӣ зинадикунамда дар давлати пазиранда бошад. Дар вақте иҷрои вазифаҳои худ вай бояд дар зери ҳимояи давлати пазиранда бошад. Вай аз масуниятҳои шахсӣ бархурдор буда, наметавонад, дар қадом шакле набошад, на ҳаёс шавад ва на боздошт.

6. Давлати фириистанда, намоёндагҳои дипломатӣ ва муассисаҳои консулиҳои он метавонанд барандаҳои консулиҳои ад ҳос таъйин намоанд. Дар тунун ҳолат муқаррароти банди 5 ҳамаи модда низ истифода карда мешаванд, ба истисноти он, ки масуниятҳои дар он ишорашуда, вақти расонидани, аз тарафи ҷунии баранда, банду бастҳои ба ӯ воғузоргардида ба ҷойи таъйинот, қатъ мегарданд.

7. Банду бастҳои консулӣ метавонад ба сарнишини кишӣ ё ҳавопаймои маданияи равона ба порт ё фурудгоҳе, ки қаромадани он ба вай мураккас аст, фириистода шавад. Ба ӯ ҳуҷҷати расмӣ бо ишора ба тасдиқи ҷойҳое, ки банду бастро ташкил мекунад, медиҳанд, вале вай барандаи консулӣ махсуб намебод. Баъди ба мувофиқа расонидани зарурат бо мақомоти босалоҳияти маҳаллӣ муассисаи консулӣ метавонад як тан аз қормандони худро барои қабули банду баст бевосита ва бемамониат аз сарнишини кишӣ ё ҳавопаймо, бифиристад.

Моддаи 36. Равобӣт ва тамосҳо бо шаҳрвандони давлати фириистанда

1. Бо мақсади сабук кардани иҷрои вазифаҳои консулӣ дар муносибат ба шаҳрвандони давлати фириистанда:

а) шахсони масъули консулӣ метавонанд озодона бо шаҳрвандони давлати фириистанда равобӣт анҷом диҳанд ва ба онҳо имконияти расидан дошта бошанд. Шаҳрвандони давлати фириистанда ҳамаи гуна озодиро дар бораи бо шахсони масъули консулиҳои давлати фириистанда равобӣт доштан ва расидан ба онҳо низ доранд.

а) ба мақомоти босалоҳияти минтақаи консулии худ;

б) ба мақомоти марказии босалоҳияти давлати пазирада, агар ин амр мураккаб бошад, ва ба он дараҷае, ки қонунҳо, қоидаҳо ва урфҳои давлати пазирада ё ахдиномаҳои байналмилалӣ мӯайян ба он имконият медиҳанд.

Моддаи 39. Пардохтҳои консулӣ

1. Муассисаи консулӣ метавонад, барои анҷом додани ғайриқонунии консулӣ дар қаламрави давлати иқомат тибқи қонунҳо ва қоидаҳои муқарраргардидаи давлати мавриди намоёндагӣ, пардохтҳо ситонад.

2. Маблағҳои дар шакли пардохтҳо қамъоваришаванда, ки дар банди 1 ҳамаин модда ишора шудаанд ва баргӯҳ (квитансияҳо) дар бораи ҷунин пардохтҳо дар давлати иқомат аз ҳамаи андозҳо ва бочу хирочҳо озод карда мешаванд.

БОБИ II. АФЗАЛИЯТҲО, ИМТИЁЗОТ ВА МАСУНИЯТҲОИ ШАХСОНИ МАСЪУЛИ КОНСУЛҲОИ ВА КОРМАНДОНИ ДИГАРИ МУАССИСАҲОИ КОНСУЛИ

Моддаи 40. Ҳимояи шахсони масъули консулӣ

Давлати иқомат вазифадор аст, ки ба шахсони масъули консулӣ бо ҳамаи муносибати муносибат намояд ва ҳамаи тадбирҳои лозимро барои таъминоти қардани ҳама гуна таъсиррасонӣ ба шахсияти онҳо, озодӣ ва шаъну шараф биандешад.

Моддаи 41. Дахлатнопазирии шахсони масъули консулӣ

1. Шахсони масъули консулиро на ба ҳаёс гирифтани мумкин аст, на боздошти қаблӣ қардан мумкин аст, ғайр аз ҳолатҳое, ки бо қарорҳои мақомоти босалоҳияти судӣ дар ҳолати содир қардани ҷинояти вазнин, асоснок шуда бошанд.

2. Ба истиснои ҳолатҳои дар банди 1 ҳамаин модда ишорашуда, шахсони масъули консулӣ наметавонанд ба ҳаёс гирифта шаванд ва наметавонанд ба ҳаёс аз шаклҳои дигар озодии шахсияшон маҳдуд карда шаванд, ғайр аз ҳолатҳои лозимии иҷро қарорҳои судӣ, ки ба ҳукми қонун дохил шудаанд.

3. Агар ба муқобили шахси масъули консулӣ парвандаи ҷиноятӣ оғоз карда шавад, ба ин шахс лозим аст, то ба мақомоти босалоҳият ҳозир шавад. Сарфи назар аз ин, дар қарабни баррасии парванда ба вай бояд, бо дарназардошти мақоми расмӣ ӯ, бозҳатиромона муносибат карда шавад, ғайр аз ҳолатҳои дар банди 1 ҳамаин модда муқарраргардида, бояд ҳадди имконпазир камтар монеа барои аз тарафи ӯ иҷро қардани вазифаҳои консулӣ эҷод карда шавад. Вақти пайдо шудани зарураги боздошти шахси масъули консулӣ тибқи банди 1 ҳамаин модда, муқофиди судӣ бояд ба муқобили ӯ дар муқаддати кӯтоҳтарини имконпазир оғоз гардад.

Моддаи 42. Иттилоъ додан дар бораи боздошт, ниғаҳдорӣ қаблӣ ё таъқиботи судӣ

Дар ҳолати боздошт ё ниғаҳдорӣ қаблӣ қаблӣ кадом як қарорҳои ҳайати консулӣ ё ба муқобили вай ифтиҳо қардани парвандаи ҷиноятӣ, давлати пазирада дар ин бора қавран роҳбари муассисаи консулиро хабардор наметавонад. Агар ахирӣ худ ба ҷунин тадбир гирифтӣ гардад, давлати

б) мақомоти босалоҳияти давлати пазирада бояд қавран муассисаи консулии давлати фиристандаро дар бораи он, ки дар ҳудуди минтақаи консулии он ин ва ё он шахрванди ҳамаин давлат боздошт шудааст, ба ҳаёс гирифта шудааст ё зери ниғаҳбонии мунтазирӣ баррасии судӣ ва ё бо ин ва ё он тартибе боздошт карда шудааст, агар ҳамаин шахрванд тақозои ин афкори биқонад, хабардор намоёнд. Тамоми иттилоъ ба ҳамаин муассисаи консулӣ равонашаванда, аз тарафи шахси зери боздошт қарор гирифта, дар ҳаёс буди зери ниғаҳбонӣ қарор дошта ё боздоштшуда, ҳамаҷунин қавран аз тарафи мақомоти мазкур ба муассисаи консулӣ расонида мешавад. Мақомоти мазкур бояд қавран ба ин шахс дар бораи ҳуқуқҳое, ки мувофиқи ҳамаин тарфики дорад, иттилоъ диҳанд;

с) шахсони масъули консулӣ ҳуқуқ доранд ба назди шахрванди давлати фиристанда, ки дар ҳаёс мебошад, зери ниғаҳбонӣ ё боздошт шудааст, барои суҳбат бо ӯ, биёянд, ҳамаҷунин ҳуқуқи бо ӯ муқотиба қардан ва амалҳои тадбирҳои таъминкунадаи қарманди ҳуқуқиро доранд. Онҳо ҳамаҷунин ҳуқуқи ба назди ҳама гуна шахрванди давлати фиристанда, ки дар ҳаёс аст, зери ниғаҳбонӣ ё дар минтақаи онҳо ба хотири иҷро қарори судӣ боздошт шудааст, омаданро доранд. Сарфи назар аз ин, шахсони масъули консулӣ бояд аз баромад қардан аз номи шахрванде, ки дар ҳаёс аст, зери ниғаҳбонӣ ё боздошт шудааст, ҳудудӣ қунанад, агар вай ба муқобили ҷунин амр намоён монёе бошад.

2. Ҳуқуқҳое, ки дар банди 1 ҳамаин модда гуфта мешаванд, бояд мувофиқи қонунҳо ва қоидаҳои давлати пазирада таъқиқ карда шаванд, ба он шарт, ки ин қонунҳо ва қоидаҳо ба қулли таъқиқ қардани ахлоқе, ки баҳри онҳо ҳуқуқҳои тибқи ҳамаин модда долашаванда, мусоидат намоёнд.

Моддаи 37. Иттилоъ додан дар бораи вафот, сарирастӣ ё вазонӣ ба дар бораи садамаҳои қиштиҳо ва ҳавонаймҳо

Дар ҳолати вучуд доштани маълумоти мӯайян дар мақомоти босалоҳияти давлати пазирада мақомоти мазкур вазифадоранд, то:

а) дар ҳолати вафоти шахрванди давлати фиристанда ба муассисаи консулӣ, ки дар минтақаи консулии ӯ вафот сурат гирифтааст, қавран иттилоъ диҳанд;

б) муассисаи босалоҳияти консулиро дар бораи ҳама гуна қонунҳои таъйини сарираст ё муваҷҷ, ки ба манфиатҳои нобалиғ ё шахси дигар таъвоми пурраи ғайриқонуни доштаи шахрванди давлати фиристанда ҷавобгар мебошад, қавран оғҳ қунанд. Аммо пешкаш қардани ҷунин маълумоти набояд барои истифодаи қонунҳо ва қоидаҳои давлати пазирада дар бораи ҷунин таъйинот монеа эҷод намоёнд;

с) агар қиштии мансуб ба давлати фиристанда ба фалокат дучор шуда бошад ва ё дар тунуқоба дар обҳои қаламрав ё дохилии давлати пазирада дармонда бошад ва ё агар ҳавонаймҳои дар давлати фиристанда ба ҳаёс гирифташуда дар қаламрави давлати пазирада ба садама дучор шуда бошад, қавран дар ин бора муассисаи консулии дар наздиктарини минтақаи ҷойгиршударо хабар диҳанд.

Моддаи 38. Муошират бо мақомоти давлати пазирада

Дар вақти иҷрои вазифаҳои худ шахсони масъули консулӣ наметавонанд мувоҷиҳат намоёнд:

пазиранда дар ин бора давлати фириштардари тавассути рохҳои дипломатӣ хабардор менамояд.

Моддаи 43. Масуният аз таъқиботи судӣ

1. Шахсони масъули консулӣ ва хидматчиёни консулӣ ба таъкиботи судӣ ё мақомоти маъмурии давлати пазирада дар муносибат ба Ҷамоиятҳои аз тарафи онҳо вақти иҷрои вазифаҳои консулӣ татбиқшавандашон ғурифтور буда наметавонанд.

2. Муқаррароти банди 1 Ҳамин моҳда дар муносибат ба даъвои шаҳрвандӣ дар ҳолатҳои зерин истифода намешавад:

а) агар он ба ахлномаи аз тарафи шахси масъули консулӣ басташуда алоқаманд бошад ё аз тарафи хидматчиӣ консулӣ, ки нисбат ба он онҳо бевосита ё бавосита ба худ ба сифати ғумоштаи давлати фириистанда уҳдадориро нагирфта бошанд; ва ё ба

б) тарафи сеvум барои зарари воридгардида, тавассути ҳолисан тавасулҳои дар давлати пазираанда, ки ба сабаби воситан нақдӣ, кишӣ ё ҳавонаймо сурат гирифтааст.

Моддан 44. Ухладорин пешкаш кардани гувохини шохидӣ

1. Кормандони муассисаи консули метавонанд ба сифати шохид вақти баррасии парандаи судӣ ё маъмурӣ даъват карда шаванд. Хидматчи консулӣ ё корманди ҳайати хидматрасон, ба истиснои ҳолатҳои дар банди 3 нахустин моддаи ин қонуни қайдшуда, наметавонанд аз додани гувоҳӣ саркашӣ намояд.

Вале агар шахси маъсулӣ консулӣ аз гувоҳидодан саркашӣ кунад, нисбати ӯ ҳақ гуна талбири иҷборӣ ё ҷазоҳои андишида намешавад.

2. Мақоме, ки ба он гувоҳии шахси масъули консулӣ лозим аст, бояд аз қудод карлани монса ба иҷрои аз тарафи ӯи шахс анҷомёбанди вазифаҳои, ҳуҷуддорӣ намояд. Вай метавонад, вақти имконпазир, чунин гувоҳиро дар қонаи он шахс гуш кунад ё дар муассисаи консулӣ ва ё аз ӯ гувоҳии катбӣ қабул намояд.

3. Қосғандони муассисан консулӣ вазифадори долани ғувоҳӣ дар бораи масъалаҳои алоқаманд ба иҷрои вазифаҳои худ ё пешкаш кардани мувоқофатҳои расмӣ ва саналҳои мансуб ба вазифаҳои онҳо, намебошанд. Онҳо ҳамчунин уҳдадори долани ғувоҳӣ деир ба тафсири қонунҳои давлати Ҷиристанда низ намебошанд.

Модели 45. Даст қанидан аз имтиёзоғ ва масуниятиҳо

1. Давлати фиристанда метавонад аз ҳама гуна имтиёзот ва масуниятҳои сорманди муассисаи консули дар моҷиҳаи 41, 43 ва 44 муқарраргардида таст кашад.

2. Ба ис-иснои ҳолати дар банди 3 Ҳамина молда муқарраргардида чунин таъсирлар¹ Ҳамеша бошд рӯшан ибороз ефта бошад ва дар бораи он бошд ба таъин² ги назиранда дар шақли катъи иттилоъ дода шавад.

3. Аз тарафи шахси масъули консули ё хидматчи консули пешкаш кардани даъво, вақте ки вай мётавонист мувофиқи моддаи 43 аз таъкиботи судӣ истифодаи масуниятро даъво бонад, уро аз хукуки ба масуният аз таъкиботи судӣ дар муносибат ба ҷи гуна ки наборад даъвои муқобили ба даъвои асосӣ бевосита алоқамандидошта, махрум намояд.

4. Рад кардани масуният аз таъбири судӣ дар муносибат ба парвандаи шаҳрвандӣ ё маъмурӣ маънии рад кардан аз масунияти ғайриқонунӣ

Натиҷаи қарори судӣ мебошад, надорад; дар муносибат ба

Молдав ат ба икомат

Моддат ба никомат

кардани руҳони масъули консулӣ, хидматчиёни консули ва аъзои оилаи 1. Шахрохи ӯ зиндагӣ мекунанд, аз ҳама гуна ухладорихон дар қонунонҳо, ки ҳамаро дар давлати пазирада муқаррар гардида, нисбати бақайдгирии онҳо, ки ҳамаро дар давлат оғоз карда мешаванд.

ваз гирифтани руҳсат ба иқомат озод карда мешавад.

[illegible]

1. Корреспондент, аз ҳама гуна уҳдадорихой алоқаманд ба дастрас кардани

иҷозат ба гирифтани хориҷӣ мукрар карда шудааст, Озод мебошад қор, ки ҳамакунан ба ҳамаи шахсонҳои маъсӯли консулӣ в иҷозат ба гирифтани хориҷӣ мукрар карда шудааст, Озод мебошад қор, ки ҳамакунан ба ҳамаи шахсонҳои маъсӯли консулӣ в

2. Цели консули, агар онҳо дар давлати назарбанд ба хидматчиёи хусусӣ барои гирифтани даромадҳо машғул набошанд, агар онҳо дар давлати назарбанд ба хидматчиёи хусусӣ барои гирифтани даромадҳо машғул набошанд, озод карда мешаванд, ки дар банди 1 ҳамин модда гуфта мешавад, озод карда

48. Пардохти алокаманд ба таъминоти иҷтимоӣ мешаванд.

1. Ба бораи таъминоти иҷтимоии амакунанда дар давлати пазиранд. Моҳи истиқноли ҳолатҳои дар санди 3 Ҳаҷми модда муқаррарӣ ғарбӣ.

2. Ҷаъиди шахсии манзиле, ки танҳо дар ҳидмати кормандон барои пайлоти фиристанда иҷро карда мешавад, алоқамандӣ надорад.

кормандони консулӣ мебошанд низ алоқаманди доранда, ки шарҳи
муассисаҳои шахравдони давлати пазирада набоянд ва дар он ба таври
а) онҳоро накунад; ва

доимй зиянд^а онҳо карорҳо дар бораи таъмини иқтисодии анъанавӣ

б) ба фирмандони муассисаи консулии ба қироя гирифташудаи шахсоне, давлати Ҷирмондони муассисаи консулии ба қироя гирифташудаи надоранд, бо 3. Қардорҳои банди 2 Ҷамини мода алоқаманди надоранд, ба онҳо ба қироягирандагон дар бораи ба қироягирандагон иҷро намоёнд.

ухдадоргардидаи амалкунанда дар давлати пазирандаро ифро паҳонд.

4. Иштирок кардан дар низоми таълим аз тарафи хуш монъе намешаванд, ба шарт, ки чунин иштирок аз тарафи хуш монъе намешаванд.

пазиран, да се захвас шуда бешта
перест мур ан 49. Цардохон андозы

Моджахони мансбодори консули ва хидматчиёни консули, ҳамчун давлат № 1, аз 45. маркази 1. Шайхонҳо, ки яқҷоя бо онҳо зиндагӣ мекунанд, аз ҳама гуна андо

1. *Взнос на оплату*

бочу хирочи шахъ ва моликияти, давлати, нохияви ва махалли озод карда мешаванд, ба истисно:

а) андозҳои бавосита, ки одатан ба нархи мол ё хидматрасонӣ дохил карда мешаванд;

б) бочу хироч ба моликияти ғайри манкули хусусии дар қаламрани давлати иқомат мавҷуд буда, бо пардохтҳои дар муқаррароти моддаи 32 таъйиншуда;

с) андозҳои ба амволи ба мерос гирифта ё бочҳо аз меросгири ё андозҳо барои тахвили амвол, ки аз тарафи давлати иқомат ситонида мешаванд, бо дарназардошти пардохтҳои муқарраргардида дар банди "б" моддаи 51;

д) андозҳо ва бочҳо аз даромади хусусӣ, аз ҷумла даромадҳо аз сармоя, ки манбааш дар давлати пазирада мебошад ва андозҳо аз маблағгузори ба корхонаҳои тиҷоратӣ ё молиявӣ дар давлати пазирада;

е) бочҳои ситонидашаванда аз анвои мушаххаси хидматрасонӣ;

ф) бочҳои бақайдгирӣ, судӣ ва реестрӣ, бочҳои ипотекӣ, бочҳои муҳр бо дарназардошти пардохтҳои муқарраргардида дар моддаи 32.

2. Кормандони ҳайати хидматрасон аз андозҳо, бочҳо ва хирочҳо аз мохонае, ки онҳо барои кори худ мегиранд, озод карда мешаванд.

3. Кормандони муассисаи консули ба қироя гирифташудаи шахсоне, ки мохонашон дар давлати пазирада аз андозӣ даромад озод карда намулдааст, уҳдадорҳои муқарраркардаи қонунҳо ва қоидаҳои ҳамин давлатро доир ба қироягирандагон дар нисбати ситонидаи андоз аз даромад, иҷро менамоянд.

Моддаи 50. Озод кардан аз бочи гумруки ва тафтиш

1. Давлати пазирада, тибқи қонунҳо ва қоидаҳои дар он қабулгардида, рухсати ворид ва озод кардан аз ҳамаи бочҳои гумрукӣ, андозҳои алоқаманд ба ин бочҳоро медиҳад, ба истисно бочҳо барои ҳифозат, қашонидан ва хидматрасонҳои зерини ҳамаонанд:

а) ашёи барои истифодаи расмӣ муассисаи консулӣ муқарраргардида;

б) ашёи барои истифодаи шахсӣ лозимбудаи шахси масъули консулӣ ё аъзои оилаи вай, ки яқҷо бо ӯ зиндагӣ мекунад, бо шумули ашёи марбут ба таҳқиқи манзили зист. Тезлоди амволи истеъмоли набояд бештар аз тезлоди зарурӣ барои истеъмоли бевоситаи шахсони мазкур бошад.

2. Хидматчиёни консулӣ аз имтиёзот ва озодкуниҳои дар банди 1 ҳамин модда муқарраргардида, дар муносибат ба ашёи воридкардаи таҳқиқи аввалини манзили иқомат, истифода менамоянд.

3. Бағочӣ шахсияи шахсони масъули консулӣ ва аъзои оилаи онҳо, ки яқҷо бо онҳо зиндагӣ мекунад, бағоче, ки шахсони мазкур ҳамроҳи худ доранд, аз тафтиш озод карда мешаванд. Онҳо метавонанд дар ҳолате, ки агар асосҳои ҷиддӣ барои гумонбар шудан ба он ки дар онҳо ашёи дигари ғайри онҳос, ки дар зербанди "б" банди 1 ҳамин модда ишорашуда дар бар мегиранд ё ашёе, ки ворид ва содир карданишон бо қонунҳо ва қоидаҳои давлати пазирада манъ карда шудаанд ва ё ба қонунҳо ва қоидаҳои карантинӣ алоқамандӣ доранд, тафтиш карда шаванд. Ҷунин тафтиш бояд дар ҳузури шахси масъули консулини муайян ё узви оилаи ӯ анҷом дода мешавад.

Моддаи 51. Ба мерос гирифтани моликияти кормандони муассисаҳои консулӣ ва аъзои оилаҳои онҳо

Дар ҳолати вафоти корманди муассисаи консулӣ ё узви оилаи вай, ки яқҷо бо ӯ зиндагӣ мекард, давлати пазирада:

а) иҷозати баровардани моликияти вафоткардари медиҳад, ба истисно моликияти, ки дар давлати пазирада ба даст оварда шудааст ва содир кардани он то ба лаҳзаи вафоти ӯ манъ карда шуда будааст;

б) ҳеч яқ андозӣ давлатӣ, нохиявӣ ё маҳаллӣ ба мерос ё боч барои бамеросгири аз моликияти манкули, ки дар давлати иқомат танҳо бо алоқамандии иқомати шахси вафоткарда ба сифати корманди муассисаи консулӣ ё узви оилаи вай дар ин давлат вучуд дошт, наменситонад.

Моддаи 52. Озод кардан аз уҳдадорихон шахси ва фарогирҳои

Давлати иқомат уҳдадор аст, ки кормандони муассисаҳои консулӣ ва аъзои оилаҳои онҳо, ки яқҷо бо онҳо зиндагӣ мекунад, аз ҳама гуна уҳдадорихон меҳнатӣ ва давлатӣ, сарфи назар аз хусусияти онҳо, ҳамчунин аз уҳдадорихон ҳарбӣ, ба мисли мусодира кардан, товор гирифтани ва истиқомати ҳарбӣ озод намояд.

Моддаи 53. Шурӯъ ва ба охир расидани имтиёзот ва масуниятҳо

1. Ҳар яқ корманди муассисаи консулӣ аз имтиёзот ва масуниятҳо, ки дар ҳамаи Ёлломия муқаррар гардидаанд, аз лаҳзаи ворид шудан ба қаламрави давлати иқомат барон расидан ба ҷойи таъиноти худ ё, агар вай аллакай дар ин қаламрав бошад, аз лаҳзаи шурӯъ кардан ба иҷрои вазифаҳои худ дар муассисаи консулӣ, истифода менамояд.

2. Аъзои оилаи корманди муассисаи консулие, ки яқҷо бо ӯ зиндагӣ мекунад ва кормандони манзилии шахси вай аз имтиёзот ва масуниятҳои дар ҳамаи Ёлломия муқарраргардида, аз лаҳзаи ба онҳо пешкашшудаи имтиёзот ва масуниятҳо мувофиқи банди 1 ҳамин модда ё аз лаҳзаи ворид шудани онҳо ба қаламрави давлати пазирада ва ё аз он лаҳзае, ки онҳо аъзои оилаи ӯ ё кормандони манзилии шахсӣ гардидаанд дар алоқамандӣ аз он, ки ахиран ба вуқӯъ пайваست, бархурдоранд.

3. Вақте ки вазифаҳои корманди муассисаи консулӣ ба охир мерасанд, имтиёзот ва масуниятҳои ӯ, ҳамчунин имтиёзот ва масуниятҳои узви оилаи ӯ, ки яқҷо бо вай зиндагӣ мекунад, ё корманди манзилии шахси ӯ, одатан, аз лаҳзаи аз тарафи шахси мазкур тарк кардани давлати иқомат ё бо ба охир расидани муддати оқилона, ки ӯ ин амрро пештар фаро мерасад, қатъ алоқамандӣ бо он ки қалом яқ аз ин лаҳзаҳо пештар фаро мерасад, ба мегарданд, аммо то ба ин лаҳза онҳо мавҷудияти худро, ҳатто дар ҳолати ба вуқӯъ пайвастан мочарои мусаллаҳона, идома медиҳанд. Дар муносибат ба шахсоне, ки дар банди 2 ҳамин модда ишора гарфтааст, имтиёзот ва масуниятҳои онҳо вақте ба охир мерасанд, ки аъзои оилаи корманди муассисаи консулӣ будани онҳо ба охир расад ё пешхидмати худро дар муносибат ӯ тарк кунанд, вале бо он мулоҳиза, ки агар ҷунин шахсон нияти дар муддати оқилона тарк кардани давлати пазирадаро дошта бошанд, имтиёзот ва масуниятҳои онҳо то лаҳзаи баромада рафтани онҳо ҳифз карда мешаванд.

4. Вале дар муносибат ба фарзандони рафтани онҳо аз тарафи шахси масъули консулӣ ё таъкибот бе маҳлуд кардани муддат идома меёбад.

5. Дар ҳолати вафоти корманди муассисаи консулӣ, аъзои оилаи он, ки яқҷо бо ӯ зиндагӣ мекарданд, то лаҳзаи аз тарафи онҳо тарк кардани давлати

пазиранда ё то ба охир расидани муддати оқилонаи тарк кардани давлати пазиранда дар алоқамандӣ ба он ки калом як аз ин лаҳзаҳо пештар фаро мерасад, истифодаи имтиёзот ва масуниятҳоро идома медиҳанд.

Моддаи 54. Уҳдадорихон давлатҳои севум

1. Агар шахси масъули консулӣ, дар сафар ба ҷойи таъйиноти худ ё вақти бозгашт ба давлати фиристанда, аз қаламрави давлати севуми ба ӯ равондид дода, агар ин амр зарурат дошта бошад, мегузарад ё дар қаламрави давлати севум меболад, ин давлати севум ҳамаи масуниятҳои дар моддаҳои дигари ҳамин Ёълумия муайянгардида, ки метавонанд барои таъмин кардани убури ё бозгашти ӯ лозим шаванд, ба ӯ медиҳад. Ин амр ба аъзои оилаи ӯ, ки яққоя бо ӯ зиндагӣ мекунанд ва аз ҷунин имтиёзот ва масуниятҳои бархурдоранд ва ҳамроҳи шахси масъули консулӣ ё алоҳида барои пайвастан ба ӯ ё бозгашт ба давлати фиристанда сафар мекунанд низ дода мешаванд.

2. Дар ҳолатҳое, ки дар банди 1 ҳамин модда ишора шудаанд, давлатҳои севум набояд ба убури кормандони дигари муассисаи консулӣ аз қаламрави онҳо ё аъзои оилаи онҳо, ки яққоя бо онҳо зиндагӣ мекунанд, монеа эҷод кунанд.

3. Давлатҳои севум бояд ҷунин озодӣ ва ҳимоят, ки давлати пазиранда уҳдадор аст мувофиқи ҳамин Ёълумия барои мукотибаҳои расмӣ ва иттилооти дигари расмии раванда аз тариқи транзит бо шумули баркияхон рамзӣ ва мураккамо-ро диҳад, таъмин намоянд. Онҳо ба барандаҳои консулие, ки бароишон равондид дода шудааст, агар ҷунин амр зарурат дошта бошад, ҳамчунин ба банду бастҳои консулии аз тариқи транзит убуркунанд, ҷунин дахлатнопазирӣ ва ҳимоят, ки давлати пазиранда уҳдадор аст мувофиқи ҳамин Ёълумия бидиҳад, бояд бидиҳанд.

4. Уҳдадорихон давлати севум, ки дар банди 1, 2 ва 3 ҳамин модда муқаррар карда шудаанд, ҳамчунин ба шахсони муганосибан ишорашуда дар ин бандҳо ва ба он иттилооти расмӣ ва банду басти консулие, ки мавҷудияташон дар қаламрави давлати севум ба ҳолатҳои форс мажорӣ алоқаманд мебошанд низ мансубият доранд.

Моддаи 55. Эҳтироми қонунҳо ва қоидаҳои давлати пазиранда

1. Ҳамаи шахсоне, ки аз имтиёзот ва масуниятҳои бархурдоранд, уҳдадоранд, бе ворид кардани зарар ба имтиёзот ва масуниятҳои худ, қонунҳо ва қоидаҳои давлати пазирандаро эҳтиром намоянд.

2. Биноҳои консулӣ набояд барои ҳадафҳои номувофиқ ба иҷрои вазифаҳои консулӣ истифода карда шаванд.

3. Муқаррароти банди 2 ҳамин модда имконияти ҷойгир кардани дафтар ё мақомоти дигар ё муассисаҳоро дар қисмати бинос, ки дар он утокҳои консулгарӣ ҷойгир карда шудаанд, истисно намекунад, ба шарт, ки қисмати ба ҷунин мақомот ҷудокардашуда, аз утокҳое, ки муассисаи консулӣ аз онҳо истифода менамояд, ҷудо карда шуда бошад. Дар ҷунин ҳолат дастгоҳҳои ишорашуда мувофиқи ҳамин Ёълумия қисмати бинои консулӣ махсус намебанд.

Моддаи 56. Бима қардан аз зарари ба шахсони севум расонидашаванда Кормандони муассисаи консулӣ бояд ҳама гуна талаботи муқарраркардаи қонунҳо ва қоидаҳои давлати пазиранда дар муносибат ба бима қардан аз зараре, ки мумкин аст ба шахсони севум дар натиҷаи

истифодаи ҳама гуна воситаи нақлиётӣ, киштӣ ё ҳавопаймо расонида шавад, риоя намоянд.

Моддаи 57. Муқаррароти махсус нисбати фаволияти хусусӣ бо мақсади гирифтани даромадҳо

1. Шахсони масъули консулӣ набояд дар давлати пазиранда бо калом як фаволияти касбӣ ё фаволияти тичоратӣ бо мақсади гирифтани даромадҳои шахсӣ машғул шаванд.

2. Имтиёзот ва масуниятҳои дар ҳамин боб муқарраргардида дода намешаванд ба:

а) хидматчиёни консулӣ ё кормандони ҳайати хидматрасонӣ, ки дар давлати пазиранда ба фаволияти хусусӣ барои мақсади гирифтани даромадҳо машғуланд;

б) аъзои оилаи шахсе, ки дар бораи он дар зербанди "а" ҳамин банд сухан меравад ё ба кормандони манзилии шахсии ӯ;

с) аъзои оилаи корманди муассисаи консулӣ, ки худашон дар давлати пазиранда ба фаволияти хусусӣ ба мақсади гирифтани даромадҳо машғул мебошанд.

**ФАСЛИ III. ТАРТИБОТИ ИСТИФОДАШАВАНДА БА ШАХСОНИ
МАСЪУЛИ КОНСУЛГАРИҲОИ ИФТИХОРИ ВА МУАССИСАҲОИ
КОНСУЛИЕ, КИ АЗ ТАРАФИ ЧУНИН ШАХСОНИ MASЪУЛ
РОҲБАРИ КАРДА МЕШАВАНД**

Моддаи 58. Муқаррароти умумии алоқаманд ба афзалиятҳо, имтиёзот ва масуниятҳо

1. Моддаҳои 28, 29, 30, 34, 35, 36, 37, 38 ва 39, банди 3 моддаи 54 ва банди 2 ва 3 моддаи 55 ба муассисаҳои консулие, ки аз тарафи шахсони масъули консулҳои ифтихорӣ роҳбарӣ мешаванд, паҳн карда мешаванд. Ғайр аз ин, афзалиятҳо, имтиёзот ва масуниятҳои чунин муассисаҳои консулӣ тибқи моддаҳои 59, 60, 61 ва 62 низ танзим карда мешаванд.

2. Моддаҳои 42 ва 43, банди 3 моддаи 44, моддаи 45 ва 53 ва банди 1 моддаи 55 ба шахсони масъули консулҳои ифтихорӣ паҳн карда мешаванд. Ғайр аз ин, афзалиятҳо, имтиёзот ва масуниятҳои чунин шахсони масъули консулӣ тавассути моддаҳои 63, 64, 65, 66 ва 67 низ танзим карда мешаванд.

3. Имтиёзот ва масуниятҳои муқарраргардида дар ҳамин Эъломиа ба аъзои онлаи шахси масъули консули ифтихорӣ ё хидматчи консулие, ки дар муассисаи консули роҳбарикунандаи шахси масъули консули ифтихорӣ фаъолият мекунад, дода намешавад.

4. Мубодилаи банду бастҳои консулӣ байни ду муассисаи консули роҳбарикунанда аз тарафи шахсони масъули консули ифтихорӣ ва дар давлатҳои гуногун ҷойдошта, бе иҷозати ду давлати муайяни пазираанда, иҷозат дода намешавад.

Моддаи 59. Ҳимояи биноҳои консулӣ

Давлати пазираанда уҳдадор аст ҳамаи тадбирҳои заруриро барои ҳимояи биноҳои консули муассисаи консули роҳбарикунанда аз тарафи шахси масъули консули ифтихорӣ аз ҳама гуна таҷовуз ё ворид кардани зарар ва барои пешгирӣ кардани ҳама гуна ҳалалдоркунии оромии муассисаи консулӣ ё таҳири шаъну шарафи вай, биандешад.

Моддаи 60. Озод кардани биноҳои консулӣ аз андохҳо

1. Биноҳои консули муассисаи консули роҳбарикунанда аз тарафи шахси масъули консули ифтихорӣ, ки давлати фиристанда соҳибмулк ё иҷорагирандаи онҳо мебошад, аз ҳамаи андохҳо, бочу хирочҳои давлатӣ, ноҳиявӣ ва маҳаллӣ озод карда мешаванд, ба истиснои ҳамаи онҳо, ки аз пардохтҳои барои анвои мушаххаси хидматрасонӣ иборат мебошанд.

2. Озод кардан аз андохҳо, ки дар бораи онҳо дар банди 1 ҳамин модда гуфта мешавад, ба чунин андохҳо, бочу хирочҳо алоқамандӣ надоранд, ки, агар, мувофиқи қонунҳо ва қоидаҳои давлати пазираанда, онҳо аз тарафи шахсе, ки бо давлати фиристанда аҳднома баста бошад, пардохт карда шаванд.

Моддаи 61. Дахлатнопазирии бойгонии консулӣ ва санадҳо

Бойгонии консулӣ ва санадҳои муассисаи консули аз тарафи шахси масъули консули ифтихорӣ роҳбарикунанда, ҳамеша ва сарфи назар аз макони ҷойгиршавишон дахлатнопазир мебошанд ба шарте, ки онҳо дар алоҳидагӣ аз қозғалои дигар ва санадҳо, аз ҷумла аз муқотибаҳои шахси роҳбари муассисаи консулӣ ва ҳама гуна шахсе, ки бо ӯ кор мекунад,

ҳамчунин аз мавол, ғитҳо ва санадҳои ба қасб ё машғулияти онҳо тааллуқдошта, нигоҳ дошта шаванд.

Моддаи 62. Озод кардан аз бочҳои гумруки

Давлати иқомат, мувофиқи қонунҳо ва қоидаҳои дар он қабулгардида амал карда, барои воғид кардани ашёи зерин, ба шарте, ки онҳо барои истифодабарии расмии муассисаи консули роҳбарикунанда аз тарафи шахси масъули консули ифтихорӣ ихтисос дода шуда бошанд, иҷозат медиҳад ва аз пардохт кардани ҳама гуна бочҳои гумруки, андохҳо ва пардохтҳои ба ҳамин алоқаманд, озод менамояд, ба истиснои бочҳои барои ғитҳои, қашонидан ва хидматрасониҳои ҳамаи онҳо: нишонҳои давлатӣ, парчамҳо, овсяҳо, муҳру сикҳо, қитҳо, маводи расмии ҷопӣ, мебели дастгоҳӣ, таҷхизоти дастгоҳӣ ва дигар ашёи аз давлати фиристанда ё тибқи талаботи ахирӣ ғирифтаи муассисаи консулӣ.

Моддаи 63. Корҳои ҷиноятӣ

Агар ба муқобили шахси масъули консули ифтихорӣ кори ҷиноятӣ оғоз шуда истода бошад, ин шахс бояд ба мақомати босалоҳият хозир шавад. Сарфи назар аз ин, дар ҷараёни баррасии парванда, дар алоқамандӣ ба мақоми расмии ӯ, ба ҷай бо эҳтиромгузорӣ муносибат карда шавад ва, ба истиснои ҳолатҳои, ки ӯ ба ҳаёти ғирифтаи худ таъсир ва ё боздошт шудааст, ба ӯ барои иҷро кардани вазифаҳои консулӣ, ҳаҷданимкон, бояд қамтар монеа эҷод карда шавад. Вақти пайдо шудани зарурати боздошт кардани шахси масъули консули ифтихорӣ, таъкиботи судӣ ба муқобили ӯ бояд дар қўхотарин муддати им қонпазир оғоз карда шавад.

Моддаи 64. Ҳимояи шахсони масъули консули ифтихорӣ

Давлати иқомат уҳдадор аст ба шахси масъули консули ифтихорӣ чунин ҳимояро бидиҳад, ки мақоми расмӣ ишғолкардаи ӯ онро талаб мекунад.

Моддаи 65. Озод кардан аз бақайдгирии ҳориҷӣ ва аз ғирифтани иҷозат барои иқомат

Шахсони масъули консули ифтихорӣ ба истиснои онҳос, ки дар давлати пазираанда бо ҳар қадом фаъолияти қисбӣ ё фаъолияти тижоратӣ бо максали ғирифтани қароматҳои хусусӣ машғул мебошанд, аз ҳамаи уҳдадорҳои бо қонунҳо ва қоидаҳои давлати пазираанда воғузоршавандаи марбут ба бақайдгирии ҳориҷӣ ва дастрас кардани иҷозат барои иқомат, озод карда мешаванд.

Моддаи 66. Озод будан аз андох

Шахси масъули консули ифтихорӣ аз таъмоми андохҳо, бочу хирочҳои ба муқофот ва моҳона, ки вай аз давлати фиристанда барои иҷрои вазифаҳои консулӣ мегирад, озод карда мешавад.

Моддаи 67. Озод будан аз хидматҳо ва уҳдадорҳои шахси

Давлати пазираанда бояд шахсиятҳои мансабдори консули ифтихориро аз таъмоми уҳдадорҳои меҳнатӣ ва давлатӣ, сарфи назар аз хусусиятҳои онҳо, ҳамчунин аз уҳдадорҳои ҳарбӣ, аз қабилӣ мусодира, ситонидани товони ҳарбӣ ва иқомати афроди низоми, озод намояд.

Моддаи 68. Хусусияти ғайривазифавии муассисаи шахсони масъули консули ифтихорӣ

Хар як давлат дар қабули қарор доир ба таъйин ё қабул кардани шахсони мансабдори консули ифтихорӣ озод аст.

Фасли IV. Қарорҳои умумӣ

Моддаи 69. Ҳумонҳои консулие, ки роҳбарони муассисаҳои консулӣ намебошанд

1. Хар як давлат дар қабули қарор озод аст, ки вай ҳумонҳои муассисаҳои консулиро таъсис диҳад ё руҳсати таъсис додани онҳоро, ки аз тарафи ҳумонҳои консулӣ роҳбарӣ мешаванд, бидиҳад, ки онҳо аз тарафи давлати фиришанда ба сифати роҳбарони муассисаҳои консулӣ таъйин нашуданд.

2. Шароитҳое, ки дар заминаи онҳо ҳумонҳои муассисаҳои консулини дар банди 1 ҳамин модда ишорашуда тавонанд вазифаҳои худро иҷро намоянд, ҳамаҷунин имтиёзот ва масуниятҳое, ки ҳумонҳои консулини онҳоро роҳбарикунанда тавонанд истифода кунанд, дар ҳамаи мувофиқаи байни давлати фиришанда ва давлати пазираанда муайян карда мешаванд.

Моддаи 70. Иҷрои вазифаҳои консулӣ аз тарафи намоёндагии дипломатӣ

1. Муқаррароти ҳамин Ёълумия ҳамаҷунин ба он дараҷае истифода мегардад, ки он аз мати муайян карда мешавад, ки амр дар ҳолати иҷрои вазифаҳои консулӣ аз тарафи намоёндагии дипломатӣ таъбиқ мегардад.

2. Насабҳои қармондонии намоёндагии дипломатӣ, ки ба шӯбаи консулӣ таъйин карда мешаванд ё ба таври дигар ба онҳо супориши вазифаҳои консулини намоёндагии дода мешавад, ба вазорати қорҳои хориҷии давлати пазираанда ё мақома, ки ин вазорат онро таъйин кардааст, иттилоъ дода мешавад.

3. Вақти иҷро кардани вазифаҳои консулӣ намоёндагии дипломатӣ метавонад мурочиат намояд:

- a) ба мақомоти маҳаллии минтақаи консулӣ;
- b) ба мақомоти марказии давлати-пазираанда, агар ин амрро қонунҳо, қондаҳо ва урфҳои давлати пазираанда ё созишномаҳои байналмилалӣ қабулгардида имкон дода бошанд.

4. Имтиёзот ва масуниятҳои қармондонии намоёндагии дипломатӣ, ки дар бораи онҳо дар банди 2 ҳамин модда гуфта мешавад, бо метёрҳои ҳукуми байналмилалӣ марбут ба рағобити дипломатӣ танзим карда мешаванд.

Моддаи 71. Шаҳрвандони давлати пазираанда ва шахсоне, ки дар он ба таври доимӣ зиндагӣ мекунанд

1. Агар ба шахсони масъули консулӣ, ки шаҳрвандони давлати пазираанда мебошанд ё дар он ба таври доимӣ зиндагӣ мекунанд, давлати пазираанда қарор ба афзалиятҳо, имтиёзот ва масуниятҳои иловагӣ надидад, онҳо танҳо аз масунияти таъбиқоти ва даҳолаи напозирини шахсӣ дар муносибат ба фаъолиятҳои расмӣ аз тарафи онҳо таъбиқшаванда, вақти иҷрои вазифаҳои худ ва имтиёзоти дар банди 3 моддаи 44 муқарраргардида, истифода менамоянд. Дар муносибат ба ин шахсони масъули, давлати пазираанда ҳамаҷунин уқуддор аст шартҳои дар моддаи 42 баёнгардида роия намояд. Агар ба муқобили чунин шахси масъули консулӣ парвандаи ҷиноятӣ оғоз карда шавад, муқобили судӣ, ба истиснои ҳамаи ҳолатҳое, ки ин шахс ба ҳаёти гирифтаи шудааст ё боздошт шудааст, бояд ба тарзе муносибат кунад, ки барои иҷрои вазифаҳои консулӣ, кадрӣ имкон, қамтар монса эҷод намояд.

2. Қармондонии дигари муассисаи консулӣ, ки шаҳрвандони давлати пазираанда мебошанд ё дар он ба таври доимӣ зиндагӣ мекунанд, ҳамаҷунин аъзои оилаҳои онҳо ба аъзои оилаҳои шахсони масъули консулӣ, ки дар бораи онҳо дар банди 1 ҳамин модда суҳан меавад, аз афзалиятҳо, имтиёзот ва масуниятҳо фақат дар он сатҳ истифода мекунанд, ки онро давлати пазираанда пешкаш намунааст. Аъзои оилаҳои қармондонии муассисаи консулӣ ва қармондонии манзиллии ҳусусӣ, ки шаҳрвандони давлати пазираанда мебошанд ё дар он ба таври доимӣ зиндагӣ мекунанд, ҳамаҷунин аз афзалиятҳо, имтиёзот ва масуниятҳо танҳо ба он дараҷа истифода менамоянд, ки онро давлати пазираанда пешкаш намунааст. Аммо давлати пазираанда бояд таъқиботи худро аз болои ин ғайбон ба тарзе таъбиқ намонд, ки барои иҷрои вазифаҳои муассисаи консулӣ монсаҳои нодарқорӣ эҷод нагарданд.

Моддаи 72. Нагуҷонгони тафриқа

1. Дар истифодаи муқаррароти ҳамин Ёълумия давлати пазираанда набояд байни давлатҳои тафриқа гузорад.

2. Аммо ҳолатҳои зерин ба ҷой доштани тафриқа қарор намекунанд:

a) агар давлати пазираанда қарор ба аз муқаррароти ҳамин Ёълумияро ба дарназардошти маҳдудии истифода шудани ин муқаррарот, дар муносибат ба муассисаҳои консулини он дар давлати фиришанда, маҳдудии истифода намонд;

b) агар мувофиқи урф ё таъбиқи созишнома давлатҳо ба ҳамдигар шароити бештари муқаррароти нисбат ба он, ки муқаррароти ҳамин Ёълумия тақозо мекунанд, пешкаш намонанд.

Моддаи 73. Муносибати ҳамин Ёълумия ба созишномаҳои дигари байналмилалӣ

1. Муқаррароти ҳамин Ёълумия дар созишномаҳои дигари байналмилалӣ, ки байни давлатҳои иштирокчи дар онҳо амал менамояд, инъикос наметарданд.

2. Ҳар як аз муқаррароти ҳамин Ёълумия ба давлатҳо қарор қабули созишномаҳои байналмилалӣ таъйидкунанда, таъминдиҳанда, интизоркунанда ва таъсидиҳандаи муқаррароти он, монса эҷод наметарданд.

Фасли V. Истилоҳоти қамъбасти

Моддаи 74. Байнзорасонӣ

Ҳамин Ёълумия қарор байнзорасонӣ аз тарафи давлатҳои аъзои Созмони Милали Муттаҳид ё муассисаҳои таҳассуси он ё давлатҳо, ки иштирокчи Мақоми Судии Байналмилалӣ мебошанд, ҳамаҷунин хар як давлате, ки Мақомаи Ҷумҳурии Созмони Милали Муттаҳид қарор дар Ёълумия иштирокчи шудан қарор ба амал меоварад, қарор мебад: то 31 октябри соли 1963 дар Вазорати қорҳои хориҷии федеративии Ҷумҳурии Австрия ва баъд, то 31 марти соли 1964 — дар Муассисаҳои Марказии Созмони Милали Муттаҳид дар Нью-Йорк.

Моддаи 75. Таъсис

Ҳамин Ёълумия қарор мекард. Қарорҳои Милали Муттаҳид супорида мешавад.

Моддаи 76. Байнаста

Ҳамин Эълумия барои пайвастанӣ ҳар як давлати ба яке аз ҷаҳор анвои ба моддаи 74 шомилгардида, қушода мебошад. Санадҳои дар бораи пайвастанӣ барои хифозат ба қотиби генералии Созмони Милали Муттаҳид супорида мешаванд.

Моддаи 77. Шурӯъ ба ғайриқонун

1. Ҳамин Эълумия дар рӯзи сивумини баъди ба хифозат супоридани санади тасвиби бистудувумин ё санад дар бораи пайвастан ба қотиби генералии Созмони Милали Муттаҳид, ба ғайриқонун шурӯъ менамояд.

Эълумия 19 март соли 1967 ба ғайриқонун шурӯъ кард.

2. Дар муносибат ба ҳар як давлате, ки Эълумияро ба тасвир мерасонад ё ба вай баъди ба хифозат супоридани санади тасвиби ё санад дар бораи пайвастанӣ бистудувумин, мепайвандад, Эълумия дар рӯзи сивумини баъди ба хифозат супоридани, аз тарафи ин давлат, санади тасвиби худ ё санад дар бораи пайвастан, ба ғайриқонун шурӯъ менамояд.

Моддаи 78. Оғоҳномаҳои ирсолшаванда аз тарафи қотиби генералӣ Қотиби генералии Созмони Милали Муттаҳид тамоми давлатҳои ба яке аз ҷаҳор категорияи ба моддаи 74 шомилгардида роҳи оғоҳ менамояд:

а) дар бораи ба имзо расонидани ҳамин Эълумия ва дар бораи ба хифозат супоридани санадҳои тасвиби ё санадҳои дар бораи пайвастан тибқи моддаҳои 74, 75 ва 76;

б) дар бораи таърихи ба ғайриқонун шурӯъ кардани ҳамин Эълумия мувофиқи моддаи 77.

Моддаи 79. Баробарияи будани матнҳо

Нусхаи асли ҳамин Эълумия ба забонҳои русӣ, англисӣ, испанӣ, ҷинӣ ва фаронсавӣ маънии баробардошта, барои хифозат ба қотиби генералии Созмони Милали Муттаҳид супорида мешавад, ки вай нусхаҳои тасдиқгардидаи онро ба тамоми давлатҳои ба яке аз ҷаҳор анвои ба моддаи 74 шомилгардида, ирсол менамояд.

Дар асоси мутааққидӣ бар матнҳои он баимзорисонандагонӣ зерин, ки аз тарафи ҳукуматҳои худ ба таъри такозо муқаллаф шудаанд, ҳамин Эълумияро ба имзо расониданд.

Дар Вена бисту ҷаҳоруми апрели соли як ҳазор/ нухсаду шасту се анҷом пазируфт.

КИТОБНОМА:

1. Блищенко И.П. Дипломатическое право. М., 1972.
2. Бобылев Г.В., Зубков Н.Г. Основы консульской службы. М., 1986.
3. Борунков А.Ф. Дипломатический протокол в России. М., 1999.
4. Вуд Д., Серре Ж. Дипломатический церемониал и протокол. М., 1976.
5. Демин Ю.Г. Статус дипломатических представительств и их персонал. М., 1995.
6. Загорский А.В., Лебедева М.М. Теория и методология анализа международных переговоров. М., 1989.
7. Зорин В.А. Основы дипломатической службы. М., 1977.
8. Иванов И.С. Внешняя политика России и мир. М., 2000.
9. де Кальер Ф. О способах ведения переговоров с государствами. М., 2000.
10. Камбон Ж. Дипломат. М., 1945.
11. Каррас Ч. Искусство ведения переговоров. М., 1997.
12. Ковалев А. Азбука дипломатии. М., 1993.
13. Лебедева М.М. Вам предстоит переговоры. М., 1993.
14. Лебедева М.М. Политическое регулирование конфликтов. М., 1997.
15. Левин Д.В. Международное право, внешняя политика и дипломатия. М., 1981.
16. Молочков Ф.Ф. Дипломатический протокол и дипломатическая практика. М., 1979.
17. Николсон Г. Дипломатия. М., 1941.
18. Николсон Г. Дипломатическое искусство. М., 1962.
19. Плотникова О.В. Консульские отношения и консульское право. М., 1999.
20. Попов В.И. Современная дипломатия. Теория и практика. М., 2000.
21. Правила процедуры в многосторонней дипломатии. М., 1986.
22. Протокол и этикет дипломатического и делового общения. М., 1996.
23. Самойленко В.В. Дипломатическая служба. Москва 2010.
24. Сатоу Э. Руководство по дипломатической практике. М., 1961.
25. Сатторзода А. Назаров Т. Дипломатия мусоси тоҷик. Душанбе 2006.
26. Селянинов О.П. Практика дипломатических сношений государств. М., 1999.
27. Селянинов О.П. Тетради по дипломатической службе государств. М., 1998.
28. Селянинов О.П. Дипломатические беседы (организация и проведение) М., 2002.
29. Современная дипломатия буржуазных государств. М., 1981.
30. Современная дипломатия зарубежных государств. М., 1986.
31. Современные международные отношения. М., 2000.
32. Фельтхэм Р. Настольная книга дипломата. М., 2000.
33. Холопова Т.И., Лебедева М.М. Протокол и этикет для делового человека. М., 1994.
34. Хукуки байналхалқӣ. Китоби дарӣ, зери таҳрири Менглиев Ш., Душанбе, 2010.

Адабиёти иловагӣ:

1. Виноградов В.М. Люди и события. М., 1998.
2. Громыко А.А. Памятное. Т.1-2.-М., 1988.
3. Громыко Ант. Андрей Громыко. В лабиринтах Кремля. М, 1997.
4. Добрынин А.Ф. Сугубо доверительно. М., 1996.
5. Дубинин Ю.В. Дипломатическая быль. М., 1997.
6. Захарова Л.М., Коновалова А.А. Основы дипломатической консульской службы. Минск, 2001.
7. Зонова Г.В. Дипломатическая служба Италии. М., 1995.
8. Израэлян В.Л. Дипломаты лицом к лицу. М., 1990.
9. Матвеев В.М. Британская дипломатическая служба. М., 1990.
10. Матвеев В.М. Дипломатическая служба США. М., 1987.
11. Казанцев Б.А. Дипломатическая школа Испании. М., 1984.
12. Капица М.С. На разных параллелях. Заметки дипломата. М., 1996.
13. Киссинджер Г. Дипломатия. М., 1997.
14. Корниенко Г.М. Холодная война. Свидетельство ее участника. М., 1995.
15. Панов А.Н. Японская дипломатическая служба. М., 1988.

МУНДАРИЦА:

Мукаддима	3-5
Фасли 1. Мафҳум ва мушаххасоти дипломатия	6-9
-Нақши дипломатия дар сиёсати хориҷии кишварҳо. - Мафҳуми дипломатия	
Фасли 2. Ҳуқуқи байналхалқӣ дар муносибатҳои байналхалқӣ	10-19
-Ҳуқуқи байналхалқӣ - Ҳуқуқи дипломатӣ: сарчашма, таърих ва моҳият	
- Ҳуқуқи консулӣ. Таърихи ташаққули муассисаҳои консулӣ	20-27
Фасли 3. Мақомоти сиёсати хориҷӣ	
-Навъҳои мақомоти сиёсати хориҷӣ. - Намояндагии дипломатӣ	
- Рутбаи роҳбарони намояндагии дипломатӣ. -Вазифаҳои намояндагии дипломатӣ- ҳайати дипломатӣ. Дуайен. - Тартиби тайини роҳбарони намояндагии дипломатӣ	28-30
Фасли 4. Асноди фаъолияти дипломатӣ	
- Этимоднома. - Номаи бозхонд. - Номаи руҳсатӣ	31-33
Фасли 5. Ҳайати хизмати сафорат	
- Ҳайати дипломатӣ. - Ҳайати маъмурӣ - техника ва хизматрасонӣ	
- Вобастаи ҳарбӣ	
Фасли 6. Этирофнамой ва рамзҳои расмӣ	34-37
мустанкилияти давлатӣ	
- Этирофнамой ва навъҳои он. - Рамзҳои истиқлолияти давлатӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон	38-41
Фасли 7. Имтиёз ва масуниятҳои дипломатӣ	
- Мафҳум ва моҳияти имтиёз ва масуниятҳои дипломатӣ. - Анвои имтиёзҳои дипломатӣ. - Муқаррарот ва ҳуҷусияти ҳоси имтиёз ва масуниятҳои дипломатӣ	42-47
Фасли 8. Асосҳои ҳадамоти консулӣ	
- Муқаррароти умумӣ. - Вазифаи муассисаи консулӣ. - Тайин ва роҳбарии муассисаи консулӣ. - Шӯъбаҳои консулӣ. - Имтиёз ва масуниятҳои консулӣ. - Консулҳои ифтихорӣ ва корпуси консулӣ. - Тайиди (негализатсия) - консулӣ ва қатъи равобати консулӣ	48-54
Фасли 9. Аҳбори дипломатӣ ва фаъолияти таҳлилӣ - интилоотин сафорат	
- Моҳияти аҳбори дипломатӣ. - Талаботи асосии аҳбори дипломатӣ. - Фаъолияти таҳлилӣ - интилоотӣ. - Фаъолияти интилоотӣ - фаҳмондадигӣ	
Фасли 10. Бозидҳои байнидавлатӣ ва нақши сафорат дар омода кардани онҳо	55-60
- Анвои бозид ва муқаррароти асосии онҳо. - Бозиди роҳбарони намояндагии ва талаботи асосӣ нисбати он. -	

Иштироки сафорат дар таҳияи бозидҳо.

61-64

Фасли 11. Рутбаҳои дипломатӣ.....
- Таърихи таълиқи рутбаҳои дипломатӣ - Рутбаҳои дипломатии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

65-67

Фасли 12. Суҳбатҳои дипломатӣ.....
- Аҳамияти суҳбат дар инкишофи раёбҳои дипломатӣ. - Навбҳои суҳбати дипломатӣ. - Рӯномаи дипломат.

68-70

Фасли 13. Миссияи махсус.....
- Мафҳум ва унсурҳои асосии миссияи махсус. - Таъкил ва фаъолияти миссияи махсус. - Имтиёз ва масунияти миссияи махсус.

71-73

Фасли 14. Намояндагӣ дар назди созмонҳои байналхалқӣ.....
- Анвои намоидагии кишварҳо дар назди созмонҳои байналхалқӣ.

- Тартиби таъсис, вазифа ва ҳайати намоидагии кишварҳо дар назди созмонҳои байналхалқӣ. - Масуният ва имтиёзҳои намоидагии кишварҳо дар назди созмонҳои байналхалқӣ.

74-80

Фасли 15. Вазорати корҳои хориҷӣ дар низоми муносибатҳои байналхалқӣ.....
- Таърихи бунёди Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон. - Сохтори Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон. - Вазифаҳои Вазорати корҳои хориҷӣ.

81-84

Фасли 16. Истиқлолият ва самтҳои асосии сиёсати хориҷӣ.....
- Истиқлолият ва таҳкими сохтори давлатдорӣ. - Самтҳои асосии сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

85-92

Фасли 17. Забон ва асноди дипломатӣ.....
- Забони дипломатӣ. - Хусусияти таҳияи асноди дипломатӣ. - Анвои муқотибаи дипломатӣ. - Почтаи дипломатӣ. - Курерҳои дипломатӣ.

93-100

Фасли 18. Масъалаи амниятӣ ва меъёрҳои фаъолияти дипломатӣ.....
- Амният ҳамчун масъалаи амалии дипломатӣ. - Масъалаҳои муосири амниятӣ ва роҳҳои ҳалли он. - Амнияти зиддитеррористӣ.

101-106

Фасли 19. Сифатҳои шахсии дипломат.....
Фасли 20. Нақши таширфот дар дипломатияи бисёрҷониба

107-110

- Мафҳум ва муқаррарот. - Меъёрҳои таширфотӣ ҳангоми бозидҳои расмӣ. - Зиёфатҳои дипломатӣ.

111-114

Фасли 21. Корҳои таширфотӣ.....
- Моҳияти корҳои таширфотӣ дар амалии дипломатӣ. - Хусусияти корҳои таширфотӣ. - Тартиботи асосӣ ҳангоми ирсол ва қабули корҳои таширфотӣ.

115-127

Фасли 22. Зиёфатҳои дипломатӣ.....
- Хусусиятҳои хоси зиёфатҳои дипломатӣ. - Анвои зиёфатҳои дипломатӣ. - Даъватнома. - Ҷавоб ба даъватнома. - Пуштакорӣ.

- Аҳамияти зиёфатҳои дипломатӣ. - Нутқи расмӣ. - Тартиби нишастӣ меҳмонон. - Ороиши миз. - Яқчанд маслиҳат ҳангоми истифодаи алоқа ва шиносӣ.

128-133

Фасли 23. Нақши созмонҳои байналхалқӣ дар дипломатияи муосир.....
- Таъсис ва нақши созмонҳои байналхалқӣ дар дипломатияи муосир.

- Таъсиси низоми муосири байналхалқӣ. - СММ дар низоми байналхалқӣ муосир. - Вазифаҳои асосии ҳадамоти таширфотии СММ.

134-144

Фасли 24. Музолирот ҳамчун василаи асосии дипломатия.....
- Аҳамияти музокирот дар дипломатияи муосир. - Ҳадаф, таъсис, сохтор ва вазифаҳои музокирот. - Амалии пешбурди музокирот: таҳия, таъкил, марҳилаҳо, асноди ниҳой. - Хуввиати миллий ва тарзи миллии бурдани музокирот.

145-153

Фасли 25. Тамоюлотҳои асосии дипломатияи муосир.....
- Хусусиятҳои хоси дипломатияи муосир. - Дипломатияи бисёрсамта. - Ҷанби қоришосон ба ҳалли масоили байналхалқӣ. - Зухури таҳдидҳои муосир. - Тамоюлотҳои нави дар фаъолияти дипломатӣ.

154-155

Хулоса.....

158-240

Замимаҳо.....

Замимаи №1.....

Замимаи №2.....

Замимаи №3.....

Замимаи №4.....

Замимаи №5.....

Замимаи №6.....

239-240

Китобнома.....

Шарифов Амриддин

АСОСҲОИ ДИПЛОМАТИЯ
(Китоби дарсӣ)

Ба матбаа 26.11.22 тахвил гардид. Чопаш 21.12.2022
ба имзо расид. Коғаз офсет. Андози 60x84 1/16.
Ќузи чопи шартӣ 22,94. Адади нашр 100 нусаха.

Дар матбааи Вазорати маориф ва илм ба таъб расидааст.
734024, ш.Душанбе, кӯчаи Лоҳутӣ6,гузари 1

2. 10. 1914

